

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת בהר בחוקותי | גיליון 135 | אייר תש"פ

**"אמנם האיש הזוכה...
הי חיי אצילות ומרומם על כל תהילה"**

דברי הערכה
לדמותו של הגאון
הגאון רבי **רפאל חנוך נוסבוים** זצ"ל
העמיד תלמידים הרבה
והיה להם היה לאב ולמורה דרך
בבנין עולמם הרוחני ובדרך תלמודם
לקראת יום השלושים
כ"ו באייר תש"פ

שיחת הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א - ראש ישיבת חברון

נחל
אליהו

שיעורי
בינה

שיעורי חומש
על פרישת השבוע
משערי מרום דגאון רבי חיים פינשטיין שליט"א

חשבתי דרכי
נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

דרכי החיזוק
מין ראש הישיבה
הגאון רבי גרשון ארלשטיין שליט"א

מתוקים מדבש עטרת חכמים מאמר עינינו גל עומק הפשוט פנינו הלכה

הרה"ג ר' מרדכי דוד נייגרשל שליט"א { אז נדברו } תוספת מים זכים הפרשה המחנימה לענין הלכה

ועד יסודי ושו"ת
מהגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
עבודת ימי הספירה והכנה לקבלת התורה

לעילוי נשמת
ר' שמעון ב"ר צבי קנול ז"ל
י"א מרחשוון תשע"ב

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת בהר-בחוקותי

ר"ת	יציאה	כניסה	יחידים
ספר	20:52	18:54	ירושלים
יוצא	20:55	19:09	בני ברק
לאור	20:56	19:02	חיפה
בצוף	20:53	18:03	מודיעין עילית
	20:53	18:53	בית שמש

הפצה | הרפסה | עימוד | הגהה | עריכה | תקלידה

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

לדעת | 34

מבחן בדף היומי

עינינו גל | 35

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 39

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 43

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

ועד ושו"ת בענין ספה"ע והכנה לקבלת התורה | 48

מאת הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 51

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 53

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 59

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים | 61

משא ומתן ופילפול

בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 63

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 69

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

אמנם האיש הזוכה... | 71

דברי הערכה לרמותו של הגאון

הגאון רבי רפאל חנוך נוסבוים זצ"ל

העמיד תלמידים הרבה

והיה להם היה לאב ולמורה דרך

בבנין עולמם הרוחני ובדרך תלמודם

דרכי החיזוק | 7

מין ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

חישבתי דרכי | 9

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

הדין על התורה בעצרת | 15

שיחת הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

ראש ישיבת "כנסת ישראל - חברון"

שיעור חומש | 19

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה

שיעורי בינה | 21

שיעורים לפי סדר המצוות להרמב"ם

מפי הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

נחל אליהו | 23

משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 27

נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

עטרת המועדים | 29

משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

שיעורי ספירת העומר

תמצית הש"ס | 31

דף היומי - מורחב, תמצית מ"ב ומוסר

בתקופה זו

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי במקומות הבאים:

סנהדריה מורחבת 114 כניסה	"גל פז" - רבי עקיבא 88	בני ברק
ג (משפחת דרזי)	בית שמש	בית הכנסת "משכנות יעקב" רחוב קהילות יעקב פינת בן דוד (בכניסה לבנין)
"גל פז" רח' מלכי ישראל	רחוב בן איש חי 48 (משפחת לוי)	ישיבת "בית הלל" רחוב דמשק אליעזר (ברחבה למטה)
מודיעין עילית	ירושלים	בית הכנסת "יוצאי פוניבז'" (צעירים)
ברכפלד - רבי עקיבא 30 בכניסה לבנין	בית וגן -	רח' האדמו"ר מצאנז (בכניסה לבית המדרש)
ברכפלד - רבי יהודה הנשיא 37-39	רח' משולם ראש 1 (בכניסה לבנין)	בית הכנסת "תפארת ציון" (בכניסה לבנין)
ברכפלד - רשב"י 36	בית הכנסת "מנין אברכים"	בית הכנסת "הליכות חיים"
ברכפלד - ביהכ"נ אהל תורה (בכניסה לבנין)	בית הכנסת "שערי תבונה" (בכניסה)	רחוב ראב"ד (בכניסה)
קרית ספר - רחוב אבני נזר ליד "יש"	בית הכנסת "משכן שרגא" (בכניסה)	בית הכנסת המרכזי "רמת אלחנן" (בכניסה לבנין)
קרית ספר - אולם בית אבא	רמות פולין -	בית הכנסת "נאות יוסף" (במקום הקבוע)
רחוב אור החיים (בכניסה)	בית הכנסת "אהל יוסף" (בכניסה)	סנהדריה מורחבת -
שכונות מזרחיות - חזון איש 7 גרין פארק	סנהדריה מורחבת -	

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

חובתנו בעת פורענות בעולם

אמרו חז"ל במסכת יבמות (סג, א) אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, אם יש בעולם צרות ופורענות, המטרה בזה היא בשביל ישראל, כמו שכתוב "הכרתי גויים וגו' אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר", היינו שהמטרה בכל פורענות שבעולם היא 'תיראי אותי' – שכלל ישראל יהיה להם יראת שמים, כי כשרואים פורענות מבינים שזה בהשגחה, ויש יראת שמים ומפחדים ועושים תשובה.

והיראה היא מצוה בפני עצמה, מצות יראת שמים. זה לא רק אמצעי וסיבה שיעשו מעשים טובים ושלא יהיו חטאים, אלא היראה עצמה היא מצוה, תיראי אותי! וזו הסיבה של הפורענות, 'תיראי אותי' שיהיה יראת שמים, ו'תקחי מוסר' זה עוד דבר, תיקון החטאים למעשה, שלא יהיה חטא.

יש 'יראת שמים' ויש 'יראת חטא', ובמסילת ישרים פרק כ"ד ביאר שיראת שמים פירושה שאדם מפחד לעשות עבירות, או שעושה מצוות, מיראת שמים. אבל יראת חטא פירושה שאפילו כשעושה מצוה הוא חושש שמא המצוה אינה בשלמות, וגם כשאינו עושה עבירה, הוא חושש שמא עשיתי פעם עבירות וצריך לחזור בתשובה עליהן, ושמא לא חזרתי בתשובה כמו שצריך, או שמא אכשל מחר, ודואג על עצמו מה יהיה מחר, שמא מחר ייכשל בחטא, וצריך להוסיף הרבה יראת שמים כדי שלא יהיה חטא, זה נקרא יראת חטא.

וזהו 'תיראי אותי תקחי מוסר', שיהיה לנו יראת שמים ויראת חטא, ונפחד מדיני שמים, ואמנם הרמב"ם בהלכות תשובה (י, א) וכן המסילת ישרים שם כתבו, שיראת העונש זה דבר פשוט מאד שגם נשים ועמי הארץ יש להם את זה, ויראת העונש אינה מדרגה כלל, רק יראת הרוממות ויראת חטא נחשבים למדרגה, אבל בזמנינו כבר אמר רבי ישראל סלנטר שגם יראת העונש נחשבת למדרגה, וצריכים לעבוד על כך שתהיה יראת העונש, ועל זה נאמר תיראי אותי תקחי מוסר, שיהיה יראת שמים ותיקון המעשים.

וכן כתוב בקריעת ים סוף (שמות יד, לא) וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה השם במצרים ויראו העם את השם, והיינו שכאשר ראו בני ישראל את כל המכות וטביעת המצרים בים, קיבלו מזה יראת שמים, ויראו את השם, כי כשרואים כזו פורענות על הגויים זה מביא ליראת שמים, ויראו העם את השם!

אבל המציאות היא שיש אנשים שחושבים שאין להם בכלל חטא, יש כאלה, שחושבים אני בסדר וכל היום מסודר אצלי ואין לי שום חטא, ויש אנשים שיודעים שיש להם חטא אבל הם חושבים מה בכוחי לעשות, אני לא יכול לתקן ואין בכוחי לחזור בתשובה. וכל זה טעות, שהם טועים, כי אין מי שאין לו חטא, ואין מי שלא יכול לחזור בתשובה, לכל אחד יש חטא, ואפשר לתקן.

השיפור במצב – מפני זכותה של ארץ ישראל

והנה עכשיו לאחר כל הפורענות שהייתה, ברוך השם המצב השתפר פה בארץ, וכבר יש פחות חולים ממה שהיה קודם, וגם פחות ביטול תורה, קודם היה הרבה ביטול תורה אבל עכשיו כבר יש ישיבות וחדרים, ישיבות קטנות וישיבות גדולות, שכבר התחילו ללמוד באיזו צורה שהיא.

ואמנם יחד עם זה כמובן צריכים להיזהר מאד, וכללי הזהירות הם חיוב חמור מאד, להיזהר בכל כללי הזהירות ולא להקל בהם חס ושלום, כי זהו פיקוח נפש. אך על כל פנים פה בארץ המצב השתפר הרבה יותר ממה שהיה קודם, וכבר הרבה פחות חולים ברוך השם.

והסיבה לזה שיש פה שיפור יותר מאשר בחוץ לארץ, זהו מפני שיש זכות ארץ ישראל, ארץ ישראל נותנת זכויות! שעושים בה יותר מעשים טובים, והאדם שגר בארץ ישראל משתפר, והוא אדם יותר טוב ממי שגר בחוץ לארץ, וזוהי המציאות והזכות של ארץ ישראל.

ומצינו שתי גמרות על זה. הא' בנדרים דף כ"ב שמובא שם מעשה בשני בני חוזאי שעלו מבבל לארץ ישראל ובדרך קם אחד מהם והרג את חברו, ורבי יוחנן התפלא כיצד יכול להיות דבר כזה שבארץ ישראל תהיה רציחה, מתוך כעס ולב רגז, הרי בפרשת התוכחה כתוב (דברים כח, סה) ונתן השם לך שם לב רגז, היינו שרק 'שם' בחוץ לארץ יהיה לב רגז ולא בארץ ישראל, וכיצד יכול להיות דבר כזה בארץ ישראל.

ואמרו לרבי יוחנן כי אמנם כן, בשעת הרציחה עדיין לא עברו את הירדן, והרוצח היה בעבר הירדן, אבל אם היה עובר את הירדן באמת זה לא היה קורה, כי בארץ ישראל היה האופי משתנה!

ועוד גמרא במכות דף ז', שמי שנגמר דינו למיתה בחוץ לארץ, שעבר עבירה שחייבים עליה מיתה והסנהדרין שבחוץ לארץ דנו אותו וגמרו את דינו למיתה, והוא כבר גברא קטילא שחייב מיתה, אם הוא ברח לארץ ישראל לפני שהרגו אותו [ובא לפני בית דין אחר] סותרים את דינו, וצריכים עוד פעם לדון אותו.

ומפרשת הגמרא שם הטעם בזה 'מפני זכותה של ארץ ישראל', והיינו כי עכשיו כשהוא בארץ ישראל אם ידונו אותו יכול להיות שהוא ייצא זכאי בדינו, כי בארץ ישראל הוא משתפר ומקבל זכויות נוספות, ויתכן שמן השמים כבר רוצים שיחיה ולא ימות, זוהי הזכות והמעלה של ארץ ישראל.

מדוע שומרי תורה נפגעו יותר מן המחלה

והנה יש עוד דבר שצריכים להבין אותו, שהמציאות פה בארץ היא שהחרדים שנפטרו מן המחלה הם אחוז הרבה יותר גדול ביחס לכלל הציבור, וגם בחוץ לארץ החרדים שנפטרו הם יותר מכל הציבור.

והסיבה לזה, כיון שהרי כתב החזון איש^א שבזמנינו אלו שעדיין לא חזרו בתשובה הם שוגגים וכתינוקות שנשבנו, והם לא אשמים, כי הם לא קיבלו חינוך, והחטא שלהם זה חטא בשוגג, החטאים של מי שאינו חרדי זה שוגג, אבל חרדי שיש לו חטא אינו שוגג, כי הוא מכיר ויודע את חובתו בעולמו, והתביעה עליו גדולה יותר. לכן מידת הדין פוגעת יותר בחרדים, וגם בחוץ לארץ רואים את זה יותר.

ועכשיו ברוך השם יש הרבה מקומות שכבר התחילו ללמוד, אבל צריכים מאד להיזהר ולשמור על כללי הזהירות. ויש הרבה שלמדו וגם עכשיו ממשיכים ללמוד בטלפון, עם חברותות בטלפון ושיעורים בטלפון, התלמידים מקשיבים בטלפון והראש ישיבה אומר את השיעור בטלפון, ככה יש שממשיכים ללמוד, וזו זכות גדולה מאד, יש הרבה שעושים כך, לומדים ומתחזקים, וכבר התחזקו בזה.

ויש עוד זכויות לנשים, עכשיו כשהתלמידים נמצאים בבית וצריכים ללמוד, שלא יפריעו להם ללמוד, הנשים נותנות להם את האפשרויות שלא יפריעו להם ללמוד, וזו זכות התורה לנשים, כמו שאמרו חז"ל (ברכות יז, א) נשים במאי זכיין באקריוי בנייהו וכו' ובאתנווי גבריהו, ובזה הנשים זכות, בזכות התורה שהן מתאמצות בכל כוחן שהבנים יוכלו לעסוק בתורה בלי בטלה.

בעזרת השם נזכה גם הלאה לסייעתא דשמיא שנמשיך הלאה להתחזק ונזכה להצלחה בכל העניינים.

^א חזון איש יורה דעה סימן ב' ס"ק כ"ח. ומביא שם מדברי הרמב"ם פ"ג מהלכות ממרים "אבל בני אותן הטועים ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם ונולדו במינות וגידלו אותן עליו, הרי הן כתינוק שנשכה לבין הגויים וגידלוהו הגויים על דתם שהוא אנוס, ואף על פי ששמע אחר כך שהיה יהודי וראה היהודים ודתם הרי הוא כאנוס שהרי גידלוהו על טעותם", עכ"ל.

^ב עיין ב"מ דף ל"ג ע"ב מאי דכתיב (ישעיה נח, א) הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות.

^ג וכה דברי רבינו שליט"א במכתבו בשבוע שעבר עם מרן הגר"ק שליט"א: קריאה גדולה לבית יעקב אלו הנשים, אשר מגדלות את בניהן כל השנה כולה לתורה ומצוות, ולאור המצב יש להן כעת תפקיד מיוחד להיות לעזר בלימוד התורה, על ידי שייחדו חדר בבית שבו ילמדו הבנים בשעות הסדרים. ולפי גודל הקושי כך יגדל מאד שכרם של הנשים בעולם הבא וגם בעולם הזה ויראו נחת לרוב מכל יוצאי חלציהם אכ"ר. ובזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ובזכותן עתידין להיגאל. ע"כ.

לעילוי נשמת מרת
שרה הניה ב"ר **פסח הלוי** ע"ה
נלב"ע י"ט אייר תשנ"ג
תנצב"ה

לעילוי נשמת
מרת **רחל** בת ר' **נחמיה** ע"ה
נלב"ע י"ד אייר תשע"ז
ולע"נ ר' **יהודה** ב"ר **יוסף** ז"ל

לעילוי נשמת הרה"ח
רבי **יצחק מאיר** ב"ר **עזריאל לוי** זצ"ל
נלב"ע ח"י באייר תשכ"ב - תנצב"ה
הוקדש על ידי בנו שליט"א

לעילוי נשמת הגאון הגדול רבי
שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל
בן הרה"ח **יששכר דב** זצ"ל
נדבת ידידנו החפץ בעילום שמו

חשבותי דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת בהר בחקתי – ספירת העומר תש"פ | גליון מס' 131

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

ספירת העומר – ממנחת העומר ממאכל בהמה מן השעורים

עד למנחה חדשה ממאכל אדם מן החטים

התנופה, "שזה עומר הבא משעורים, ועל כרחק, שגם על זה נאמר דברי רבן גמליאל במשנה "היא עשתה מעשה בהמה לפיכך קרבנה מאכל בהמה", והספירה מעבירה אותנו ממעשה בהמה, שמחייב הבאת קרבן ממאכל בהמה, עד למעשה אדם, שמחייב להביא קרבן שהוא מאכל אדם.

אחר היציאה מטומאת מצרים צריך את הזמן שיעביר אותנו למצב של אדם גדול

והנה, איזה מעשה בהמה עשינו, שביום הראשון של חול המועד אנחנו חייבים להביא קרבן בהמה, אכן, הדבר הוא פשוט, והוא הרי עיקר דין התורה, וכך הוא סדר הדברים, שיציאת מצרים מתחדשת בכל שנה ושנה, "כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים", היינו, בכל פעם, ביום הראשון של חג הפסח, זה הזמן שבו אנו יוצאים בפועל ממצרים, וכשאנו יוצאים ממצרים, ועובר עלינו יום אחד, אנו עדיין מלאים בטומאת מצרים, ואף שלא עשינו באופן מיוחד מעשה בהמה, היינו, אין שום חטא מסוים שאפשר להצביע עליו שעשינו, אבל העניין היום הזה הוא, שעדיין לא עבר עלינו אפילו מעת לעת שלום, [על כל פנים בזמן הקצרה במוצאי יום טוב ראשון, שהיא חלק ממעשה ההקרבה], מאז שיצאנו ממצרים, ואנחנו עצמנו עדיין במצרים. אנו מתעסקים בינתיים במאכל בהמה, מכיון שעדיין לא יצאנו לגמרי, עדיין לא עבר עלינו מספיק זמן, כדי שנצא ממה שנקרא טומאת מצרים. טומאת מצרים היא בעצם מעשה בהמה, "בשר המורים בשרם". אנחנו היינו במצרים, ועדיין לא יצאנו לגמרי.

הנה, כמוכבן, אצל סוטה, זה משום אותו מעשה בהמה שהיא עשתה, ולפיכך קרבנה קרבן בהמה, אבל אצלנו, כלל ישראל, העניין הוא, כי כשיצאנו ממצרים עדיין לא הגענו לדרגת אדם, עדיין לא נעשינו אדם. יציאת מצרים היא הלידה שלנו כמו שכתוב, ובזמן

ספירת העומר – ממועשה בהמה למעשה אדם

ספירת העומר, כלשון הפסוק, מתחילה "מיום הביאכם את עומר התנופה", ומסתיימת ב"עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'", היינו, הספירה היא זאת שמחברת בין הבאת מנחה אחת, מנחת העומר, לבין "והקרבתם מנחה חדשה לה'", בין שתי המנחות האלה אנו סופרים, "מיום הביאכם את עומר התנופה", עד שמביאים "מנחה חדשה לה'".

והנה, שנינו בסוטה (י"ד ע"א), על מנחת סוטה, "היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית כו", כל המנחות באות מן החטין וזו באה מן השעורין, מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין היא היתה באה גרש וזו באה קמח", כתוב כאן שאף מנחת העומר באה מן השעורים, אלא שזה יותר מועדן, וכלשון רש"י בסוטה (י"ד ע"א) "גרש, בשעורים מובחר שבו מנופה בי"ג נפה כעין סולת חטים, קמח, הכל מעורב כמו שנטחן".

המשך המשנה "רבן גמליאל אומר, כשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה ממאכל בהמה", שעורים הם מאכל בהמה, ורבן גמליאל אומר טעמא דקרא, מדוע ציורתה התורה שקרבן סוטה יהיה שעורים, כיון שהיא עשתה מעשה בהמה, לפיכך קרבנה קרבן בהמה.

למדנו מכאן, כי אחר שהמשנה מדמה זאת גם למנחת העומר, כאשר ההבדל הוא שמנחת העומר נעשית בצורה יותר מעודנת, אבל מעצם הדבר מנחת העומר שוה למנחת סוטה בכך שגם היא באה ממאכל בהמה, מנחת העומר ומנחת סוטה שוות בדבר הזה, נמצא, שדברי רבן גמליאל "היא עשתה מעשה בהמה לפיכך קרבנה קרבן בהמה" צריכים לחול גם על מנחת העומר.

למדנו אם כן, כי אנו סופרים ספירת העומר, והמעבר ממאכל בהמה למאכל אדם הוא העיקר כאן. "מיום הביאכם את עומר

הלידה, כשאדם נולד, אין הבדל גדול מאד בינו לבין כל בעל חיים אחר, לא ניכר בו מותר האדם מן הבהמה, ולהיפך, נדקדק היטב ונראה שבלידתו בהחלט ניכר מותר הבהמה מן האדם. כשהתינוק נולד, הוא היצור העלוב ביותר בעולם. הוא צריך לגדול כדי להיות אדם, אבל כל זמן שהוא כך, הוא עדיין לא יכול להביא יותר מאשר קרבן בהמה, אז, מאכלו מאכל בהמה וגם קרבנו מאכל בהמה. כך בלידת כלל ישראל ויציאתם מטומאת מצרים נאמר בנבואת יחזקאל (פרק ט"ז) "ומולדותייך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רוחצת וגו'" וכלשון רש"י שם "כשבחרתי בך במצרים וכו'" והיו כקטן שלא נתקן בצורת אדם.

ספירת העומר היא הדבר שמעביר אותנו מבהמה לאדם, "מיום הביאכם את עומר התנופה" עד "והקרכתם מנחה חדשה לה'", המנחה החדשה לה' זאת מנחה שמביאים מן החיטים, זה קרבן שמביאים ממאכל אדם.

הקלקול של החטא הוריד את החיטה מעץ לתבואה

הגמרא במסכת ברכות (מ' ע"א) מביאה מחלוקת תנאים, שלשה מתלמידי רבי עקיבא, מאיזה אילן אכל אדם הראשון, רבי מאיר אומר גפן, רבי נחמיה אומר תאנה, "רבי יהודה אומר חיטה היתה שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן", וברש"י מוסיף "שאיך התינוק יודע לקרא אבא ואמא, וזה נקרא עץ הדעת", היינו, כיון שמאכל אדם זה חיטה, וטעימת טעם דגן זה דבר שצריך להיות שייך לצורת אדם, הרי שכדי שאדם יהיה "יודע לקרא אבא ואמא" הוא צריך לטעום טעם דגן, היינו חיטה, לכן, עץ שאכל אדם הראשון חיטה היה.

בגמרא במסכת ראש השנה (ט"ז ע"א) משמע שקיימא לן להלכה כרבי יהודה, דאיתא התם "תניא, אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא, מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן", והיה קשה לרש"י שם, מה לשתי הלחם ולפירות האילן, הלא הן באות מהחיטים, אומר על כך רש"י "שתי הלחם, ירצו על פירות האילן שהן מתירין להביא בכורים, שאין מביאין בכורים קודם לעצרת דכתיב בכורי קציר חטים, ואני שמעתי, דרבי יהודה לטעמיה, דהא אזלא כמאן דאמר בסנהדרין עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה", למדנו ששתי הלחם מרצים על פירות האילן משום שעץ שאכל ממנו אדם הראשון חיטה היה.

והנה, באמת, זאת קושיית חז"ל בכראשית רבה (ט"ו ד' מ"ה), למאן דאמר שעץ הדעת היה חיטה, "והכתיב עץ" ומתרגמים שם במדרש "מיתמרות היו כארזי הלבנון", כתוב כאן, שהחיטה, אז, לפני החטא, היתה עץ, והקלקול שקלקל החטא, הוא שהפך את החיטה ללא עץ, לאופן שבו היא נראית היום, לתבואה, אבל לפני החטא, החיטה היתה עץ גדול, "מתמרות היו כארזי הלבנון", לכן זה נקרא עץ הדעת, ואחר שאכל ממנו אדם הראשון הוא הפסיק להיות עץ וחזר להיות כפי שזה נראה היום.

והנה, הדברים נראים תמוהים, וכי זה עיקר הקלקול של החטא, להוריד את החיטה מעץ לתבואה, האם זה ההבדל. אכן, באמת הדבר מובן, כי הנה, ההבדל שבין עץ לבין תבואה, הוא, שכשאדם אוכל מתבואה, הוא אוכל את הקרן, הוא אוכל את הדבר בעצמו, ואם הוא

רוצה שתהיה לו עוד פעם תבואה הוא חייב לזרוע שוב, לקצור ולטחון שוב, ולעשות הכל מתחילה, הזריעה הקודמת היא "מכליא קרנא", הוא אכל את כל מה שהיה.

לא כן הדבר בעץ, שם האדם אוכל את פירותיו, והעץ מעצמו, בלי שום טרחה נוספת, ממשיך ומצמיח פירות עוד ועוד, ועקרונות, זה יכול להיות לעולם ועד אלא אם כן קורה משהו לעץ והוא מתקלקל, וכידוע שישנם עצים בני למעלה מאלף שנים שעדיין נותנים פירות. עץ, זה דבר שלא מכליא קרנא, העץ הוא דבר קבוע וקיים, והפירות הם דברים שמתחדשים והולכים בכל שנה מחדש, הדבר ברור מובן, כי אדם שחיותו שלו דוגמת עץ, המקום שהוא יונק ממנו את חייו, היינו, הדבר שהוא ניזון ממנו, הוא דומה לו, החיים עצמם זה דבר שהוא קבוע וקיים, וכך נראה העץ, זה דבר שתמיד מחובר לשורש החיות, וממשיך וחי עוד ועוד, אין בו מכליא קרנא, הקרן לא כלה אף פעם, היינו, החיות עצמה לא נגמרת, אולם בזמן שחייו של האדם נראים כפי שאנו נראים היום אחרי החטא, הרי שכשאדם מכלה יום אחד, היום הזה כלה ונגמר, הוא לא יחזור יותר, הוא איננו, וכך, כל משהו ומשהו של קרן כלה, הקרן אובדת ואיננה יותר, היא לא קיימת, אדם שימיו כלים והולכים, צורת קיומו היא צורת קיום של תבואה, של גידולי קרקע כזרעים ירקות וקטניות, שכאשר קוצרים ואוכלים אותם לא נשאר שום דבר באדמה. לא נשאר בהם שום חיים. כל יום שעובר, היום הזה נגמר ואיננו, זה מכליא קרנא. וכך עובר יום, ועוד יום, וכל הימים עוברים, וכך, קוצרים את כל השדה של החיטים, ויותר אין.

עצם עניינו של עץ, שהוא תמיד מחובר. החיים, תמיד מחוברים לשורש, תמיד מחוברים למקור, וכך אנו אוכלים פירות, ועוד פירות, והחיים לא כלים אף פעם. החיים, הקרנא, לא מכליא אף פעם, החיים עצמם לא כלים.

כשאדם נראה כמו שהוא היה נראה בשעתו, האדם לפני החטא שהיה חי לעולם, אז, כשהוא בעצמו היה עץ, גם פרנסתו ומזונותיו היו מעץ. כשהאדם בעצמו הפך להיות ירק, אז הוא ניזון מירק, וכלשון הכתוב (בראשית ג' י"ח) "ואכלת את עשב השדה". האדם בעצמו נהיה דוגמת עשב, ואחרי שהוא עצמו נהיה דוגמת עשב, אז גם חיותו מעשב.

חג השבועות הוא זמן מתן תורתנו, זה הזמן שבו אנו חוזרים ל"פסקה זוהמתן", זה הזמן שאנו חוזרים להיות קודם החטא, ואז, פירות האילן בעצם זה דוקא חיטים. עיקר פירות האילן זה דוקא חיטים, משום שמכאן מזונו של אדם, שגם הוא חזר להיות עץ, לכן, באותו יום שאנו מביאים את המנחה חדשה, את שתי הלחם, אומרים חז"ל "אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם כל פירות האילן". בעצרת, החיטים הם פירות האילן, משום שזה המצב הבסיסי והמקורי, זה מצבו של האדם קודם החטא, לולא החטא.

היינו, האדם בלי חטא הוא דוגמת עץ, מה שנאכל מחייו הם הפירות בלבד, ועיקר החיות נשארת, אכן, כשהאדם חטא וניתק את עצמו והוא כבר לא מחובר למקור החיים, הרי שהוא בעצמו חדל להיות עץ, ואז, המקור שהוא יונק ממנו את חיותו גם הוא חדל להיות עץ. הלא כך ברא הקב"ה את העולם, באופן שעיקר מזונו של אדם הוא לחם, "לחם לבב אנוש יסעד", וכפי שכותב רש"י בפרשת וירא "וסעדו לבכם, בתורה בנביאים ובכתובים מצינו דפתא סעדתא דליבא", לחם סועד את הלב, ואותו לחם שסועד את הלב, מחבר אותנו למקור החיים.

עניינה של הדעת – יודע לקרוא אבא ואמא

והנה, עלינו להבין, מה הטעם שאין התינוק יודע לומר אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן, מה זה מתכוין לומר, יש כאן משהו בעיקר בריאתו של אדם, כגמרא הרי כתוב שמהאי טעמא העץ נקרא עץ הדעת, משום שעיקר הדעת נקראת להיות יודע לומר אבא ואמא, ותינוק לא יודע לומר אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן.

אכן, כאשר מתכוונים היטב, הדברים מובנים. המושג הזה, המערכת הזאת שנקראת דעת, עניינה בלשון התורה, כידוע, הוא חיבור וצירוף. במילים אחרות, כל דעת היא חיבור של חיים. כל דבר שמתחבר לעצם חיי, אני יודע אותו, דוגמת מה שקוראת התורה קוראת "והאדם ידע", וכן, קרובי משפחה נקראים מודע כלשון הכתוב "ולנעמי מודע לאישה".

כשאנו מדברים על דעת, אנו מדברים על דבר שהחיבור אליו, החיבור איתו, הוא חיבור של עצם החיים. הדבר הזה שאני יודע אותו שהוא חלק מעצם חיי, זה נקרא שאני יודע אותו, לולא כן, אני יכול להבין אותו לחשוב עליו ולהתכוון בו, אבל לדעת אני יודע אותו. כשהתורה מצוה "וידעת היום והשבות אל לבבך", זה משום שהלב ממנו תוצאות חיים (משלי ד' כ"ג), והמכוון בזה לומר, תחבר ותצרף את הדבר לעיקר חייך. זה נקרא דעת.

עץ הדעת נקרא כך, משום שעץ הדעת נתן דעת לומר אבא ואמא, "אין התינוק יודע לומר אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן". אנו לומדים מכאן, שאין שום אפשרות לאדם להתחבר חיבור של חיים לכל מה שנעשה מסביבו, אלא אם כן הוא יודע לומר אבא ואמא, זאת ראשית הדעת.

כיון שזאת ראשית הדעת, הרי שכאן נמצאת נקודת העיקר והראשית של הדעת, כאן נמצאת הדעת בעצם. עיקרה וראשיתה של הדעת היא האפשרות להגיד אבא ואמא, היינו, התפיסה כמושג אבא ואמא.

תינוק האוכל דגן שייך להבדלה

בברייתא בסוכה איתא (מ"ב ע"א) ת"ר קטן היודע לנענע חייב כלול וכ"ו והברייתא מונה את החיובים לקטן, ובהמשך איתא "יכול לאכול כזית דגן מרחיקין מצואתו וממימי רגליו ארבע אמות, אמר רב חסדא והוא שיכול לאוכלו בכדי אכילת פרס, אמר רב חייא בריה דרב ייבא ובגדול אף על פי שאינו יכול לאכול בכדי אכילת פרס דכתיב ויוסיף דעת יוסיף מכאוב", מבואר כי לכן זה נקרא עץ הדעת, משום שתינוק, כשהוא טועם טעם דגן נקרא כבר "יוסיף דעת", ומאז, מרחיקים מצואתו, כשתינוק אוכל דגן, הוא הגיע למין בשלות כזאת, שהקיבה שלו יכולה לעכל כזית דגן, ואז הוא נקרא "יוסיף דעת יוסיף מכאוב", הוא נקרא מספיק בר דעת.

לעובדה שמרחיקים מצואתו, נזכיר ברמז את דברי הירושלמי בברכות (פ"ה ה"ב), למה אומרים הבדלה בחונן הדעת משום ש"אם אין דיעה הבדלה מניין". כאשר הוא "יוסיף דעת", גם מרחיקים מצואתו, משום שברגע שהתינוק הזה נהיה בר דעת, היינו, בר חיבור לחיים, הוא יודע לפלוט החוצה את הדברים שלא שייכים לחיים, והבדלתם מהחיים מורגשת בהם. מי שמתחבר חיבור אמיתי לחיים, יודע גם להיפרד מדברים כאלו שלא מצטרפים לחיים, לכן, תינוק שאכל כזית דגן, שיוודע להגיד אבא ואמא, יודע להתחבר בעצם חיבור של חיים למשהו, וברגע שהוא יודע להתחבר, הוא גם יודע

להבדיל. יוסיף דעת יוסיף מכאוב. כי ברגע שהוא יודע להתחבר נכון, הוא גם יודע להיבדל ממה שצריך להיבדל ממנו.

דעת עניינה חיבור, ואף הבדלה צריך לומר בחונן הדעת, משום שמי שמחבר נכון יודע להבדיל ולהיבדל ממה שלא מתחבר.

אבא ואמא הם המקור למציאות האדם

עתה עלינו להבין מדוע התפיסה של אבא ואמא היא הנקראת שורש הדעת, בעומק הדברים, הרי לא מדובר כאן שהוא מכיר את האבא והאמא משום שהם הקרובים אליו ביותר והוא רואה אותם יותר, פה מדובר גם על האפשרות לבטא זאת, לבטא את המושג אבא, אמא, הוא מבטא משהו, אלו הן המילים הראשונות שכל תינוק מדבר, היינו, כאן נמצאת ראשית התפיסה.

כי הנה, כידוע, לוחות הברית מתחלקים ללוח של בין אדם למקום וכנגדו לוח של בין אדם לחברו, חמש דברות בכל אחד [וכבר הארכנו בזה בעבר], והדיברה של "כבד את אביך ואת אמך" שייכת לחמש הדברות הראשונות וכתוכה בלוח של בין אדם למקום, והנה, לכאורה אין לך בין אדם לחברו יותר מאשר "כבד את אביך ואת אמך", כל ענייני בין אדם לחברו נמצאים פה, הכרת הטוב, וכל מה שכתוב בהז"ל ובראשונים.

אכן, יסוד הדבר, על כיבוד אב ואם כתוב בגמרא "הוקש כבודם לכבוד המקום" (סנהדרין נ' ע"א), כבודם של הורים הוקש לכבוד המקום, פירוש הדבר, כביכול בורא העולם נתן לנו את התפיסה הזאת, לכבד אב ואם, שהיא התפיסה הפשוטה ביותר, היינו, התפיסה שכל אחד ואחד הש אותה, והיא נמצאת יחד איתנו. האדם בדרך כלל נוטה לתפוס את עצמו כעובדה קיימת, אני נמצא, כך הוא הדבר, משום שזאת עובדה, ודאי, זה פשוט כך, איך יתכן שאני לא אהיה, אין שום אפשרות להעלות על הדעת שאני לא נמצא, איך יתכן הדבר, בלעדי, איך יתכן הקיום, אכן, כדי שאִמְצָא צריך אפשרות טכנית לכך, ובשביל זה צריך אבא ואמא, אבל העיקר הוא העובדה שאני נמצא, אולם, כמובן, ההיפך הוא הנכון. כל נמצא, כל חי, יונק את חיותו מאיזה שהוא מקום, אין לו אלא את המקור שרק משם הוא מקבל את חייו, וכל עצמו לא נמצא רק מכאן אותו מקור שמשם הוא בא, זו, ורק זו, כל מציאותו.

בצד מסוים, הפירוש בעיקר הדין שנקרא "כבד את אביך ואת אמך" הוא, שאדם צריך וחייב להיות בטל למקור שממנו הוא בא. כיבוד אב ואם נמצא בלוח הראשון, לאפוקי מכל מי שמכבד אב ואם רק מפני הכרת הטוב, כאשר הוא מכיר להם טובה ומכבד אותם משום שכך התרבות וכך היא הדרך ארץ, הלוח של "בין אדם למקום" בא לשים את מצות כיבוד אב ואם כמצוה שהיא בין אדם למקום, הוקש כבודם לכבוד המקום, הם אלו שמייצגים בשבילי "כי עמך מקור חיים" (תהלים ל"ו י'), הם החיבור שלי למקור, לכן כתוב כאן הוקש כבודם לכבוד המקום, במעט מאד מקומות הז"ל משתמשים בתואר מקום כלפי הקב"ה, לכאורה די היה לכתוב הוקש כבודם לכבוד הקב"ה, אכן הז"ל משתמשים כאן בלשון "הוקש כבודם לכבוד המקום", מדובר פה על המקום הראשון שמשם יצאנו. ראשית הדעת, והמדובר פה על דעת אמת, היא, שחיי שלי באים מאיזה שהוא מקום, ממילא, כל דבר שהוא שייך לאותו מקור מצטרף לעצם חיי, מכאן אני יכול לדעת את כל מה שאני יודע.

עתה נבין את אשר נאמר בעניינה של עבודה זרה. בפסוק בירמיהו (ב' כ"ז) כתוב "אומרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילד־פְּנֹנו", עבודה זרה אינה נגמרת בפולחן, בעבודה, עבודה זרה זה עיוות בתפיסה של המקור שמשם באנו, היינו, האדם אומר למשהו לא נכון, אבא ואמא. כתוב כאן, שהאמירה הזאת לעץ אבי אתה, ולאבן את ילד־פְּנֹנו, כאשר קודם לכן (שם י"ג) נאמר "אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם פְּאֵרוֹת פְּאֵרוֹת בֹּרוֹת נִשְׁכָּרִים אֲשֶׁר לֹא יִכְלוּ הַמַּיִם", שייכת לעיוות שבעבודה זרה.

ענין עבודה זרה, כפי שהיא מתייחסת לסוגית העבודה שאנו עובדים את בורא העולם, [כלשון הכתוב "ולעובדו ככל לבבכם" וכהנה רבות], כך, אחר שהוקש כבודם לכבוד המקום, שייכת עבודה זרה גם לעיוות בתפיסת אבא ואמא, וזה חייב להיות כך, הוקש כבודם לכבוד המקום, יש כאן עיוות בתפיסה, מה הוא, ומאין, מקור החיים. לא ניכנס לדעתם של עובדי עבודה זרה, כמובן, אבל כשאדם מעמיד את המקור שמשם הוא יונק את חייו על מיני כוחות שנמצאים כבריאה, משם הוא מקבל, משם הוא חי, ממיני כוחות, כמו עץ וכמו אבן. מכל מה שעץ ואבן מייצגים, אבל זה מעץ ואבן. העוצמה שהיא כוח האבן, וכוח הצמיחה של העץ, והחיבור שבין שני הדברים האלה. הרי שכן, גם בעיוות, תופסים את האבא והאמא.

כל אדם שחי ונמצא בעולם צריך לזכור ולהבין ולדעת, חייו באים ממקור, הוא לא חי מעצמו, הוא מקבל את חיותו מאיזה שהוא מקור חיים. מי שמעוות זאת עובד עבודה זרה, ועל זה ציוותה התורה, הוקש כבודם לכבוד המקום, היינו, צריך לדעת, שכאן המקור, אין לי את חיי שלי, חיי שלי הם לא עובדה הזקוקה רק לאפשרות טכנית כדי להיות. אדם חייב לתפוס, שכל עצם קיומו, כל עצם חיו, הם בעצם המשך, הוא ממשיך הלאה מקור של חיים, ומכיון שכן, סדר הדברים הוא באותה מסורת מאב לבן, ממסור אביך ומתורת אמך, אותה מסורת ואתו המשך זה עצם קיומו, עצם הקיום צריך להיות נתפס כהמשך, המשך של אבא ואמא. כך נראית צורת אדם, וכאן נמצא מותר האדם מן הבהמה.

אדם, תופס את טעם חייו, כהמשך, עצם החיים נתפסים כהמשך, כהלאה, עוד דור, הוא ממשיך את הדור הקודם. לבהמות, כמובן, אין דורות, ואין דברים כאלה בכלל, זה דבר שהוא לא קיים. אין שום ירידת הדורות בבהמות. בהמות של היום נראות בדיוק כמו בהמות של פעם. אם יש איזה שינוי, זה באשמתנו, באשמת האדם. אנחנו אשמים. אנחנו מורידים את עצמנו, ואת הבהמות ביחד איתנו, אבל הבהמות בפני עצמן נראות בדיוק כמו הבהמות בזמן אברהם אבינו אלא אם כן אנחנו קלקלנו אותן.

כאן גם מתבאר מתוך דברי הגמרא, שהאפשרות של דעת רע "עץ הדעת טוב ורע", נובעת מתוך כך שאדם יכול לקרוא אבא ואמא למשהו לא נכון, יכול שלא להתייחס למקור האמיתי.

בן מורד באביו ועבד מורד ברבו – לקחת לעצמם את המקור

עתה נעסוק בפרט אחד הנוגע לזמננו, ושייך למצב שאנו חיים בו היום [השיעור נאמר כפי הנראה בתשס"ב והדברים כמובן שייכים לכל תקופה].

איתא בכרכות (י' ע"א) "אמר ליה ההוא צדוקי לרבי אבהו, כתיב מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתוב לדוד מכתם בברחו

מפני שאול במערה, הי מעשה הוה ברישא, מכדי מעשה שאול הוה ברישא לכתוב ברישא, אמר ליה אתון דלא דרשיתון סמוכין קשיא לכו אנן דדרשינן סמוכים לא קשיא לן, דאמר רבי יוחנן סמוכין מן התורה מנין שנאמר סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר, למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו אף אתה אמור לו כלום יש בן שמורד באביו אלא הוה הכא נמי הוה".

כתוב כאן בגמרא, שאם אנו רוצים להבין ולדעת איך יתכן שתהיה מציאות כזאת שנקראת גוג ומגוג, מצב כזה ש'רגשו גוים ולאומים יהגו ריק", כפי שכתוב בפרק השני בתהילים, הרי שהפרק השלישי שבא אחריו, בא להסביר איך יתכן הפרק השני, לכן הוא נכתב שלא במקומו.

בפרק ב' כתוב "למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק, יתצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו". היינו, מתחברים יחד כל העולם כולו, כדי להילחם על ה' ועל משיחו, והדבר הזה מעורר קושי, איך זה יתכן, כלום יש עבד שמורד ברבו, איך יתכן שכל העולם יחד מצטרף למרוד כביכול בכורא העולם. הקושי הזה, אינו קושי על איך יתכן שעבד מסוים מורד ברב מסוים, אלו מעשים ככל יום, אבל כאן מדובר על כל העולם יחד, כל העולם נברא על ידי בורא העולם, וכל העולם מורד, איך זה יתכן. הקושי הוא כלום יש עבד שמורד ברבו, והכוונה בזה, באופן שהעבד הוא בהכרח עבד, הרי מדובר על כל העולם כולו שנברא על ידי בורא העולם, וכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, וכאן מצטרף יחד כל העולם כולו, וכולם יחד מתאספים למרוד בקב"ה, כלום יש עבד שמורד ברבו.

באמת, הלא כתוב בחז"ל שהפרשה הזאת היתה כבר פעם אחת, זה היה בדור הפלגה, [לשון חז"ל בראשית רבה (ל"ח ז) "שהסיעו עצמם מקדמונו של עולם"] כאשר היחידי שיצא מן הכלל היה אברהם אבינו, אבל כל הדור כולו, היה יחד, שפה אחת ודברים אחדים, וחז"ל עצמם אומרים שמה שהיה בדור הפלגה חוזר להיות בימי גוג ומגוג, אבל על כל פנים הקושי הוא אחד, אכן, אין מביאים ראיה מדור הפלגה, משום שאז עוד לא היתה תשובה, אולם כאן יש תשובה לתמיהה, והיא "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום".

והנה, לכאורה, האם חסרים בניי שמורדים כאבות, הלא בעולם הוא להיפך, בניי שנשמעים לאבות קשה למצוא, ולא עוד אלא שכאן הדבר הוא כל כך נורא, עד כדי כך שבזה מתיישבת התמיהה "אם יאמר לך אדם כלום יש עבד כו" וצריך לשנות לשם כך את הכתובים, לעכב כמה מקראות, ולכתוב דבר שלא במקומו, רק כדי ללמד אותנו שיש מציאות של בן שמורד באביו, ורק מכה זה, ממילא, כבר אין קושי גדול איך במלחמת גוג ומגוג כל העולם יכול למרוד בקב"ה.

אכן, כאן עלינו להבין, כי המרד שאבשלום מרד באביו, לא היה מרד פרטי, של בן פרטי על אבא פרטי, המרד הזה גם הוא היה מרד על ה' ועל משיחו, מדובר פה על מרד במלכות בית דוד, ואבשלום עשה את עצמו מלך על כסא דוד, במקום דוד, עם מרידה בדוד. אין מקום ואין מציאות שנעקר יותר הענין של כיבוד אב מאשר אצל אבשלום, זה נעקר מן השורש. כל מי שעוזב את אביו, עוזב והולך למקומו, מוצא לעצמו מקום אחר, אבל מורד באביו, זה נקרא לקחת מאביו את אביו עצמו, ולקחת את זה ממנו על ידי מרידה בו, היינו לקחת ממנו את עצמו וזה שייך אלי, כביכול, לא באופן שאני ממנו, אלא אני לוקח אותו בעצמו.

אבשלום לקח מלכות. הוא לא לקח מלכות מעצמו, הוא לקח מלכות כבן דוד. ולקחת מלכות כבן דוד תוך מרידה בדוד, הרי מובן

שהמדובר כאן בדבר שהוא בלתי אפשרי. יש כאן משהו נורא ואיום. מלכות דוד זאת מלכות שהיא עצם המלכות בכלל ישראל, דוד זכה לו ולזרעו אחריו, דוד נמשה, ודוד הוא מלך ישראל חי וקיים, אותה מלכות דוד היא המלכות בעצמה, והיא זאת שתביא את העולם כולו לתיקונו, ואילו עתה, כאן בא משהו מבית דוד, ולוקח את המלכות של דוד לעצמו, הוא עושה את עצמו למקור עצמו, הוא לוקח איתו גם את אביו. זה הדבר הנורא ביותר שאפשר להעלות על הדעת. בעצם, הוא אומר בזה שהוא תופס את אביו לא כמקור, המקור זה הוא. אביו זה רק אופן טכני מסוים, אפשרות מסוימת, היאך מציאותו שלו תצא לגילוי, אביו טפל אליו ולא להיפך.

כתוב כאן, שהמציאות הזאת בעולם, שנקראת גוג ומגוג, נקראת חיים שלא באים מהמקור. חיים שנתפסים כעובדה קיימת. זה המצב. כך זה היה בדור הפלגה, וכך זה בימי גוג ומגוג. כשיש עולם שלם שמורד כביכול בכורא העולם, פירוש הדבר, שהעולם כולו מחריב את החיבור למקור, איננו צריכים אותו, אנו מסתדרים בלעדיו, אנו חיים לבד, זה הדבר הנורא. זה ה"רגשו גוים ולאומים יהגו ריק", זאת המלחמה הנוראה, זאת מלחמת גוג ומגוג.

כתוב כאן, שכדי להבין, איך תיתכן אפשרות כזאת, שכל הכריאה כולה, תצטרף ביחד, לקחת לעצמה גם את מקור החיים. צריך להבין כי הכריאה כולה עושה את עצמה למקור החיים של עצמה.

שורש מלחמת גוג ומגוג – עבד מורד ברבו

אנו יודעים מנבואות יחזקאל וזכריה, וממה שמפורש בדברי הז"ל בדברים מפורשים וברורים, [וגם רואים זאת], שתהיה מלחמה גדולה, שבה יתחבר כל העולם כולו, מלחמת גוג ומגוג, וכפי שכתוב בגר"א ש"גוג ומגוג" עולים בגימטריה שבעים, היינו, כל השבעים אומות, כולן יחד יצטרפו להילחם בכלל ישראל. מפורש בפסוקים שהניצחון על המלחמה הזאת יהיה בניסים גלויים. הרי מוכן מאליה שבלי ניסים אין אפשרות לנצח, זאת מלחמה שאי אפשר לנצח בה, זאת מלחמה שהיא בעצם לא כדרך הטבע, גם עצם המלחמה וגם הנצחון.

והנה, המלחמה בפועל זה עוד ענין. רחמנא יצילנו, אבל המלחמה לא מתחילה כזה, אם אנו רוצים להבין מעט, הרי ששורש המלחמה ותחילתה הוא עבד שמורד ברבו, כפי שמפורש בגמרא.

בפרק ב' בתהלים, המדבר על מלחמת גוג ומגוג, כתוב "למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק" ולאחר מכן "יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו", וברש"י מבאר נוסדו מלשון סוד, [כמו "על עמך יערימו סוד ויתיעצו על צפוניך".

הדבר הזה קצת נראה לעין, אפס קצתו, רואים זאת זה בעליל. מתחברים כל האומות יחד, ומדובר פה על אומות שלא יודעים ומעולם לא ראו מה זה יהודי בכלל, המקום של התריף והחזק של האנטישמיות היום, שבו נמכרת ביותר הספרות האנטישמית, זה ביפן. רובם המכריע לא ראו אף פעם יהודי, לא יודעים מה זה. אלו מקומות רחוקים, וכלשון הכתוב "ישא ה' עליך גוי מרחוק וגו' גוי אשר לא תשמע לשונו".

כל מי שמעלה על הדעת שהדבר הזה הוא בדרך הטבע, בגלל סיבות כאלה ואחרות, הרי שזו השטות שאנו רגילים אליה כבר מאתים שנה ויותר, וכך מוסיפים שטות ועוד שטות. תמיד זה מוכן, ותמיד מוסבר איך אפשר לתקן את זה, ותמיד זה טופח על הפנים. זה

דבר קבוע שטופח על הפנים כבר מאות שנים. כל פתרון נהיה מקור לכעיה פי כמה וכמה יותר גדולה.

גם פה, במקומנו, הרי צעקו שזה פתרון, אולם האם הבעיות נפתרו, הרבה שנים חיו פה בהרגשה ברורה שהבעיות נפתרו, ומתברר שבעיה נוראה כזאת לא היתה אף פעם, כמו כל הפתרונות.

הפתרון הוא אחד. אנו מסתובבים לכל צד כדי לא לראותו, אבל בסוף הרי לא נוכל להתחבא, הוא יזדקר לעינינו בכל מקום שנפנה, אז נדע מכל הצדדים שהפתרון הוא אחד. אבל כל זמן שיש איזה שהוא צד, שעוד אפשר להסתכל לשם ולהעלות על הדעת, אף על פי שצריך להיות שוטה גמור כדי להעלות זאת זה על הדעת, אנו עדיין מחפשים פתרונות, זו בושה וחרפה, זה עלבון, אנו הרי יודעים, לא צריכים להסתכל רחוק כדי לראות, לצערנו זה קרוב אלינו מאד, גם אנחנו לא נקיים מזה, רחמנא יצילנו, עד שההכל הזה לא ינותץ לגמרי, נלך מפתרון לפתרון.

הצלתנו היא בכח מצות העומר

הזכרנו במאמר הקודם את דברי חז"ל, "אל תהי מצות העומר קלה בעיניך, היא שעמדה להם בימי המן, היא שעמדה להם בימי גדעון, היא שעמדה להם בימי חזקיהו", וכפי שאומרים חז"ל (מגילה ט"ז ע"א) שהמן בעצמו אמר לתינוקות של בית רבן בבית המדרש של מרדכי היהודי "אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי", העומר שלכם ניצח את עשרת אלפים כסף שלי, והמן נתלה על העץ ביום הראשון של העומר, ביום הקרבת העומר. והארכנו בדברי המהר"ל בספר אור חדש על מגילת אסתר, המבאר כי המיוחד שבמצות העומר, זה שבכל זמן, בכל מצב, שאנו יורדים וירודים, כאשר אין לנו זכויות ואין לנו כמה להינצל, אולם אם אנו מקיימים את מצות העומר כהלכתה, הדבר הזה הוא תמיד סיבה להינצל.

יש במצות העומר דבר שמציל אותנו מכל רע, למרות שאנו כמזב שפל כל כך, למרות שאנו בשפלות העמוקה ביותר, אפילו הכי, מצות העומר עומדת לנו, והיא זאת שמצילה אותנו גם בזמנים השפלים ביותר.

עתה, הוספנו פנים נוספות לדברים האלה, מצות העומר מעבירה אותנו מבהמה לאדם. מצות העומר מעבירה אותנו "מיום הביאכם את עומר התנופה", כשהקרבת שלנו זה מאכל בהמה כפי שכתוב במשנה, עד ל"והקרבתם מנחה חדשה לה'", ואותה "מנחה חדשה לה'" של שתי הלחם, היא באה כדי שיתברכו לנו פירות האילן, כלומר, היא באה, באופן שאנו מקריבים מאכל אדם, ולא זו בלבד, אלא אנו מקריבים מאכל אדם שהוא עץ, ופירוש הדבר, שהאדם יונק את חיותו, תמיד, ממקור קבוע. הוא לא חי באופן שהוא אוכל מפה, ואחר כך משם, ואחר כך בעוד מקום, היינו, באופן שהוא לא מחובר לשום מקור חיים משום צד, לכן, בגלל צורת חיים כזו, החיטים הפסיקו להיות עצים, אבל ביום הזה, באותו יום שאליו אנו מגיעים עם ספירת העומר, עם מצות העומר, ביום הזה אנו מקריבים את המנחה החדשה מעץ, אותו העץ שאכל ממנו אדם הראשון, אשר חיטה היה, ואותה מנחה חדשה באה "כדי שיתברכו לכם פירות האילן".

ענין העץ במאכלו של אדם, זה לחבר את האדם בעצם חיותו, למקור שממנו הוא חי, ממנו הוא יונק. כשאדם אוכל מחיטים שהם תבואה, הוא בהכרח אוכל מכל מיני מקומות, הוא לא אוכל ממקור

אחד. ברגע שאדם אכל מעץ הדעת ונכנס למה שנקרא דעת טוב ורע, פירוש הדבר, שבשורש הדעת, שהיא האפשרות והתפיסה הראשונה הנקראת תינוק יודע לומר אבא ואמא כשיטעום טעם דגן, בתפיסה הזאת, שם חלה הטעות, טעותנו שלנו, השתכשנו בתפיסה של מקור החיים שלנו, הפסקנו להיות מחוכרים למקור אמיתי. לכן, כיון שלחם לבכ אנוש יסעד, הלחם שאנו אוכלים מאז כבר איננו מעץ, אלא אנו אוכלים מכל מיני מקומות, בלי חיבור למקור.

ה' יצילנו מ"מעמיד להם מלך קשה בהמן"

נתבונן, אנו הרי רואים שהקב"ה מנהיג את העולם, באופן שכל מה שהוא הכטיח לנו על ידי הנביאים ועל ידי חז"ל ועל ידי רבותינו, הכל מתקיים במילואו עד לפרט האחרון, אנו הרי רואים שכל דבריו אמת וצדק, לא נפל דבר ארצה מכל מה שהכטיחו לנו, הכל מתקיים לעינינו.

כתוב מפורש בגמרא (סנהדרין צ"ז) שהקב"ה יעמיד לנו מלך קשה כהמן כדי שנעשה תשובה וניגאל, והכוונה היא שיהיו כתבי מלכות מהודו ועד כוש, בכל העולם כולו, מאה עשרים ושבע מדינות, כפי שהיה אצל אחשורוש שהיה מולך בכיפה מקצה העולם ועד קצהו, להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, וזה יתקבל כדבר ברור ופשוט.

הלא גם אז, בימי המן, איננו מבינים איך יתכן דבר כזה, מלכות מוציאה גזירה, דבר מלכות, להרוג בלי שום סיבה נראית לעין, וכי בגלל שעם מפוזר ומפורד ודתיים שונות מכולם לכן צריך להרגם, וזה מתקבל באופן פשוט, ואם כבר גוזרים כך, הלא צריכים היו לעשות את הגזירה הזאת ולהוציא אותה לפועל בזמן קצר, כדי שלא תהיה התנגדות, אולם אנו רואים שכלל לא היה פחד כזה, הגזירה נגזרה לכשיעברו אחד עשר חודש ולא היה כלל חשש שמישהו יקום ויגיב או יערער, הדבר התקבל באופן הפשוט ביותר, אין רמז במגילה ובדברי חז"ל שהדבר התקבל בצורה משונה או שהיו טענות נגד אחשורוש, אף אחד לא טען, כולם קיבלו את זה כדבר טבעי מוכן מאליו, איך זה יתכן.

אך האם מה שקורה היום כן יתכן, אכן באמת זה פשוט, כי הרי הנידונים הם בסך הכל יהודי, הדבר נתפס ומוכן כדבר פשוט, אין פה שום שאלה, זה ודאי שכך צריך להיות, כך היה, וכך יחזור ויהיה, משום שכך כתוב בגמרא, הקב"ה מעמיד להם מלך קשה כהמן. וכשהדבר יתברר כדבר פשוט בכל העולם כולו של היהודי אין זכות קיום, אז הלא יחזור דבר שעוד לא היה אף פעם, אכן היה מישהו אחד שהחליט על זה והשתדל לעשות כפי יכולתו אבל בכל העולם כולו זה לא התקבל, אולם היום זה יתקבל בכל העולם כולו, זה כבר הולך ומתקבל בכל העולם כולו, גם אצל כאלה שיצטרכו מישהו שיגיד להם מה זה יהודי.

כך זה מתחיל. אצל כל השבעים אומות, זה כתוב, "למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד, על ה' ועל משיחו", קודם כל זה מתחיל באותו "יהגו ריק", והכוונה בזה שהדבר פושט בכל העולם כולו, הכתבים של המן נחתמו בטבעת המלך ונתקבלו באופן פשוט וטבעי לגמרי בכל מקום, אכן היה "אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד. שק ואפר יוצע לרבים", אבל רק

ליהודים, כל העולם קיבל זאת באופן הטבעי והפשוט ביותר, ודאי שזה צריך להיות ככה.

זה מה שהיה וזה מה שמחכה לנו. כך כתוב בגמרא, וכך יהיה. הקב"ה מעמיד להם מלך קשה כהמן, וישראל עושים תשובה והם נגאלים. אף זאת כתוב בגמרא, שאנחנו מספיק עם קשה עורף עד כדי שאין סיכוי עד שזה לא יבוא, זה גם נראה כך לעין, כל אחד יכול לראות זאת גם בתוך עצמו, שכך נמשיך עד שזה לא יגיע למצב של אין שום פתרון, ולא רק שאין שום פתרון, אלא שהכעיה נעשית כל כך נוראה עד שגם לא שייך שום פתרון, אין בכל העולם כולו אפשרות של איזה שהוא פתרון לדבר הזה, ואז הפתרון יבוא מלמעלה, "עזרנו בשם ה' עושה שמים וארץ".

הגמרא דורשת סמוכים. כמו שמצאנו אצל אבשלום ודוד כך מצאנו גם אצל גוג ומגוג. עתה, האם אין זה משונה שהדור הזה מלא את הדברים האלה, הדור הזה מלא ממיני בן מורד באביו. מעולם לא היה בן מורד באביו כמו שיש בדור הזה. בתורה הדברים כתובים כסמוכים, ו"קודשא בריך הוא איסתכל באורייתא וברא עלמא". הדברים באים ביחד. רגשו גוים, לאומים יהגו ריק, ומזמור לדוד כברחו מפני אבשלום. שני הדברים באים ביחד, ובצורה חריפה ונוראה מאד, היום זה דור של המצב הזה. כמוכן, זה הדור של גוג ומגוג. זה הדור.

בכת העומר עולים מהשפלות לדעת לומר אבא

למדנו במאמר זה, כי בעומק הדברים, ספירת העומר מביאה אותנו למאכל אדם שמי שאוכל אותו יודע לומר אבא למי שצריך. היינו, ספירת העומר מביאה אותנו ל"והקרבתם מנחה חדשה לה'", ספירת העומר מביאה אותנו עד למצב שהחטיטה היא עץ.

כאן נמצאת המעליותא הנפלאה, הנוראה, של מצות העומר. ועניינה, שמצות העומר עומדת לנו בכל זמן שאנחנו שפלים, נמוכים, וירודים. כשאנחנו בשפל הגדול ביותר מצות העומר עומדת לנו, משום שמצות העומר היא זאת שמעבירה אותנו מ"עשתה מעשה בהמה לפיכך קרבנה קרבן בהמה", עד ל"והקרבתם מנחה חדשה לה'", כשאוכלים מאכל אדם ואוכלים אותו מעץ. את הדבר הזה עושה מצות העומר.

באותו הפרק בתהילים נאמר, "למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק, יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עֲבֹתֵימו" אכן, אנו מוכטחים, "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו", וההמשך הוא "תִּרְעַם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם".

אבל מה אנחנו צריכים לעשות, עבודתנו היא, כפי שכתוב בהמשך "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה", "נשקו בר" ומבאר רש"י שאותו בר, הכוונה היא נקיות [כמו נקי כפים ובר לבב], היינו, קחו את כור הלב, את נקיותו, שהוא יהיה הנשק שלכם, ולא כל נשק אחר, "פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו".

כך, זה האופן שאנו צריכים להיראות, זה הדבר היחידי שיציל אותנו, יעמיד אותנו, ויעביר אותנו דרך המלחמה הנוראה הזאת. את ה"רגשו גוים" כבר מתחילים לראות, אף את ה"יהגו ריק" כבר מתחילים לראות, המלחמה כפועל גם היא תגיע, וה' יעזור שנעבור אותה בחסד וברחמים. אשרי כל חוסי בו.

שיחת מרן ראש ישיבת חברון הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

בהר - בחוקותי

הדין על התורה בעצרת, וביאור עומק דינם של 'פירות האילן' "אדם לעמל יולד - לעמל תורה נברא"

יסוד תקנת עזרא בקריאת הקללות שבתו"כ - לפני העצרת

הנה, בעניינה של פרשת השבוע [פ' בחקותי] מלבד מה שאנו קוראין אותה בסדר הפרשיות של חומש ויקרא, מצינו בה עוד ענין נוסף, שיש בה מן השייכות והקישור לענייני דיומא. דאמרין במגילה (לא, ב): "תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהיו קוראין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת ושבתורה קודם ר"ה, מאי טעמא, אמר אביי ואיתימא ר"ל כדי שתכלה שנה וקללותיה, בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש השנה היא, אין עצרת נמי ר"ה דתנן (ר"ה טז, א) ובעצרת על פירות האילן". ומבואר בגמ', דעצרת יש בו משום יום דין דומיא דר"ה, וכשם שביום הדין דר"ה נידונים על חיי האדם כמו"כ ביום העצרת נידון העולם על פירות האילן, ואשר על כן כשם שלפני ר"ה קוראין את פרשת הקללות שבמשנה תורה בכדי "שתכלה שנה וקללותיה", כן בדומה לזה בטרם העצרת קוראין את פרשת הקללות שבתורת כהנים למען "תכלה שנה וקללותיה".

ובחידושי המהר"ץ חיות (במגילה שם) הקשה, איך קיימו בני מערבא את תקנת עזרא, והלא הם נוהגים לסיים את התורה רק אחת לג"ש (כדאיתא לעיל מיניה שם כט, ב), ונמצא שע"פ מנהגם לא יצאו פרשיות אלו לפני ר"ה ועצרת, וכן עמדו ע"כ היעב"ץ (שם כט, ב) והמהר"ל דיסקין (בספר 'אהלים') והניחו בצ"ע. אמנם בספר 'תהילה ליונה' הביאו בשם האור הישר' שכתב לחדש שגם בני מערבא היו מדלגים לצורך תקנת עזרא וקוראים דווקא פרשיות אלו ורק אח"כ היו שבים אל סדר קריאתם הקודם. ומבואר שיש ענין מיוחד בקריאה זו גם ללא הסדר הרגיל של קריאת הפרשה, ונבאר עניינה של קריאה זו והשייכות שלה לחג השבועות.

בעצרת נידונים על פירות האילן

ובאמת שגוף דברי הגמ' צריכים ביאור, דהנה במשנה בר"ה (טז, א) הנ"ל שנינו: "בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בר"ה כל באי מרום וכו', ובחג נידונים על המים". ומבואר, שלא רק בחג העצרת יש בו משום דין אלא אף בשאר הרגלים יש בהם משום 'דין' - "בפסח על התבואה, ובחג על המים", וא"כ לכאורה תמוה מאד, מדוע תיקן עזרא דווקא לפני ר"ה ולפני העצרת שיהיו קוראים בפרשת הקללות ולא תיקן זאת בשאר הרגלים, במה נתייחד דין העצרת טפי מן הפסח ומן החג.

ויש לעמוד עוד, דאם מדובר בעצרת רק על "פירות האילן" כפשוטו בלבד, מדוע מדמה הגמ' במגילה את ענין קריאת הקללות דערב העצרת לקריאת הקללות שבערב ר"ה, שעל שניהם אומרת הגמ' את הלשון "תכלה שנה וקללותיה". ומבואר, די ש במשמעות תוכן עניינה של קריאה זו שהיא באה על זמן שהוא עת חיתום של תקופה מסוימת, ודומיא דערב הדין של ר"ה, דאילו מיירי רק ב"פירות האילן" בלבד מדוע ראו צורך בתקנת קריאת הקללות כדי ד"תכלה שנה וקללותיה", דאיזה יחס של "שנה" יש כאן.

השל"ה - דין העצרת על נשמותיהם של ישראל הפורחות מאילנו של הקב"ה

ושמעתי מאמו"ר הגר"י כהן זצ"ל בשם הגרא"ז מלצר זצ"ל, שהגם שעל דרך הכלל מוחזק בידינו שאין לפרש את הנאמר בדרך הפ'שט', להתפרש בדרך הקבלה', אלא מפרשים את הפ'שט כפשוטו, מ"מ על מנת לבאר את הגמ' במגילה הנ"ל מוכרחים לדברי 'קבלה'. וכוונת הדברים מוסבת למה שהביא השל"ה (במסכת שבועות פרק נר מצוה, אות י"ט) מספר 'תולעת יעקב' (בנדמ"ח נמצא בסתרי חג השבועות, עמ' קו) וז"ל: "ודע כי כמו שבר"ה רצה הקב"ה להשגיח ולדרוש מעשה בני האדם כי הוא יום הבריאה הראשונה וחידוש העולם וכו', כן רצה ביום מתן תורה שהוא מורה על חידוש העולם להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ולדונו על פירות האילן, כדאיתא בפ"ק דר"ה 'בארבעה פרקים העולם נידון וכו' בעצרת על פירות האילן'. וכבר ביארנו כי הפירות ההם הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה, והעולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו שבטלו עצמם ממנה,

נערך ע"י הרב אהרן לסרי, להערות והארות ניתן להתקשר 054-8470226.

א

הוא אמרם 'על פירות האילן' שלא השלימום בתורה ובמצות כראוי". ומבואר, שבעצרת יש דין ממש על הנשמות שהם נקראות 'פירות האילן' על מה שלא השלימו חובתם בתורה ובמצות, וזהו א"כ הדין המיוחד של יום מתן תורה שלפניו תיקן עזרא לקרוא הקללות כדי "שתכלה שנה וקללותיה".

אולם צריך לבאר מה השייכות בין פירות האילן לבין האדם - שאף הוא נידון ביום זה על תורתו וקיום מצוותיו. וכמו כן יש לדעת שאם יום מתן תורה, הוא יום דין ור"ה, הרי ודאי שקודמת לו איזה הכנה המכשירה את האדם הנידון לפני דינו, שאין ר"ה בלי הכנה. וצ"ב מה הוא תוכן דינו של האדם ביום זה ומה ההכנה הנצרכת לו.

המהר"ל - מהות האדם להוציא כוחותיו מן הכח אל הפועל

בכדי לבאר שורש ויסוד דבר זה, עלינו להקדים בדברי המהר"ל ב'דרוש על התורה' (בתחילת הדרוש), וז"ל: "כתיב (קהלת א, ג) 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש', שלמה הע"ה בספרו בספורי מעשי האדם ואמר 'מה יתרון לאדם בכל עמלו' וע"ז אמר, הוא היתרון, הוא מה שיורה עליו שמו שנקרא אדם ע"ש שנברא מן האדמה אשר יש להם להסתפק בזה למה נתייחד הוא בפרטית להיקרא אדם ע"ש האדמה יותר מכל הנבראים שכולם מן האדמה נבראו. וביחוד כי הבהמה הרי היא גסות חומר האדמה ביותר מן האדם [שהרי לעולם האדמה ה'ארצית' מורה על הגשם והחומריות - הפחיתות, וא"כ לכאורה השם 'אדם' היה מתאים יותר לבהמה מאשר לאדם האמת]. אבל, לכך נקרא הוא ע"ש האדמה יותר מכל נבראים אחרים זולתו, מפני התייחסו ודמיונו אליה לגמרי, משא"כ בבהמה וכל שאר הנבראים. כי האדמה היא מגדלת ומוציאה אל הפועל צמחים ואילנות ופירות וכל הדברים, הנה היא בכוח ויוצא ממנה הכל לפועל, כמו"כ האדם בסגולתו הוא בכוח ומוציא שלימותו אל הפועל". וביאר המהר"ל שם עוד, שכיון שהאדם דומה לאדמה במה שתכונת שניהם היא להוציא ולבטא - מן הכוח אל הפועל, לפיכך גם מעשיו של האדם בין הטובים ובין הרעים נקבעו בשם "פירות" כפירותיה ותנובותיה של האדמה.

ובהמשך דבריו כתב המהר"ל: "לא כן מסודרים בבריאתם על ענין זה כל שאר נבראים שאינם בכוח ויוצאים לפועל כי כל מה שראוי שיהיה בהם נמצא גם כן בשנבראו, ולכך נקראת היותר עצמות שבהם 'בהמה', כלומר בה-מה, כי מה שראוי שימצא בה"ה מתחילה בה. שאם נברא השור לחרוש והחמור לישא משא, הרי נמצא בהם בהיבראם ואין דבר בה בכוח שיצא אח"כ אל הפועל, אבל האדם לא נברא רק שיהיה הוא מוציא שלימותו אל הפועל בבחינת האדמה הזאת אשר ממנה נוצר וכל זמן שלא הוציא שלימותו אל הפועל נחשב אדמה בכוח בלבד וכו', ולכך החליטו חכמים לאשר איננו בעל תורה כינוי 'בור' כשהוא כמו אדמה בורה שהובירה ואינה מוציאה דבר".

ומבואר בדברי המהר"ל, שישנו שיתוף מיוחד בין האדם לאדמה, וכל שמו של האדם נקבע ע"ש של האדמה, מפני שזהו ג"כ שורש עניינו ותכליתו. והיינו, שכמו שהאדמה היא חומר המוכן להוציא את פירותיה ע"י כוח הצמחתה וזהו כל תפקידה שהיא מוציאה ומגלה את הטמון והספון בקרבה ויוצרתם לפירות שבפועל, כן הוא ממש עניין האדם להוציא ולבטא את הכוחות הגנוזים שבתוכו - החוצה, להפכם ולעשותם למעשים - הם אלו "פירותיו". וכן ג"כ להיפך, אדם שאיננו בעל פעולות, ומשאיר את כוחו במצב של "בכוח" בלבד הוחלט בחז"ל שם כינויו "בור" - שומם וריק, שאין בו שום צמחים וגידולים היוצאים מכוחו לפועל.

עוד כתב המהר"ל ב'דרוש על המצות' (עמ' עו) בענין מה שאמרו חז"ל בשילהי פ"ק דקדושין (מ, ב) ד'תלמוד גדול - שהתלמוד מביא לידי מעשה", והוקשה למהר"ל: "וכי בשביל שהוא הכנה למעשה והביא לידי כך יהיה גדול, וכי ההולך ללמוד אשר ההליכה מביאה ג"כ לידי תלמוד, וכי בשביל כך תהא גדול מתלמוד גופיה אשר מבורר הביטול בזה". כלומר, לא יתכן שההכנה והמכשיר לתכלית והמטרה ייחשב במשקלו גדול וחשוב יותר מחשיבותו של הדבר בעצמו, וכמו שפשוט שאין טעם ועניין בהליכה בפני עצמה והיא רק כדבר המוכרח ומוקדם לתורה, כן הדבר ג"כ כלפי התלמוד עצמו, שהוא לכאורה רק כמכשיר לדעת את ענינו של המעשה, מדוע א"כ מה שהוא "מביא לידי מעשה" גורם שיהא הוא ה"גדול".

אלא מבאר המהר"ל בזה ענין נפלא: "אבל פירוש הדבר, כי התלמוד לא שהוא הכנה בלבד למעשה רק שהוא עצמו מוציא המעשה לפועל כמו שאמרנו, כי התורה היא ההתחלה וכל שהיא התחלה גורם שיצא גמר הפועל, א"כ היא פועלת המעשה בעצמו כמו הזרע שבהזרעו גורם שיצא הענף לפועל. כך התורה בהזרעה באדם פועלת הגמר וגמר שלה הוא המעשה שלא ניתנה כי אם לתכלית המעשה לא לזולת זה כמ"ש. זהו שאמר 'שהתלמוד מביא לידי מעשה', ר"ל שהתלמוד בעצמו פועל וגומר גם המעשה כאשר יפעל הזרע הצמיחה לאילן, ומצד הזה ראוי שיהיה תלמוד גדול כי לעולם האב גדול מהתולדה היוצאת ממנו". נמצא, שמה ש'תלמוד גדול' הוא לא מפני שתלמוד הוא לא רק כהיכ"ת לידיעת דיני התורה בלבד, שאם כך הוא הדבר מה לנו ולעמלה של תורה, די היה לנו להסתפק בספרי 'קיצורי ההלכות' בלבד וכל דומיהם. אבל תכלית התורה אינה בזה, רק שהיא עצמה "מוציאה המעשה לפועל" ותחילת כל המעשים מגיעים וצומחים מן התלמוד הנוטע בקרב העמל בתורה, והיא כנטיעת הזרע באדמה המצמיח ומוציא ממנה את הענף, כך היא התורה - הכוח המצמיח וסיבתו של כל המעשים. לפיכך "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", המעשה אמנם נשלם רק בעשייתו, אבל שורשו ועצם נטיעתו נובע מן התורה המצמחת אותו.

בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה

והנה, כתוב בפסוק בתחילת הפרשה (כו, ג) "אם בחקתי תלכו" ופירש"י (ומקורו מהת"כ): "יכול זה קיום המצות כשהוא אומר 'זאת מצותי תשמרו' הרי קיום המצות אמור הא מה אני מקיים 'אם בחקותי תלכו' שתהיו עמלים בתורה", וכבר עמדו רבים

היכן מרומז ענין **עמל** התורה דווקא בתוך הלשון "תלכו". עוד מבואר בקראי, שהתורה תולה את מתן הברכות והקללות בתנאי זה של **העמל בתורה**, והוא התנאי הראשון לקבלת הברכות. וכן מצינו לגבי הקללות שפירש"י להלן עה"פ "ואם לא תשמעו לי" - "להיות עמלים בתורה", ומבואר שבהעדר עמל התורה לבדו כבר תבאנה הקללות, מפני שעצם חוסר העמל לבדו כבר מתפרש כ'אי השמיעה', והדבר צ"ב דהא סו"ס עסק האדם בתורה ומדוע אם חיסר ענין נוסף דעמל התורה כבר איבד מעלתו, ומוכרח מזה, שאין ענין העמל בתורה כענין חיצוני נוסף על ענין העסק בתורה אלא שהוא מעצם צורתו של עסק התורה הצריך לבוא מתוך עמל ויגיעה.

אדם לעולם יולד - לעמל תורה נברא

ונראה בביאור תוכן ענין עמלה של תורה, בהקדמת הצעת דברי הגמ' בסנהדרין (צט, ב): "אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נברא, שנאמר (איוב ה, ז) 'כי אדם לעמל יולד', איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר (משלי טז, כו) 'כי אכף עליו פיהו' הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר (יהושע א, ח) 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיק' הוי אומר לעמל תורה נברא".

ולפר"ר השקר"ט שבגמ' תמוה ביותר, איך ס"ד שהאדם נברא "לעמל מלאכה", והלא מוטב לו שלא להיבראות ולא להצטרך כלל בעמל מלאכה ע"מ להחיות עצמו, והרי כל עניינה של המלאכה היא בעצם קללה שבאה רק בעקבות חטא עץ הדעת ואינה טובה בעצם, כדתנן בשילהי קידושין (פב, א): "רבי שמעון בן אלעזר אומר, ראית מימך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער **אלא שהורעתי מעשי וקיפחתי את פרנסתי**", וכן שם בע"ב: "תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, מימי לא ראיתי צבי קייץ וארי סבל ושועל חנוני, והם מתפרנסים שלא בצער, והם לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, **מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאפרנס שלא בצער אלא שהרעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי**, שנאמר (ירמיה ה, כה) 'עונותיכם הטו'. [וע"ש במהרש"א בח"א, "שהורעתי מעשי" היינו ע"י ש'עשיתי מלאכתי קבע ותורתי ארע"]. ואם נפרש שיעמול למלאכתו ועל ידה יינה מהעוה"ז, ונמצא א"כ שתכלית בריאתו היא ההנאה מן העוה"ז, האיך ס"ד כך שייברא לעולם כדי ליהנות ממנו כאן. וביותר קשה איזו היא ה"א של "עמל שיחה", וכי היה צד לחשוב שסיבת בריאת האדם הינה כדי שכל ימותיו ישוחח בשיחה בטילה ויבלה זמנו לריק. והדבר ברור שאין תכלית בריאת האדם בשביל הנאות עוה"ז, וכמ"ש הרמח"ל במסילת ישרים (פ"א) "ותראה באמת שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצבו בעוה"ז, כי מה הם חיי האדם בעוה"ז, או מי הוא ששמח ושליו ממש בעוה"ז וכו', אחד מני אלף לא ימצא שירבה העולם לו הנאות ושלוה אמיתית". באלו "עמל מלאכה" ו"עמל שיחה" עוסקת הגמ' שבעבורם הייתה ה"א לחשוב שהם תכלית בריאת האדם בעולמו.

ומצאנו ביאור דברי הגמ' ברבותינו האחרונים, ב'יערות דבש' (דרוש י', ד"ה ואמר), וכן הגרי"א ח ב'אור תורה' (במחודש עמ' ר"ס ואילך) ועד"ז ביאר הח"ח בספר 'שם עולם' (ח"א שער החזקת התורה, ריש פ"ט), וכן פירשו עוד מפרשים. וכה הם דבריהם, ודאי לא עלתה על הדעת לומר שהאדם נברא בכדי ליהנות מן העוה"ז וכמ"ש הרמח"ל. ופשוט היה לגמ' מעיקרא שהאדם נברא 'כדי שיעמול עצמו לכבוד השם' כלשונו של הח"ח. אלא שבכל זאת הסתפקה הגמ' לשם איזה **עיקר עמל נברא**: "מלאכה" או "פה". ש'עמל מלאכה' פירושו הוא 'חלק המעשה' - כלשונו של הגרי"א ח, 'המצות ועבודת ה' - כלשונו של היערות דבש, ו'מלאכת מצוה' - כלשונו של הח"ח. או לעמל ב'פה' שפירושו הוא לעמול בפה 'לכבוד השם' - כלשונו של הח"ח, [ומהגרי"א ח נראה שגם בתחילה כבר ידעה הגמ' דמייירי בעמל ה"פה" המיועד בעיקרו לתלמוד תורה "שזהו תכלית האדם", והגמ' מפקיעה את הצד לחשוב שירבה האדם ויארך בתפילה יתר על המידה].

אלא רק שאח"כ הסתפקה הגמ' עוד, לשם איזה עמל בתוך ה"עמל פה" - "שיחה" או "תורה". ד"שיחה" היינו תפילה, כמ"ש בברכות (כז, ב) עה"פ (בראשית כד, סג) 'ויצא יצחק לשוח בשדה' אין שיחה אלא תפילה, שנאמר (תהלים קב, א) 'תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו' [והח"ח הוסיף עוד שבכלל הזה ג"כ "סתם שיחה של מצוה"]. או עמל "פה" שהוא התורה. וע"ז הסיקה הגמ' והביאה ראיה ממה שאמר הקב"ה ליהושע "לא ימוש ספר התורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה", ואע"פ שיהושע היה בקי בכל התורה שהרי שימש את משה, אפ"ה הזהירו הקב"ה שלא תמוש התורה ממנו אפילו לרגע אחד, "הוי **שעיקר התורה, לבד מה שצריך למעשה, הוא עצמו גדול מאד מאד על כל המצות**", כמ"ש הגרי"א ח.

עיקר מטרת בריאת האדם שיהא עמל בתורה

נמצא מבואר מדברי הגמ', שאמנם בוודאי האדם בא לעולם גם לצורך קיום המצות והתפילה, וכן מבואר בגמ' שאף בהם יש חלק של "עמל". אלא שעיקרה של סיבת בריאתו הינה **לעמלה של תורה** שהיא תכליתו, ועליה הוא שנוצטווה שלא ימוש ממנה אפי' לרגע א', גם אם הוא במצב של ידיעת כל התורה.

ופשוט שאין כוונת הגמ' לומר שרק התורה לבדה היא כל תכליתו, שהרי הוא צריך ג"כ להתפלל לקונו. ואדרבה, ידוע מה שכתב החזו"א ב'קובץ אגרות' (ח"א, אגרת ב'): "**הלימוד והתפילה קשורים זה בזה**, עמל הלימוד עוזר לאור התפילה, והתפילה עוזרת את הלימוד, תפילה בחינת קבע מרחיקה את הלימוד, והלימוד בעצמתיים מונע את התפילה" [ומ"ש החזו"א 'שעמל הלימוד עוזר לאור התפילה', כתב כך ג"כ היערות דבש שזהו דמסקי' לעמל תורה נברא, "כי באמת לולי תורה אין תפילה ככוונה"], וכמובן שהאדם צריך להתפלל ולקיים מצות, אבל מ"מ עיקר מטרת בריאתו היא לעמל התורה.

וביאור הדברים בזה, דהנה יעויין בספר זכרון שמואל להגר"ש רוזובסקי זצ"ל (בשיחות שבסוף הס' עמ' תק"צ), שביאר הענין שלשון "תלכו" הולך על עמל התורה, כי "תלכו" מורה על שטייגן דהיינו שהאדם יתגדל ויתרומם, שרק התורה היא שמגדלת ומרוממת את האדם, וכלשון המשנה (אבות פ"ו, מ"א) "ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים". וזהו הענין שכתב המהר"ל דהעמל מוציא מן הכוח אל הפועל את הכוח שיש באדם, וע"י עמל התורה האדם מתגדל ומתרומם ומוציא את כוחותיו מן הכוח אל הפועל. ומצאנו ענין זה בדברי הרמח"ל בסוף דרך עץ חיים' (ד"ה והנה זאת התורה) שהמלאכים נקראים "עומדים", כמו שמצינו בפסוק (זכריה ג, ז) "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", וסיבת הדבר אומר הרמח"ל "מאחר שהם עומדים תמיד במדרגה אחת, אבל בני האדם המה בעלי בחירה, להם ישתנה התיקון ע"י עסק התורה", ומבואר ענין זה ד"מהלך" היינו להתגדל והתרומם מדרגה לדרגה, ולכן דווקא בני האדם נקראים "מהלכים" שיש להם את האפשרות ע"י עסק התורה להתגדל ולרומם את עצמם, לא כמלאכים שהם בבחינת העומדים "מחמת שאינם בעלי בחירה רק המה כמוכרחים". זהו תכליתו ותפקידו של האדם "לעמל תורה נברא" - "להלך", להתגדל ולהתרומם. לפיכך אם יעמול האדם ויגיע לידי תכליתו להיות מהלך להתגדל ולהתרומם, אז יזכה בברכות, אבל אם חלילה יתרושל בעמלו אזי קללות נפסקו עליו.

דרכו של הרמב"ם בביאור ענין שכר המצוות בעוה"ז

ועצם עניינם של הברכות, יבוארו אל נכון ע"פ דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט) שהקשה, שהרי אין מתן שכרם של מצוות וכן העונשים בעוה"ז כי אם בעוה"ב, ומדוע א"כ פעמים רבות אומרת התורה שתיתן את השכר בעוה"ז, כגון שובע ורעב ומלחמה ושלוש וכו'.

ומבאר הרמב"ם, שהטובות המגיעות כאן בעוה"ז אינם סוף שכרן של המצוות, "אלא כך הוא הציע הדברים: הקב"ה נתן לנו תורה, זו עץ החיים, וכל העושה כל הכתוב בה ויודעו דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העוה"ב. ולפי גודל מעשיו וגודל חכמתו הוא זוכה. והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכי"ב, וישפיע לנו כל הטובות המחזקים את ידינו לעשות את כל התורה, כגון שובע ושלוש ורבות כסף וזהב כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן, אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העוה"ב. וכן הוא אומר בתורה אחר שהבטיח בטובות העוה"ז 'וצדקה תהיה לנו' וגו'". וכן להיפך, כתב שם הרמב"ם, שאם לא עוסקים בתורה יבואו כל המפריעים, הרעות המונעות מלקנות העוה"ב כדי שיאבדו ברשעים. וכמ"ש בהמש"ד "נמצא פירוש כל אותן הברכות והקללות ע"ד זו, כלומר אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם את דרכו משפיע לכם הברכות ומרחיק הקללות עד שתיהו פנויים להתחכם בתורה ולעסוק בה כדי שתזכו לחיי העוה"ב ויטיב לך לעולם שכולו טוב ותאריך ימים לעולם שכולו ארוך, ונמצאתם זוכים לשני עולמות, לחיים טובים בעוה"ז המביאין לחיי העוה"ב וכו', ואם עזבתם את ה' וכו' מביא עליכם כל הקללות האלו ומסיר כל הברכות" וכו'. ומבואר בדבריו, שאין ענין השכר בעוה"ז כגמול על המעשים, שאותו ייתן הקב"ה לעוה"ב. אלא השכר הוא נתינת הכלים שיוכלו לשבת ולעסוק בתורה בלי טרדות ומפריעים.

ובתוך דבריו הזכיר הרמב"ם ב' חלקים: א'. "שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש", ומקורו הוא כמו שכתב בסוף דבריו שאם לא עובדים בשמחה באים הקללות, "הוא שכתוב בתורה וכו' תחת אשר לא עבדת את ה' אלו' בשמחה ובטוב לבב מרב כל", והרמב"ם קורא ל'טוב לבב' - "טובת נפש". וביאורו הוא, שדווקא העושה מתוך פנימיותו ועומק חפצו ורצונו האמתית והעז, הוא אשר תתבטא אצלו השמחה וטובת הנפש, שמי שאינו עושה אלא בכפייה הרי שהוא עושה הכל ביושב ובעצב, והרוצה את מעשיו שמח בהם. ב'. עוד כתב הרמב"ם "ונהגה בחכמתה תמיד", ונראה מקורו מהגמ' בסנהדרין דלעיל, שעמל תורה - שהוא תנאי הברכות נלמד מן הפסוק "לא ימיש - והגית בו יומם ולילה" וממנו למדנו שעמל התורה שהוא תנאי הברכות, הוא ע"י שעוסק בתורה תדיר.

ומעתה, נשוב אל ענין הדין על התורה בשבועות, והוא מבואר מאד. דאחר שנתבאר שכל מטרת בריאת האדם היא "עמל התורה" - להוציא את כוחו אל הפועל, להלך ולגדל את עצמו, וביום העצרת נידון האדם על קיום חובתו בתורה. לפיכך תיקן עזרא שיהיו קוראין בפרשת הקללות "כדי שתכלה שנה וקללותיה". ויש דמיון מיוחד בין הדין של "פירות האילן" לדינו של האדם, ששניהם נידונים על עיקר בריאתם, שכמו שהעץ מניב פירות, כמוהו האדם "לעמל תורה נברא" להוציא כוחו לפועל. לכך נתקנה תקנה מיוחדת כה חזקה דווקא לפני העצרת, שאין ר"ה בלי הכנה, וזוהי הכנתנו "להיות עמלים בתורה", וע"י עמל התורה שהוא עיקר האדם, שרק ע"י העמל יכול להוציא את כוחו לפועל ובו נוכל לקיים תכליתנו, ובכך נצא בע"ה זכאין בזה הדין.

והנה, עניינם של הקללות מיוסד על "אם לא תשמעו לי", ומבואר שם במהר"ל דהיינו אם לא תשמעו לי להיות עמלים בתורה. וצ"ב למה נופל הלשון "לא תשמעו לי" על עמל התורה. ונראה בביאור הדברים, דבדברי המהר"ל (שם) מבואר דעיקר עמל התורה הוא בקבלת עול תורה, ונראה דזהו עצמו המשמעות של "אם לא תשמעו לי" שלא תקבלו עליכם עול תורה, שהרי תירגם אונקלוס "אם לא תשמעו לי - אם לא תקבלון למימרי", והיינו ששמיעה מורה על קבלה. ונראה, דזהו המשמעות של "לא תשמעו לי" - להיות עמלים בתורה, שהיינו שלא תקבלו עליכם עול תורה, כי עיקר עמל התורה הוא בקבלת עול תורה.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת בהר בחוקותי תש"פ

דאוכלין העומדין לאכילת אדם אסור להאכילן לבעלי חיים, וכמו שכתב הרמב"ם (פרק ה' מהל' שמיטה ויובל ה"ה) פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאכילין אותן לבהמה לחיה ולעופות, וא"כ הרי רק האוכלין שאין עומדין לאכילת אדם הוא שאוכלין, ולמה כתוב שכל התבואה תהיה לאכול. [ועיין מה שביארנו בזה לעיל].

ויש לבאר בזה, דהנה הדין דפירות שביעית נאכלים רק כל זמן שאותו המין מצוי בשדה, אבל אם כלה מין זה לחיה שבשדה, חייב לבער אותו המין מן הבית, וזהו דין ביעור פירות שביעית. וא"כ נמצא דאכילת אדם תלויה באכילת החיה בשדה.

מעתה יש לבאר, דזהו שאמר הכתוב 'ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול', ר"ל דע"י שיש לחיה אשר בארצך, ממילא כל תבואתה היא נאכל, דזה שיש לחיה בשדה, גורם שכל תבואתה, גם מה שהוא בבית יהא נאכל.

כי ימוך אחיך והחזקת בו וגו', אל תקח מאתו נשך ותרבית. (כ"ה, ל"ד).

צריך ביאור מאי שיאמיה הכא במצות צדקה להביא איסור הלואה בריבית.

ונראה דהנה באמת בכלל מצות זהחזקת בו' שהוא מצות צדקה, נכלל גם מצות הלואה, וכמבואר להדיא בדברי הרמב"ם (פ"י ממתנות עניים הלכה ז') ז"ל המהויק בידי ישראל שמך, ונתן לו מתנה או הלואה וכו' כדי לחזק את ידו, עד שלא יצטרך לבריות ולא ישאל, ועל זה נאמר והחזקת בו גר ותושב וחי עמך, כלומר החזק בו שלא יפול ולא יצטרך.

מעתה מבואר היטב הא דאיסור ריבית שייך לכאן, דכיון דמצות הלואה הוא בכלל מצות זהחזקת בו, על כן שייך להזהיר כאן שלא ילווהו בריבית.

פרשת בחוקותי

עוד צריך ביאור, שהרי ענין זה שבוה שהארץ תהיה שממה, יהיה ריצוי על עוון ביטול שמיטין, כבר נאמר לעיל בפסוקים ל"ד ל"ה בהרחבה, דכתיב שם, 'או תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם, אז תשבת הארץ והרצת את שבתותיה. כל ימי השמה תשבת, את אשר לא שבתה בשבתותיכם, בשבתכם עליה'. וכדהארץ שם רש"י לפרש כל החשבון דשבעים שנה של גלות ככל, הן כנגד שבעים שנות השמיטה והיובל, שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום, ואם כן למה חזר הכתוב וכפל ענין זה בשנית.

היתה שבת הארץ לכם לאכלה לך וגו'. ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. (כ"ה, ו' ז).

הכתוב מלמדנו בזה, שפירות שביעית אע"פ שיש בהם קדושת שביעית ניתנו לאכילה. ויש לדקדק מדוע הילק הכתוב בשתי פסוקים נפרדים, דין אכילת אדם בפ"ע, ודין אכילת בהמה בפני עצמו, ולמה לא כללם הכתוב ביחד.

עוד צריך ביאור, סיום הכתוב תהיה כל תבואתה לאכול, מה הכונה שכל תבואתה הוא לאכול.

והנראה לומר בזה, דהנה קי"ל דאוכלין העומדין לאכילת אדם אסור להאכילן לבעלי חיים, וכמו שכתב הרמב"ם (פרק ה' מהל' שמיטה ויובל ה"ה) פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאכילין אותן לבהמה לחיה ולעופות. ואם כן נמצא דהלוק אכילת אדם מאכילת בהמה, דבעלי חיים אוכלים מה שאין אדם אוכל, וא"כ יש לומר דלכן הילקם הכתוב לשתי אכילות, ואמר כל אכילה בפני עצמה.

והנה עוד כתב הרמב"ם שם, דאמנם אין מאכילין לבהמה חיה ועופות פירות המיוחדין למאכל אדם, מ"מ אם הלכה הבהמה מאליה לתחת התאנה ואכלה אין מחייבין אותו להחזירה שנא' ולבהמתך ולחיה וגו'. ולפי זה נראה דיש לומר, דזהו שסיום הכתוב תהיה כל תבואתה לאכול, דאמנם להאכיל את הבעלי חיים, אין מאכילין את כל התבואה, רק מה שאינו מיוחד לאכילת אדם, אבל מ"מ אם הבהמה הולכת מאליה ואוכלת מדברים המיוחדים לאכילת אדם, וא"כ באמת כל התבואה ראויה לאכילת הבהמה, היכא דאוכלת מעצמה, וזהו שאמר הכתוב, הגם באכילת בהמה תהיה כל תבואתה לאכול, והיינו כשאוכלת מעצמה.

ולבהמתך ולחיה וגו' תהיה כל תבואתה לאכול. (כ"ה, ז).

צריך ביאור מה הכונה שכל תבואתה תהיה לאכול, והרי קי"ל

וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכור. הארץ תעזוב מהם ותרץ את שבתותיה וגו'. ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם וגו'. וזכרתי להם ברית ראשונים וגו'. (כ"ו, פסוקים מ"ב – מ"ה).

סדר המקראות צריך ביאור, דאחר שנאמר בפסוק מ"ב 'וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכור', שהוא בשורת הגאולה מהגלות, שוב חוזר הכתוב לומר בפסוק מ"ג 'זהארץ תעזוב מהם ותרץ את שבתותיה בהשמה מהם' ואינו מובן מדוע אחר שכבר נאמר ענין הגאולה, שוב הכתוב חוזר לענין הגלות.

עוד צריך ביאור, מדוע חילקה התורה את בשורת הגאולה דבפסוק מ"ב כתוב 'זוכרתי את בריתי יעקב וגו', ואחר כך בפסוקים מ"ד ומ"ה הוזר הכתוב שנית לבשורת הגאולה, כדכתיב 'ואף גם זאת כהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם וגו'. וזכרתי להם ברית ראשונים וגו'. ולמה לא נכתבו כולם בהמשך אחד.

והנראה לפרש בזה, הנהה במשנה במסכת אבות (פ"ה מ"ט) תנן, גלות באה לעולם על עבודת כוכבים, על גילוי עריות, על שפיכות דמים, ועל שמיטת הארץ. וכן מבואר בגמ' בשבת דף ל"ג הגלות באה על עון שמיטה, ובגמ' ביומא דף ט' ע"ב איתא, דמקדש ראשון הרב מפני ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים. ומבואר שסיבת הגלות היא גם בשביל לכפר על ג' עבירות החמורות, וגם משום ביטול שמיטת הארץ.

והנה מפורש בנביא בירמיה ובדניאל, ומבואר בארוכה בגמ' פ"ק דמגילה דף י"א ע"ב, שגלות בכל לא היה בבת אחת, אלא מתחילה היה גלות יהויכין, ורק אחר י"א שנה, היה גלות צדקיהו, שאז היה הרבות ירושלים, ומבואר שם בגמ' דלפיכך החשבון של שבעים שנה של הגלות, נשלם ונגמר בשתי זמנים, וממילא גם הגאולה שבאה בסוף השבוע שבעים שנה, היה בשני חלקים ובשני זמנים.

ונראה לבאר בזה, דשתי החשבונות, הם כנגד שתי הסיבות שגלו, גלות יהויכין הוא בשביל עון ג' עבירות, וגלות צדקיהו, הוא בשביל עון ביטול שמיטת ויובלות, דבגמר השבעים שנה מעת שהחל גלות יהויכין, נרצה להם עון ג' העבירות, ואז כבר היה

פקידה ראשונה, אבל בזה עדיין לא נתכפר להם עון שמיטת הארץ, דעל עון השמיטה נאמר שרק כשהארץ תעזב מהם הוא דיתכפר להם וכדכתיב 'היתה ארצכם שממה וגו', או תרצה הארץ את שבתותיה וגו', וכן כתוב והארץ תעזב מהם ותרחץ את שבתותיה וגו', וכיון שבגלות יהויכין עדיין לא נעזבה הארץ לגמרי ולא היתה הארץ שממה, לא החל הגלות ועדיין לא החל השבוע השבעים שנה של השמיטת ויובלות, עד גלות צדקיהו, שרק מאז החל השבוע השבעים שנה להרבות ירושלים.

מעתה מתפרש כל המקרא באופן נפלא, דבפסוק מ"ב מזכיר הכתוב את הפקידה הראשונה בסוף השבעים שנה לגלות יהויכין, ואח"כ בפסוק מ"ג אומר הכתוב שאע"פ שיפקדו לגאולה, מ"מ עדיין לא נשלמה הגאולה, דעדיין יש את השבוע ההשלמה של גלות צדקיהו, שהארץ תעזב מהם ותרחץ את שבתותיה, כדי לכפר עון השמיטה, ובפסוק מ"ד הוזר לומר שאח"כ תהא הגאולה במלאת שבעים שנה שהיתה הארץ שממה.

והנה פרשת התוכחה נחלקה לשתי פרשות, כמבואר בפרק כ"ז פסוק כ"ו.

ולפי המבואר יש לומר, דהטעם שנתחלקה התוכחה לשתי פרשות, הוא משום דבאמת כן היה, שהגלות נתקיימה בשני חלקים ובשתי זמנים, והפרשה הראשונה, היא כנגד גלות יהויכין, והפרשה השניה שבה כתוב 'זנתתי את עריכם הרבה והשמותי את מקדשיכם וגו' והשמותי את הארץ וגו', היא כנגד גלות צדקיהו, דרק בגלות צדקיהו הוא דנתקיימה תוכחה זו.

מקום מרה - מקור היות וקיום

מתוך דברים שנאמרו בשיחת פתיחת שערי הישיבה - י"א אייר

ועלינו לדעת כי מלבד שמצד מצות וחובת תלמוד תורה מחוייבים אנחנו להתגבר כארי על אף ולמרות כל הקשיים, עוד יש עלינו חובה מיוחדת מצד שמירת התורה, שאנחנו מחוייבים לשמור על התורה ויש לנו אחריות על התורה שלא יהא ביטול תורה ולא יהא נשכח אפילו דבר אחד או פרט קטן מדברי התורה, וכמו שהגמרא בברכות מביאה דברי רבי שמעון בר יוחאי שאומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה, הרי שהטענה היא לא מצד מצות תלמוד תורה, אלא מצד שיש לנו אחריות מה יהא על התורה, והאחריות הזו מטילה עלינו חובת שמירה, וכמו שיש פרשה של שמירה 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור', כך יש חובת שמירה על התורה, שלא יהא מאבד דבר אחד ממשנתו, וכמו כן יש עלינו תלמידי הישיבה אחריות וחובת שמירה על דברי התורה, לדעת את התורה ולגלות את כל עומק התורה כל פרט ופרט.

בגמ' בחולין כתוב ההוא פולמוסא דאתא לפומבדיתא ערקו רבה ורב יוסף פגע בה ורבי זירא אמר להו ערוקאי קזית שאמרו במקום מרה, הנה לנו הגיע חיל השלטון ורבה ורב יוסף בורחים מאימת השלטון, ותן כדי מנוסתם הם פוגשים ברבי זירא, אז מה יש לרבי זירא לומר להם באותה שעה, יש לו לומר להם פרט בהלכות טריפות שבדין שאם נשתייר קזית מן הכבוד אין הבהמה טריפה, דין זה נאמר רק על הכבוד שבמקום המרה, זה מה שיש לדבר בשעת מנוסה מחיל השלטון, הרי לנו עד היכן הדברים מגיעים, שבכל מצב ובכל אופן צריך להשתדל ולהתעלות ולא לוותר על שום פרט ושום דין מדברי התורה.

ובדרך דרוש יש לומר, שהקיום וההצלחה וההיות הוא במקום מרה היינו במקום של קושי ומקום של התגברות מיוחדת, שאם במקום מרה, אף על פי כן מתגברים ומתעלים ושוקדים, אז זה מקור של היות וקיום, ומזה זוכים לסייעתא דשמיא מיוחדת.

ולכן בני יקירי בני הישיבה שיחיו, אמנם זה תקופה של קושי ובלבול, ויש חוסר מנוחה הדעת ושלוחת הנפש, מכמה וכמה פנים, אבל אתם שזכיתם לחזור ולהשתתף בתוככי הצרות בית השם, האחריות מוטלת עליכם, ועיני כל נשואות עליכם, ועל כן צריך כל אחד לאזור כוחות, ולהתגבר, ולהשקיע כוחות כמנה שביכולתנו, להשתדל ולשקוע בעומקה של תורה ובתפלה, ובודאי יהיה זה זכות לתוספת של סייעתא דשמיא וברכה לכולנו.

הננו להודיע כי מידי יום נמסרים שיעורים שיחות ושיעורי חומש בקו שיעורי הרב במס' 033069951

ניתו לקבל את השיעור במייל: 5703353@gmail.com

מצוה עב

להקריב קרבן עולה ויורד

שנאמר ואם לא תגיע ידו ואם לא תשיג

ושיטת רש"י טעונה הסבר דאם הפשט שבעת שהעני, השתנה חיובו ואינו מחויב בקרבן בהמה אלא בקרבן העוף, אין סברת השיטמ"ק מובנת. דכיון שהעני נשתנה דינו עתה להביא באותם המעות קרבן עוף, ואם נותרו מעות בידו הרי הוא ככל מותר החטאת ומה בכך שלא ירויח בשינוי הקרבן לחטאת העוף. מתוך כך י"ל דדעת השיטמ"ק כהצד הב' דחובת חטאת בהמה לא בטלה הימנו, אלא גדר חיוב הקרבן הוא 'חס רחמנא עליה', דמי שאין לו ממון יכול להביא קרבן עוף במקום הבהמה, וממילא היכא דאינו נשכר בהבאת עוף, מה לו לשנות את הקרבן.

(ג) נחלקו בגמ' (כריתות כח.) בשאר חייבי חטאות המביאים קרבן עולה ויורד מלבד מצורע, אם שינה והביא קרבן שלא לפי מצב עשירותו. העני שהביא קרבן עשיר יצא, והעשיר שהביא קרבן עני לרבי אלעזר א"ר אושעיא לא יצא ולרבי חגא א"ר אושעיא יצא. והדברים צריכים הסבר לב' הצדדים, דלהצד שהחיוב משתנה לפי מצב העשירות, קשה בין בעני שהביא קרבן עשיר ובין בעשיר שהביא קרבן עני, האיך יצא [לחד מ"ד] הא הביא קרבן שאינו מחויב בו ואת חיובו לא הקריב. ולהצד שהחיוב נשאר תמיד קרבן בהמה, יש לשאול דבשלמא העני שהביא קרבן עשיר יצא, דסוף סוף הביא קרבן שהוא מחויב בו, אך העשיר שהביא קרבן עני אמאי יצא הא לעשיר לא אמרינן דחס עליה רחמנא.

(ד) בפרשת יולדת (ויקרא יב ז-ח) אחר שנתפרש דינה להביא כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת, נאמר "זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה", ורק לאחמ"כ נוסף דין קרבן דלות "ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה וגו'". ואי אמרי' דעיקר דינה בחטאת בהמה, א"ש מה דסיימה התורה את ענינה ורק אח"כ נתפרשה התוספת דחס רחמנא עלה להביא קרבן דלות. אך אי נימא שדינו של העשיר להביא בהמה ואילו העני מחויב בעוף, יש לשאול מפני מה נאמר פסוק "זאת תורת היולדת" בתוך הפרשה?

(ה) הגמ' בערכין (יז.) דנה אם עשיר יכול להקדיש עבור עני קרבן עולה ויורד ולהפך, ומסקנת הסוגיא שם שרק כששניהם עניים יכול האחד להקדיש עבור האחר. והנה אי נימא דאף העני מחויב בקרבן בהמה וחס רחמנא עליו להביא קרבן דלות, ניחא, דאפשר דחס רחמנא רק אם שניהם עניים, אך אם העני מחויב בקרבן אחר, א"כ החיוב תלוי במתכפר בלבד ולא שייך למקדיש כלל.

נידונים התלויים בעיקר הדין של קרבן עולה ויורד

הגמ' (זבחים ז.) מביאה שמי ששחט חטאת חלב לשם חטאת דם לא חשיב שינוי קודש, דכתיב "ושחט אותה לחטאת" (ויקרא ד לג) וחטאת לשם חטאת נשחטה, ומאיךך השוחט חטאת חלב על אחר שמחויב חטאת כמותו פסולה דכתיב "וכיפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא" (שם לה) - עליו ולא על חברו, אך אם שחט חטאת על מי שמחויב עולה כשרה, דפסלי' בשחט לשם חברו רק דומיא דידיה, במחויב כפרה כמותו ולא בקרבן עולה. ומסתפקת הגמ' (שם ט.) במי ששחט חטאת חלב על אחר שעבר על טומאת מקדש וקדשיו ומחויב בקרבן עולה ויורד, האם אמרי'

נצטוינו להביא בששה מקומות קרבן עולה ויורד ואלו הם: (א) יולדת, (ב) מצורע, (ג) שבועת העדות [כשנשבע לשקר], (ד) שבועת ביטוי לשקר, (ה) הטמא שאכל את הקודש, (ו) הנכנס למקדש כשהוא טמא.

ענין הקרבן - במקומות אלו ציותה התורה להביא קרבן חטאת, אך אין החיוב קבוע כבכל קרבן חטאת שצריך להביא בהמה, אלא החיוב משתנה לפי מצב העשירות או העניות של המחויב בקרבן. דאם הוא עשיר מביא קרבן בהמה כשבה או שעירה, ואם הוא עני מביא קרבן מן העוף, שני תורים או שני בני יונה, ואם הוא עני ביותר ואין ידו משגת, מביא מנחה עשירית האיפה סולת.

מחלוקת מהו אין ידו משגת

בהגדרת דרגת "אין ידו משגת" של עני, למד הראב"ד (תו"כ דיבורא דחובה פ"ח) בכוונת התורה כהנים, דאף אם אין לו כסף להוצאות הדרך נחשב כעני, ואין צריך להביא שה אלא מביא קרבן עני מדכתיב "ואם לא תמצא ידו די שה" [ולא כתיב "אם לא הגיע ידו לשה"]. אך הרמב"ם (פ"י מהל' שגגות ה"ב) למד שרק כאשר אין לו נסכים הקרבים עם הבהמה, אז חשוב כעני, אבל חיסרון בהוצאות הדרך אינו סיבה להחשיבו כעני. ויש להביא במאי פליגי.

חקירה בגדרי החיוב של קרבן דלות ודלי דלות

הגמ' מזכירה כמה פעמים (כריתות י. ובעוד מקומות) דהעני מביא קרבן דלות ודלי דלות כיון דחס עליה רחמנא. ויש לחקור ולברר בגדר חיוב קרבן עולה ויורד, אם המביאו מחויב כעת רק בחטאת עוף או בעשירית האיפה ואינו מחויב בחטאת בהמה, או שחיובו בעצם הוא חטאת בהמה וחס רחמנא עליו שיביא במקומו חטאת עוף או עשירית האיפה לפי הענין.

נפק"מ בין הצדדים בכמה אופנים

(א) איתא בתו"כ (שם פרק יט) "חביבה מצוה בשעתה, שמיד הוא מביא עשירית האיפה ואין ממתינין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה", משמע דלולא האי טעמא דחביבה מצוה בשעתה, היה לו להמתין ולהביא קרבן בהמה. ומבואר בזה לכא' כהצד הב' שהחיוב המוטל עליו הוא קרבן בהמה אך מאחר ואין להמתין לקיום מצוה, יביא קרבן חטאת עוף לקיים מצוה בשעתה. דאי נימא כהצד הראשון דאינו מחויב יותר מקרבן עני, אין צריך לטעם דחביבה מצוה בשעתה, דאחר שזהו חיובו, יש לו להביא את קרבנו ומה לו להמתין.

(ב) במתני' סוף כריתות (כז:) איתא דמי שהפריש מעות לכשבה או שעירה לחטאת והעני, יביא במעות הללו קרבן עוף, וכן מי שהפריש מעות לקרבן עוף והעני, יביא בדמים עשירית האיפה. ונחלקו הראשונים מה יעשה ביתר המעות - רש"י פירש דשאר המעות חולין, וכתב ע"ז בשיטמ"ק דלכא' צ"ב מפני מה לא יפלו המעות לנדבה כשאר מותר חטאת, ומפרש השיטמ"ק דכל מה דהוקל דינו של העני להביא חטאת עוף הוא מפני דחס רחמנא עליה, ואם יתר המעות יפלו לנדבה מה הרויח העני. אך הרמב"ם כתב שאת יתר המעות יחלל ויהנה בהם, דהיינו שיחלל שוה מנה בשוה פרוטה, ואינו כמותר חטאת אלא משתמש במעות.

¹ אין דרכינו לדרוש פסוקים, אך מ"מ יש להעיר על לישנא דקרא.

דחיבו כשל חבירו כיון דמחויב כרת כמותו, או דלמא אין קבוע כמותו דקרנן עולה ויורד אינו כחטאת. ולכאוף ספק הגמ' הוא אם קרנן עולה ויורד הוא קרנן חטאת רגיל או שהוא סוג קרנן אחר והם ב' שמות כחטאת ושלמים. ואם כן הוא, יש לתלות ספק זה בב' הצדדים הנזכרים, אי אמרי' דאף העני שמביא קרנן דלות מחויב בקרנן בהמה אלא דחס רחמנא עליה א"כ הוא מביא קרנן חטאת אלא שמביאו באופן אחר, ואם גדר החיוב משתנה לפי מצב עשירותו, אזי הוא קרנן בפני עצמו ואינו חטאת.

בגמ' (בהריות (ח) אמרו דאף דהדין הוא שבי"ד שהורו הוראה בטעות חייבים להביא פר העלם דבר של ציבור, וכמו כן כהן משיח שהורה לעצמו חייב להביא פר, מ"מ היכא דהורו בטעות הוראה שמחמתה עברו הציבור על עבירה שחייבים עליה קרנן עולה ויורד, אין מביאים עליה פר העלם של ציבור. ופירש בתוס' הרא"ש בשם הרמ"ה דאיכא ב' מקורות לזה, מחדא ילפי' דאין בי"ד מביאין פר העלם דבר של ציבור על דבר שחייבים עליו קרנן עולה ויורד כשאר הוראות בטעות, ועוד אמרי' דאין היחידים שעברו מביאים קרנן עולה ויורד, כיון דכתיב ביה "ונפש כי תחטא" (ויקרא ה א) וציבור לאו בכלל נפש הם. ולכאוף יש לשאול דאחר שנתמעט קרנן עולה ויורד מלהביא עליו קרנן פר העלם דבר של ציבור, מדוע נצרך מיעוט נוסף שאין הציבור מביאים קרנן עולה ויורד, ומשמע מכך דקרנן עולה ויורד אינו כשאר חטאת אלא הוא קרנן אחר שגדריו שונים. אבל הרא"ש פליג על הרמ"ה ומבאר דפר העלם דבר של ציבור בא רק על חטא של ציבור, דכאשר חטאו כולם ע"פ הוראה אחת נחשב כחטא אחד כללי ומביאים עליו קרנן, אבל בדבר שחייבים עליו קרנן עולה ויורד אין הוראת בי"ד הוראה ופשיטא שאין מביאים פר העלם דבר ומאידך ודאי דהציבור שחטאו מביאים כל אחד ואחד קרנן עולה ויורד. והדברים צריכים הסבר, מאי שנא קרנן עולה ויורד דאין הוראת בי"ד חשובה הוראה לגבי.

נחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא עם רבי ישמעאל (שבועות יד:) בנכנס למקדש כשהוא טמא דמתחייב בקרנן עולה ויורד, ר"א ור"ע ס"ל דחייב קרנן רק כשנעלמה ממנו הטומאה וידע שנכנס למקדש, אבל בהעלם מקדש פטור, ולר"י חייב גם אם נעלם ממנו שהוא מקדש. והגמ' (שם יט.) דנה למאן דמחייב רק בהעלם טומאה מה הדין בהעלם מקדש. ואמר עלה ר"ת דאף דפטור מקרנן עולה ויורד מ"מ חייב בחטאת קבועה, דגמרי' מ"ע"ז דכל דבר שזדונו כרת שגגתו בחטאת, ואף טומאת מקדש וקדשיו עונשה בכרת. דאף דבשווג היכא דנעלם ממנו המקדש, נתמעט מקרנן עולה ויורד, אפ"ה לא יצא מכלל חיוב חטאת. אבל התוס' פליגי על ר"ת וס"ל דדין קרנן עולה ויורד הוא דין חדש שיצא מכלל חטאת קבועה, וכל דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירונו לך הכתוב בפירוש, ועל כן בהעלם מקדש פטור לגמרי.

ובפשטות נחלקו התוס' ור"ת בהנ"ל, דאם קרנן עולה ויורד הוא קרנן בפני עצמו ואינו שייך לקרנן חטאת, שייך לומר דעונש על טומאת מקדש וקדשיו יצא לידון בדבר החדש, וממילא בהעלם מקדש דפטור מעולה ויורד אינו חוזר לחיוב חטאת. אך אי אמרי' דקרנן עולה ויורד הוא קרנן חטאת רגיל אלא דחס רחמנא עלה בדלות, א"כ היכא דנפטור מקרנן עולה ויורד חזר לחיוב קרנן חטאת.

הגרעק"א (שו"ת מהדו"ק ס"ח) הביא את דברי התוס' ונקט שכל העלם מקדש חשיב כמתעסק, [ודבריו טעונים ביאור מאי שנא מהיכא דסבר שהוא

שומן ואכל חלב דחשיב שווג] ומבאר בשיטת התוס' דפטור מחטאת משום דחשיב מתעסק, ואף למאן דמחייב בעולה ויורד בהעלם מקדש הוא גזה"כ מיוחדת לחייב קרנן במתעסק, אבל מאן דפטור פטר לגמרי. ולשיטתו כיון דהנכנס למקדש טמא חשיב כמתעסק, א"כ מאן דמחייב בהעלם מקדש מגזה"כ, בהכרח דלא סבר שהוא חיוב חטאת רגיל וחס רחמנא עליה להביא קרנן דלות, דמעיקר הדין לא מחייב כלל שהרי הוא מתעסק.

גדר חיוב קרנן עולה ויורד - חטאת שמביאה לפי אשר תשיג ידו

ביאור הדברים, דבוודאי דקרנן עולה ויורד הוא מחמת דחס רחמנא עליה כמובא בגמ', אך אין הנידון מחמת שהוא קרנן אחר, אלא מצד שהתורה חסה במקומות אלה על המחויב בחטאת מפני שהוא זקוק לכפרה שונה. דמהא דרק במקומות מסוימים יש חיוב קרנן עולה ויורד דחס רחמנא עליו ולא באחרים, מוכח דנדרשת כפרה שונה. ולכן לולא דחביבה מצוה בשעתה היה לו למחויב קרנן עולה ויורד להביא קרנן יותר טוב, דכשהוא עני אינו מחויב בקרנן אחר כלל אלא בקרנן אחד שכפרתו לפי מצב עשירותו.

וא"ש דאף דנכנס למקדש טמא חשיב מתעסק, מביא קרנן עולה ויורד, דגזה"כ דהנכנס למקדש טמא צריך כפרה שונה. וכן ספק הגמ' בשינוי קודש הוא דמצד אחד קרנן עולה ויורד הוא קרנן חטאת ומאידך כפרתו שונה, וע"ז נסתפקה הגמ' אי חשיב שינוי קודש.

ממילא, בענין עני שהביא קרנן עשיר ולהפך י"ל דהתורה לא חייבה קרנן שונה לכל אחד מצב עשירותו - לעשיר בהמה ולעני עוף או מנחה, אלא התורה חייבה להביא לפי מה שהוא. דבכל ששת חיובי קרנן עולה ויורד נאמר שמחויב להביא "כפי אשר תשיג ידו", דמחויב להביא חטאת כזאת שאינה מסוימת לבהמה או לעוף אלא תלויה במצבו לפי ג' שיעורי עשירות. לכן, איכא למ"ד דעשיר שהביא קרנן עני יצא יד"ה, דאף שלפי השגת ידו מחויב להביא בהמה, מ"מ הביא קרנן עולה ויורד, ויצא יד"ה. שהרי המחייב שלו אינו שונה מהמחייב של העני ושניהם צריכים להביא חטאת, אלא שעבר ולא הביא כפי השיעור של השגת ידו, ואף שעשה שלא כדין מ"מ התכפר בקרנן העוף. להלכה קיי"ל כמאן דס"ל דהעשיר שהביא קרנן עני לא יצא, וטעמו מפני שהכפרה תלויה בכך שימלא את כל חיובו, וכל שלא הביא כדינו לא התכפר.

ולפי זה י"ל דעד כמה שאין כאן חיוב קרנן שונה לכל אחד, יכול האחד להקדיש עבור רעהו, אבל הקפידה תורה שההקדשה אף היא תהיה לפי אשר תשיג ידו, ולכן רק כששניהם עניים יכול להקדיש קרנן עני לחבירו. ומבואר מחלוקת תוס' ור"ת אי חיוב קרנן עולה ויורד חשיב דבר חדש או לא, דבאמת הוא מחויב בקרנן חטאת כשאר חייבי חטאות, אך מאחר וחיובו הוא להביא כפי אשר תשיג ידו, ס"ל לתוס' דחשיב יצא לידון בדבר החדש, אך ר"ת דבר שכל שהשינוי הוא רק בגברא לא חשיב דבר חדש.

מעתה אפשר שהיכווח של הרמב"ם והראב"ד אם הוצאות הדרך נכללות בחשבון 'אשר תשיג ידו', הוא אם חס רחמנא על המביא באופן כללי שלא יוציא הוצאות רבות על הקרנן אוא שהוא שיעור בהקרנן עצמו והוצאות הדרך אינן בכלל.

נומא - חיוב קרנן עולה ויורד הוא חיוב להביא במקומות מסוימים קרנן חטאת, אלא דחס רחמנא עליה במקומות אלו ונדרשת כפרה שונה שצריך להביא חטאת שתלויה ב'אשר תשיג ידו'.

נחל אליהו

כל המקרים והשינויים בעולם נעשים בשביל כלל ישראל

ופנית אליכם (כו, ט).

אפנה מכל עסקי שלם שכרכם (רש"י).

צריך להבין מה הפירוש בזה, הרי הקב"ה עושה את כל הבריאה בבת אחת, וממילא מה שייך אפנה מכל עסקי? ומדוע יש צורך שיתפנה מכל עסקי?

יתכן לבאר בעזר ה' את עומק הענין: ישראל כידוע הם תכלית הבריאה, מרכז הבריאה, כמו שכתוב בתחילת הבריאה 'בראשית' בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית (רש"י בראשית א, א). וכיון שישראל הם תכלית ומרכז הבריאה, יתכן שבשביל צורכם של ישראל תשתנה ההנהגה אף ביחס לשאר אומות העולם, מפני שישראל הם המרכז ושאר הברואים נטפלים אליהם.

דוגמא לדבר, שלפעמים בשביל לעשות טובה לכלל ישראל הרבה מאומות העולם צריכים בדרך לסבול:

חורבן הבית היה גזירה נוראה, אולם אפילו שכבר נגזר חורבן ופורענות, כתוב בחז"ל שנבוכדנאצר כבש את כל העולם, ובזמנו לא היה אדם שהעלה חיוך על הפנים, הוא היה כמו סטאלין ימ"ש שדיכא את כל בני עמו, זה היה נורא! כמו שהיום יש עוד כאלו רודנים: סדאם חוסיין, ובצפון קוריאה, ואצל נבוכדנאצר זה לא היה רק במדינה מסוימת אלא בכל העולם, היו בעולם כל כך הרבה אנשים שסבלו!

ולמה הקב"ה סובב את זה כך? אומרים חז"ל: שלא יאמרו שישראל נפלו בידי אומה שפלה! דהיינו ישראל כבר נגזר עליהם חורבן ופורענות, אשר לחרב לחרב, ואשר לדבר לדבר, אבל אעפ"כ החורבן נגזר אבל איבוד כבודם של ישראל לא נגזר, וכדי לשמור על הכבוד - שלא יאמרו נפלו בידי אומה שפלה, מלינוי אנשים בכל העולם סובלים מדיכוי אכזרי של שלטון נבוכדנצר! ישראל הם במרכז העולם, ושאר הברואים נטפלים אליהם.

ופנית אליכם - אומר רש"י: אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם, מה הפירוש אפנה מכל עסקי? כל ההנהגה של הבריאה בטלה ומובילה למה שיהיה לישראל, כל הנהגת העולם משתנה בשביל לשלם שכרם של ישראל!!

האדם הוא שורש הבריאה וכל הבריאה נבראה כדי לשמשו

ועל דרך זה מתבאר מה שנאמר אצל יוסף הצדיק (בראשית מז, כא): ואת העם העביר אותו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו - יוסף הצדיק גוזר גלות על כל המצרים, הוא מעביר אותם מבתיהם מצד אחד של מצרים לצדו השני, למה הוא עשה את זה? מדוע הוא הגלה אותם? אומר רש"י: שנתכוון להסיר חרפה מעל אחיו, שלא יהיו קורין אותם גולים - כדי שבני ישראל לא ירגישו שהם סוג ב', שלא ירגישו נחותים בשביל זה עשה יוסף שגם המצרים יהיו גולים.

אתם יודעים מה זה גלות? מה זה לעקור אדם ממקום למקום?

אנשים לא יודעים מה זה גלות - פעם הזמינו אותי למסור שיחה ביד בנימין, יש שם קראווילות של העקורים מגוש קטיף, מאות משפחות מהעקורים של הפינוי האכזרי שהיה, אני הגעתי לשם שנתים - שלוש אחרי שעקרו אותם, והם אמרו לי שאנשים שם לא התרפאו מהשבר הגדול שעבר עליהם, ויש מהם רבים שחווים ממש משברים מהחורבן שלהם.

וממילא צריך להבין, יוסף היה מלך במצרים, והוא צריך לדאוג לנתינים שלו, מה היושר שבשביל ששבעים נפש לא ירגישו גולים הוא לוקח את מיליוני הנתינים שתחת חסותו ומגלה אותם מבתיהם גזירה קשה כל כך, מה היושר לעשות דבר כזה?

התשובה היא: היות שעיקר ותכלית הבריאה הם ישראל, כל העולם כולו נטפלים להם, וממילא זהו התיקון של כל הבריאה, לדאוג לרווחתם של ישראל, ולכן יוסף שדאג לבני ישראל שלא ירגישו גולים הגלה את כל מצרים מבתיהם!

ובעצם ענין זה הוא התשובה לכל טענותיהם ומענותיהם של ארגוני צער בעלי חיים, שהרי לכל בן אדם בשביל שיהיה לו אוכל במשך החיים שלו, שוחטים עבורו אלפי תרנגולים! מה היושר?

התשובה, היות ואדם הוא מרכז הבריאה, התרנגולים נבראו בשביל האדם השלם, ולכן תכליתם וטובתם שישחטו אותם בעבורו.

רק מי שמתנהג בשלמות שהוא ממלא תפקידו כשורש הבריאה ראוי הוא לאכול בשר!!

ובאמת שנינו (פסחים מט, ב) תניא רבי אומר: עם הארץ - שלא מקיים מצוות, אסור לאכול בשר, למה? מפני שמה אתה יותר טוב מהם? מאיזה טעם אדם זה שמנוער מהמצוות ירגיש מרומם על בעלי החיים לאכול אותם?!

קיום מצוות בעידנא דריתחא

בשביל להיפטר ממצות חלה, בעידנא דריתחא והפקדתי עליכם את השחפת ואת הקדחת...

ולמה באמת בעידנא דריתחא מענישים גם על ביטול מצוות?

צריך לדעת כך: בעידנא דריתחא, כשיש גזירה בעולם, כדי להינצל מהגזירה בודקים את האדם לא כמה מצוות הוא עושה, אלא כמה מצוות חביבות עליו! לא מספיק רק קיום מצוות להינצל בשעת גזירה, אלא אם מצוות חביבות עליו זה סותם את הפה של השטן!! ולכן אם מתחמקים מהמצוות, אפילו שלא עוברים על עשה אלא רק מבטלים עשה, שאין את החביבות לרדוף ולהשיג עוד קיום מצוה, בעידנא דריתחא זה מסוכן רחמנא ליצלן.

מצאנו כעין זה בעוד שתי מקומות: מעיקר הדין לקיים מצות עשה מן התורה של תקיעת שופר בראש השנה מספיק לתקוע שלש פעמים תשר"ת ויוצאים ידי החובה, אומרת הגמ' בר"ה דף טז, א: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? - למה תוקעים ותוקעים עד מאה קולות? כדי לערבב את השטן! מסביר רש"י במקום: מה זה לערבב - שלא ישטן, כשישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתמין דבריו.

השטן לא יכול לקטרג אפילו כשיש עידנא דריתחא, כשישראל מחבבין את המצוות, וכדי לסתום את הפה של השטן צריך להראות שמחבבין, וזה כשעושים יותר מאשר מחוייבים - תוקעין ומריעין כשהם יושבין ותוקעין ומריעין כשהם עומדין, מחבבין את המצוות.

דרך אגב במאמר המוסגר יש להוסיף, מה קורה בר"ה שחל בשבת? מה יהיה עם הזכות של השופר? הביאור הוא שהרי למה לא תוקעים בשבת? שמא יהודי אחד בשוגג יחלל שבת! ובשביל זה כלל ישראל מוכנים לוותר על הענין הגדול של שופר! העיקר שלא יהיה חילול שבת אפילו בשוגג ע"י יהודי אחד! אין לך מחבבין את המצוות יותר מזה! וזה כבר סותם את הפה של השטן!!

על ידי קיום מצוות בחביבות יתירה זוכים להנצל בעידנא דריתחא

ועוד מצאנו בדברי הגמ' ברכות כ, ב: דרש רב עזריא, זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי זמנין אמר לה משמיה

אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם (כו, טז).

הגמ' בשבת לב, ב אומרת: בעון חלה אין ברכה במכונס, ומארה משתלחת בשערים, וזורעין זרעים ואחרים אוכלים, שנאמר: אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם, אל תקרי בהלה אלא בחלה.

רצינו לומר קצת על דרך דרוש בעזר ה': מה השיעור של עיסה להתחייב בחלה? מג ביצים וחומש ביצה, שזה שיעור עשירית האיפה, שהיה עיסת מדבר.

ורמז לדבר ש'חלה' בגימטריא 'מג', ששיעור הביצים של עיסה המחויבת בחלה הוא כמנין 'חלה'. [ולחומש ביצה הנוסף לא שייך לעשות גימטריא].

רמז זה אינו דבר חדש, אלא הוא קדום, מי אומר את הגימטריא הזאת? ביוצר לשבת הגדול בהלכות הפסח נאמר כך: שנו, שאין לשין בבת אחת למעלה מחמשת רבעים קמח, וכן לחלה, והן ביצים כמנין חלה, והעומר מוכח לה. כתוב להדיא את הגימטריא הזאת ששיעור חלה זה ביצים כמנין חלה.

ומה עושה מי שרוצה להיפטר מחיוב הפרשת חלה? במקום לעשות עיסה של מג ביצים, הוא עושה עיסה של מב ביצים.

ונענשים על כך או לא? מי שעושה עיסה של מה ביצים בשביל להיפטר מחלה מקבל על זה עונש?

מצאנו כעין זה לענין ציצית, שמי שיש לו בגד של ארבע כנפות בלי ציצית, הוא ביטל עשה, ויקבל על זה עונש, אבל מי שלא ביטל עשה אלא הפסיד עשה - מי שמעגל את הכנף של הבגד כדי לא להתחייב בציצית, או שנמנע מללכת עם בגד של ארבע כנפות, הוא לא נענש שהרי לא ביטל עשה אבל כתוב שבעידנא דריתחא מענישים גם על זה - בזמן שיש חרון אף בעולם נענשים גם על הפסד מצוה ולא רק על ביטול מצוה.

ועל פי זה יש לומר בדרך דרוש, ש'בהלה' זה בגימטריא מב, וכתוב כך: אף אני אעשה זאת, אף אני - בשעה שיש חרון אף בעולם, בעידנא דריתחא, אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה - כל מי שעושה טריק כזה שבמקום לעשות עיסה כשיעור 'חלה' הוא עושה עיסה כשיעור 'בהלה',

זה המבחן של כל יהודי האם יש לו את ההרגשה של
למה נגרע'!!!

במתן תורה ולעתיד לבא הצורה היא לקבל תורה ומצוות בחביבות

אנחנו נמצאים עכשיו זמן קצר לפני מתן תורה, מצאנו
בגמ' בתחילת מסכתא עבודה זרה (ב, א - ג, ב), דרש ר' חנינא
בר פפא, ואיתימא ר' שמלאי: לעתיד לבא מביא הקדוש
ברוך הוא ספר תורה ומניחו בחיקו, ואומר: למי שעסק
בה יבא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים,
אומרים לפניו: רבש"ע, כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא
קבלנוה, כמו שעשית לישראל? דכתיב: ויתצבו בתחתית
ההר, ואמר רב דימי בר חמא: מלמד שכפה הקדוש ברוך
הוא הר כגיגית על ישראל, ואמר להם: אם אתם מקבלין
את התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם! מיד
אומר להם הקדוש ברוך הוא: הראשונות ישמיעונו, שבע
מצוות שקיבלתם היכן קיימתם! ומנלן דלא קיימום? דתני
רב יוסף: עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים (חבקוק ג, 1), מאי
ראה? ראה ז' מצוות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום.

אמרו לפניו: רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה, אמר להן
הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם, מי שטרה בערב שבת
יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת?
אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו
אותה. ואמאי קרי ליה מצוה קלה? משום דלית ביה חסרון
כיס. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש
גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז,
וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר (תהלים ב, א):
ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו. מקדיר,
והא אמרת: אין הקדוש ברוך הוא בא בטרונאי עם בריותיו!
משום דישראל נמי זימני דמשכא להו תקופת תמוז עד
חגא והוי להו צערא. והאמר רבא: מצטער פטור מן הסוכה!
נהי דפטור, בעוטי מי מבעטי. מיד, הקדוש ברוך הוא יושב
ומשחק עליהן, שנאמר (שם ד): יושב בשמים ישחק וגו'. א"ר
יצחק: אין שחוק לפני הקדוש ברוך הוא אלא אותו היום
בלבד.

מה עומק המשמעות בתשובה של הגמ' בעוטי מי
מבעטי?

אם כשיש להם פטור של מצטער הם מבעטים - זאת
אומרת שיש להם פתק מהמוכר שנגמרו המסמרים, הם
באים לרבוננו של עולם: אין לי סוכה, אני פטור, אז הסוכה
זה העסק של הבוס זה לא העסק שלך... והקב"ה יושב
ומשחק עליהן, אבל אצל ישראל הסוכה, המצוות, זה לא
מסמרים זה הילד שלהם, אפילו שהיה כפיית הר כגיגית
עכשיו ההרגשה שלהם היא למה נגרע?! להם מגיע שכר -
מי שעסק בה יבוא ויטול שכרו!!!

דברי אסי: אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבוננו של
עולם, כתוב בתורתך (דברים י, יז) אשר לא ישא פנים ולא
יקח שחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב (במדבר
ג, כו): ישא ה' פניו אליך. אמר להם: וכי לא ישא פנים
לישראל? שכתבתי להם בתורה (דברים ה, ט): ואכלת ושבעת
וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית
ועד כביצה. רואים מדברי הגמ' כמבואר שהזכות הגדולה
שעומדת לישראל היא שמחמירים על עצמם - מחבבין
יותר, שבזכות זה ישא ה' פניו אליך, ואז זוכים להינצל גם
בעידנא דריתחא.

סיפר לי ר' בן ציון זילבר, הבן של ר' יצחק זילבר מרוסיה,
ר' יצחק זילבר חי כל חייו חיים של מסירות נפש כפשוטו,
סיפור חייו התפרסם בספר 'להישאר יהודי' - ספר שעושה
חיוזק גדול למסירות נפש לעבודת ה', עד שר' יצחק הוטנר
היה קורא לו החפץ חיים של רוסיה, אמר לי ר' בן ציון
שאביו ר' יצחק בדרשותיו היה מספר סיפור שנוגע לענינו,
וכך הוא סיפר: פעם אחת כשהבן שלי בן ציון היה תינוק
ברוסיה היו לו ארבעים - ארבעים ואחד מעלות חום, הלכתי
לבית מרקחת לחפש בשבילו תרופה, וברוסיה כמו ברוסיה
התרופה נגמרה, הלכתי לעוד בית מרקחת וגם שם נגמרה,
וכך בעוד בית מרקחת, ובשכונה אחרת ובאזור אחר, בכל
מוסקבה הסתובבתי עד שבשלוש לפנות בוקר הגעתי
הביתה עם התרופה - מה לא עושים בשביל ילד, ילד חולה.

למחרת הייתי צריך ללכת לעבודה, והמנהל עבודה שלח
אותי להביא מחנות לחומרי בנין קילו מסמרים, הלכתי
לחנות הקרובה וברוסיה כמו ברוסיה נגמרו המסמרים,
ממול מעבר לכביש היו עוד שתי חנויות של חומרי בנין,
אבל אני אמרתי למוכר: אתה יכול לתת לי פתק שהייתי
אצלך ונגמרו המסמרים, באתי לבוס ואמרתי לו שנגמרו
המסמרים.

באותה שעה אמר ר' יצחק אמרתי לעצמי: הרי יש ממול
עוד שתי חנויות? אלא מה, זה לא עסק שלי! אני הלכתי ולא
היה ופטרת את עצמי! ומדוע לילה קודם כשלא היה תרופה
בבית מרקחת התרוצצתי כל הלילה ממקום למקום? מה
ההבדל? ההסבר הוא שכשזה ילד שלי הופכים את העולם!
לא מחפשים לצאת ידי חובה! אבל כשזה עבודה, כבר אני
פטור, זה ההבדל!!!

יש יהודים שמקיימים מצוות, אבל אצלם זה עבודה - זה
חובה מה שחייבים עושים ומה שלא חייבים לא עושים -
עבודה כזאת זה לא נקרא בחביבות, זה לצאת ידי חובה
ולהיפטר. מי שרוצה לזכות בעידנא דריתחא זה רק מי שיש
לו חביבות - מי שמרגיש שזה לא מסמרים אלא זה ילד
שלו.

זו ההרגשה שהיה לאנשים שהיו טמאים לנפש אדם
ואמרו 'למה נגרע', הם היו טמאים והיו פטורים מקרבן
פסח, הם אנוסים, אלא שהם אמרו קרבן פסח אצלנו זה לא
עבודה אנחנו לא מחפשים להיפטר יש לנו חביבות לזה -
למה נגרע!?

ונסתם ואין רודף אתכם (כו, יז).

לכאורה זה ברכה שאין רודף אתכם? ומדוע זה בכלל הקללה?

הפשט הפשוט, שיהיה להם כזה פחד שאפילו כשלא יהיה רודף יפחדו וינסו.

אבל הרב'ה ר' העשל בחנוכת התורה והגאון שניהם מכוונים לדבר אחד:

שכתוב (קהלת ג, טו) והאלוקים יבקש את נרדף, ואמרו בילקוט שם: אפילו צדיק רודף רשע - והאלוקים יבקש את נרדף, מכל מקום: והאלוקים יבקש את נרדף. דהיינו שזה חוק שהקב"ה טבע בבריאה שהאלוקים יבקש את נרדף, כל מי שנרדף הקב"ה יבקש את רדיפתו - זה חוק!

ונסתם ואין רודף אתכם - הקללה היא, שאם היה רודף לפחות הייתם מרוויחים את המעלה שהאלוקים יבקש את נרדף, אבל אם אין רודף אתכם מפסידים אפילו את ה-יבקש את נרדף.

ועץ הארץ לא יתן פריו (כו, כ).

אפילו מן הארץ יהא לקוי, שלא יחניט פירותיו בשעת החנטה (רש"י).

איך זה מרומז בפסוק 'ועץ הארץ' שאפילו בשעת החנטה יהיה לקוי?

אפשר לומר כך: יש הלכה בהלכות ברכת הפירות (סי' רב ס"ב) שעל בוסר מברכים בורא פרי האדמה. למה? מה ההגיון בזה?

ההגיון הוא פשוט, למה על עגבניה מברכים בורא פרי האדמה? כי לעגבניה אין חשיבות של עץ, וממילא זה פרי של האדמה, שאין לו יחס אחר באמצע, אבל תפוח הוא כבר נכד של האדמה, האדמה מולידה עץ והעץ מוליד את התפוח, התפוח גדל על העץ שגודל על האדמה, ולכן מייחדים ברכה מיוחדת בורא פרי העץ, משא"כ שיח אינו חשוב לעצמו והעגבניה נקראית שגדלה ישר באדמה.

בוסר שאין לו חשיבות לעצמו שאינו ראוי כל כך לאכילה הוא כמו עץ, הוא לא מוגדר כפרי שגדל על העץ אלא הוא כמו חלק מהעץ, ולכן הוא מתייחס כמו שהוא גדל על האדמה, שהוא חלק מהעץ שגדל ישר באדמה, ולכן מברכים על בוסר בורא פרי האדמה.

ועל פי האמור מבואר, שזה מרומז בכתוב "ועץ הארץ לא יתן פריו", איך פרי יכול להקרא עץ הארץ? כאילו הוא מיוחס ישר לארץ בלי שלב נוסף באמצע? התירוץ הוא, שמדובר שהוא עדיין בחנטה, כי הוא בוסר, וממילא הוא לא מתייחס כפרי של העץ, אלא הוא מתייחס כעץ של הארץ, וממילא למדנו שאף משעת החנטה יהיה לקוי.

לע"נ הרבנית
בת שבע בת הרב
יהושע דב הלוי
נלב"ע ד' אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029

להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:

2132817@gmail.com

להערות ותגובות בדוא"ל:

n0527683029@gmail.com

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

מדוע לא מוזכר בתורה השכר המובטח בעולם הבא?

בשפע הברכות שבפרשת בחוקותי, המובטחות לנו על הליכה בחוקי התורה ושמירת המצוות, אנו מוצאים מיגוון גדול של ברכות בענינים גשמיים. ובעצם כל הבטחות השכר על קיום המצוות, בכל התורה, הן בעניני העולם הזה. עובדה זו פותחת פתח להרהורים, אומר ה"כלי יקר" (פרק כ"ו, יב), שמא חלילה אין כח ביד המצוות להנחיל את עושיהן את השכר הרוחני העצום לעולם הבא.

ספק זה העסיק במשך הדורות, רבים וטובים מקרב בני עמנו, וה"כלי יקר" מציע בפנינו שבעה דרכים לנוס מפניו. להלן נביא כמה מהן.

הרמב"ם אומר (בהלכות תשובה ט, א) שכל ההבטחות המנויות כאן בפרשה, אינן מהוות את עיקר השכר כי כל הטובות שנזכרו כאן, ייעודן הוא רק להסיר את הדברים המפריעים לאדם ומונעים ממנו קיום שלם של המצוות. הקב"ה קורא לנו לשמור את מצוותיו, ומבטיח למקיימים אותן שימנע מהם מלחמות, מחלות, רעב ויגון, באופן שיוכלו לקיים את המצוות באין מפריע. יחד עם זאת עלינו לדעת, שעיקר השכר הוא זה שמצפה לנו בעולם הבא. והוא אינו מוזכר בתורה, כדי שיעבוד האדם את בוראו עבודה לשמה, ולא בגלל השכר ההוא או מיראת העונש.

הדעה השניה היא דעת רבי אברהם בן עזרא, בפרשת האזינו (דברים לב, לט) וזה לשונו: "ולפי דעתי שהתורה ניתנה לכל, ולא לאחד יחיד לבדו. ודברי העולם הבא לא יבינו אחד מיני אלף, כי עמוק הוא". דעתו היא שקשה לצייר את השכר הרוחני, כי האדם בהיותו קרוץ מחומר אינו מסוגל להשיג ולקלוט ענין רוחני שכזה. לכן העלימה התורה דבר עמוק ונשגב זה, מההמון מרוב קוצר דעתם.

הדעה השלישית היא דעת רבינו בחיי. ה"אבן עזרא" מביא את דבריו בפרשת האזינו, ונטה שם לקבל את דבריו, וגם הרמב"ן נוטה לדעה זו. והיינו שכל הייעודים (=השכר) המוזכרים בתורה, הם דברים הנחשבים למעלה מדרך הטבע. שכן אין זה דבר טבעי שגשמים ירדו דוקא בשעה שעושים רצונו של מקום ומקיימים מצוות, ויכלא הגשם מן הארץ כשאין עושים רצונו של מקום. לעומת זאת השכר שתקבל הנפש כשהיא תחזור לצור מחצבתה במרומים, זהו דבר טבעי לנשמה, ואין זה בדרך פלא כלל וכלל.

ואחרי שמצינו בתורה עונש כרת לנפש החוטאת שתהיה נכרתת ממקום שחוצבה, יכולים אנו להבין שאם לא תחטא היא תשוב אל המקום אשר בו היה אוהלה בתחילה. ונראה שעל זה נאמר (תהלים לז) "קוה אל ה' ושמור דרכו וירומימך לרשת ארץ, בהכרת רשעים תראה". כלומר, באותו כרת שנועד בתורה לרשעים, תראה כי יש שכר רוחני אשר יתגלה בעת שוב הנשמה לצור מחצבתה.

כאשר מסיים ה"כלי יקר" להביא את כל שבעת ההסברים, הוא אומר: בשבעה דרכים אלו ייסתמו פיות דוברי עתק על תורתנו הקדושה. כי ראה ראינו בעיינינו עד כמה גדלה חובת השי"ת לאבותינו אברהם יצחק ויעקב. ואילו היה השכר המובטח על ההליכה בדרכי ה', ניתן בצורת עושר ותענוגים בחיי העולם הזה, אם כן איזה יתרון היה לאברהם על נמרוד הרשע? הרי לכאורה אדרבה, נמרוד מלך בכיפה והיה לו בוודאי כל טוב, ואילו אברהם אבינו היה נע ונד כל ימיו. וכן יצחק ויעקב, האם הם ראו נחת בעולם הזה, כפי שנראה שהיה מגיע להם?! אם מה שהיה להם זהו שכרם, מה נשאר להם מכל עמלם?

אפילו צאצאי האבות נוחלי הארץ, מה יתרון להם, אפילו בזמן השלחה, על כל מלכי ארץ אשר התענגו בחייהם בעולם הזה? אין זאת אלא שרוב טוב הצפון לצדיקים לעולם הבא, זה חלקם ונחלתם של האבות ושל כל תולדותיהם עד ימינו, כי תורה אחת לכולם. אף אנו נזכור שנמצאים אנו בפרוזדור, ושם בטרקלין נבוא על שכרנו הגדול אשר אין לנו כלים לשער את גודלו ותפארתו.

תלמיד חכם אחד סיפר כי נקלע ביום מן הימים לבית החולים הנודע בבוסטון. שם הוא פגש יהודים נוספים אשר הגיעו אף הם כמלווים של אחד מבני משפחותיהם שנזקקו לטיפול רפואי בבית החולים, הקבוצה הייתה מגוונת מאד חסידים, ליטאים ומבני עדות המזרח, חלקם היו חרדים וחלקם היו פחות. בליל שבת נועדה החבורה ל"בוטע" (ישיבה בצוותא של חסידים בהיעדר האדמו"ר, ובה שרים שירים ובין שיר לשיר אומרים דבר תורה). כל אחד מהנוכחים אמר דבר תורה בהגיע תורו.

אחד מבני החבורה אמר בהגיע תורו: איני רב ולא איש דברים, אל תצפו לשמוע ממני דברי תורה. אך ברצוני לשאול שאלה. ברחובות העיר הגדולה בוסטון שבה אנו נמצאים מתהלכים מליוני גויים. אני פונה אל האלוקים ושואל, מדוע הוא אינו לוקח משם איזה "ג'ון" אחד לאישפוז בבית החולים שישחרר את יואל שלי ויקח אותו תחתיו! איני מבין מה רוצה הקב"ה מאיתנו ישראל עם קרובו? מדוע הוא יתברך גילגל אותנו לכאן למקום סבל, גלות ויסורים? השאלה נשארה ללא מענה.

בהגיע תורו של הת"ח הנ"ל לומר דבר תורה, פתח ואמר: גם לי יש שאלה. מה רוצה הקב"ה מהמון הגויים הנמצאים כאן בבית החולים, מדוע חיי העולם הזה שלהם נעצרים על ידי סבל גלות ויסורים? בשלמא אנו קומץ היהודים הנמצאים פה, שהותנו בעולם הזה היא בלאו הכי עראית. והקב"ה ברחמיו מצרף אותנו בייסורים, כדי שנוכל לבא למקום החיות האמיתית של הנשמה, מזוככים ונקיים וליהנות שם הנאה נצחית מזיו השכינה. אבל הגויים למה הם סובלים?

שאלה זו, לא היתה שאלה כי אם מענה ותשובה. והיא הנותנת חיל לעבור את העולם מתוך תשובה ומעשים טובים, כדי לזכות לחיי עולם.

בברכת ספה"ע בבין השמשות ובספיקות בבה"ת

המקומות באו"ח דמברכין בספק * תרי דיני ספק דרבנן לקולא

יסוד רבתינו דספירת ספק לא שמי' ספירה

הנה מפורסם מאי דיסדו לן הגאון ר' שמעון שקאפ זצ"ל בשערי ישר שער א' פ"ה דספירת ספק לאו שמיה ספירה וכ"כ הדבר אברהם ח"א סי' ל"ד, ויסוד דבריו מ"עשירי ודאי" ולא עשירי ספק הנאמר במעשר בהמה, והוכיח שם שהוא חסרון במעשה הספירה, וכתב דלפי"ז הוא הדין לענין ספירת העומר לא שייך לספור מספק.

ואמנם הקשה שם לפ"ד, היאך כתבו הראשונים ונפסק בשו"ע דשורת הדין סופר בבה"ש. הרי זהו ספק ספירה דדילמא יום הבא אכתי לא בא, והניח בצ"ע. ומ"מ נשאר בגוף היסוד דספירת ספק לאו שמיה ספירה, יעו"ש.

ספירת בין השמשות

כתב הטור סימן תפ"ט, "וזמן הספירה מתחילת הלילה ואפילו אינו לילה ממש אלא ספק חשיכה יכולין לספור". ובשו"ע סעיף ב' כתב, "המדקדיקין אינם סופרים עד צאת הכוכבים וכן ראוי לעשות". ופסק המשנה ברורה סקי"ד דמן הדין היה אפשר להקל לספור משתחשך אף קודם צאה"כ, דבה"ש הוא ספק לילה ואזלינן לקולא בספק דרבנן, בספירה בזה"ז שהוא מדרבנן לרוב הפוסקים, אלא דמ"מ אינו נכון להכניס עצמו לספק לכתחלה, ולהכי המדקדיקים ממתנינים עד צאה"כ, שהוא בודאי לילה.

ומבואר דמעיקר הדין קי"ל כהרא"ש סוף פסחים סי' מ', וכן הר"ן שם כתב כן בשם רוב המפרשים, דמדינא שרי לספור בבה"ש, וברא"ש מבואר דאף מברך. והר"ן כתב ע"ז, "ואין זה נכון שיכניס עצמו בספק לכתחלה". וזהו דפסק הטור כדברי הרא"ש. ובשו"ע כתב דאמנם מדינא כן כהרא"ש והתוס', ואכן המדקדיקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים.

והנה יל"ע טובא בהך דינא דספירה בה"ש, דאפילו דאמרינן דמדין ספיקא דרבנן רשאי לספור בבה"ש. מ"מ לענין הברכה היאך מברך מספיקא. דמבואר דמעיקר הדין רשאי לספור ומשמע עם הברכה, דאל"כ מחמת הברכה בעי להמתין עד צה"כ, מדין "ערום לא יתרום", ואין זה רק למדקדיקים, ולהדיא כן ברא"ש דסופר בברכה בבה"ש. והרי לגבי הברכה בדין דינא ספק ברכות לקולא, ובסימן ס"ז פסק המשנה ברורה דספק דאורייתא בלולב ומצה וכדו' דאמרינן ספיקו לחומרא, כ"ז לענין עיקר המצוה, אכן לענין הברכה, אמרינן ספק דרבנן לקולא, כיון דאין הברכה אלא מדרבנן. וממילא הדבר מתחלק, דלענין המצוה, מספק לחומרא. ולענין הברכה, דרבנן לקולא. וא"כ הכא לענין ספירת העומר, אף דלענין הספירה סמכינן אספיקא דרבנן לקולא, אמנם לענין הברכה אדרבה הקולא ידידה זהו לא לברך, ומצאתי דעמד בזה החכמת שלמה סי' רס"א, וצ"ע

ג' דוכתי דמברכין בספק

ומצינו בעוד תרי דוכתי דבספיקות מברכין, אף שהוא ספק דרבנן. חדא במג"א סי' רס"א סק"ג לענין לערב עירובי חצרות בה"ש דשרי, כדאיתא בשו"ע רס"א ס"א, וכתב המ"א אף לכתחילה. ומתבאר מדברי המג"א

דפסיקא ליה דבה"ש יכול לברך כשמניח העירוב בה"ש, וכאשר הוכיח כן הביאור הלכה ריש סימן רס"א ד"ה עירובי חצרות, והטעם כתב שם בבה"ל דלענין ע"ח דקיל עשו הדבר כאילו הוא יום ודאי. ועוד מצינו בהלכות נטילת ידים סי' קס סעיף יא לענין מים, שיש לו ספק אי המים כשרים לנטילה, כתב שם הבה"ל דמשמע בפמ"ג דיוכל לברך עליהם ג"כ אחרי שהרשוהו חז"ל ליטול באותם המים, והוסיף שם בבה"ל, וכה"ג כתבתי לקמן רס"א לענין ע"ח בבה"ש.

ובחזו"א סי' כ"ג אות י"ב השיג ע"ז, דהרי לענין הברכה, בדין דלא יברך, דספק הוא, אף דלענין נטילת הידים מקילינן בספיקא. ובאמת דמיון הבה"ל לע"ח צ"ב, לפי מאי דביאר בס"א דעשו הדבר כאילו הוא ודאי יום, ובפשוטו נראה מדבריו דזהו דין מסוים בבה"ש, וצ"ע.

והנה לענין ע"ח ונטילת ידים איכא לדון, כיון דהברכה על המתיר ולא על חובת המצוה, וא"כ הרי בתורת ודאי חל היתר ע"י עירוב והנט"י, [ודבר זה איתא בבית מאיר יו"ד, דאונן נוט"י, משום דעיקרו היתר על איסור אכילת פת בלא נטילה, אף שהוא פטור משאר מצוות], וא"כ מה"ט יש לברך, ואמנם אכתי תקשי מספה"ע דמבואר דמברכין בהש"מ. ועוד אף לענין ע"ח ונט"י, אף דחל "היתר ודאי", מ"מ ליכא "מעשה המתיר" ודאי, דלהך צד שהוא לילה או אין המים כשרים, ליכא בזה תורת המתיר, אלא דהיתרו ודאי, מכח הך דינא דספיקא דרבנן, וצ"ע.

והנה הר"ן סוף פסחים הקשה בעיקר מש"כ הראשונים דסופר בהש"מ, הרי אין לו להכניס עצמו בספק לכתחלה. ומבוארת שיטת הרא"ש והתוס' דמדין ספק דרבנן לקולא, רשאי ליעבד כן אף לכתחלה להכניס עצמו לבית הספק. וצ"ב דלכאורה הך דינא דספק דרבנן לקולא, היינו דלא בעי למיחש לצד האיסור והחיוב, אמנם לענין להכניס עצמו לכתחלה הרי חיובו הוא ודאי, ומקיים חיוב זה ע"י ספק דרבנן לקולא, והיא קושיית הר"ן, וצ"ע.

ב' דיני ספק דרבנן לקולא, א. מספק לא לחשוש. ב. בתורת הכרעה

והנראה מבואר מזה בשיטת הרא"ש ותוס', דבדין ספק דרבנן לקולא איכללו תרתי, חדא, דלא בעינן לחשוש לצד האיסור והחיוב במילתא דרבנן. ועוד נאמר בזה, דאיכא בזה משום הכרעה במילתא דרבנן. והיינו באופן דעצם הדבר מסופק, בהא לא בעי לחשוש לצד האיסור, מלבד בדבר שיש לו מתירין, ועיין בנין שלמה סי' י"ג. ואכן בגוונא דהגברא מחויב בתורת ודאי בחיוב דרבנן, איכא למיתי עלה לפטור חיובו ע"י ספיקא דרבנן לקולא, והיינו דבכלל הא דאמרינן לקולא, היינו דניתן להקל ולפטור חיובו בודאי, ע"י האי דינא דסד"ר לקולא. ואמנם באופן זה, ע"כ דהגדר לקולא דחשיב הכרעה דאכן קיים חובתו, ומה"ט גופא נאמר דמלכתחלה יש לו לקיים חובתו ע"י האי דינא דסד"ר לקולא, וזוהי שיטת הרא"ש והתוס' דרשאי מלכתחלה לספור בה"ש ולפטור חובתו. והיינו דאף זה בכלל הדין דסד"ר לקולא לקיים חובתו ע"י ספק, וע"כ דהגדר בזה דאיכא הכרעה בזה לקולא ולדון שהוא זמן לילה וראוי לספירה.

ואשר לפ"ז מתבאר דמה"ט דלכתחלה שרי לספור בה"ש, ולא אמרינן דלא יכניס עצמו לספק כקושיית הר"ן. וע"כ דבכלל האי דינא דסד"ר לקולא נאמר הכרעה לקולא, ונדון ספירת בה"ש דלילה, וממילא קיים חובתו. ואשר לפ"ז ניהא דמה"ט מברך על מצות דספירת העומר, כיון דאהני לע"נ ר' צבי יצחק בן ר' משה אהרון זצ"ל

הסדר לקולא לקיים חובת הודאית, וא"כ נאמר בזה הכרעה, שוב מברך בזה על קיום מצוה דספירה.

ומעתה מבואר מש"כ הפמ"ג לענין נטילת ידים דמברך מספק, וכלשון הביאור הלכה בזה, "אחרי שהרשוהו חז"ל ליטול באותם מים", והיינו כיון דנאסר ודאי לאכול פת בלא נטילה, ועתה נוטל בספק מים כשרים לנט"י להפקיע איסורו, ע"כ איכלל בדין ספק דרבנן באופן זה דבתורת ודאי הפקיע איסורו והוי נטילה, וא"כ בדין שיברך.

ולפי"ז יבואר ע"ח בבה"ש, דהאיסור טלטול הוא ודאי, ועתה בבה"ש מניח העירוב שהוא ספק, ומתיר בזה הודאי איסור, וע"כ דבהנחת העירוב נאמר דמכח סד"ר הוא הכרעה דבמעשה זה הפקיע איסורו ונדון כהנחת עירוב ביום, וא"כ שפיר מברך כיון דהוכרע דהנחת עירוב הוי ביום מכח סד"ר, שוב בתולדה מזה מברך.

באופן דהכלל בזה הוא, היכא דהגברא ודאי מחויב כגון בספה"ע או ודאי נאסר מדרבנן כגון ע"ח ואכילת פת, ועתה קעביד מעשה דעל ידו מפקיע איסורו או מקיים חובתו, ואתי עלה מדין ספק דרבנן לקולא, באופן זה הוי הכרעה דודאי נתקיים חובתו והותר איסורו. וזהו מש"כ הביאור הלכה רס"א דהנחת ע"ח בבה"ש, "עשו הדבר כאילו הוא יום ודאי", ומש"כ הוא קיל, היינו לאפוקי מע"ת דלא הותר, ואמנם חד דינא עם נט"י, כמש"כ בסימן קס דחד טעמא לתרוויהו כלשונו שם "כיון שהרשוהו חז"ל ליטול", והיינו כנ"ל דאף זה נתחדש בכלל ספיקא דרבנן לקולא, דמשתמש בהאי כללא לפטור חובתו ואיסורו, וכיון דנדון דהוכרע שפיר מברך דהרי הברכה תולדה מקיום חובתו והתרת איסורו.

חלוק בהש"מ קודם החיוב לבהש"מ מצאי החיוב

והנפק"מ בזה, במאי דכתב המ"ב סי' תרפ"ז סק"ה לענין קריאת המגילה, "דאם לא קרא כל היום ונמשך עד בה"ש יקראנה בלי ברכה", ובשער הציון, ציין למש"כ בסי' ס"ז, והיינו דבספק מצוה לא מברכין.

ונראה דכל זה בבה"ש דמוצאי פורים, בהא אף אי בעי מדברי קבלה לקרות המגילה מספק, מ"מ ברכה ליתא, וככל מ"ע מהתורה כמש"כ בסי' ס"ז. אמנם בבה"ש דליל פורים, דאיתא במ"ב תרצ"ב סקי"ד מהפמ"ג דבשעת הדחק ואונס גדול יש להקל לקרות המגילה, והיינו מדין ספק דרבנן לקולא, כמש"כ שם הפמ"ג. נראה למבואר, דבכה"ג שפיר מברך על קריאת המגילה, ומטעם שנתבאר כיון דע"י ספיקא דרבנן לקולא, הרי פטור את חובתו הודאית בקריאת המגילה, ע"כ נדון כהוכרע דבקריאה זו קיים חובתו, ושוב אית בה משום ברכת המצוות, וכספירת העומר בה"ש דרשאי לברך, והוא חידוש לדינא.

נשים אינן סופרות בבהש"מ

והנראה פשוט לפמש"כ, לענין אשה בספה"ע דאינה חייבת, ומ"מ יכולה לברך להרמ"א ככל מצ"ע דהזמן גרמא. בסופרת בהש"מ, דלא תוכל לברך, והרי זה ככל קיום מצוה מספק, דליכא ברכה. דכלפ"י לא הוכרע בזה דמקיימת בהן ספירה קיום ודאי, דרק באיש המחויב בספה"ע ואתי לפטור חובתו מכח החידוש דספק דרבנן לקולא, בהא נתחדש דע"כ הוכרע קיומו, וכלשון הח"ח "אחרי שהרשוהו חז"ל" וכו', והוא חידוש לדינא בס"ד.¹

וראיתי בחכם צבי סי' ק"ל, דנסתפק לענין הנחת עירוב בתשלין במליח, והנדון אי אמרינן בזה מליח כמבושל, והכריע דהדבר ספק, וא"כ אמרינן ספק עירוב לקולא שהוא מדרבנן, וכתב שם ואני מסופק אם יש לברך עליהם, מי נימא כיון דעכ"פ יוצא בהם משום ע"ת, שפיר דמי לברך עליהם. או דילמא כיון דברכות אינן מעכבות, אף דנפיק בהו יד"ח ע"ת, עדיף טפי שלא לברך עליהם, וכו', ומסיק להניח בלא ברכה. והנה אף דהדין פשוט בכל ספק תורה דאין מברכין, דהברכה מדרבנן וסד"ר לקולא, מ"מ בספק ע"ת נסתפק בזה החכם צבי, וע"כ כמש"נ כיון דאיכא חלות מתיר בע"ת, דמתיר איסורו דאסור בתורת ודאי לבשל מיו"ט לשבת, וע"י האי דינא דסד"ר לקולא מתיר איסור זה, בדין דיוכל לברך, ומ"מ הכריע החכם צבי דלא יברך. ומצאתי בנשמת אדם כלל ק"ב אות ג', דתמה על החכם צבי בפשרה זו, "לערב בלא ברכה", דאי חיישינן לברך מספק, א"כ איך יבשל מיו"ט לשבת בלא עירוב, יעו"ש.

והמבואר מדברי הנשמת אדם עדש"כ, דהא בהא תליא, דלהך צד דאסור בודאי, ואתינן עלה מדין ספ"ד לקולא להתיר איסורו, ממילא בדין דיוכל לברך, וליכא למפלגינהו, וזהו להדיא כמש"נ.

באופן דחלוקים המה הבה"ש דקודם הספירה, לבה"ש דמוצאי יום הספירה, והיינו דקודם יום הספירה דפוטר את חיובו בהן ספירה, שפיר מברך. אמנם בדין שכח יום אחד, דחיישינן לדעת הבה"ג, דתו אינו מברך, בגוונא דבאחד הימים נזכר בבה"ש לספור, ובודאי אינו מברך לא גרע מנזכר ביום גופא דאינו מברך. ואך הנפק"מ בימים שלאחר מכן דסופר בברכה, א"כ ספירה זו דבה"ש לא הוכרעה דקיים בה מצות ספירה, דהרי הוא ספק מחויב, ולא נאמר בזה הכרעה דהוא יום, וא"כ הוי ספק ספר ביום, וא"כ לשיטת הבה"ג לא יוכל לברך בשאר ימים, ואכן כיון דהוא ספק, וכן שיטת הבה"ג לא ברירא להלכה, שפיר מברך מדין ס"ס, ואמנם אינו בתורת ודאי, וחלוק מבה"ש דקודם יום הספירה, דע"כ הוכרע דקיים מצותו, וכמש"נ.

יעוב קושית השערי ישר בענין ספירת העומר

ומעתה נראה בישוב קושית הגרש"ש דהקשה היאך סופר בבהש"מ הרי אין כאן ספירת ודאי. הרי מיני' ובי' כיון דמברך בבה"ש ע"כ הוכרע דמקיים בתורת ודאי ספירת לילה, דאל"כ לא שייך לברך, דהרי אף לענין ברכה לבטלה בעינן "ודאי", מחמת חומר לא תשא. וכמש"כ המ"ב סי' רט"ו בשם האחרונים, דאף ס"ס לחיוב, לא מהני להכריע לענין ברכה לבטלה² וכיון דאיתא לברכה בבהש"מ אשר מוכרח מזה דנתקיים ודאי ספירה וכמש"כ, וא"כ ע"כ לא חשיב ספירת ספק, ולק"מ קושית השערי ישר. ובאמת תמוה לי מאי דהעמיד הקושי' בבה"ש, מכח דינא דעשירי ודאי, והרי אף לענין ברכה בעינן ודאי, וע"כ כמש"כ³.

האמנם נפק"מ רבתא איכא בזה, דספירה במוצאי יום הראשון, דנתבאר דליכא בזה משום הכרעה אלא נדון כספק. וכתבנו דבספר מוצאי יום הספירה בבה"ש דאיכא לצרף לס"ס אי קי"ל כהבה"ג, וככל שכח אם ספר יום אחד. לפמש"כ הג"ר שמעון זצ"ל, א"כ ספירה דבה"ש לאו שמה ספירה והוי כלא ספר כלל, וא"כ שוב לא יוכל לברך בשאר הימים, וחלוק משכח אי ספר, וכמש"נ.

¹ והנה היכא דמחויב במצוה דרבנן וספק בהכשר המצוה כגון לולב בשאר ימים וספק בכשרות המינים, כתבו הפוסקים בה' לולב דנוטל בלא ברכה, יעויין ביכור"י סי' תרנ"ב [אלא"כ הוא ס"ס לטיבותא] ולכאורה הרי לאחר דנטל, שוב נפטר, דהרי קיים מספק, וא"כ נימא דהוכרע הקיום, ומאי שנא מספירת העומר בהש"מ דמברך מספק, ונטילת ידים ועירובי חצרות דעד כמה דפטור חובתו מדין ספק דרבנן, בהא שפיר מברך.

² אמנם כ"ז כשהכרעת הס"ס לגוף הברכה ואילו כאן בסה"ע די בזה דחל הכרעה בגוף המצוה וממילא בתולדה מזה מברך, עכ"פ נשמע מזה דחל הכרעה בגוף הספירה, כמש"נ.

³ ולישב דעת הגרש"ש אמר בזה חתני הרה"ג ר' ישראל אולשטיין שליט"א דאף אם נימא שיש כאן הכרעה מדין ספק דרבנן לקולא אבל אין זה יותר מאשר הכרעה דרובא קמן וכדו' וא"כ אף אי מהני לענין להכריע דקיים מצות ספירה בתורת ודאי וממילא יש ברכת המצות אולם לענין עשירי ודאי הרי כתב הרא"ש בתוספותיו ב"מ דף י' ע"ב דהכרעת רוב אף דהוי הכרעה ככה"ת אכן לענין עשירי ודאי אכתי לא חשיב ודאי, ועד"ז לענין ספירה לדעת הגרש"ש הכרעת הספק דרבנן לקולא דבהש"מ אינה ספירה ודאית לפום ההשוואה למעשר בהמה, וזהו דהקשה הגרש"ש מספירת בהש"מ דלא מתקיים בזה ספירת ודאי.

תמצית הש"ס

מסכת שבת ע"א. – ע"ח:

ע"א. גרירה וגרירה דגרירה במביא קרבן כשנודע לו רק חלק מהאיסורים שעבר - קצר
וטחן כגרוגרת (שזהו שיעור מלאכות שבת באוכלין) בשגגת שבת וזדון מלאכות, וחזר וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות שזה מחייבו שתיים, ולא נודע לו ביניים שחטא, ונודע לו על קצירה וטחינה ראשונה או על אחד מהם, והפריש טהאת עליהם והיא נכפרת על שניהם שהרי חייב עליהם רק חטאת אחת, ואח"כ נודע לו על קצירה וטחינה שניה, די לו בחטאת שהפריש כבר, דקצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה, כיון שלא נודע לו החטא ביניים, וידיעת החטא היא המחלקת. וכתבו התוס' (ד"ה נודע) דהיינו נודע לו לפני שנתכפר, (דאחר שנתכפר אין גרירה, דלכ"ע כפרה מחלקת. ואם עדיין לא הפריש קרבן, יכול להביא טהאת אחת על שגגת שבת ויגרוגרו עימה שגגת מלאכות, או להביא ב' חטאות על הקצירה והטחינה של שגגת מלאכות ויגרוגרו עמהם של שגגת שבת). אבל אם נודע לו על קצירה שניה, והפריש קרבן וקרבן זה אינו יכול לעלות על הטחינה שהרי הוא חייב על כל מלאכה, ואח"כ נודע לו על טחינה שניה וקצירה וטחינה ראשונות, הקצירה גוררת את הקצירה והטחינה הראשונות, (והטחינה הראשונה לא נחשבת גרירה דגרירה, דקצירה לקצירה לא חשיב גרירה כיון שהם כהעלם אחד. רש"י. והתוס' (ד"ה גרירה) מביאים שהקצירה הראשונה נחשבת גרירה, כיון שאחד בשגגת שבת ואחד בשגגת מלאכות, אבל הטחינה אינה נחשבת גרירה כיון שאינו יכול לכפר על הקצירה בלא הטחינה), ולענין טחינה שניה, לרבא אינה נגררת, דלית ליה גרירה דגרירה, וכשידע עליה יביא קרבן, ולאביי אף טחינה שניה נגררת, דשם טחינה אחת היא.

ע"ב. חילוק חטאות - קצר וטחן בשבת, או אכל חלב ודם בהעלם אחד, שזה דומה לטחינה וקצירה
שהם שני גופין, חייב ב' חטאות. קצר ב' פעמים, או אכל ב' כזיתים חלב, בהעלם אחד, חייב חטאת אחת. זיבח קיטר וניסך לע"ז בהעלם אחד, אינו חייב אלא חטאת אחת.

ע"ג. דין שוגג ואינו מתכוין בעבודה זרה - השתחוה לע"ז והיה סבור שהיא בית הכנסת, פטור
שהרי ליבו לשמים, ואפי' אם ידע שזה בית ע"ז והשתחוה שם לשמים פטור. ואם השתחוה לאנדרטה (צורה שעושים לכבוד המלך), אם קיבלה לאלוה מזיד הוא, ואם לא קיבלה לאו כלום הוא. ואם השתחוה לע"ז מאהבה או מיראה של אדם, והוא סבור שזה מותר, לאביי חייב, ולרבא פטור. וכתבו התוס' (ד"ה רבא) שגם רבא סובר שלכתחילה אם כופים אותו לעבוד ע"ז יורג ואל יעבור, אלא דס"ל שאם עבר ועבד אינו חייב מיתה. או י"ל שלרבא דווקא בסתמא יורג ואל יעבור, אבל במפורש שעובדה מאהבה או מיראה, או בדבר שכולם עובדים אותו מאהבה או מיראה, אינו חייב למסור עצמו למיתה, (ומורדכי לא השתחוה להמון, מפני ששתי צורות היו על ליבו, אי נמי משום קידוש השם). החושב שאין איסור ע"ז כגון גר שנתגייר בין הנכרים, חייב.

מחלוקת אביי ורבא בדין מתעסק בשבת

נתכוין להגביה תלוש כגון שנפל סכין בערוגת ירק ונתכוין להגביהו, וחתך מחובר, פטור, דכתיב "אשר חטא בה" פטל למתעסק בדבר אחר (הגבהה) ועשה דבר זה (חתכה). ושוגג היינו שנתכוין למעשה זה אבל לא ידע שהיום שבת או שזה אסור. ואם נתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר (לרש"י הכונה שחתך מחובר אחר, ולר"ת (תוד"ה נתכוין) הכונה שנתכוין לחתוך תלוש ונמצא שהוא עצמו מחובר), לרבא פטור כיון שלא נתכוין לחתיכה אסורה, ולאביי חייב כיון שנתכוין לחתיכה. ואם נתכוין לחתוך מחובר אחד וחתך מחובר אחר, כתבו התוס' (שם) שמרש"י משמע שחייב לכ"ע, אבל התוס' הוכיחו שפטור לפי רבא, ולשמואל פטור משום מלאכת מחשבת.

ע"ד. האוכל חלב וסבור שהוא שומן, או שהוא סבור שזה רוק ובלעו דרוק אינו בר אכילה אלא
בליעה, דכתיב "עד בלעי ורק", חייב אפילו לרבא, דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה.

נתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר (כנ"ל), או נתכוין לזרוק ב' אמות וזרק ד', כסבור שהוא ברה"י ונמצאת רה"י, לאביי חייב כיון שנתכוין למעשה זה, ולרבא פטור כיון שלא נתכוין למעשה לשון האסור. וקמ"ל שאפי' בנתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע רבא פטור, אע"פ שא"א לזרוק ארבע בלי לזרוק שתיים ונמצא שנעשית מחשבתו. ואפי' בכסבור שהוא ברה"י ונמצא ברה"י שנתכוין לזרוקה גמורה רבא פטור, אע"פ שנתכוין לזרוקה דארבע.

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת - היכי משכחת ששגג בכולם - לאביי כשחשב שעושה פחות מכשיעור ועשה כשיעור, ולרבא ככהאי גוונא פטור, אלא איירי כר"י"ח ששגג בכרת והזיד בלאו, ולר"ל ששגג בכולם בכרת ולא וידע רק מאיסור תחומין ואליבא דר"ע.

מלאכות האסורות בשבת

ל"ט מלאכות נאסרו לעשותם בשבת, והם בכלל הא דכתיב "לא תעשה כל מלאכה". ויש מחלוקת בגמ' לעיל מ"ט: מה המקור למנין הל"ט מלאכות, י"א שאלו הל"ט מלאכות היו במשכן, וי"א שבתורה נאמרו ל"ט פעמים לשון מלאכה וכדו'. מתחילת המסכת עד תחילת פרק זה נתבאר דיני הוצאה בשבת, ועוד מדיני ערב שבת מן הטמנה ושחיה, ובהמשך המסכת יתבאר דיני הל"ט מלאכות ותולדותיהן האסורות בשבת, ודינים נוספים.

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת -

הזורע, החורש (אף שדרך החרוש לפני הזריעה, בארץ ישראל שהאדמה קשה חורשים לאחר הזריעה וקמ"ל שגם זה נחשב חרישה), הקוצר, המעמר, הדש, הזורה ברחת לרות, הבורר פסולת בדין, הטוחן, המרקד פסולת בנפה, הלש, האופה, (כל הנ"ל שיעורם כגרוגרת, חוץ מהחורש ששיעורו ככל שהוא). הגוזז את הצמור, המלבנו (מכבסו בנרה), המנפצו, הצובעו, הטווה, המיסך, העושה שני בתני נירין, האורג שני חוטיין, הפוצע (מנתק סיבים מיתרים מ) שני חוטיין, הקושר, והמתיר (לדעת התוס' מסתבר שרק במתיר ע"מ לקשר חייב, וכתבו שמרש"י משמע שחייב אף במתיר שלא על מנת לקשרו), התופר שני תפירות, הקורע ע"מ לתפור שני תפירות, הצד צבי, השוחטו, הנפשיטו, המולחו לעור, המעבד את עורו, הממחוק (מגורר שערו), והמחחק לרצועות וסנדלים, הכותב שתי אותיות, והמוחק ע"מ לכתוב שתי אותיות, הבונה, והסותר (ע"מ לבנות. תוס'), המכבה, והמבעיר, המכה בפטיש (היינו גגור כל מלאכה, כמו שאומנו מכה בקורנס על הסדן להחליק בזמן גמור הנלאכה), המוציא מרשות לרשות, ומלאכות אלו היו במשכן, י' המלאכות הראשונות היו בסמננים של צבע התכלת וכו', אופה נקט במקום מובשל שהיה בסמננים, הגוזז את הצמור וכו' היו בצמר של מלאכת המשכן, וממיסך ואילך היה בייצור, הצד צבי וכו' היה בתחשים ובעורותיהם, הכותב והמוחק היה בקרשי המשכן, ככיו והבערה היה באש שתחת הדוד של סמננים.

ע"א. כמה חטאות חייב העושה כמה מלאכות - העושה כל המלאכות הנ"ל בהעלם אחד, חייב ל"ט חטאות, אבל העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, כגון זורע וזומר (הוא תולדת נוטע, דלצמחי עביר) ונוטע ומברין ומרכיב, אינו חייב אלא חטאת אחת. (נוטע הוא אב כמו זורע, אלא שזה בזרעים וזה באילנות, וכן המברין והמרכיב), וכן החורש החופר והחורץ, או הקוצר והבוצר והגודר המרים והמוסק זיתים והאורה תאנים, או הדש והמנפץ פשתן הגבעולים והמנפט צמר גפן (וכיון שזה גידולי קרקע זה תולדה של דש ולא של מנפץ צמר) והכותש, אינו חייב אלא חטאת אחת.

ע"ב. בעל ה' בעילות בשפחה חרופה בשוגג, (שהדין בשפחה חרופה הוא שאם בא עליה במזיד מביא קרבן אחד על בעילות הרבה, וכ"ש שבכמה בעילות בשוגג בהעלם אחד די בקרבן אחד) ונודע לו בין בעילה לבעילה ולא הפריש קרבן, למ"ד אשם ודאי (אשם מניעות וגזילות ושפחה חרופה, שאינם אשם תלוי) לא בעי ידיעה בתחילה, (והיינו לר"ט שסובר שמי שהיו לפניו ב' התיבות אחת קודש ואחת חולין, ואכל אחת ואינו יודע איזו מהם, מביא קרן וחומש ואל, ויאמר ששם יודע שודאי מעל האיל יהיה לאשם ולא דמי לשאר אשם תלוי שאם יתברר יצטרך להביא מין אחר לקרבן) והקרן וחומש לבעילה, ואם לא יתברר הספק האיל יהיה אשם תלוי והמועלת לנדבה, ומבואר שאפשר להביא אשם לפני שנודע לו שחטא), אינו חייב אלא אחת, דלדעת זו חייב האשם אינו תלוי בידיעה, אבל אם כבר הפריש קרבן, אינו עולה לו על הבעילה שאחר ההפרשה, ואף לר"ל הסובר גבי חטאת (שצריך בה ידיעה מתחילה ואם הביא חטאת לפני שנודע לו אינה נכפרת, דכתיב "או הדוע אליו והביא"), שאין הידיעות מחלקות, מ"מ ידיעה שלאחר הפרשה מחלקת. ולמ"ד אשם ודאי בעי ידיעה בתחילה, (והיינו ר"ע שסובר שבמקרה הנ"ל מביא אשם תלוי, ואינו משלם, ואם יתברר לו שודאי חטא יביא אשם ודאי. רש"י. ולתוס' (ד"ה מנאן) ר"ע מודה לר"ט בזה במניעה מועטת, ורק במניעה מרובה סובר ר"ע שמביא ב' אשמות, ולר"ט חייב להביא רק אשם אחד ולהתנות, ולר"ע במועטת צריך להביא קרבן מניעה לפני האשם, דהמביא אשמו עד שלא הביא מניעתו לא יצא), ונודע לו בין בעילה לבעילה ולא הפריש קרבן, לרבי יוחנן חייב על כל בעילה, ולר"ל אינו חייב אלא אחת, ואע"פ שלגיב חלב ידיעות שבין האכילות מחלקות, שאני התם בדבשגה תלה רחמנא והידיעות מחלקות את השגגות, אבל הכא שחייב על הזדון כשגגה אין הידיעות חשבות לחלק, תוד"ה בעל. עוד כתבו התוס' שאפי' אם אין אשם תלוי בשפחה חרופה, יכול להביא אשם ולהתנות שיהיה שלמים, ואפי' למ"ד אין מביאים קדשים לבית הפסול (ע"י שמועט זמן אכילות), מ"מ כיון שבדיעבד מועיל התנאי, אין הידיעה נחשבת גורמת לכפרה. עוד כתבו התוס' שבמניעה ודאי ידיעה מחלקת.

כשר להצניע ודרך להצניע כמוהו- אין חייבים משום הוצאה אלא על דבר הכשר להצניע לאפוקי עצי אשירה שהם אסורים בהנאה ומאוסים וצריך לאבדם. וכתבו התוס' (ד"ה לאפוקי) ששיטת רבי יהודה (לקמן צ. 3) שהמוציא משמשי ע"ז חייב, מפני שמצניעים אותם לשופרם. ודם נדה נחלקו בו, אם מצניעים אותו ולשונאו, או שכיון ששארם שחולל אוכל את דמו הוא נחלש, אין מצניעים אותו ולשונאו. וכן אין חייבים אלא על שיעור שרוב בני אדם מצניעים כמוהו, ואז המוציא חייב אפי' עשיר שאין שיעור זה חשוב לו, אבל דבר שאין רגילים להצניע אינו חייב עליו אלא המצניעו, ושאר בני אדם פטורים. ורבי שמעון סובר שגם בדבר שרגילים להצניעו, אינו חייב עליו אלא המצניעו, (כרשי"י משמע שמי שרגיל להצניעו שיעור זה חייב אפילו אם לא הצניעו, ולפי זה הא דמבואר לקמן ע"ו: שרק מי שהצניע בפועל חייב. היינו דווקא בעשיר שאין דרכו להצניע, דאם לא הצניע פטור, ואם הצניע חייב.) ורבי שמעון בן אלעזר סובר שדבר שאין רגילים להצניעו והוכשר לאחד להצניעו, והוציאו אדם אחר, נתייבש זה במחשבתו של זה.

ע"ו: שיעורי הוצאה במאכלי בהמות- שיעור הוצאת תבן הוא כמלוא פי פרה. ואם הוציאו לגמול שפיו גדול יותר משל פרה כמלוא פי גמול, לרב דימי לרבי יוחנן חייב כיון שזה ראוי לפרה, ולר"ש לקיש פטור, וחזר בו רבי יוחנן, ולרבינן לכו"ע חייב. שיעור הוצאת עצה (תבן של מיני קטניות) הוא כמלוא פי גמול אבל בשיעור פי פרה לא, כיון שאינו ראוי לפרה אלא ע"י הדחק, ואם הוציא עצה כמלוא פי פרה לפרה, לרבינן בזה נחלקו ריו"ח ור"ל, לריו"ח פטור ולר"ל חייב, ונחלקו אם אכילה ע"י הדחק שמה אכילה. (ואף שלענין נזיקין אכילה ע"י הדחק לא נחשבת משונה, לענין שבת אין חשיבה אכילה. תוד"ה אכילה). שיעור הוצאת עמיר (קש של שיבולים) הוא כמלוא פי טלה, והיינו כגרוגרת אמנם טעם השיעור הוא משום אכילת הטלה, (תוד"ה אידו), אבל בשיעור פי גדי לא, מפני שאינו ראוי לגדי. שיעור הוצאת עלי שום ועלי בצלים, לחים הראויים אדם- כגרוגרת ולא בשיעור פי גדי, כיון שלחים אינם ראויים לגדי, יבשים שהם ראויים בן טלה בן לגדי- כמלוא פי הגדי.

צירוף לשיעור הוצאה- שני דברים ששיעורם שונה אין מצטרפים לשיעור החמור כיון שהדבר השני אינו חשוב כמו הראשון, אבל מצטרפים לשיעור הקל כיון דחזו יחד לדוגמא מה יש לו למכור, וכן למכור לחברם יחד כדי שלא יעופו ברוח, (וכונן תבן לעצה כמלוא פי גמול מצטרפים, ואפי' לא יאחד תבן ראוי לגמול, שמה אגב העצה הוא ראוי. וכן דברים ששיניהם אותו שיעור מצטרפים זה לזה. תוד"ה מפני). וכמו שמוציא שהבגד (שיעורו ג' על ג' לטומאת מדרס הוב להעשות אב הטומאה) והשק (שיעורו ד' על ד'), והשק והעור (שיעורו ה' על ה'), והעור והמפה (שיעורו ו' על ו'), מצטרפים לשיעור קבלת טומאה מפני שראויים ליטמא יחד בטומאת מושב, אם עשה משניהם יחד מרדעת של חמור טפח על טפח, שבה אין מקפידים אם הוא עשוי משני מינים. רש"י. ולתוס' (ד"ה הוהיל) כוננת הגמ' שכיון שאם ייחדם למושב שיעורם שוה, (וכן הלן בחזו לדוגמא, שיעורם שוה בכל שוה), לכן גם באופן שאין שיעורם שוה מצטרפים. וכתבו התוס' (ד"ה הבגד) שבגד אינו מצטרף לעור, ושק אינו מצטרף למפץ, כיון שאינם ראויים להתחבר יחד, והמחברם בטלה דעתו אצל כל אדם. עוד כתבו התוס' (ד"ה ואמר) שלטומאת מדרס א"צ לדיני צירוף, וכל שהם ראויים יחד למדרס מצטרפים, כדמוציא שכופת שאור שיהיה לשיבה מקבלת טומאה, אלא איירי הכא לענין טומאת מת (שבה השיעור הוא שלש אצבעות ולא שלשה טפחים), ובה צריך להגיע לטעם שראויים ליטמא מושב ביחד. ולפי זה אין הטעם שייך בצירוף עור ומפץ, דמפץ אינו טמא במת.

ע"ו: שיעור כל מאכלי אדם כגרוגרת, ומצטרפים זה עם זה מפני ששיעורם שוה, אבל הקליפות והגרעינים העוצקין (זבנ הפרי שהוא עין בעלמא) הסובין (קליפת העיני הנושרת מחמת הכתישה) והמורס (הנשיא נופה). אינם מצטרפים לשיעור כגרוגרת, (אמנם לענין הסובין והמורס מצטרפים לקמה לחיוב חלה בשיעור חמישה רבעים קמה ועוד, מפני שהיא אוכל פיתו בעיסה בלוסה, וקרין ביה "לחם הארץ", אבל לענין שבת בעיני דבר חשוב, ובסתמא אינם אוכל). קליפי עדשים המתבשל עם העדשים לאפוקי הקליפה שנושרת בגוון, לרבי יהודה מצטרפים, וכן קליפי פולים חדתי, אבל עתיקי אין מצטרפים מפני שנראים כזובובין בקערה מפני שהם שחורים.

המוציא יין

שיעורי הוצאה - המשך

יין- כדי מזיגת כוס יפה, והיינו כוס של ברכה - ברכת המזון, שצריכו כמנים (ברכות נ"א). לפינות ולעשות לו עיטור ועיטוף הדחה ושטיפה ושיהיה חי (לרש"י) בברכות הכונה שיתנו חי לכוס ואח"כ ימזגו, (ובברכת הארץ מוסיף יין). ולר"ת (תוד"ה כ"ד) הכונה מזיג ולא מזיג, ובברכת הארץ יוסיף מים עד שיהיה מזוג כראוי. ולבני נרבנא חי היינו שהכוס תהיה שלימה, ומלא, וצריך שיהיה בו רובע רביעית הלוג יין, (והא דאייתא בפסחים י"ז). והמקדש צריך לטעום כמלא לגמיו, שזה יותר מרביעית, לא דווקא לוגמיו, אלא כדי שישלגנו בקצו לצד אחד ויראה כמלוא לגמיו. ועוד יש לומר שדווקא מקדש צריך מלא לוגמיו. תוד"ה (ועימו). ושיעור זה הוא כדי ששמימזוגו בג' חלקים מים יעמוד על רביעית, דלר"ב כל יין שאין בו שלשה חלקים מים וחלק אחד יין אינו יין. ומה שמוציא ביין השירוני שהוא מזוג בשני חלקים מים, (שמוזה מוכיח אביי שזהו שיעור מזיגה, וכתבו התוס' (ד"ה ועוד) שלדעת אביי חייבים על הוצאת יין פחות מרביעית, מפני שהוא חשוב להצניעו לכוס של ברכה, וא"צ שיהיה בכוס של ברכה רביעית לאחר המזיגה. ושיטת ר"י שלא כוס של ברכה טעונה רביעית יין חי ולא רובע רביעית, וזהו גם שיעור הוצאה, אמנם יין שפסול לכוס של ברכה, ע"י פניה או שנגע בו נכרי, אינו חייב בהוצאת רביעית, וקילא מנאר משקין כיון שאינו ראוי לשתייה אלא ע"י מזיגה, ו"ל שייך השירוני הוא יין חלש, אי נכרי לא נתנו שיעור זה אלא לענין מוראות הדמים, שבפחות מזה אינו מורא דם וטורח כמו שדם ירוק טורח, אבל לטעמא צריך מזיגה בג' חלקים מים. וחייב על הוצאת רובע רביעית אף שהוציאו בלא המים, דכיון שהוא ראוי למזיגה יש בו חשיבות כיון שהוא ראוי לכוס של ברכה, אבל שאר משקין אפי"ש שיקול להוסיף עליהם, אינו חייב אלא ברביעית. תוד"ה אף.

ע"ז: יין קרוש- לרבי נתן שיעורו בכזית. והנה דם נבילה, לבית הלל טמא ברביעית, והאיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית וכיון שפקדוה לא שייך מזיגה צריך רביעית שלימה. וכתבו התוס' (ד"ה האיל) שמשמע הכא שדם נחשב ככשר, והא דבני קרא שרביעית דם מת מטמא באהל, שאין טומאת מות שאינו מטמא אלא דבר שאין גזעו מחליף, או דנימא שאין דם נחשב ככשר, ורק השיעור נלמד מנשר. (ובית שמואי מקילים בזה ומטהרים והיינו שאינו מטמא אדם בטומאת נבילה, כיון שאינו ככשר, אבל מטמא טומאה קלה). רב יוסף מזימה יין יבש לדם, ואביי מחלק דין קליש ודם סמין, ו"ל שר"ב נתן בדם אף פחות מרביעית יהיה בו כזית כשיקרש, ו"ל שלב"ה יין שהוא קלוש יוצא מרביעית פחות מכזית, ויהיה חייב אף בפחות מכזית.

ע"ז: חלב- של בהמה כדי גמיאה. התוס' (ריש פירקין ד"ה המוציא) מסתפקים אם שיעור זה הוא יותר מכגרוגרת, דסתם חלב לגביה, אבל המפרש שמוציא חלב לשתייה, שיעורו כגרוגרת, ולכן החוב והמחוב והמגבן שיעורם כגרוגרת, או ששיעור זה הוא פחות מכגרוגרת, ודווקא חלב כיון חייב המוציא בכדי גמיאה, אבל חולב אינו חייב אלא בכגרוגרת, מפני שאין אדם טורח לחלוב פחות מכך. ולה"ר פורת כדי גמיאה הוא מלא לוגמיו, וכתבו התוס' (ד"ה כדי) שכמסתמא יומא לא משמע כך. (גמיאה זה מלשון "הגמיאיני נא מעט מים מכדך", ואין גורסים כדי גמיאה. וגרעינים זה מלשון "ונגרע מערכך". וגהלים עוממות זה מלשון "ארוים לא עממוהו") (החשיכו מראיתו). ומעמציין זה מלשון "ועוצם עיניו"). וחלב של אשה ולובן של ביצה שיעורם כדי ליתן במשיפה של קילור.

קילור- שיעורו כדי שיפה במים לשני עיניים. ורב אשי מסתפק אם חייב בכדי שיפה או רק בכדי אחיזה ושיפה, תיקו.

דבש- שיעורו כדי ליתן על הכתית (י"מ מכה בגב סוסים וגמלים מחמת המשאות, וי"מ מכה שע"ג הדי או הרגל), רב אשי מסתפק אם על כל הכתית, או על הקצה העליון, תיקו.

כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה. הגמ' מפרטת מה התועלת בבריאת כמה מיני בעלי חיים.

המשה מקומות מצינו שאימת החלש על הגבור.

רב יהודה פירש לרב זירא כמה דברים הנעשים בעולם (העייזים) שסתמן שחורות הולכות לפני הכבשים שסתמן לבנות, כברייתו של עולם. אחורי הכבשים מכוסה מפני שמתכסים בצמורם, ואחורי העיזים מגולה מפני שאין מתכסים בצמורם. זנב הגמל קצר מפני שהוא אוכל קוצים, ושל השור ארוך מפני שהוא דר באגמא וצריך לגרש את הזבובים. קרני הנמלה (ו"א ארבה) רכות מפני שהיא דרה בין עצי ערבה, ואם יהיו קשות ינודו ממקומם ע"י העצים ותתעורר. ועפעף התרגול עולה למעלה כשעוצם עיניו ובשאר הבריות העליון שוכב על התחתון, כיון שהם דרים על קורות ואם יכנס לעיניה עשן הם יתעוררו). ומקור כמה מילים (דשא) דרך שם. דרגא- דרך גג. מתוליתא- מתית תכלה דא. ביתא- בא ואיתיב בה. וכו'.

שלשה כל זמן שמזקינים מוסיפים גבורה- דג נחש וחזיר.

שמך- שיעורו כדי לסוך בו אבר קטן. לרבי ינאי הכונה לאבר קטן של קטן בן יומן, וכן איתא בבבביתא בדעת רבי שמעון בן אלעזר. ולרבי נתן השיעור הוא אבר קטן (אחד מפרקי אצבע קטנה) של גדול, או אבר גדול של קטן.

ע"ח: דבר הראוי לשני שימושים הולכים אחרי השימוש השכיח לקולא אם השימוש השני אינו שכיח, דכסתמא הוא מיועד לשימוש השכיח, ועל כן יין וחלב שיעורם להוצאה הוא לפי שתייתם ולא לפי שיעורם לרפואה שהוא בכדי לשוף את הקילור, שכיון שדמייהם יקרים רגילים לשוף במים, אבל דבר ששני השימושים בו מוצויים, הולכים אחרי השיעור הקטן לחומרא, ועל כן דבש שהשימוש בו לרפואה מוצוי שאין משקה אחר ראוי לכתיה, שיעורו בכדי ליתן על הכתית אף ששיעורו לאכילה גדול יותר.

מים- כדי לשוף בהם את הקילור שנותנים על העין, ואף שהשימוש לרפואה אינו שכיח והשימוש לשתייה שכיח דאין שותים יין אלא בסעודה, לאביי איירי בגליל שהיו שפים את הקילור דווקא במים ולא ביין או חלב מפני שהיו עניים, והלכך רפואת נמי שכיחא, ורבא אמר שאף בשאר מקומות כיון שמים טובים יותר מנשר משקים לשוף בהם את הקילור כיון שאינם נקשרים על גבי העין ואינם מפרעים לראיה, זהו שיעורם להוצאה.

דם- שיעורו ברביעית. רשב"א אמר שדם של תרגולת הבר שיעורו כדי לכחול עין אחת, מפני שכך עושים לרפואת ברקית. ורשב"ג אמר שדם של כרושניתא שיעורו כדי לכחול עין אחת, מפני שכך עושים לרפואת יארווד (י"מ תבלול, וי"מ לחורו, והם טיפות קטנות של לובן שנוצרות בעין).

שאר משקין- שיעורם ברביעית הלוג, שזה ביצה וחצי.

מחלוקת ר"ש ורנבן- לרנבן שיעורים אלו של יין דבש וחלב הם למי שלא הצניע והוציא, כגון תלמיד (כגון שוליא דנגרי) שאמור לו רבו לפנות את המקום לסעודה, שבדבר שאינו חשוב לכל, אינו חייב אלא אם הצניעו, וה"ה בהוציא המצניע, ונקט שהוציא אחר משום דס"ל לתנא כרשב"א (ע"ו). שאדם אחד חייב היכא שאדם אחר הצניע. רש"י. ולתוס' (ד"ה אטו) דווקא בתלמיד שאמור לו רבו להוציא חייב, דבזה כו"ע מודו שהתלמיד עושה לדעת רבו, אבל באדם אחר שהוציא פטור, ודלא כרשב"א. אבל לר"ש שיעורים אלו הם למצניע שהוציא, אבל שאר כל אדם לעולם אינו חייב אלא ברביעית.

שופכים (מים סרוחים. וכתבו התוס' (ד"ה שופכין) דהא דקתני שופכים בבביתא איירי אפילו במאוסים מאד), שיעורם ברביעית לכו"ע, מפני שאז הם ראויים לגבל את הטיט, ואף שהמוציא טיט שיעורו בכדי לעשות פי כור, אין אדם טורח לגבל טיט מלכתחילה בשיעור קטן שכזה.

ע"ח: שיעור הוצאה בכמה דברים- חבל כדי לעשות אוזן לאחור בה קופה, (דאין עושים עם חבל טלאי לנפה ולכברה, כיון שהוא עושה חריצים). הוצין (עלים של זלזי דקל) כדי לעשות אוזן לסל כפיפה מצרית העשוי מנצרים של דקל. סיב הגדל סביב הדקל כדי ליתן על פי משפך קטן כדי לסגן בו את היין מהפסולת והקמחים. רבב (שומון או שמן. רש"י. ולתוס' שמן יש לו שיעור אחר. עוד כתבו התוס' שאף שאסור לעשות פת בשרית, ואם עשך קר הפת נאסרת. מ"מ מותר לעשות פת בשרית בצורה מיוחדת) כדי לסוך בתורח תחת עוגה קטנה. מוכין כדי לעשות כדור קטן, והיינו כאגוז.

ניתן לקבל סיכומים חודשיים על הדף היומי, וכן על משנה ברורה לפי סדר מבחני דרשו, במייל A0527692282@gmail.com או בנקודות ההפצה.
בס"ד הושלמה מלאכת כתיבת סיכומי "תמצית הש"ס" על כל הש"ס. (ברכות ומועד, נשים, נזיקין, קדשים ונדה). ניתן לרכוש חוברות אלו בחנויות הספרים, או במשלוח הביתה, במחיר 90 ₪ לארבעת החלקים כולל משלוח. להזמנת ניתן להתקשר ל-0537125663, לנקודות המכירה יש להתקשר ל-073289669.

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

א"ת ר' חזקוני יוסף יום 216 ג"פ

שבת כהר-שבת ס"ה-ע"א-מבחן מס' 19

פרטי הצטרפות:

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שלישי ב- 05:00 בבוקר. וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
4. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמ' רש"י, ויש לענות בגמרות סגורות.
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמ' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"י רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.
8. מדי חודש, **הגרלה נוספת לכלל** הנבחרים (3 זכיות ע"ס 150 ₪ כ"א) לעושים 3 מתוך 4 מבחנים.
9. ניתן להשיג את המבחן ואת סיכומי התמצית בנק' הפצה (שלוחה 4), בפקס 15389285851 או במייל לעיל.
10. **חדש!! מדור "לדעת חכמה" - 4 שאלות נוספות להעמקת החזרה.** הזוכה בהגרלה השבועית, באם ענה נכון על 3 מתוך 4 שאלות אלו, יקבל בנוסף לזכייה בנזק של 200 ₪.

1. האם מותר לבנות קטנות לצאת עם חוטים שבאזניהם?
 - א. מותר, ואבהו דשמואל אסר בחוטים צבעונים.
 - ב. מותר בכל גוונא.
 - ג. מותר רק לחצר ולא לרשות הרבים.
2. האם מותר לטבול בנהרות?
 - א. כשהמים זוחלים אסור בכל גוונא, וכשהמים עומדים מותר רק אם הרוב מהמעין ולא מגשמים.
 - ב. כשהמים זוחלים מותר רק אם הרוב מהמעין ולא מגשמים, וכשהמים עומדים מותר בכל גוונא.
 - ג. לעולם אין לטבול אלא בנהר מכוסה שאין מי גשמים יורדים לתוכו.
3. האם פשוטי כלי עץ מקבלים טומאה (רש"י)?
 - א. מקבלים טומאה במדרס ולא במגע.
 - ב. מקבלים טומאה ממת ולא משרץ.
 - ג. אינם מקבלים טומאה כלל.
4. האם מותר לצאת עם אבן תקומה בשבת?
 - א. רק לאשה שהפילה פעם אחת.
 - ב. רק לאשה מעוברת.
 - ג. אף באינה מעוברת ולא הפילה שמה תתעבר ותפיל.
5. האם מותר למי שישן הרבה לצאת עם שן של שועל חי?
 - א. אפ"י בשבת מותר לצורך רפואה.
 - ב. אף בחול אסור משום דרכי האמורי.
 - ג. שתי התשובות הנ"ל הם מחלוקת תנאים.
6. האם מותר לתת שברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהר, ומדוע?
 - א. לת"ק מותר, וחכמים אוסרים משום דרכי האמורי.
 - ב. לת"ק אין בזה משום דרכי האמורי, וחכמים אסרו משום סכנה.
 - ג. לת"ק מותר, וחכמים אוסרים משום דרכי האמורי ומשום סכנה.
7. מה חייב במעשר מדאורייתא ומדרבנן (רש"י)?
 - א. מדאורייתא רק בדגן תירוש ויצהר, ומדרבנן אף בפירות וירק שהם מאכל אדם.
 - ב. מדאורייתא רק בדגן תירוש ויצהר, ומדרבנן אף במאכל בהמה.
 - ג. מדאורייתא בכל מאכל אדם, ומדרבנן גם במאכל בהמה.
8. באיזה אופן נחשב שוגג וחייב קרבן לכו"ע?
 - א. שלא ידע שיש על איסור זה חיוב קרבן, אע"פ שידע שזה אסור.
 - ב. שלא ידע שיש על איסור זה חיוב כרת, אע"פ שידע שיש לאו.
 - ג. שלא ידע לא מהכרת ולא מהלאו.
9. מה לומדים למסקנה מ"בכריש ובקציר תשבות" (רש"י)?
 - א. חילוק חטאות במלאכות שבת.
 - ב. י"א דין תוספת שביעית, וי"א שקציר העומר דוחה שבת.
 - ג. איסור חרישה וקצירה בשביעית.
10. מה השיעור באוכל לחייב משום מלאכה בשבת (רש"י)?
 - א. כזית.
 - ב. כביצה.
 - ג. כרוגרת.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לכד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, -ניכר בזה הביבותו לתורה" (תורת הבית פ"ו).

ההגרלה השבוע על
שבת נופש לזוג
מושב יסודות

"דירת אירוח" - 053-3140301

מדור "לדעת חכמה"

א"ת ישראלי יצחק יום 217 ג"פ

1. האם קב של קיטע מקבל טומאה (גמרא ורש"י)?
 - א. אם יש שם בית קיבול לכתיתין או לשוקו, טמא טומאת מת, ולענין טומאת מדרס מחלוקת.
 - ב. רק אם יש שם בית קיבול לכתיתין טמא טומאת מת, ולענין טומאת מדרס מחלוקת.
 - ג. אם יש בו בית קיבול לכתיתין טמא מדרס לכו"ע, ואם יש בית קיבול לשוקו מחלוקת.
2. באיזה אופנים העושה כמה אבות מלאכות שונות בשבת אחת חייב חטאת אחת לכו"ע?
 - א. תינוק שנשבה, ידע ענין שבת ולבסוף שכה, לא ידע שאותו יום הוא שבת ועשה כמה מלאכות.
 - ב. תינוק שנשבה, לא ידע שאותו יום הוא שבת ועשה כמה מלאכות, אבל אם ידע ענין שבת ולבסוף שכה חייב על כל שבת.
 - ג. רק אם ידע ענין שבת ולבסוף שכה, או שידע ענין שבת ולא ידע שאותו יום הוא שבת.
3. זר האוכל תרומה וידע שיש בזה איסור לאו ולא ידע שיש חיוב מיתה, האם חייב חומש?
 - א. לרבי יוחנן חייב ולר"ש לקיש פטור.
 - ב. לרבי יוחנן מחלוקת אם מיתה במקום כרת עומדת, ולר"ש לקיש פטור.
 - ג. לרבי יוחנן חייב, ולר"ש לקיש י"א שחייב משום שתרומה חמורה מפני שיש בה כרת.
4. אכל כזית ומחצה חלב, ונודע לו שאכל כזית, ואכל עוד חצי כזית, האם חייב עוד חטאת?
 - א. תלוי במחלוקת רבי יוחנן ור"ש לקיש האם ידיעות מחלוקת או הפרשות מחלוקת.
 - ב. חייב לכו"ע.
 - ג. פטור לכו"ע.

לקראת קבלת התורה

א. לא משנה כל התירוצים הנכונים, של קושי ומלחמה פנים ואחור עקב המצב בו אנו נתונים, סוף כל סוף, נעמוד בו' סיון בחג השבועות כנגד הר סיני, ולא נוכל לקבל תורה אלא כפי גודל הכלים שהכנו בימי הספירה. אמנם אמרו צדיקים עהפ"ס: "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום" שרמוז בזה יסוד, שעד הרגע האחרון ניתן לחטוף בבת אחת את מ"ט חלקי ההכנה - ז' כפול ז', וכל מ"ח קנייני תורה, ולכן כל עת שאנו בהכנה ח"ו להתיימש.

ברם, הגדר האמיתי של ההכנה, הוא לא רק אוסף של פרטים, אלא קניית המבט הנכון על כל המציאות של חי תורה, ואת זה אנו יכולים להכין בכל מצב ובכל מציאות, כי זוהי תפיסה אחרת, על כל סיבת ירידתנו, לזה העולם.

ב. מצינו שהספירה מתחלקת לשנים. חלק ראשון ל"ב ימים עד ל"ג בעומר, בו אנו מתאבלים על תלמידי ר"ע, והחלק השני טו"ב ימים, מל"ג בעומר עד חג השבועות, וצריכים להבין שכל ההתאבלות על תלמידי ר"ע, כמו השמחה העצומה בהילולת רשב"י, הכל הם חלק מאותה תפיסה מחדשת שעלינו לעכל לפני שבאים לקבל תורה.

דהנה תלמידי ר"ע שילמו בחייהם ע"ז שלא נהגו כבוד זה בזה, והרי לא נזכר בתורה או בחז"ל עונש מוות על אי נהיגת כבוד בחבר? אלא שזה נכון בחיים רגילים, אבל מי שיש לו חיוב העתקת כל התורה שבע"פ, מר"ע, לדורות הבאים, הוא מוכרח להבין לעומק מהו המושג של חי תורה, כדי שיזכה לשמש ולהיות כלי להעביר את התורה.

ומרן הגר"י אברמסקי היה אומר שעיקר ההתאבלות שלנו על דרושי כתרי אותיות שהחזיקו התלמידים הללו, וכשנסתלקו נטלו עימם את כל החלק תורה הזה, שכבר לא היה יכול ר"ע להעביר דרך חמשת תלמידיו החדשים. ונראה דעומק הדבר, שכתרי אותיות היינו החלק שמעבר לתפיסה של האות, וזוהי תורה גבוהה שכאשר לומדים אותה מבינים שהיא שמיימית ומעבר לתפיסה האנושית.

כשאדם לומד תורה, ומבין שזהו אור אלקי שמתגלה עליו בעת לימודו, לא אינטלקטואליה, או סיעור מוחי, לא חקירות מדעיות, או פילוסופיות תיאוריות, אלא אור אלקי עליון, שניתן לבני אדם במתנה, כדי להתעלות טפח טפחיים מעל החומריות והבהמיות, לחיים יותר נשגבים, א"כ הוא לא תופס את התורה כדבר עצמאי שלו, שזוקק לכבדו ולנשאו, אלא מבין שהכל מלעילא ובדרך מתנה.

וזהו סוד חיי רשב"י שהצליח לשבת שלש עשרה שנה בתוך מערה ולעמוד שם בלי גבול על התורה, כי במערכת של חיים הגיוניים ותקינים זה ממש לא נתפס, אבל אם התורה היא דבר עליון, שהקב"ה הפליא פלאות וחדש שהיא יכולה להיות מושגת ע"י בן-תמותה, א"כ אין זה מוגבל לפי הכוחות ולפי הכלים, אלא נכנס למקום שמעל הגבול והמידה, וזה בדיוק כמו שהארון שבו הונחו הלוחות בקה"ק, היה מחוץ לגבול והמידה, וכן צנצנת המן שמורה שאף כלכלת הלומד היא מחוץ לגבול ומידה, וזו ממש משנתו של רשב"י, שלומדי התורה יזכו לאכול מן משמים, יעמדו זרים וירעו צאנם, ויתפרנסו מעל הטבע.

ג. ובגמ' בשבת (קלה,ב): ת"ר, כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה, אמרו, עתידה תורה שתשתכח מישראל, שנא' "הנה ימים באים נאם ה' אלהים והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה' וכו' תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר, חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, שנאמר "כי לא תשכח מפי זרעו". הויכוח הזה הוא אותה נקודה בדיוק. רבותינו בכרם ביבנה אמרו דבר שמוכרח לקרוא ע"פ המציאות הפשוטה, כי הדורות הולכים ויורדים, וראו שמוכרח להיות שעוד יגיעו דורות שמפני שפלותם ורוב גשמויותם לא יהיו להם שום כלים מתאימים לקלוט תורה רוחנית עליהם, אבל רשב"י השיג שבלאו הכי כל המושג של תפיסת תורה בתוך גבולים של גוף הוא חידוש שמיימי, א"כ מה נפק"מ איזה דור זה.

וזה גופא שמחת ההילולא שלו, שלא נצטוינו עליה, אלא היא פורצת מכוח התפיסה שמקנה לנו רשב"י, וזה גם נקודת הפסקת האבילות על תלמידי ר"ע, דהאבילות היא מפני שכחת התורה הנוראה שירדה לעולם באיבוד אלפי תנאים קדושים, אבל מכוח רשב"י אנו תופסים, שלא יתכן שכחת התורה לעולם ועד, כי לא תשכח מפי זרעו (ס"ת יוחאי) כי "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", ולא יתכן עולם קיים ללא תורה.

ויתכן שמה"ט הדורות האחרונים חשים קשר מיוחד לרשב"י כי מבינים שללא אותו סולם שהוא הוריד לבור העמוק של ירידת הדורות, לא היינו זוכים לתורה, ומכוחו אנו מתעלים מעל כל המחיצות והגבולים שלנו, ומבינים שבלי תורה אין לנו שום אפשרות של חיים, ואדרבה עם תורה וע"י נשגבותה, אין לנו שום הגבלות ושום מחיצות. יהי רצון, שנזכה לקבל את המבט הטהור הזה, שמעלה את לומדי התורה לגבהי מרומים, וכך נזכה לקבל תורה.

שמחת חתן וכלה ע"פ המקורות

א. אין זה סוד, שהחתונות כפי שהיו נהוגות לאחרונה, היה בהן מן ההמוניות והציבוריות, עד שכמעט ניטל מהן יחס משפחתי ואישי כאשר היה נהוג בכל הדורות, והנה עתה הכרחו אותנו משמים עכ"פ לתקופה קצרה לחזור אל מודל החתונות הישן, כאשר בסעודה נישאות דרשות לכבוד החתן והכלה, ומעגלי הריקודים מורכבים מטבעת חברתית אישית, מבחירי מקורבי וידידי בעלי השמחה.

הבה נראה כיצד היה נראה שמחת חתן וכלה המקורית בדורות הקודמים. הנה בגמ' אמרו (ברכות ו,ב): כל המשמח חתן וכלה זוכה בחמשה קולות, וכתב הבאר שבע: "...לכן נראה לי דשמחה זו היא לשמח החתן בדברים ומצאתי לי און בגמרא ערוכה בפ"ק דברכות, אמר רב אשי אגרא דבי הילולי מילי". ופי' רש"י: "מילי", לשמח החתן בדברים... על כן כיצד מרקדין...? אומרים כלה נאה וחסודה כו' ע"כ.

ב. כע"ז תיאר בספר תולדות אדם על רבי זלמליה ואלוזינר זצ"ל (קח ע"א) וז"ל: "והצדיק ר' זלמן ישב בראש הקרואים פתח פיהו וכו' עוד ישמע וגו', ודרשו חז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות וכו', והיה מונה וסופר כל מדרשי רבותינו הקדמונים על מקרא זה, והכל בקול צלול נעים וערב מאד לאוזן שומעת עד שהיו מעירים ומעוררים אהבת ה' וחפץ מצותיו בנפש השומע. אהזו ביד החתן ודבר עמו דברי תורה, אשר זורו במזור האמת והאמונה, וחובשו בתחבושת השכל הזך ורוכבו בדברי צחות ומליצות ערבות, עד שצהלו פני החתן מרוב שמחה וגיל וכו', עד שפחד ורחב לבב כל הקרואים ועיניהם החלו יורדות מים מרוב גיל ושמחה". וכנראה שהתכוון בכך לקיים דברי רש"י: "לשמח החתן בדברים" והיינו בתורה, ודלא כהבאר שבע שפירש סתם "דברים".

וברעק"א יש כעין פשרה, וז"ל: "וצריכים לדקדק בזה כל אחד כפי דרגתו, לחתן בן-תורה לשמחו בדברי תורה, כי הוא עיקר שמחה, ולאיש פשוט בשיחה בדברי אגדה, ולחתן יותר פשוט בשיחה נאה ומילתא דבדיחותא במילי דעלמא, וצריך דקדוק גדול בזה שלא יהא שום נגיעה ח"ו בהוללות..." עכ"ל. ובחשוקי חמד עמד על מציאות ימינו: יש לשאול, בחתונה בה משתתפים כמה מאות בני תורה, וכי כל אחד יגש וילחש באוזניו של החתן דבר-תורה, הרי יכלה הזמן ודברי התורה לא יסתיימו? והשיב מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א שלפי דעתו, אכן צריכים כל הציבור להעמיד שליח תלמיד-חכם אחד, שישמיע דברי תורה בקול רם, דברים המשמחים לב כל שומעם, ועי"ז יוכלו החתן וכל המשתתפים לשמוח יחדיו בשמחה אמיתית.

רק הוסיף להעיר, שנראה ברעק"א שסובר שאין מצוה לרקוד לפני החתן, אלא לפני הכלה, אך בגמ' (ב"מ עה,ב)

בשוכר את החמר להביא פרייפרין וחלילין לכלה, פרש"י לשמח חתן וכלה, ומשמע שערכו ריקודין גם לפני החתן.

ובאמת כן כתב בדרשות מהר"ל (הל' עירוכי חצרות), שפעם אחת גזר המושל שלא לנגן בכלי שיר בכל העיר במשך שנה אחת, לאות אבל על אשתו שמתה, ושאלו למהר"ל האם יעשו נישואין בלי כלי שיר, והורה שאין לעשות נישואין בלי כלי שיר, שעיקר שמחת חתן וכלה בכלי שיר, לכן ילכו למקום אחר לעשות הנישואין עם מנגנים בכלי שיר, ע"כ. הרי שהכלי שיר שייכים גם לחתן.

ג. אמנם כמה רוקדים צריכים להיות? עי' בשו"ת שבט הלוי (ה"ז סי' רג) שהסכים לאותה תקנה שעשה בשעתו מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, אחר שנהגו בשיבה ללכת המון רב לשמח החתן, וחזרו מחוץ לעיר בשעה מאוחרת, ועי"ז נתאחר מאד קימת שחרית ונתבלבלו סדרי השיבה, לכן תיקן שלא ילכו לשמח חתן רק כמנין (!), או החברים הכי קרובים המרגישים כחובה לילך ולשמחו, ע"ש מקורותיו.

וא"כ מבואר שהבסיס של שמחת חתן וכלה הוא לאו דווקא כפי שהורגלנו עד עתה בדווקא בריבוי עם והמון חוגג, אלא עיקרו באמירת דברי תורה, ודברי שבח לחתן והכלה, ומספיק מנין חברים או ידידים קרובים לקיים את התוספת של כלי שיר וריקודין למען השלמת שמחתם.

ד. ובפרקי דר"א (פ"א): "י' חופות עשה הקב"ה לאדם בגן עדן וכולם של אבנים טובות ומרגליות ושל זהב... והיו מלאכים מתופפין בתופים ומרקדין בנקבין מלאכת הפוך ונקבין... ע"כ. וא"כ השבח של "כשמחך יצריך בגן-עדן מקדם" מתייחס למצב של "שמחה" שמגיעה מלמעלה.

ועוד יותר מזה מובא בשם הגר"ח סולובייצ'יק זצ"ל במש"כ חז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות וכו', דמשמחו שאמרו, ר"ל ע"י שמיעת השבע ברכות שבסוף הסעודה, ושאיין יוצאים ידי-חובה בריקוד ושירה בלבד. ועפ"ז נהג הגר"ח ז"ל למעשה שאם התחיל לאכול בסעודת החתונה, היה ממתין שם עד גמר ברכת המזון, כדי לשמוע השבע ברכות. וכתב הגר"י הלל שליט"א בשו"ת שפת הים, שלפי דבריו מובן שפיר למה תלו הדבר במה שנהנה מ"סעודת" חתן, דברכת חתנים והסעודה תלוים זב"ז, וזהו עיקר שמחת החתן המחוייבת.

ואכן שמחה יהודית אמיתית, אינה נקבעת לפי עוצמת האורות וצלילי המוזיקה, רק לפי דרגת השראת השכינה שם, ותכלית הסעודה והכלי שיר הוא כדי שיזכו הזוג לברכה והשראת שכינה, שאינה באה אלא מתוך שמחה! והלב מרגיש, שגם רשב"י רצה להשתתף בצער החתנים והכלות, ובשמחת ההילולא שלו הסתפק בחמישים איש! ויה"ר שיזכו החתנים והכלות דידן, שהקב"ה והמלאכים ישמחו אותם, ויזכו לברכה ולהשראת שכינה, כל חייהם.

לכה דודי נצא השדה

א. איננו יכולים לשער איזה רעש עצום נעשה בפמליא של מעלה מכל תחילת זמן-קצין הזה. יושבים בני ישיבות בתנאים לא תנאים, ועמלים בתורה, סדרים ע"ג סדרים. ספונים אברכים בתוך בתים רועשים וצפופים מילדים מקפצים, ושוקדים על תורתם כאילו הם בהיכל הכולל. במבחן של "דרשו" שנערך שבוע שעבר, השתתפו בכל המקומות אלפי נבחנים שניגשו להיבחן על שלושים דף שנלמדו בימי בין-הזמנים, כשהם סגורים בביתם ונעולים שם עם בני משפחתם, ובכל זאת מצאו לעצמם זמן וכוח להשתלט על חומר כה מורכב, המלא בדינים והל' שבת.

הגמ' בעירובין (כ"א, ב), דורשת על הפסוק בש"ש "לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים", מפרשת הגמ' מה זה נצא השדה? אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: **ה: בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקים בתורה מתוך הדחק...** כנסת מדברת עם הקב"ה, היא רוצה להראות לו משהו, מה יש לה להראות? תמיד מראים למלך את הדבר היפה ביותר, מציגים את היהלום הכי נוצץ, מה אומרת כנסת ישראל לפני הקב"ה? בא ואראך את התלמידי חכמים שיושבים ועוסקים בתורה מתוך הדחק. זה הכתר של כלל ישראל!

שמעתי פעם בסיום מסכת מהגאון רבי אשר אריאלי שליט"א, שדייק, שלא הזכירו כאן תלמידי חכמים שיש להם שטעלע'ס, לא הזכירו כאן גאונים מפורסמים, וגם לא הזכירו אנשים שבונים מוסדות ובונים ישיבות, כולם כבודם במקומם מונח, אבל בשביל זה לא צריך לצאת לשדה, את זה יש בעיר, אבל בשדה, במקומות צדדיים רחוקים מהעיר ולא מפורסמים, שם אין הרבה פרנסה, ושם יש תלמידי חכמים שעוסקים בתורה מתוך הדחק, את זה אני רוצה להראות. כי דווקא התלמידי חכמים היקרים האלה, שמאסו בהבלי העולם הזה, ושאינן להם לא כבוד ולא פרסום, ובדרך כלל גם לא פרנסה, ובכל זאת יושבים ועוסקים בתורה, הם הכתר של כלל ישראל.

ב. אך בעת הזאת, נראה שיש לכנסת ישראל עוד שבח להראות להקב"ה: **"נצא השדה" – בא ואראך אברכים שעמלים בתורה במרחב הפתוח בשמש ורוח.** "נשכימה לכרמים" – ואראך דמוי בתי-כנסיות פיראטיים שהוקמו להן בחצירות בתים, ומתחת לעצים מזדמנים. והגמ' שם מומשיכה: "נראה אם פרחה הגפן" אלו בעלי מקרא, ילדי כיתות א' שעמלים על שיעורי החומש דרך קווי טלפון, "פתח הסמדר" אלו בעלי משנה, ילדי כיתות ב'-ג' עם שיעורי משניות בהקלטות טלפוניות, "הנצו הרמונים" אלו בעלי גמ', ילדי כיתות ד' ומלעלה שמנסים להבין את הגמ' דרך חדרי ועידה שקורסים כל הזמן מעומם הקוים, "שם אתן את דודי לך" אראך כבודי וגודלי, "שבח בני

ובנותי" – אלו הן בנות בית-הספר ובנות-סמינר צדקניות, שמתעקשות להמשיך בלימודים בתנאים לא תנאים, תוך כדי ויתור מתמיד על הטלפון לאחים היקרים ע"מ שלא יגרם על ידן ביטול תורה, ובפרט נשותינו, אשר מנצחות על כל המלאכה, ומנתבות את הבית בתימרונים אין סופיים, לסדר ולארגן... וכי יש שבח בנותי גדול מזה?

והרי זה בבחינת דורו של ר' יהודה בר עילאי, כמסופר בסנהדרין (כ"ע"א) "שקר החן" זה דורו של משה ויהושע, "והבל היופי" זהו דורו של חזקיה, "אשה יראת ה' היא תתהלל" זה דורו של ר' יהודה ברבי אלעאי, אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה. ופרש"י: מתכסין בטלית אחת עניים היו. ע"ש. והיינו שדורו של רבי יהודה ברבי אלעאי שעסקו בתורה מתוך דחק גדול, גדלה מעלתם יותר מדורו של משה ויהושע וחזקיה, וכדמשמע מרש"י שם (ד"ה דורו של משה ויהושע) דאף הם עסקו בתורה הרבה, ודורו של חזקיהו יותר מהם וכו'. ע"ש. ובכל זאת חשיב ליה לדורו של רבי יהודה ברבי אלעאי מעל כולם, בבחינת "אשה יראת ה' היא תתהלל" מפני שבדורו עסקו בתורה במסירות נפש על אף דלותם, וחשיבה תורתן יותר ויותר.

וכך כאן במוציאות המורכבת שנוצרה אצלנו, מי יודע כמה גדלה בשמים מעלת הזמן הזה, כאשר ששה בני בית עושים תורנות בקו טלפון אחד ועוסקים בתורה, וששה מנסים לתפוס צילו של עץ אחד לעסוק בתורה, וכל שאר מורכבויות שמצבינו מייצר, בא ואראך בשבח בני ובנותי.

ג. ועל הכל יש לציין את מעלת הנחשונים, בני הישיבות שקפצו ל"קפסולות", תוך נמונות "להתקע" במקום אחד למשך שבועיים, מהם בלי אפשרות יציאה לאור יום ובלו לדעת מה ילד יום, אולי ידבקו ח"ו, שלא נדע, והנה בלי להסס, קופצים אלפים לתוך "קפסולה" המונה 26 בלבד, כשזה אחרי תקופה שבלאו הכי היו מבודדים בביתם בלי חופש בין הזמנים שיגרת, מי יודע מה כ"ז פועל בשמים, ובוודאי הווי"ה יתב' עמהם (26 גי' הווי"ה), לנשאים ולשמרם.

ד. ובסוף שיר השירים - "היושבת בגנים", פירש רש"י: הקב"ה אומר לכנסת ישראל את הנפוצה בגולה, רועה בגנים של אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות... כאשר מדובר בבתי כנסת שבגנים, אזי "חברים מקשיבים לקולך" פירש רש"י: מלאכי השרת חביריך, בני אלהים דוגמתך, מקשיבים ובאים לשמוע קולך בבתי כנסיות, עכ"ל. זאת אומרת, תלמידי חכמים במצב של גנים, הם כמו "מלאכים" וממילא אין זה פלא שהמלאכים חברים שלהם! ויורדים לשמוע את התורה שמתבדרת ביניהם! יה"ר שבמהרה יתקיים הסיום: "ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האיילים..." ונזכה לגאולה שלימה בקרוב.

"והשימותי..."

א. בין הקללות דבחוקותי, מזדקרת לנגד עינינו הקללה של "והשימותי את מקדשיכם", שמדברת על חורבן בתי כנסיות ובתי מקדש מעט, שלגודל צערינו ולמגינת ליבנו התקיימה בנו בתקופה האחרונה, עקב סכנת התדבקות.

אותן בתי כנסיות שרגילים להיות הומים מאדם, בתי מדרשות וישיבות שהיו תמיד גועשות רועשות מריתחא דאורייתא בפרט בתקופה זו של פתיחת הזמן, כעת מלאי קורי עכביש ושכבות אבק, מהעדר דריסת רגל תקופה ארוכה, קוצים גבוהים גדלים בכניסה והכל שומם ומדכא.

ובמשנה במגילה מבואר, שמונח בפסוק זה חידוש הלכתי, שאף שהם שוממין עדיין הם בקדושתן, כמבואר במשנה שאין לעשות בהם דברים שיש בהם משום זלזול וקלות ראש, גם כאשר אינם משמשים בפועל לתפילה.

ב. ומובא בשם המגיד מקאזניץ זי"ע, שכשהיה קורא בתורה "והשימותי את מקדשיכם", קרא: 'זוי דערלבעט מענן דאס שוין, מתי כבר נגיע לזה...? וביארו את דבריו התמוהים ע"פ דברי תוס' במנחות (ק"א) שמיכאל מקריב נשמות צדיקים בשמים ממעל לריח ניחוח, והנה גם אלה הנעקדים על קידוש שמו בכלל זה, שהרי יש תענוג ונחת רוח מזה במרומים. וע"ז היה המגיד הקדו' מבקש ומתחנן "והשימותי את מקדשיכם" שיהא מזבח של מעלה שמם "ולא אריח ניחוחכם" שלא יהיה עוד נחת רוח זה למעלה, וממילא לא יסתלקו הצדיקים מעלמא הדין, ולא יעקדו עוד נפשות מבני ישראל על קידוש השם, אמן כן יה"ר.

ולצערינו הורעט'ל החסידי החריף הזה, די נוגע עלינו, שכולנו תפילה, שכבר יפסק מאיתנו הנגף, ויחדול אליהו הנביא להעלות על מזבח של מעלה את נשמות הצדיקים כאותן קרבנות ציבור שנסתלקו מעמנו בעת האחרונה, וממילא כשיתקיים "והשימותי את מקדשיכם" דמעלה, ולא יעלה אותו "ריח ניחוח" של נשמות הצדיקים שנספו ע"י הנגיף, תיקף ישובו ויפתחו בתי כנסיות של מטה, ואף נוכל לחזור לריתחא דאורייתא ודיבוק חברים בביהמ"ד.

ב. מאידך מי יודע כמה איבוד נפשות יקרות חסכנו בעצם סגירת בתי הכנסיות, וכמש"כ הכלי יקר (דברים כ"ג) עהפ"ס: 'ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה', וז"ל: לשון זה צריך ביאור, כי איך יתכן לומר שהקללה עצמה תהיה לברכה, אע"פ שבאו במקום הקללות ברכות מעין הדברים שרצה לקללם, מ"מ אין הקללה בעצמה לברכה.

גם קשה על מה שאמרו חז"ל (סנהדרין קה"ב) מברכותיו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו לקללם וכו', ומסיק כולם חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות וכו', שנאמר "ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה", קללות לא נאמר וכו'.

משמע רק אחת מהם נהפכה לברכה, וקשה מה נשתנה ברכה זו מזולתה, ועוד מאי משמע מלשון הפסוק שדוקא בתי כנסיות חזרו לברכה, ותיריך הכלי יקר: והביאור לכל זה הוא שבלעם קוסם היה והיה רואה באצטגנינות של ישראל שהיה מורה על כל הדברים הללו שביקש לקללם בו, לא יהיה להם בתי כנסיות וכו' לא תהא מלכותם מושכת וכו', וידוע שאין הקב"ה משדד המערכה בעבור זכותם של ישראל, כי אם במקום שאין שום דרך להסב פני המערכה לטובה, אבל במקום שיש לקיים משפט המערכה ולפתרה על דרך אחר, אזי אין הקב"ה משדדה.

דוגמת כוכב ששמו רעה שהיה עולה לקראת ישראל והיה מורה על דם הפכו הקב"ה לדם מילה וכמו שאמרו חז"ל (שבת קנ"א) האי מאן דנולד במזל מאדים להוי טבחא וכו' כמבואר למעלה בפרשת בא (שמות י"ג). וכל הקללות שמנה שם בגמ' לא תשרה עליהם שכינה, לא תהא מלכותם מושכת, לא יהיה להם זיתים וכרמים וכו' כולם לא היה שום דרך לפרשם לטובה כדי לקיים משפט המערכה (כלומר להשאיר הטבע על מתכונתו) וישראל לא יהיו ניוזקין, ע"כ הוצרך הקב"ה לשדד המערכה מהוראות אלו מכל וכל (לשנות הטבע) לפיכך חזרו כולם לקללה כשחטאו ישראל, ולא היה בידם זכות העומד בכוחו, נגד המערכה.

אבל בקללה שלא יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, לא הוצרך הקב"ה לשדד המערכה, כי בקללה זו היה מקום לקיים משפט המערכה שלא יהיה להם בתי כנסיות אבל לטובתם הוא, (כלומר לפרש את הקללה בעצמה לברכה, וממילא זה ישאר במסגרת הטבע) והיינו כדרך שפירש"י "משכנותיך ישראל" שהם ממושכנים בעוונם, שנא' (איכה ד"א) "כילה ה' חמתו ויצת אש בציון" וזה ודאי טובה גדולה שיכלה ה' חמתו בעצם ואבנים ואנחנו נמלטנו, כי מי שיש לו משכון ליתן אותו בחובו אינן גובין ממנו נפשות, והיינו הך שנא' "ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה" כי נוסח הקללה עצמה שהיא לא יהיה להם בתי כנסיות, נתהפכה לברכה, כי ע"י שלא יהיה להם בתי כנסיות ינצלו הנפשות, והיינו שאמר בלעם: "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל", ר"ל טובתכם הוא שהם משכנותיך, ממושכנים עליך ואתה ניצול, ולפיכך לא חזר דבר זה לקללה, שהרי נתקיימה משפט המערכה ולא שודד, ע"כ אין שייך לומר שתחזור הוראת המערכה לקדמותה כשאין ישראל זוכין.

הרי לנו מדברי הכלי יקר חיזוק, שנעשה כל זה על מנת להציל את נפשותינו, שיצאנו ידי חובה בעצם סגירת בתי כנסיות שסגירתם כגביית משכון תמורתנו, אמנם כולנו מצפים שכבר נשלם התיקון, ונוכל כבר לשוב לכוללים ולבתי מדרשות עם כל המרץ והשטייגען, ונזכה להפריח את השמחה בתפילה ובתורה, בכל מקום בארץ ובעולם.

דבר העורך

לכבוד התנא האלקי רשב"י

בשנת ג' אלפים תתפ"א (לפני 1899 שנה) היה יום הילולת הרשב"י, **בזוהר הקדוש** (אדרא זוטא פרשת האזינו דף רצו:), הפליגו במעלת יום הסתלקות רשב"י מן העולם, שפמליה של מעלה היתה שם, השמש לא יכלה לשקוע. מיטתו עלתה באויר, אש ליהטה לפניו, ונשמע הקול "עולו ואתו ואתכנשו (בואו והגיעו והיכנסו) להילולא דרבי שמעון" יבוא שְׁלוֹם יְנוּחוּ עַל מְשֻׁכְבוֹתָם (ישעיהו פרק נז פסוק ב).

נפלאות גדלות הרשב"י: כתוב **בזוהר הקדוש** (כרך ב שמות פרשת בא דף לח.) על **הפסוק** (שמות פרק לד פסוק כג) **יִרְאֶה כָּל זְכוּרָה אֶת פְּנֵי הָאֱדוֹן ד', מִי הוּא פְּנֵי הָאֱדוֹן ד' זֶה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַי יוֹחַאי, שְׁמִי שְׁהוּא זְכַר מֵהַזְכָּרִים, צָרִיךְ לְהִרְאוֹת לְפָנָיו.**

כידוע גדולי המקובלים, ובראשם האריז"ל והאור החיים **הקדוש** הפליגו במעלת יום ל"ג בעומר ספירת 'הוד שבהוד' בו פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, ומסוגל לפעול ישועות לישראל בזכות הרשב"י, כעין המבואר **בגמ'** (סוכה דף מה:): שאמר רשב"י: שיכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין. יהי רצון שנזכה בהילולא דרשב"י להידבק בדרכיו ולפעול ישועות, ולהתקדש בקדושה העליונה אמן סלה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'שמחת נישואין בל"ג בעומר'

'פסקו מלמות'

קצת אבלות בספירת העומר: נפסק בשו"ע (או"ח סימן תצג סעיפים א-ג) שבימי ספירת העומר, בתקופה שבין פסח לשבועות נוהגים מקצת דיני אבלות, אין נושאין אשה ואין מסתפרים, משום שתלמידי רבי עקיבא מתו מפסח ועד עצרת (יבמות דף סב:). ומותר לארס ולקדש, ואם קפץ ונשא אין עונשין אותו. **בפוסקים** (שם) מובא טעמים נוספים לאבלות בימי הספירה.

1. שלוש שיטות עיקריות

לפי כל השיטות, זמן האבלות אינו מתמשך על כל ארבעים ותשע הימים של ספירת העומר, אלא רק על חלק מהם, ויש שלוש שיטות עיקריות מתי הם הימים שנוהג בהם האבלות, באופן שלפי כל שלשת השיטות, נוהגים אבלות בשלושים ושלוש ימים או שלושים וארבע ימים, והמחלוקת היא באיזה ימים מתוך ימי העומר לנהוג את האבלות.

עד ל"ד בבוקר: לשיטת **השו"ע** (או"ח סימן תצג סעיף ב) לא מסתפרים בספירת העומר עד יום ל"ד בעומר בבוקר, ומיום ל"ד ואילך מותר להסתפר עד שבועות. ואם יום ל"ג בעומר חל בערב שבת, מותר להסתפר גם ביום ל"ג מפני כבוד השבת. טעם הדבר מבאר **הפרי מגדים** הביאו **המשנ"ב** (ס"ק ז), משום שתלמידי רבי עקיבא באמת מתו במשך ל"ד יום, ומה שאמרו שפסקו מלמות ביום ל"ג בעומר, הכוונה שעיקר ההפסקה

ברכת מזל טוב, לחבר המערכת

הג"ר חיים וכסלר שליט"א לרגל הולדת הבן בשעה טובה ומוצלחת, יהיה רצון שיזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, אמן.

ברכת מזל טוב, לחבר המערכת הגאון רבי יוסף שלמה בייפוס שליט"א, לרגל שמחת נישואי בנו החתן המופלג רבי אברהם ישעיהו נ"י, עב"ג תחי' למשפחת פרישמון בני ברק, ביום ל"ג בעומר תש"פ, יהי רצון שיזכו לבנות בית נאמן בישראל, אמן.

מנהג זה הובא גם בערוך השולחן (סימן תצג סעיף ה) שהאיסור נמשך גם אחרי לג בעומר עד עצרת או שלשה ימי הגבלה, כי לפי פשוט הגמ' מתו עד עצרת, ורק בל"ג בעצמו מותר נישואין ותספורת, מפני שמוחזק לנו ליו"ט, ומרבים בו קצת בסעודות, ואומרים שביום זה לא מתו כלל, ואחר כך חזרו ומתו. ועוד הוא לסימן של"ג ימים מתו.

3. נישואין בליל ל"ג בעומר

רק בשעת הדחק: לשיטת השו"ע (סעיף ב), אסור לישא אשה ולהסתפר ביום ל"ג בעומר, וההיתר רק ביום ל"ד בעומר. לשיטת הרמ"א (סעיף ב) מותר ביום ל"ג בעומר בבוקר, ואסור בליל ל"ג בעומר. לשיטת המלבושי יום טוב (ס"ק ב) והאליה רבה (ס"ק ז) הובא במשנ"ב (ס"ק יא) מותר להסתפר גם בליל ל"ג בעומר, ואסור לישא אשה בליל ל"ג בעומר, ואם חל ל"ג בעומר ביום שישי והוא לו שעת הדחק לעשות ביום, אפשר שיכול להקל לישא אשה בליל ל"ג.

יש מתירים בליל ל"ג בעומר: וביאר בשולחן ערוך הגר"ז (סעיף ה), שלפי הרמ"א מתו ל"ג יום, ורק ביום ל"ג אומרים מקצת היום ככולו, אבל בלילה אין אומרים מקצת היום ככולו. ולכן אומרים תחנון במנחה של ערב ל"ג. ויש מקומות שנוהגים לא לומר תחנון במנחה של ערב ל"ג בעומר, ולשיטתם האבלות הוא רק ל"ב יום ונפסק האבלות בתחילת ליל ל"ג, ולכן אין אומרים תחנון במנחה שלפניו, ולמנהג זה מותר לישא ולהסתפר בליל ל"ג בעומר.

מותר לכתחילה: בשו"ת אגרות משה כתב בנושא נישואין בל"ג בעומר 4 תשובות, והארוכה שבהם מופיע באור"ח חלק א סימן קנט, ובסיום התשובה נוקט להלכה שמותר לכתחילה לישא אשה עד אחרי ר"ח אייר, וכן מותר בליל ל"ג בעומר, וביום ל"ג בעומר. ומה שהחמיר האליה רבה שרק תספורת מותר ונישואין אסור, הוא מוכיח להיפך מדברי החתם סופר שאדרבה נישואין קל מתספורת. ומה שהוכיח האליה רבה מכך שלא ראה שמקילים, אדרבה צריך הוכחה לאסור, וממה שלא ראה אינו הוכחה לאסור. וכן מותר מר"ח סיון ואילך, ולספרדים שנוהגים כהמחבר מותר מל"ג בעומר ואילך. ובשעת הדחק גדול מותר גם לאשכנזים מל"ג בעומר ואילך.

וכתב בעמק הלכה (חלק ב' סימן מ"ד, עמוד ר"נ) למסקנה שמותר לכתחילה בלי פקפוק, להסתפר או לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר.

המנהג: הגרי"מ טיקווצ'ינסקי זצ"ל (בספרו ארץ ישראל סימן יח), כותב שמנהג ארץ ישראל לא לערוך

מלמות היתה ביום ל"ג, וביום ל"ד מתו רק מעט. עד "פרוס" העצרת: וכתב הבית יוסף (סימן תצג) בשם הר"ז, שתלמידי רבי עקיבא מתו מפסח ועד פרוס עצרת, ו"פרוס" הכוונה "חצי" לפני עצרת, כלומר חמשה עשר יום לפני עצרת. לפי זה מתו תלמידי רבי עקיבא עד יום ל"ד בעומר ועד בכלל, אלא שביום ל"ד בעומר נוקטים את הכלל של "מקצת היום ככולו" (מו"ק לז:), ולכן מותר להסתפר ביום ל"ד בבוקר ורק בלילה אסור, שהוא מקצת היום.

עד ל"ג בבוקר: לשיטת הרמ"א (סימן תצג סעיפים א-ב) איסור תספורת חל מיום שני של פסח עד ל"ג בעומר בבוקר, ומל"ג בעומר עד שבועות לא נוהגים כלל מנהגי אבלות. טעם שיטה זו מבאר הגר"א הובא במשנ"ב (ס"ק ח) שהרמ"א סובר שתלמידי רבי עקיבא פסקו לגמרי מלמות ביום ל"ג בעומר. והבוקר של יום ל"ג בעומר עצמו, מותר מדין 'מקצת היום ככולו'.

מר"ח עד ג' סיון: למנהג הרבה מקומות, הובא ברמ"א (סעיף ג') ובמגן אברהם (ס"ק ה) האיסור מתחיל מראש חודש אייר ונמשך עד יומיים לפני חג השבועות שהם ל"ג יום, ורק ביום ל"ג בעומר עצמו מותר.

הטעם מבואר בביאור הלכה (ד"ה יש) ובשינוי קצת בט"ז (סימן תצג ס"ק א-ב), שדעה זו בשם התוספות סוברת שתלמידי רבי עקיבא מתו במשך ל"ג ימים שאינם רצופים, כי בימים שאין אומרים תחנון לא מתו, כלומר שלא מתו בשבעת ימי הפסח, וששה שבתות, ושני ימים של ר"ח אייר, ויום אחד ר"ח סיון, אם כן נשארו ל"ג ימים שלמים שמתו, וקבלו ישראל אבלות ל"ג ימים, וביום אחד הקילו שיהיה מקצת יום ככולו, ובחרו ביום ל"ג בעומר, וכתב על כך הפרי מגדים 'אולי מאיזה טעם'.

[ואילו לפי השיטות הקודמות, תלמידי רבי עקיבא מתו גם בימים שאין אומרים בהם תחנון, ופסקו מלמות בל"ג בעומר]. ומיום שני של פסח עד ר"ח יש ט"ז ימים שמקילים בהם ונשארו ל"ג שלמים עד עצרת. ואם כן אותם שמסתפרים מל"ג בעומר ואילך, וגם בר"ח אייר, טעות בידם, שאין להם ל"ג יום.

2. שיטות נוספות

הכל אסור חוץ מר"ח: המגן אברהם (ס"ק ה) מביא דעה נוספת, כשתסיר ז' ימי הפסח ו' שבתות ב' ימים ר"ח אייר וא' ר"ח סיון נשארו ל"ג יום, ולפי זה אין היתר אלא בר"ח עצמו, וסיים שמכך שהרמ"א השמיט דיעה זו משמע שהוא חולק על הדעה הזו.

הכל אסור חוץ מל"ג בעומר: כתב הט"ז (ס"ק ב) המנהג בכל המקומות, שכל ימי הספירה מיום שני של פסח עד עצרת אין עושין נישואין, חוץ מיום ל"ג בעומר. והטעם משום שבאמת אחרי ל"ג בעומר לא מתו, ונוהגים קצת אבלות מחמת גזירת תתנ"ו שהיתה באשכנז בין פסח לעצרת. אבל להסתפר מותר אחרי ל"ג בעומר, שהחמירו רק בשמחה יתירה של נישואין.

יש להקל ולעשותם בלילה. ובתשובות והנהגות (כרך ה סימן קנט) שלכתחילה החתן והכלה יטלו ידיים לסעודה ביום, ובשעת הדחק יש להקל. ויקפידו שגם הייחוד יגמר ביום שבכך חל מצות שמחה וסעודה שאין לבטלה.

ולדעת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פרק יא ארחות הלכה מס' 81) צריך להתחיל את הסעודה מבעוד יום, ועדיף שגם יצא החתן מחדר היחוד ביום כדי שיתחילו ריקודים ביום ל"ג בעומר, והמשך הסעודה והריקודים יעשו בלילה. ולדעת אחד מגדולי הוראה שליט"א יש ליטול ידיים לסעודה לפני השקיעה.

סעודה וריקודים: וכן הורה הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה אבן העזר חלק א סימן צז), שאם ערכו את החופה ביום ל"ג בעומר סמוך לערב, מותר בליל ל"ד לעשות את הסעודה, עם ריקודים וכלי שיר כדרך כל החתונות. וכן הורה הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני שבת חלק ד' עמוד שפ) שאם עשו את החופה לפני השקיעה, פשיטא שמותר להמשיך ולשמוח אחרי השקיעה, אחר שיש חתן ויש מצוה לכולם לשמוח.

מאיך לדעת הקנה בושם (אור ישראל חלק נ"ו עמוד ל"ב אות ל') אין לעשות חתונה בל"ג בעומר ולהמשיכו לתוך הלילה.

5. מעלת נישואין בל"ג בעומר

בכף החיים (סק"ה) בשם ספר שער הכוונות להאריז"ל שיום ל"ג בעומר הוא בחינת רחמים בסוד אלקים חיים. ובשו"ת מנחת אלעזר (חלק ד סימן כ) דההיתר נישואין ביום ל"ג בעומר כיון שהוא יום אור ושמחה גדולה. והביא שהגה"ק בעל הדברי חיים מצאנז ציווה לאחד מגדולי תלמידיו לעשות נישואי בניו בל"ג בעומר. וגם הדברי חיים בעצמו השיא אחד מבניו בל"ג בעומר. וכן החתם סופר השיא את בנו ר"ש אב"ד ק"ק קראקא בל"ג בעומר.

נישואין בליל ל"ג בעומר, ורק במקום הצורך הקילו. והורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ישא יוסף או"ח ג סימן קיט), שאם השעה דחוקה כגון שיש קושי למצוא אולם וכדומה, ויצטרכו לדחות את הנישואין למועד אחר, מותר גם בליל ל"ג בעומר. ומסופר על הג"ר ישראל יעקב פישור זצ"ל (הליכות אבן ישראל ימי ספיה"ע אות יז) שלא הסכים להיות מסדר קידושין בליל ל"ג בעומר.

והג"ר עובדיה יוסף זצ"ל (שו"ת יביע אומר חלק ג' או"ח סימן כו אות ד) התרעם על המנהג בארץ ישראל לישא אשה ביום ל"ג בעומר, והורה שאין הבדל בזה בין ספרדים לאשכנזים, ובפרט בארץ ישראל שהוא אתרא דמר, ודאי צריך לנהוג כפסק השו"ע שאסור לערוך נישואין ביום ל"ג בעומר. והביא מספר שיורי טהרה, שאין להתיר נישואין בל"ג בעומר, ורק במקום שיש סיבה מיוחדת אפשר להקל. ודייק מלשונו המנחת יצחק, שאפילו בסיבה שלא היו מתירים בשאר ימי העומר, מתירים בל"ג בעומר.

4. ליל ל"ד בעומר

המשך השמחה: לגבי המשך השמחה במוצאי ל"ג בעומר, כתב השערי תשובה (סימן תצג סק"ה) בשם המור וקציעה שבליילה של מוצאי ל"ג בעומר, פשוט שהלילה כמו היום ומותר. וכתב המהרש"ם (בהגהות על ספר ארחות חיים סימן תצג אות א) בשם הדעת קדושים, שאם התחילו את עסק הנישואין ביום ל"ג בעומר, מותר לגמור את הנישואין בליל ל"ד, אפילו אם עיקר החופה בלילה. ובמקום אחר כתב שצריך להקדים ולעשות גם את הסעודה ביום ל"ג בעוד יום, ולא לעשות ריקודים וכלי זמר בליל ל"ד, רק כפי כוונתם לשם שמים קיל, שכבר הוא יום טוב אצל החתן והכלה, וחל עליהם שבעת ימי המשתה ודוחה האבלות, ובמקום הפסד כגון שהכינו כבר את הסעודה או חשש קלקול השידוך וכדומה, יש להקל.

וכתב בשו"ת מנחת יצחק (חלק א' סימן קיא חלק ד' סימן פד אות א), שלכתחילה יש לעשות גם את הסעודה והריקודים ביום ל"ג בעומר, ובמקום הצורך

סיכום הגיליון:

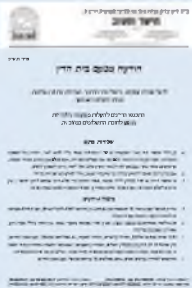
דינים העולים

1. ניהוג דיני אבלות: בימים שבין פסח לשבועות נוהגים מקצת דיני אבלות, משום שתלמידי רבי עקיבא מתו מפסח ועד עצרת, אין נושאין אשה ואין מסתפרים. ומותר לארס ולקדש, ואם קפץ ונשא אין עונשין אותו.
2. ל"ג ימים: יש ג' שיטות עיקריות כיצד מונים ל"ג ימים; לשיטת השו"ע האיסור עד יום ל"ד בבוקר, ומשם ואילך מותר. לשיטת הרמ"א אסור עד יום ל"ג בעומר בבוקר, ומכאן ואילך מותר. לשיטת המגן אברהם אסור מראש חודש עד ג' סיון. טעמי השיטות מבוארים בתוך הגיליון.
3. הכל אסור חוץ מיום אחד: המגן אברהם מביא שיטה שבכל הימים אסור חוץ מראש חודש. והט"ז מביא מנהג כל המקומות שנישואין אסורים כל ימי הספירה חוץ מיום ל"ג בעומר, אבל תספורת מתירים אחרי ל"ג בעומר.
4. ליל ל"ג בעומר: לשו"ע והרמ"א אסור נישואין ותספורת בליל ל"ג בעומר. לשיטת האליה רבה תספורת מותר אפילו בלילה, ונישואין מותר רק ביום. ורק בשעת הדחק מותר בלילה. האגרות משה מוכיח מהחתם סופר שמותר תספורת גם בלילה. מנהג ארץ ישראל שלא לישא בליל ל"ג בעומר, ובמקום הצורך יש להקל.
5. יום ל"ג בעומר: לדעת השו"ע אסור לינשא עד ל"ד בעומר, ולדעת הרמ"א מותר ביום ל"ג בעומר. אם התחילו את שמחת הנישואין ביום לג בעומר, מותר להמשיך את השמחה בליל לד בעומר. ויש חולקים שאין לעשות כן אלא יגמור כל השמחה ביום.
6. תחילת השמחה: שיטות שונות נאמרו בגדר תחילת השמחה ביום ל"ג שיתיר את המשך השמחה בליל ל"ד. תחילת עסק החופה, גמר החופה עם הייחוד, תחילת הסעודה עם החתן והכלה, תחילת הריקודים.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על: 100 ש"ח מזומן

שאלה: האם חייבים לשלם שכר לימוד למוסדות שהיו סגורים בעידן הקורונה?

אין ספק שהמצב הוא בגדר 'מכת מדינה', השאלה היא מה נכון לנהוג בעת הזאת, שמוסדות התורה והחינוך פעלו באופן חלקי, האם חיוב התשלום בעינו עומד, או שמספיק לשלם באופן חלקי, והאם יש הבדל מי מוחזק? מקורות: פסקי דין שפורסמו ע"י בתי הדין.

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 263 על סך 100 ש"ח
הר"ר משה יחיאל ראטה שליט"א
כולל 'אור פני יהושע' ירושלים

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת הגאון רבי נחום ב"ר יהושע ברגמן זצ"ל נלב"ע י"ט אייר תשס"ח ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: חופה בעידן הקורונה, מה הדין אם המברך במעמד החופה חושש להתקרב לעומדים פחות משתי מטר, האם הוא רשאי לעמוד ולברך מחוץ לחופה?

תשובה: בשעת הדחק אין חיוב לברך דוקא תחת החופה, שייסוד חיוב הברכה אינה מחמת העמידה תחת החופה. שהרי בטור אבן העזר סימן סב כתב שמברכין ברכת חתנים קודם כניסה לחופה. טעם הדבר כתב הב"י בשם הרמב"ם משום דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן, והוסיף שנהגו שאין מברכין אלא לאחר שתכנס לחופה, שאין ברכות הללו אלא ברכות תפילה ושבח. והפרישה ביאר שהמנהג לברך בשעה שעושין החופה, כיון שעיקר החופה הוא היחוד שיבוא לאחריו, ונחשב 'עובר לעשייתן', הרי שלפי שני הטעמים בשעת הדחק אין חיוב לברך דוקא תחת החופה.

לתגובות: ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא'
02-5350535 שולוחה 1-1

עדכוני הלכה

השלמת קריאת התורה

בעידן הקורונה יש שלא זכו לשמוע קריאת התורה, כי היו בבידוד וכדומה, והדין הוא שאם אדם לא שמע כמה פרשות די שישלים פרשה אחת, ובפרט אם התפלל בשבתות הקודמות ביחידות שאין חיוב להשלים, שהרי לא היה חייב בקריאת התורה, שקריאת התורה הוא חובת הציבור. והורה הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שאם התפלל ביחידות, יקרא שנים מקרא ואחד תרגם מהחומש, ויוצא בזה ואינו חייב להשלים.

נושא הגיליון הבא:

תשלום למוסדות לימוד בעידן הקורונה

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 109

פרשת בהר בחוקותי

תש"פ

הרב אברהם זנגר

אם ראוי להקדים תליית מסיכת הקורונה על אוזן ימין קודם שמאל

לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד (תהלים קי"ט צ"ו). פרש"י לכל סיום ענין יש גבול עד היכן אפשר לסלסל ולפלפל בה, אבל למצוותיך אין קץ וגבול לסלסל ולפלפל בהם. וכמה נאה פסוק זה לתקופה זו אשר בעקבות מגפת הקורונה זכינו ונתרבו בירורי הלכות וחידושי דינים שהיו עד כה בבחינת הלכתא למשיחא. ובשעה זו נודעה חביבות המצוות אצל עם ישראל לחקור ולדרוש ולדקדק בפרטי 'חומר המצוות אשר עלינו ויקר העבודה אשר בידינו' אשר 'הדקדוק שידקדק בהם מוכרח שיהיה בתכלית הדקדוק כאשר ידקדקו שוקלי הזהב והפנינים לרוב יקרים' כלשונו הזהב של רבינו הרמח"ל בפ"א דמס"י, הן בקיום המצוות התדיריות ועסק התורה אשר בצוק העיתים זכינו ויצאו מכלל מצוות אנשים מלומדה וצריך להתבונן האידך לקיימם באופן היותר נכון, והן בקיום המצוות המיוחדות המוטלות עלינו בימים אלו במחשבה ובמעשה, כמו הזהירות והאחריות בשמירת הבריאות שלא יזיק ושלא יזק ועבודת הלב באמונה ובטחון, אשר הדקדוק והיגיעה בכל אלו לעשות רצון ה' בשלמות בודאי עולה לשמי רום לעשות נח"ר לפניו ית"ש.

טעם הקדמת נעל ימין מדין 'כל פינות שאתה פונה' וכו' או מדין כבוד רגל ימין

ביאור הדבר, דהנה יש לחקור בטעם הקדמת נעל ימין, אם הוא כעין דין 'כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין' שמצאנו לגבי סדר הליכת הכהנים ע"ג המזבח (זבחים סב:) וסדר הדלקת נר חנוכה (סי' תרע"ו ס"ה) והנענועים וההקפות בלולב (סי' תרנ"א ס"י, תר"ס ס"א) והליכה לעלות לתורה (סי' קמ"א ס"ז) והולכת הס"ת לבימה (סי' קכ"ח ס"ז) וכי"ב, דיסוד דינו הוא בגברא להתחיל התעסקותו בצד ימין, וזה שייך גם בניד"ד, או הוא דין בחפצא של הרגל הימנית שיש בה חשיבות ועליו לכבדה ולהקדימה שתהיה נעולה קודם חברתה, וזה לא שייך בניד"ד.

ובפשוטו נראה כצד ה'ב', דלא נזכר בשום מקום דין 'כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין' לגבי קדימת נעל ימין לשמאל, ובתוס' שבת סא. ביאר טעם הקדימה לפי שמצאנו בתורה דימין חשובה לענין בוהן יד ובוהן רגל וכן לענין חליצה, והובא במשנ"ב סי' ב' סק"ה, ומשמע מזה כצד ה'ב', וז"ל ערוה"ש סי' ב' ס"ח; 'ביאור הדברים דהנה בכל מקום חלקה התורה כבוד לימין כמו בעבודת בהמ"ק שרק ימין כשר לעבודה וכן בהזאות על בוהן יד ובוהן רגל בפ' מצורע כתיב הימנית וכן בכל מעשי ידי אדם הימין היא העיקרית לכן ילבישוה תחלה, ולכן בחליצה יחלוצו השמאל תחלה כדי שהימין תהיה מלובשת עדיין דכבוד האבר הוא

שמענו לדון אם בחבישת המסכה הנועדה להגן מפני מגפת הקורונה יש להקדים את תליית הלולאה ע"ג אוזן ימין קודם אוזן שמאל כדין נעליים דצריך להקדים נעל ימין לנעל שמאל מדינא דגמ'. ונראה לחלק שאלה זו לב' נידונים; א] אם יש כלל דין קדימה בזה. ב] את"ל דיש בזה דין קדימה, האם דינו כנעילת המנעל דימין קודם לשמאל, או דינו כקשירת המנעל דשמאל קודם לימין. [ורבות מצאנו בפוסקים שהאריכו בדינים אלו של קדימת ימין לשמאל, ועי' בכור שור שבת סא. שהאריך בזה בדין איטר וסיים בזה"ל; 'וד"ק כי לא דבר ריק הוא הואיל ובש"ס האריכו בדינים אלו'].

אם קדימת ימין לשמאל הוא רק בב' בגדים או גם בבגד אחד

א] יש לדון מכמה טעמים דלא שייך בזה כלל דין קדימה;

א. לכאור' לא שייך קדימת ימין ושמאל בבגד אחד ולבישה אחת שלובש המסכה על הפנים, אלא רק בב' נעליים שנועל על ב' רגליים דבזה יש להקדים רגל ימין שתהא נעולה קודם רגל שמאל, וה"נ אם ילבש ב' מלבושים על ב' האזניים עליו להקדים אוזן ימין תחלה, אבל בניד"ד לבישת המסיכה היא על הפנים ולא על האזניים, והאזניים אינם אלא מקום תליית המסיכה אך חשיבות הלבוש הוא על רק על הפנים, ולא שייך קדימה במקום תליית הבגד אלא רק בקדימת האבר שאותו הוא מלביש.

כשהוא מלובש, וכ"כ במחצה"ש סק"ד דיסוד הדין הוא צריך לכבד תחלה האבר הנכבד, (וכ"ה בקיצור שו"ע סי' ג' ס"ד וקצוה"ש סי' ג' ס"ד), ולפ"ז בניד"ד אין שום כבוד לאוזן שמשמש בו לתלות עליו את המסיכה, דהלבישה היא על הפנים ולא על האוזן כאמור.

ועוד נראה להוכיח דלא שייך דין 'כל פינות שאתה פונה' וכו' לקדימת נעל ימין לשמאל, דהנה לענין דין 'כל פינות שאתה פונה' וכו' לענין נר חנוכה נחלקו השו"ע והט"ז בסי' תרע"ו ס"ה אם עליו להדליק נר הימני תחלה, או להיפך, עליו להדליק הנר השמאלי תחלה כדי לפנות ממנו לימין, וכ"ה ד' השו"ע שם, ולפ"ז אילו דין קדימה בנעליים היה כדן 'כל פינות וכו' היה צריך להקדים נעל שמאל תחלה כדי לפנות ממנה לימין. ועי' שו"ת צמח צדק סי' ס"ז סק"ה שהאריך בדין סדר הדלקת נרות חנוכה, וכתב לחדש דגם בנר חנוכה שייך דין הקדמת ימין כמו בנעליים שצריך להקדים הנר הימני על השמאלי, וכתב הנפ"מ הנ"ל, דמדן כל פינות וכו' יש להקדים הנר השמאלי לפ"ד השו"ע, אולם מדן הקדמת ימין שמצאנו בנעליים יש להקדים הנר הימני.

איטר איזו רגל ינעל תחילה

עוד יש להוכיח מדן איטר, דלענין נעילת נעליים כתב הבכור שור שבת סא. דפשיטא דיקדים לנעול בימין כל אדם כמו בהן יד ובהן רגל של מצורע וכן חליצה דאזלינן בתר ימין כל אדם, והובא במשנ"ב כאן, אולם לענין דין 'כל פינות שאתה פונה' וכו' עי' מג"א סי' תרנ"א סקכ"א שהכריע דאזלינן בתר ימין כל אדם, ובפמ"ג ובכור"י שם סקל"ז דנו בראיותיו, ובפמ"ג סי' קכ"ח מ"ז סקל"א נסתפק בד' המג"א דשמא גם הוא לא קאמר אלא בלולב וכי"ב שכולם מקיפים יחד ואין לו לשנות מהציבור אבל בשאר דוכתי (כגון בהדלקת נר חנוכה) אזלינן בתר ימין דידיה, הרי דדין ימין בנעליים לא דמי כלל לדין 'כל פינות שאתה פונה' וכו' וכאמור. [שור"ר בקונטרס איש איטר למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שחילק ג"כ בין ב' הדינים, אולם כתב להיפך, דלענין נעילת נעליים הוא כיון שהוא דין משום חשיבות דימין הוא פלוגתא בראשונים אי אזלינן בתר דידיה או בתר דעלמא, והרמ"א סי' תרנ"א ס"ג פסק לענין אחיזת ד' מינים דאזלינן בתר דידיה, וכ"כ המג"א סי' קפ"ג לענין אחיזת כוס של ברהמ"ז, וה"נ בזה. אך לא הזכיר דברי הבכור שור הנ"ל דפשיט"ל להיפך].

וראיה ברורה לצד זה דיסוד דין קדימת נעל ימין הוא משום כבוד לרגל ימין שתהא לבושה קודם רגל שמאל, דהא קי"ל דבחליצת הנעל חולץ שמאל תחלה, ובטעם הדבר פרש"י (שבת שם) מפני כבודו של ימין, והוסיף לבאר במור וקציעה סי' ב'; 'שאינן להקדים הימין תחלה אלא כשהקדימה היא לכבוד, אבל כאן יש סברא שאין כבודו של ימין בכך, אדרבה זהו כבודו לאחרו, שלא יעמוד הימין ערום בעוד שהשמאל לבוש'.

המקפל שרווליו איזה שרוול יקפל תחילה

ועפ"ז כתב בספר נחלת אליהו להג"ר אליהו דושניצר זצ"ל

חידושי דינים אות א' דהחולץ נעליו ע"מ ללבוש מיד נעליים אחרים יכול לחלוץ ימין תחלה וינעל מיד הנעל השניה כי בכך אין בזיון לימין הואיל וגמר להנעילה קודם שהתחיל לעסוק בשמאל. וכע"ז בספר הליכות שלמה מועדים ח"ב פט"ו הערה ד' הובא ד' הגרשז"א זצ"ל דחליצת נעליים לכבוד ולמצוה כגון החולץ בע"ש כדי לצבוע נעליו או להחליף לאחרים לכבוד שבת יחלוץ ימין תחלה שזהו כבודה של ימין. וכן בספר דעת נוטה עמ' ס"ד הובא דעת מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א דכהנים החולצים נעליהם לנשיאות כפים יחלצו ימין תחלה שהוא כבודה של רגל ימין שתהא מוכנה למצוה, ועי' בהליכות שלמה שם בשם הגרשז"א שנו"נ בזה ודן שם גם לגבי חליצת הנעליים סמוך לכניסת יו"כ פ"ב ות"ב. ובשו"ת רבבות אפרים ח"ב סי' ג' כתב דמי שחם לו ומקפל את שרווליו יקפל שרוול שמאל קודם ואח"כ שרוול ימין, דדמי לחליצת נעליים ע"פ הסברא הנ"ל דהכבוד הוא לימין להיות מכוסה ולא חשוף.

אמנם הנה במור וקציעה שם השיג בזה ע"ד הב"י שנקט בד' הטור דהא דחולץ שמאל תחלה אינו משום כבודו של רגל ימין כפרש"י אלא משום דין הקדמת רגל שמאל בכל מעשיו (ומשום כך נקט שהוא רשות ולא חובה ולכן השמיט הטור דין זה ע"ש), ואפשר דהב"י חולק ביסוד הנ"ל וס"ל דדין קדימת ימין או שמאל הוא משום עצם הקדמת ההתעסקות בימין כעין דין 'כל פינות שאתה פונה' לא יהיו אלא לימין, אך עכ"פ רש"י כתב דחולץ של שמאל משום כבודו של ימין כאמור והעתיקוהו כל הפוסקים.

הטעם שלא נזכר דין קדימת ימין בשאר מלבושים מלבד נעליים

והנה בגמ' ושו"ע ונו"כ ומשנ"ב לא הובא דין קדימה בשאר המלבושים אלא רק בנעליים, ורק משום קבלה כתבו המג"א ומשנ"ב סי' ב' סק"ד בשם מהר"ח ז"ל; 'טוב שישים שני צדי המלבוש ביד ימינו וילבש הימין ואח"כ השמאל ויכוין כי הכל נכלל בימין ומן הימין בא לשמאל' (וכן מצאנו בשו"ע סי' ד' ס"י בשם הזוהר לענין נט"י דנוטל כלי של מים ביד ימינו ונותנו ליד שמאלו כדי שיריק מים על ימינו תחילה כדי שיתגבר ימין שהוא חסד על שמאל שהוא דין), וצ"ב למה לא כתבו דהוא חיוב ללבוש יד ימין תחלה משום דינא דגמ' כמו בנעליים. וע"פ האמור דהוא ענין כבוד לאיבר ימין שיהא מלובש תחלה, י"ל דזהו רק בב' נעליים דכל רגל נעולה בנעל בפנ"ע, אבל בשאר המלבושים שלובש מלבוש אחד על כל האברים יחד אין מעלה וכבוד להתחיל ביד ימין הואיל וא"א ללבוש רק יד ימין בפנ"ע. ולפ"ז פשוט דה"נ בניד"ד אין קדימה באוזן ימין לשמאל. [אולם כמה אחרונים כתבו דין קדימה גם על שאר מלבושים, כ"ה בגר"ז מהדו"ת סי' ב' ס"ד, קיצור שו"ע סי' ג' ס"ד, שלחן שלמה סי' ב', וסידור יעב"ץ. אך גם לדבריהם מסתבר כאמור דרק כשהלבישה היא על אבר ימין יש דין קדימה משא"כ בניד"ד].

אך מ"מ אפשר דיש בניד"ד ענין הקדימה הנ"ל ע"פ קבלה שיכוין כי הכל נכלל בימין ומן הימין בא לשמאל (והוא כעין

דין 'כל פינות שאתה פונה' וכו' לפ"ד הט"ז), וצ"ע.

להאמור מדינא דגמ' א"צ להקדים את הידית הימנית על אוזן ימין קודם השמאלית. [אולם בהידוק התש"ר על ראשו באופן שאינו מהדק בב"א את הרצועה על ב' צידי ראשו, לפ"ד הגרשז"א זצ"ל לכאו' יש בזה דין קדימה להקדים את הידוק צד שמאל קודם צד ימין, והוא דין מחודש].

אם יש דין קדימת ימין בבגד שאינו של כבוד

ב. ע"פ האמור בגדר קדימת נעל ימין י"ל עוד דשמא לא שייך כלל ענין כבוד בקדימת מלבוש של ימין אלא בבגד בעלמא וכן ברחיצה וסיכה כמבואר בגמ' שבת סא. דיש לרחוץ ולסוך איבר ימין תחלה, דבכל אלו יש תועלת לגוף שהוא רחוק ולבוש, ולכן יש לכבד איבר ימין שיהא רחוק ולבוש תחלה, אבל מסיכה דנן שעיקר מטרתה למנוע היזק מאחרים אפשר דלא שייך בזה כלל ענין כבוד לאיבר ימין.

דין קדימת ימין בדבר שאינו נוהג אצלו תמיד

ג. בבב"א שבת סא. איתא 'כשהוא רוחץ רוחץ של ימין ואח"כ רוחץ של שמאל, כשהוא סך סך של ימין ואחר כך של שמאל, והרופה לסוך כל גופו סך ראשו תחילה מפני שהוא מלך על כל איבריו'. וכתב הדרכי משה סי' ב' 'וכתב הר"ר אברהם מפראג דנראה דרחיצה כסיכה אך לא ראיתי מדקדקים בזה'. והאחרונים הביאו מספר מטה יהודה סי' ב' סק"ה שביאר הטעם בזה, דדוקא בנעילת מנעלים וחליצתן שהוא בכל יום שייך לעשות כבוד להקדים מה שצריך להקדים אבל רחיצה וסיכת כל הגוף דאינה בזה"ז אלא לפרקים אין להקפיד, והברייתא מיירי בזמנא שהיו רגילים ברחיצה וסיכה בכל שעה, ומ"מ המדקדק גם בזמן הזה תבא עליו ברכה, עכ"ד. ולפ"ז גם במסיכה דידן י"ל כן. [ובספר הליכות שלמה תפלה פ"ב הערה ל' מובא בשם הגרשז"א שביאר כוונת המטה יהודה, דבזמן שרוחצים בכל יום הו"ל רחיצה של תענוג ושייך בה נתינת כבוד, אבל מה שרוחצים לפרקים אינו אלא להעברת הזוהמא ובזה לא שייך כבוד, והוא כעין הסברא הקודמת שכתבנו]. אולם באמת נראה שנחלקו האחרונים בכוונת הדרכי משה, אם כוונתו דאין מדקדקים כלל בדין קדימת ימין ברחיצה וסיכה, או כוונתו דאין מדקדקים ברחיצת הראש תחלה שאינה מבוארת להדיא בגמ', עי' היטב בגליון רעק"א ונזירות שמשון על המג"א סק"ד דמשמע שפירשו כצד הב', ולפ"ז אין מקום לדברי המטה יהודה. וגם במשנ"ב סק"ז העתיק לדינא כל הברייתא הנ"ל.

אם קדימת ימין הוא רק בדבר של מצוה

ד. בפמ"ג סי' ב' מ"ז סק"ב כתב בתוך דבריו לבאר ד' רב כהנא בגמ' שבת סא. דלא קפיד כלל להקדים נעילת ימין לשמאל, וביאר דס"ל בדבר הרשות לא שייך כבוד כלל. ובספר ערך שי סי' ב' ס"ד צידד דעיקר היסוד נכון להלכה, והא דקיי"ל דיש דין קדימה בנעליים הוא משום דיש חיוב לנעול נעליים, [עי' פסחים קיג: שבעה מנודין לשמים ואלו הן וכו' והמונע מנעלים מרגליו, ושם קיב. שבעה דברים צוה ר"ע את רבי יהושע בנו וכו' ואל תמונע מנעלים מרגלך, ופי' רשב"ם דגנאי הוא לילך יחף כדאמרו בשבת קכט. ימכור אדם כל מה

ש"ר בספר פלא יועץ ערך ימין וז"ל; 'אמרו רז"ל כל פינות שאדם פונה לא יהיו אלא לצד ימין כגון כשלוש מנעליו ינעול של ימין תחלה וכשלוש מלבושו ובפרט בע"ש יקח שני צידי המלבוש בצד ימין ויקיף דרך אחוריו וימסור הצד שמאל ליד שמאלית וילבש היד ימין תחלה ואחר כך היד של שמאל, וכן יש לזוהר בטלית של מצוה שיתפוס שני הצדדין ביד ימין והיד ימין ימסור הצד האחד ליד שמאל ואח"כ יתעטף, וכן יש לזוהר כשרוצה ליטול ידיו שיקח הכלי ביד ימין וימסרנו אל השמאל כאומר לאחר שמשני ויטול יד ימין תחלה, וכן בכל דבר יש להקפיד מאד ליתן כבוד וקדימה לימין כי הדברים עתיקים ויכוין שיהא ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל' וכו', הרי שעירב כל הדינים הללו יחדיו וכתב דדין הקדמת נעל ימין הוא מדין 'כל פינות שאתה פונה' וכו', וצ"ע.

נעל שיש בו ב' קשירות משני צידי הנעל איזה מהם יקשור תחילה

והנה בספר הליכות שלמה תפלה פ"ב סי"ט הובא בשם הגרשז"א זצ"ל דנעל שיש בו שני קשירות משני צדדי הנעל יקדים לקשור צד שמאל תחילה כדינא דגמ' דלענין קשירת הנעליים יש להקדים שמאל תחלה, דלענין קשירה מצאנו שהתורה נתנה חשיבות לשמאל לגבי קשירת תפילין כמבואר בגמ' שבת סא. ותוס' שם (והובא במשנ"ב סק"ו). אולם ע"פ האמור לא מצאנו דין קדימה זו אלא בהקדמת רגל שמאל שתהא קשורה קודם רגל ימין ולא בהקדמת צד שמאל גרידא באותו הרגל. [ואדרבא אם יש בזה דין קדימה מסתבר להקדים הימין ע"פ קבלה כאמור לעיל דמן הימין בא לשמאל]. ואולי דברי הגרשז"א אמורים רק בדין קדימת שמאל בקשירה, דהתם הוא דין אחר ולא משום כבוד האבר, וג"ז צ"ע כמו שיבואר להלן, אך מ"מ דין קדימת ימין בלבישה מדינא דגמ' נראה פשוט דלא שייך בבגד אחד ולבישה אחת כמו שנתבאר, אלא שיתכן דיש בזה ענין קדימה ע"פ קבלה כאמור.

בגד שאין בו שרוולים אלא רק חורים להכניס הידים האם עליו להכניס יד ימין תחילה

ש"ר בספר דעת נוטה עמ' נ"ז שנסתפק בנידון דומה לניד"ד, בבגד שאין בו שרוולים אלא רק חורים להכניס בו הידים, דמחד גיסא י"ל דאין בו דין קדימה לימין, כי לבישתו היא על הגוף ולא על הימין ואין בו כבוד לימין במה שמכניס בו יד ימין תחילה, ומאידך גיסא י"ל שצריך לכבד תמיד את צד ימין ולעשות את מעשה הימין תחילה. ולהאמור עולה כצד הא' דלא שייך בזה דין קדימה לימין.

האם יש להקדים במשקפיים הרכבת ידית ימין על אוזן ימין קודם ידית שמאל

ויש נפ"מ בדברינו גם לענין לבישת משקפיים באופן שאינו מרכיב את ב' הידיות על ב' אזניו בבת אחת אלא בזא"ז,

איטר יד אם מקדים לקשור נעל ימין או שמאל

ונראה דד' המשנ"ב היא לשיטתו, דהנה לגבי איטר יד המניח תפילין בימינו כתב המשנ"ב דמקדים לקשור נעל ימין, ובשעה"צ כתב דמקורו הוא מהתב"ש, והוא בחידושי בכור שור שבת סא. שהאר"י בזה, וכבר העירו רבים דהבכור שור הכריע שם להיפך, דאיטר יד יקשור בשמאל ככל אדם, ורק באיטר רגל כתב שיקדים לקשור נעל ימין.

ושורש הספק ביאר הבכור שור, אם יסוד דין קשירת שמאל תחלה הוא כדי להראות חשיבות אותו צד שקושר בו תפילין (וכע"ז ל' המאירי שם 'מפני שצד השמאל צד התפילין וכדי להעלות על לב ענין שרשי האמונה והיחוד'), ולפ"ז איטר יד יקשור מנעליו בימין ידיה תחלה שהוא צד התפילין אצלו, או דיסוד החשיבות בקשירת שמאל הוא משום שקושר ברגל כהה ידיה כמו שקושר תפילין ביד כהה ידיה, או דהוא גילוי מילתא דחזינן שהחשיבה התורה צד שמאל לענין קשירה, ולא משום כבוד צד שמניח בו תפילין (וכמו לענין קדימת ימין דהוא משום דחזינן שהחשיבה תורה צד ימין לענין ביהן יד ורגל של מצורע ולענין חליצה כמש"כ התוס' ולא משום כבוד יד ימין של מצורע), ולפי ב' הצדדים האחרונים אין חילוק בין איטר יד לאחר, כי סו"ס ברגל הרי הוא כלל אדם ורגל שמאל ידיה היא רגל כהה ורגל שמאלית, אבל איטר רגל קושר בימין שהיא רגל שמאל ידיה ורגל כהה ידיה, עכת"ד. וע"ש שדקדק כן מל' הגמ' דתלוי ברגל שמאל ידיה. וכתב בספר תורת חיים דודאי דברי הבכור שור עיקר. [ובספר הליכות שלמה פ"ב ס"כ כתב בזה 'דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד'].
ונראה דסברת הלבוש דדוקא בנעל קושרים בשמאל ולא בשאר מילי היא כצד א' דהבכור שור, דיסוד הדין הוא כדי להראות חשיבות הצד שקושר בו התפילין, אבל לב' הצדדים האחרים (או עכ"פ לצד הג') אינו משום כבוד צד שמניח בו התפילין כמש"כ הבכור שור, ונמצא דהמשנ"ב לשיטתו אזיל דפסק כד' הארצה"ח ע"פ סברת הלבוש דרק בנעל קושרים בשמאל, ולפ"ז עולה דאיטר יד קושר בימין, וכן פסק בארצה"ח שם (ודלא כהכרעת הבכור שור). אולם לד' הבכור שור עולה כד' האחרונים הנ"ל שנקטו דאין חילוק בין נעליים לשאר הבגדים.

אשה שאינה מנחת תפילין אם עליה להקדים קשירת נעל ימין או שמאל

ויש עוד נפ"מ בנידון זה לענין אשה שאינה מנחת תפילין האם עליה לקשור בשמאל או לא, דלפ"ד הבכור שור פשוט דעליה לקשור בשמאל, דלא גרע מאיטר יד שאינו מניח תפילין בשמאל ואעפ"כ צריך לקשור בשמאל, אולם לפ"ד הארצה"ח והמשנ"ב י"ל דאשה א"צ לקשור בשמאל, וכ"כ בשו"ת רבבות אפרים ח"א סי' ה' דתלוי בנידון זה, [אולם בספר הליכות שלמה תפלה שם נקט דאשה גריעא מאיטר וגם לד' הבכור שור קושרת ימין תחילה, וצ"ב].

שיש לו ויקח מנעלים לרגליו ופרש"י שם 'שאין לך ביזוי מן המהלך יחף בשוק'. וכן מה שאמרו להקדים ימין ברחיצה וסיכה קאי על מי שכל מעשיו לש"ש, ובזה כל מעשיו מצוה הם, דבכל מעשה יש כוונה וצורך גבוה. ולפ"ז כתב דאדם בעלמא א"צ לדקדק ברחיצה אלא בע"ש שרוחץ לכבוד שבת והוי מצוה וכן בנט"י, עכת"ד. ולפ"ז בניד"ד תלוי בכוונת הלב אם לובש המסיכה משום שחושש מלעבור על החוק כדי שלא לקבל קנס או כדי להגין על עצמו, או שעושה כן כדי לקיים רצון ה'. [וז"ל המאירי שבת סא. 'תלמידי חכמים כל מעשיהם פונות אל תכלית אחת, אפי' בשעה שעסוקים בצרכי גופם ליבם פונה לכונת עבודת השם וכו' כשהוא נועל נועל של ימין תחלה כדי להעלות על לב שבכל דבר ראוי להימין ולחלוק כבוד לכל מי שהוא הולך דרך ימין וכו'].

ומ"מ דינא כבר כתבנו שהמשנ"ב העתיק לדינא דין הברייתא לגבי כל אדם דכשהוא רוחץ ירחץ ימין תחלה, ומזה נראה דקיי"ל דגם בדבר הרשות שייך כבוד לימין, ודברי הפמ"ג לא נאמרו אלא בדעת רב כהנא ולא קיי"ל כוותיה.

את להקדים תליית המסיכה על אוזן ימין או על אוזן שמאל

ב את"ל דיש דין קדימה בתליית המסיכה על האוזניים, יל"ע אם תליה זו דינה כנעילת הנעליים דימין קודם או כקשירת הנעליים דשמאל קודם. ויש בזה ג' נידונים; א. אם הדין דשמאל קודם לקשירה הוא רק בנעליים או גם בגרביים וכל המלבושים (וכן נעלים העשויים מלבד שאין להם דין נעליים). ב. אם כל הידוק ותליה דינו כקשירה או רק קשירה ממש. ג. אם דין קשירה בשמאל הוא בכל גווני או רק כשיש נעילה בימין.

אם דין קשירה שמאל הוא רק בנעליים

א. בנידון הראשון נחלקו הגר"ז (מהדו"ת סי' ב' ס"ד) וארצה"ח (סקל"א), ויסוד הפלוגתא תלוי בב' הטעמים המבוארים בלבוש להא דקשירה בשמאל דוקא, וז"ל; 'משום דגבי ענין קשירה מצינו בתורה דאחשבה לשמאל כגון בקשירת תפילין, ועוד נ"ל טעם הגון, מדאמרינן בפרק כסוי הדם (חולין פט.) בשכר שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוך נעל וגו' זכו בניו לשתי מצוות, לחוטין של ציצית ולרצועות של תפילין, לכך מדמינן קשירת הנעלים לקשירת תפילין, כיון שע"י שרוך נעל זכו בהן" עכ"ל. וכתב בארצה"ח דלפי טעם הב' ליכא להאי דינא אלא בנעליים, וכן פסק המשנ"ב סק"ו (אף שלא הביא כי אם טעם א' דהלבוש). אולם בסידור יעב"ץ וקיצור שו"ע וערוה"ש כתבו כד' הגר"ז. ובספר בית ברוך על הח"א עמ' ל"ב תמה על המשנ"ב שהכריע כד' הארצה"ח נגד כל הפוסקים הנ"ל, בהיות שדברי הארצה"ח הם חידוש לחדש חילוק דין ע"פ הדרש, ולכן כתבו רבים דראוי לנהוג כד' הגר"ז והאחרונים הנ"ל.

האם יש להתיר קשר נעל ימין תחילה

ועוד נפ"מ נראה בענין זה, האם כשחולץ נעליו צריך להתיר תחילה קשר של ימין משום כבודו של שמאל כמו שבחליצת המנעל חולץ של שמאל תחלה משום כבודו של ימין, ונחלקו בזה הפוסקים, דבלבוש מבואר דא"צ להתיר של ימין תחלה, וכ"כ בנחלת צבי לפי חשיבות התפילין הוא הקשירה ולא ההתרה, אבל בחידושי הגהות על הטור כתב בשם מהר"ח דיתיר של ימין תחלה. ונראה דתלוי בחקירת הבכור שור, דסברת המהר"ח היא דקשירה והתרת קשר ענין אחד הוא, וכיון דחזינן דלענין קשירה החשיבה התורה את השמאל ה"ה לענין התרת הקשר, אולם לפי צד הא' של הבכור שור דיסוד הדין הוא כדי להראות חשיבות אותו צד שקושר בו תפילין, מסתבר דלא שייך זאת אלא בקשירה ולא בהתרת הקשר, דהא בתפילין אין דין התרת הקשר. [ואינו מוכרח].

והנה הבאנו לעיל ד' הגרשז"א דנעל שיש בו שני קשירות משני צדדי הנעל יקדים לקשור צד שמאל תחילה. ופשוט דדבריו לא שייכי כלל לפ"ד הבכור שור, דלדברי הבכור שור הוא דין חשיבות באיבר השמאלי של האדם לענין קשירה, ולכן כתב דאיטור רגל קושר בימינו, ואי"ז דין לקשור בצד שמאל גרידא. וגם לפי צד הא' מסתבר טפיש שהוה דין באיבר שמאלי בדוקא, דבזה שמכבד את הרגל השמאלית מראה שאיבר שמאלי הוא חשוב לענין תפילין שקושרים על היד השמאלית, וצ"ע.

אם כל הידוק דינו להתחיל בשמאל כקשירה (כפתורים סקוטש ואבזם וכיו"ב)

ב. בנידון הב' דנו האחרונים אם כל הידוק דינו כקשירה (כגון כפתורים וסקוטש ואבזם וכיו"ב) או רק קשירה ממש (או עכ"פ הידוק של כריכת רצועה כמו בתפילין), ובפשוטו נראה דתלוי ג"כ בטעמי הלבוש, דלטעם ב' דהלבוש שהוא משום דתפילין באו בעד שרוך נעל מסתבר דדוקא קשירה ממש דומיא דשרוך, [ובפרט לפ"ד הארצה"ח והמשנ"ב דדוקא נעל הדין כן, לפ"ז מסתבר דה"נ דוקא בקשירה ממש הדין כן, ושור"ר שכ"כ בלקט הקמח החדש סי' ב' אות י"ט], וכן לצד א' בחקירת הבכור שור דיסוד הדין הוא כדי להראות חשיבות התפילין מסתבר דדוקא קשירה ממש, אבל לפי הכרעת הבכור שור דחזינן שהחשיבה תורה את השמאל לענין קשירה, לפ"ז מסתבר טפיש דלאו דוקא קשירה אלא בכל ענין של הידוק הבגד הדין שווה. [והדבר מצוי ג"כ בסגירת כפתורי החולצה, אם יש להקדים סגירת שרוול שמאל לשרוול ימין או להיפך]. ומסתבר דתלית המסיכה בניד"ד שווה לשאר עניני הידוק כמו כפתור וכדו'.

האם דין קשירה בשמאל הוא רק באופן שהיתה נעילה בימין

ג. בנידון הג' יש להקדים סוגיית הגמ' בשבת סא. דד' רבי יוחנן דגם בנעילת מנעלים שמאל קודם לימין כמו תפילין, והקשו עליו מהא דקתני בברייתא דימין קודם, ואמר רב יוסף השתא דתניא הכי ואמר רבי יוחנן הכי, דעבד הכי עבד ודעבד הכי עבד, (כלומר דשניהם אמת דיש חשיבות לימין ויש

חשיבות לשמאל וכ"א רשאי להחליט איזה להקדים, אבל צריך לעשות בקביעות כמו שהחליט דאל"כ לא נתן חשיבות לשום צד, כ"כ בחידושי הר"ן, וכן ביארו המהרש"א ומהרש"ל בדברי התוס' (שם), ואב"י חלק עליו דדילמא ר"י לא ידע מהברייתא ואי הוה ידע הוה הדר ביה. ומסקינן דיר"ש יוצא ידי שניהם ונועל ימין תחלה וקושר שמאל תחלה. ובפשוטו משמע דרק כשיש נעילה בימין קושר בשמאל כדי לצאת ידי שניהם, אבל אם יש קשירה בלבד לא שייך זאת ואין הדין מוכרע (וכן משמע בתוד"ה וסיים ע"ש היטב). ובביאור הגר"א סי' ב' כתב דהעיקר לדינא כהברייתא, וכשא"א לצאת ידי שניהם ימין קודם. ולפ"ז נמצא דבניד"ד דיש רק תלייה של המסיכה אף אם נימא דדינה כקשירה ימין קודם.

ומטעם זה יש להעיר עוד על ד' הגרשז"א שהבאנו לעיל דנעל שיש בו שני קשירות משני צדדי הנעל יקדים לקשור צד שמאל תחילה. דלכאור' בזה הוה כקשירה לחוד, דמה שנועל נעל ימין תחלה לא שייך כלל לב' הקשירות שיש בכל נעל בפנ"ע, ובמה הוא יוצא ידי שניהם בקשירות אלו.

אולם נראה דיש מקום לומר דגם כשיש קשירה לחוד שמאל קודם, דהנה התוס' כתבו דכל חשיבות שמאל הוא רק בקשירה כמו בתפילין, והובא במשנ"ב סק"ו, ונראה לבאר ע"פ דבריו יסוד הפלוגתא בין הברייתא לר"י, דכו"ע מודו דחשיבות נעילה היא בימין וחשיבות קשירה היא בשמאל, וגם כו"ע מודו דאין חיוב לחלק הנעילה מהקשירה, וכל שהתחיל לנעול ימין יכול לסיים בקשירתה קודם נעילת השמאל, וכן להיפך, ופלוגתת ר"י והברייתא היא מה עדיף, ולכן הסיקה הגמ' דיר"ש מחלק בין הנעילה לקשירה אע"פ שאי"ז חיוב מדינא לחלק ביניהם ובזה הוא יוצא יד"ח כולם לגמרי. [ועי' בב"י שנסתפק בזה אם מודה רבי יוחנן בנעילה דימין קודם]. ולפ"ז נמצא דגם בקשירה לחוד כו"ע מודו דשמאל קודם.

אולם הגר"א שם כתב אזיל דלא כדעת התוס', דפלוגתת ר"י והברייתא היא גם בנעילה לחוד או קשירה לחוד, ולכן כתב דאם א"א לצאת ידי שניהם העיקר לדינא כד' הברייתא, וא"כ ימין קודם הן בנעילה והן בקשירה. וצ"ע לדינא בכ"ז. והדבר מצוי כשנפתחו לו שרוכי נעליים לאחר זמן רב וחוזר וקושרם, איזה מהם יקשור תחילה, וצ"ע.

תמצית הדברים

יש לדון במסיכה שלובשים על הפנים בתקופה זו ותולים אותה על האזניים ע"י לולאות אם יש בזה דין קדימה של ימין לשמאל, והעיקר נראה דלא שייך בזה דין קדימה, לפי שדין הקדימה הוא משום חשיבות איבר ימין שמקדים להלבישו, וכאן הלבשה היא על הפנים ולא על אוזן ימין או שמאל, ועוד נראה דדין קדימה שייך רק בבגד של כבוד או שיש בו עכ"פ תועלת לגוף ולא בבגד כזה המשמש להגנה ועיקרה למניעת נזק מאחרים. אך אפשר דיש בזה ענין ע"פ קבלה לעשות כל מעשיו מימין לשמאל ולכוין כי הכל נכלל בימין ומן הימין בא לשמאל כמשנ"ב סי' ב' סק"ד בשם מהר"ח"ו. ואגב הדברים נתבארו יסודות רבים בדיני קדימת ימין לשמאל בנעילה וקדימת שמאל לימין בקשירה.

ועד יסודי מהגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת 'יד אהרן'

עבודת ימי ספירת העומר והכנה לקבלת התורה

מהכנה של להם יש הלכות וחייבים המבדילים אותם משאר ישראל בבני לוי אין שום איסורים מיוחדים, וא"כ במה נבדלו.

ועל זה מתרץ הרמב"ם שעצם זה שאינם מתעסקים בחומריות אלא רק מורים המשפטים לישראל בזה גופא הם מובדלים, וזוהי קדושתם ומעלתם שהם מובדלים ומופרשים מתהלכות שאר בני האדם כדי לעבוד ה' ולשרתו, והבדלתם הזו - היא קדושתם, כי **'קדוש'** היינו מופרש - הם מופרשים מהכלל כולו ולכן אינם יוצאים למלחמה ככל הכלל ולא מקבלים נחלה בפני עצמם - כי ה' הוא נחלתם, הם חיים בעולם של עשיית רצון ה' שזוהי קדושת וזוהי פרישותם.

וממשיך הרמב"ם ואומר **'ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מישראל אשר נדבה רוחו אות, והבינו מדעו להיבדל ולעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו, לדעת את ה', והלך ישר כמו שעשה האלוקים, ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני אדם, הרי זה נתקדש קודש קודשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעוה"ז... כמו הלויים'**.

זאת אומרת שעד כמה שכל הפרישות והקדושה של בני לוי היא מכח היותם מובדלים מכל אנשי העולם ומיוחדים לעבודת

ה' ללמוד תורתו ולהורות משפטיו, ממילא גם כל אדם מישראל שרוצה לדעת את ה' והוא פורש מדרכי העולם גם הוא כשבט לוי ונהיה **'קודש קודשים'**, [ובאמת יש פה חידוש עצום בלשון הרמב"ם שכתב על אותו שנדבה רוחו אותו **'...הרי זה נתקדש קודש קודשים'** ולמרות שרק הכהנים נקראו **'קודש קודשים'**, והלויים הם רק בגדר **'קודש'**, ואילו בדבריו נראה שמי שנדבה רוחו גובר על הלויים].

אך כדי להיטיב להבין מהי באמת מהות הקדושה של שבט לוי ראוי להתבונן היסב במה שכתב הרמב"ם בתוך הדברים **'...כל איש ואיש מישראל אשר נדבה רוחו אותו... והלך ישר כמו שעשה אותו האלוקים ופרק מעליו עול החשבונות הרבים שבקשו בני אדם וגו''**. מבואר בדבריו שחלק ממעלת בני לוי עצמם הוא שהם אכן פרקו מעליהם את אותם חשבונות רבים.

ה.

ומעתה הדברים מתיישבים היטב, שבאמת זה הקדושה שישנה

א.

עומדים כעת באמצע ימי ספירת העומר ומתקרבים לחג מתן תורה. נדבר מעט על ה'עבודה' המוסלת עלינו בתקופה זו מצד עצם ימי הספירה ומצד שימים אלו הם ימי הכנה לקבלת התורה בחג השבועות.

הנה הרמב"ן בפרשת ויקרא מחדש שימי **'ספירת העומר'**, גדרם שווה לימי חול המועד של סוכות, לפי שכידוע יום טוב ראשון של סוכות הוא מועד אחד ואילו שמיני עצרת הוא מועד בפני עצמו, ובכל זאת הימים שביניהם מוגדרים כחול המועד, וכמו"כ הימים שבין שביעי של פסח לחג השבועות, שתחילה ישנו את חג הפסח וביום החמישים **'עצרת תהיה לכם'**, ולפיכך ימים אלו נקראים **'מקראי קודש'**, אלו הם דברי הרמב"ן.

ולכאורה צריך להבין מהו עניין הקדושה הזו של ימי ספירת העומר ובמה היא מתבסאת, שהלוא בשונה מימי חול מהמועד בימי הספירה אין איסור מלאכה, כסות נקיה וכו', וצ"ב

ב.

ונראה לבאר את הדברים, שהנה אנו מוצאים

אצל בני לוי שהם מקודשים יותר משאר ישראל, ומפאת קדושה זו הם אוכלים במעשר, וצריך להבין שהלא המושג של קדושה היא הבדלה ופרישה מדבר מסוים וכגון בקדושת כהונה שיש על הכהנים איסור להיטמאות למתים ונאסרו בגרושה וכו' כמבואר בפרשת אמור. יש קדושת הזמנים של שבת ויו"ט שהוא פרישה ממלאכה, שהקדושה היא ההבדלה ממלאכה. כמו"כ הנזיר הוא קדוש ויש לו דיני קדושה שאינו מיסמא למתים וכו'. אולם איזו הבדלה מצינו אצל שבט לוי המבסאת את קדושתם.

הנה הרמב"ם בסוף הלכות שמיסה ויובל כתב וז"ל, **'ולמה לא זכה שבט לוי בנחלה מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו להורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים, לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל... אלא הם חיל ה', כמו שכתבו אני חלקך ונחלתך'**.

ונראה ברור כי הוקשה לרמב"ם מה שעוררנו שהנה על הלויים נאמר **'קדושים יהיו'** [מכיון שמורים המשפטים לישראל], אלא שבשונה

שכשנכנס עשיר גדול הוא מתפעל מסנו ואילו כאשר נכנס ת"ח אינו מתפעל, הנהגה זו מעידה שהוא באמת רוצה להרויח הרבה כסף, ורק שאין לו ברירה ועליו לשבת וללמוד מחמת כל מיני סיבות חיצוניות. אבל ההערכה האמיתית שלו מופנית כלפי אותו עשיר ולא כלפי התורה.

עיקר וטפל לא תלוי במשך הזמן אלא באם הלומד מחשיב את לימודו לעיקר וכל ענייניו סובבים סביב התורה, בזה הוא מקיים 'ודברת במ' - עשם עיקר ואל תעשם טפלה', ואם הוא מחשיב דברים אחרים והם אלו שנותנים לו 'חיות' אזי אין עיקר דיבורו בדברי תורה גם אם לומד ללא הפסקה.

והימים הללו הם ימים של הכנה לקבלת התורה, וההכנה הראויה לקבלת התורה היא, ככל שפורשים מכל ענייני העולם וקובעים בליבנו את סדר העדפויות הנכון ומכירים בערך התורה. אמנם יש הרבה טירדות של פרנסה, ואמת הוא ש'אם אין קמח אין תורה', אבל הסבחן הוא מה נותן לאדם 'חיות'. אדם שהשמחה שלו היא כשהולך לבנק ומפקיד כסף - ולא בגלל שצריך לשלם איזה חוב, אלא שמח על הכסף ונהנה מזה ושואף לעשות את זה תמיד, ורק שאין לו ברירה והוא חייב גם ללמוד, אבל סו"ס מה מונח בפנימיות שלו, את מה הוא מעריך ולמה הוא שואף. זהו הבדל מהותי מאד האם האדם חי מהתורה או שהוא סתם לומד. ומצד שני יש אנשים שכן עובדים אבל מה שמחיה אותם הוא לימוד התורה שלהם.

אלו שלומדים צריכים להבין את החשיבות שבזה, ושלימוד התורה היא הנקודה המרכזית בכל התנהלות החיים, וכל שאר העניינים טפלים ונטולי חשיבות הם ביחס ללימוד התורה.

ובתקופה זו שעומדים לפני קבלת התורה, וכפי שביארנו שיש בימים אלו את הקדושה המיוחדת של ספירת העומר שהיא ההבדלה מהקשר לחיי העולם הזה, ודאי שצריכים כעת להפנים את הדברים הללו. וככל שמפנימים את זה, החיים משתנים לגמרי, וכל החיים נהפכים להיות חיים של תורה.

בימים אלו, היא גופא אותה הקדושה שישנה אצל בני לוי, שאמנם אין כאן כל איסור מלאכה כשאר הימים המקודשים, אך עצם הימים הם ימים שעלינו עצמינו להתקדש בהם ולהתכונן למתן תורה, והיא היא אותה הקדושה ואותה המעלה של שבט לוי, שאנו פורקים מעלינו את אותם חשבונות רבים שבקשו בני אדם - החשבונות שמשייכים אותנו לאדם הראשון של אחר החסא, ומתדבקים בדרך הישרה על ידי שאנו דבקים בתורה ככל יכולתינו, שדרך זו היא הסוב המוחלט והדרך הישרה שעל ידה נגיע לדרגה זו של לעמוד לפני ה' ולשרתו - מבלי שום פניות זרות ושיקולים חומריים - זו היא קדושת בני לוי וזו היא גם קדושת הזמן הזה - זמן ההכנה לקבלת התורה, שמתרוממים מהחיים הפשוטים ודבקים יותר ויותר בחיים האמיתיים הרוחניים של עבודת ה' כמו שצריך.

ונבאר עוד את גדר הדבר מהי הצורה להיות מובדלים מענייני העולם:

בפרשת 'שמע' נאמר בתורה "ודברת במ", שמתייחס לדיבור בדברי תורה. ודרשו בספרי (דברים פסקא לד) 'ודברת במ' - עשם עיקר ואל תעשם טפלה', מדוקדק מלשון הספרי שנקודת הציווי שבכאן אינה שלא לדבר כלל בדברים בטלים, אלא העניין הוא שצריך הדיבור יהיה בדברי תורה. והיינו, שלא שייך שאדם לא ידבר כלל בדברים בטלים, אלא שאם עיקר דיבורו בדברי תורה הוא מקיים בזה את הציווי "ודברת במ". והגם דמהא דדרשו חז"ל (יומא יט, ב) 'ודברת במ' - במ ולא בדברים אחרים', משמע שאין לדבר כלל דברים בטלים, אלא מבואר כאן שיש מושג של עיקר וטפל, שאם עיקר הדיבור הוא בדברי תורה אזי הדיבור הטפל מתבטל כלפי העיקר, והכל נגרר אחרי הדיבור בדברי תורה. ואולם, בכדי לקבוע באיזה אופן נחשב שעיקר דיבורו של האדם הוא בדברי תורה, ודאי שהדבר לא נמדד עפ"י כמות הדיבור, שהרי אם אדם לומד הרבה ואפילו במשך רוב שעות היום, אך במשך שעה אחת הוא מתעסק בעניין אחר שמסנו שואב את כל חיותו, ודאי שהדיבור בדברי תורה לא נחשב אצלו לעיקר הגם שעוסק בזה תמיד. כמו"כ אחד שלומד כל היום אבל הוא מעריך דברים אחרים יותר מלימוד התורה, וכגון

שו"ת עם רה"י

ש. איפה למעשה מתבטא ה'וקידשתו'?

ת. בכך שהבדילו אותם לעבודה, אבל במה מתבטאת הקדושה שהוא מובדל לעבודה, אומר הרמב"ם שההבדלה לעבודה היא שלא מתעסק בדברים אחרים, בזה גופא הוא מובדל בכך ששאר העם עוסקים בפרנסה והוא אינו, וכן אינם נוטלים חלק בביזת הארץ ואינו מעורב עם שאר הם בכל ענייניו והוא מובדל לעבודה ה'.

ש. כל הבדלה של ימים אלו שהם כימי חול הסועד היא רק הבדלה חיצונית ולא הבדלה בעצם?

ת. זה נקרא הבדלה בעצם, כיון שהזמן גופא מובדל, כמו שכל 'מועד' הוא קדוש והקדושה מחייבת את ההבדלה, אלא דיש 'קודש' שמחייב איסור מלאכה, ויש המחייב כסות נקיה וכו', זמן זה שהוא זמן של קבלת התורה קדושתו מחייבת הכנה לקבלת התורה, ואיך מתבטאת ההכנה לגבי קדושה זו - שמתעסקים בהכנה לקבלת התורה ופורשים מכל חשבונות העולם, זה עצמו הקדושה.

ש. זה כל השנה לא רק עכשיו.

ת. נכון, אבל עכשיו זה זמן מיוחד לזה כי הם ימים של הכנה לקבלת התורה.

ש. דברים אלו שהר"י אומר אם רק לדברי השל"ה שאומר ששבועות הוא יום דין על התורה?

ת. השל"ה מחדש שזה יום הדין, אבל כולם מסכימים שזה זמן של קבלת התורה.

ש. מה היא הדרך לכלל זה?

ת. אני חושב שעיקר הדרך הוא, כתוב "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה" (תהילים פ"א) מה הכוונה **"ובתורתו יהגה יומם ולילה"** - אם זה **'תורתו'** - תורה דיליה, אז הוא יהגה יומם ולילה, כלומר שבתורת ה' ראשית צריך שאיפה - 'כי אם בתורת ה' חפצו', והיינו שיכיר שהתורה סן השמים ואת כל מעלות התורה. ולאחס"כ 'ובתורתו יהגה יומם ולילה' דלא כתיב 'יהגה יומם ולילה בתורת ה' אלא 'בתורתו', והיינו שכשהאדם קונה את התורה ומחדש בתורה ומרגיש שזה תורה דיליה רק ע"י כך הוא יהגה בה יומם ולילה.

ש. מה שאדם שמח בתורה כי הוא מרגיש שזה חידושים שלו, וזה כמו שהיה מחדש בחשבון ונהנה מזה, ולא דוקא מצד שזה תורתו?

ת. לא באותו המידה, כי את התורה אפשר לקנות סמך שתהיה שייכת לאדם, כתוב **"ובתורתו יהגה יומם ולילה"**.

ש. שייך להגיע לזה שיהגה יומם ולילה אם זה לא תורתו אלא תורת ה'.

ת. נראה שלא, כתוב בפסוק 'תורתו'.

ש. זה ש'תורתו' הכונה לחידושים שלו, זה המצאה של הדור האחרון, אבל הגמרא מגדירה את זה אחרת שתורה ניתנת לו במתנה...

ת. אם אתה קונה את התורה זה שייך לך, זה נקרא על שמך 'אלעזר בני כך הוא אומר' זה נקרא על שמו, כל אחד שמבין את התורה יש לו את גוון ההבנה שלו וזה חלקו בתורה, זה תורתו האישית.

ש. האם יש מושג שהאדם נהנה רק מהחידושים?

ת. השאלה האם קיים אצלו המושג של תורה ה' בכך או שזה רק תורתו, ואפשר לבחון זאת ע"י שיבדוק אם מסוגל לשמוע מה שאדם אחר מחדש, האם יהנה מהדברים או לא, זה המבדיל.

ידוע המעשה על אותו אחד שבא לישיבת וואלוז'ין בכדי לחפש חתן לביתו, והקשה קושיא ואמר שמי שיתרץ אותה ייקח אותו לחתן, ובסופו של דבר אף אחד לא הצליח לתרץ והוא עזב את הישיבה. באמצע הדרך רץ אחריו אחד הבחורים ושאל אותו 'מה באמת התירוץ', ואותו הוא לקח לחתן, כי זה מה שחיפש מי שבאמת רוצה לדעת, האם אכפת לך לתרץ את הקושיא?

ש. החלק של החידוש הוא חלק יחסית מאד קטן בלימוד סוגיא?

ת. אבל איך שאתה מבין את הסוגיא, לא החידושים שכותבים, אלא כמו שאומר הגר"ח סוואלוז'ין והביאו החזו"א באג' (ח"א ב') **'אבל עניין החידושים פירש הגר"ח סוואלוז'ין זצ"ל בהיות שאין עומק תורה שבעל פה מתגלה אלא אחרי רוב השקידה והעמל כל המתגלה מקרי חידוש'**, והיינו שענין החידושים הוא אף בהירות בסוגיא, דאין שני בני אדם שמתבאר להם אותו דבר, לכל אחד יש את הגוון שלו לפי נשמתו, אם אדם לומד טוב ובאמת מבין את הסוגיא אז זה תורה דיליה.

ש. מה המקום של החידושים שאדם מחדש וכותב?

ת. לא צריך להיות חידוש גדול, אם מתבאר לך הסוגיא בצורה טובה זה כבר מספיק. מספרים שכאשר החזו"א התחיל להתפרסם. ר' איסר זלמן מלצר רצה לראות את ספרו של החזו"א, והסתכל בספרו ואמר שאינו רואה איזה חידוש כתוב פה, זה נראה כאילו לומד עם החברותא ומסכם מה שיצא, ולאחר מכאח"כ הסתכל פעם שניה ואמר שכעת רואה מה כתוב פה. בספרי החזו"א יש אמנם גם הרבה חידושים אבל הוא כותב איך שלמד את הסוגיא איך שהתבאר לו.

ש. מה לעשות למעשה בשביל להתקדם בזה?

ת. להרבות במ"ס קניינים שהתורה נקנית, וכפי שכותב החזו"א (אג' ד') 'וכל המרבה בקניני התורה טרבה תורה'. ולהקדים 'ראת ה' שרק בכך 'היא אוצרו', ואז אם אדם יעמול וישקוד על תלמודו יגיע לחידושי תורה, וכפי שאמר הגר"ח סוואלוז'ין שע"י העמל והשקידה מתגלה עומק התורה שבעל פה ואלו הן הנקראים חידושים.

ש. בלי יראה א"א שיהיה תורה דיליה?

ת. נראה שלא.

היובל השופר התשובה מתן תורה ויום הכפורים

מתקרבים ליום שאחרי ספירת העומה, היום שלא סופרים, אך אליו מכוונת הספירה - יום מתן תורה, היום ה-50. את ספירתנו נסיים ביום ה-49 וזאת למרות שהפסוק אומר במפורש: "תספרו חמישים יום".

מעין זה מצינו בעונש מלקות התורה אומרת "ארבעים יכנו" ובפועל מלקים רק ל"ט.

מסביר מהר"ל, כי האדם מורכב מל"ט בחינות חומריות המבטאות את הגוף, והבחינה ה-40 מבטאת את הנשמה כשאדם חוטא הגורם לחטא הן ל"ט בחינותיו החומריות אך כיון שבחינות אלה יצוקות יחד עם הנשמה שהיא כאמור הבחינה ה-40 נאמר ארבעים יכנו. וכשאנו מכים ומזככים בחינה אחת אחרי השניה כשהגענו אל הל"ט כבר הזדכך כל מה שהזדהם, ומעתה האדם זך ונקי. את הבחינה הארבעים אין צורך לזכך כי ברגע שהזדככו בחינותיו החומריות של האדם היא ממילא טהורה.

ובלשונו של מהר"ל:

"נראה, כי בודאי היה ראוי ללקות ארבעים כנגד ארבעים יום של יצירת הולד, וביום האחרון - הוא יום ארבעים - מקבל הולד הנשמה, ובכל ל"ט הוא בריאת הגוף. ובגוף הוא החטא, שבו היצר הרע, והנשמה חטאה עמו, שכל המחובר לטמא הרי הוא כמוהו בעודה עם הגוף. ולפיכך אמרה תורה "ארבעים יכנו", שאף הנשמה שעם הגוף חייב המלקות, שכל אשר הנשמה עם הגוף - שהוא החוטא - הרי היא כמוהו, כדלעיל. אכן כשמכין אותו ל"ט מכות, ובזה שב יצירת הגוף נקי מן החטא, שכן אמרו חכמים (מכות כג.) כל חייבי מלקות נפטר מדי עונשן על ידי מלקות, והרי בל"ט מכות הוסר החטא מן הגוף, וממילא נמצא הנשמה טהורה. שאין בה פחיתות בעצמה, רק כאשר היא מצורפת לגוף החוטא, ור הגוף נקי מן החטא, אין כאן פחיתות וחטא בנשמה, ואין צריך להלקותו עוד. (גור אריה על דברים פרק כה פסוק ב.)

הספירה מטרתה "לטהרנו ולקדשנו מכל סיג ופגם" בהגיענו ליום החמישים אנו מוצאים את עצמנו מטוהרים וקדושים וללא כל סיג ופגם. היום הזה הוא אפוא מעל הספירה כמו שהבחינה הארבעים של האדם היא מעל הצורך בזכוכן של המלקות.

בדומה לזה מצינו כי יום הכפורים נחשב כיום מחוץ לספירה. שכך אומרת הגמרא כי "השטן" בגימטריא 364, ואם מונים מר"ה 364 ימים מגיעים עד ערב יוה"כ של השנה הבאה, ויום הכפורים שהוא היום ה-365 (המשלים שנת חמה) הוא מחוץ לספירה. כי ביום זה אין השטן שולט, ויום בו אין השטן שולט הוא יום של קדושה וטהרה "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם... לפני ה' תטהרו".

גם שנת היובל היא מבחינה מסוימת מחוץ לספירה והראיה שבזמן שאין היובל נוהג מסיימים מחזור בן 49 שנה ומיד מתחילים מחזור נוסף בן 49 שנה והיובל אינו בחשבון.

לא בכדי ההכרזה על היובל נעשית ביום הכפורים, ולא, כפי שלכאורה מתבקש, בתחילת השנה - בראש השנה. ואומר מהר"ל: "כי עד יום הכפורים היו ברשות אחר ומעתה חוזרים לרשות הקדוש ברוך הוא, ולפיכך הוא ביום העשירי כי אז יתחדש מדריגה אחרת. וכן היובל במה שהוא דבר חדש לשוב לאחזה ולמקומו הראשון הוא ביום העשירי מטעם כי העשירי הוא חדש מעלה אחרת ודבר

זה ידוע למבינים, ולפיכך נקרא יום הכפורים ראש השנה בספר יחזקאל (מ') בראש השנה בעשור לחודש והוא יום הכפורים של יובל כדאיתא במסכת ערכין (י"ב ע"ב) (גבורת ה' מ"ו).

הכרזה זו נעשית ביום הכפורים של יובל על ידי תקיעה בשופר (ולמעשה שופר של ר"ה נלמד בג"ש משופר של יובל שביום הכפורים) גם במתן תורה - ביום החמישים - נשמע קול שופר כמו שנאמר "ויהי קול השופר הולך וחזק מאד" ורש"י למד כי שמו של היובל מגיע מהשופר שנקרא אף הוא קרן היובל.

וכתב הרמב"ן: "ולפי דעתי לא קראו הכתוב יובל על התקיעה רק על הדרוה, כי לא הזכיר השם הזה בכתוב הראשון שאמר והעברת שופר תרועה, אבל אמר וקראתם דרוה בארץ לכל יושביה, שיהיו כולם בני חורין לדור בכל מקום שירצו, ואמר יובל היא, שבה יובל כל איש אל אחוזתו ואל משפחתו יובילוהו רגליו מרחוק לגור ונשתמשו בלשון הזה בענינים רבים, יובל שי לה' צבאות (ישעיה יח ז), ואמר ועל יובל ישלח שרשיו (ירמיה יז ח), פלגים יבלי מים (ישעיה ל כה), הם המעמקים ששם יובלו המים ונתנה הארץ יבולה (להלן כו ד), ואין יובל בגפנים (חבקוק ג ז), ענין הבאה גם כן, כמו שיקרא תבואה וכן בארמית, והולך מהרה (במדבר יז יא) תרגומו ואוביל בפריע ויהיה פירוש "יובל היא תהיה לכם" הבאה היא ותהיה כן לכולכם כי תבאו ותשובו איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו:

וחזר ואמר "יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם", שתהיה לכם שנת החמשים שנה ליובל לא לדבר אחר, ולא תזרעו ולא תקצרו אבל תהיה קדש, ותשובו איש אל אחוזתו להיותה לכולכם יובל כשמה:

ועל דרך האמת, "דרור" מלשון דור הולך ודור בא (קהלת א ד), וכן "יובל" שישוב אל היובל אשר שם שרשיו, והיא תהיה לכם" (רמב"ן ויקרא כ"ה י')

היובל = דרוה והרי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכבר הראינו את הקשר בין שנת החמישים - היובל, ליום החמשים - יום מתן תורה.

גם יום הכפורים וגם יובל הם זמנים של חזרה בתשובה וכדברי הרמב"ן שזו משמעות המושג "יובל" ודבריו משתלבים עם דברי רש"י האומר כי השופר נקרא קרן היובל, והרי השופר מעורר את הלב לתשובה.

כשעמדו אנשי דור דעה למרגלות הר סיני שבו למצב של אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה לפני החטא כדברי הפסוק בתהילים "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם" אלא שקלקלו אחר כך בחטא העגל. לאותה דרגה ולאותו מקום רוצים השבים לשוב. כשכל עם ישראל על אדמתם יש להם מלבד יום טהרה וכפרה אחד בכל שנה, גם שנה שלמה פעם בחמישים שנה לעמול על כך.

לעתיד לבוא נגיע לשם וכמו שאומר ישעיהו הנביא "בעת ההיא יובל שי לה' צבאות עם ממשך ומורט ומעם נורא מן הוא והלאה גוי קו קו ומבוסה אשר בזאו נהרים ארצו אל מקום שם ה' צבאות הר ציון" (ישעיהו י"ח ז) כלומר עם ישראל יובל חזרה אל ה' - ישובו בתשובה שלמה.

ומי יהיו השושבינים?

אומר המלבי"ם: "ומי יוביל את השי? עם ממשך ומורט - שהוא אשור בעצמו. ומאין יובל השי? - מעם נורא - מארץ אשור יובילו שי לה', ומה יהיה השי? גוי קו קו ומבוסה - שאשור יביא את ישראל מנחה לה', אל מקום שם ה' צבאות אל הר ציון"

אשור היו אלה שהגלו את עשרת השבטים. זו היתה ההגליה הראשונה, הם שגרמו שלא יהיו כל בניה של ארץ ישראל עליה והרי אין היובל נוהג אלא בזמן שכל בניה עליה... הם אלה שגרמו שלא יהיו כל בניה עליה והם אלה שיובילו את העם חזרה אל ה' בתשובה שלמה אל ארץ היובל.

{ אז נדברו }

פרשת בהר בחוקתי תש"פ | עלון מספר: 464 | לסדר: "כי לי בני ישראל עבדים"

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

האם יצא לך לכעוס על הגבאי של המנין המאולתר בבלוסי??

בתור כותב של הגיליון הזה- אז נדברו... יצא לי במקרה להציץ בהתעניינות מה כתבתי בשנים עברו בתקופה הזו... ומה גיליתי?? שרוב המאמרים בתקופה של ספירת העומר עסקו בבין אדם לחבירו!!! הופה... הייתי בהלם... שכחתי לגמרי מהנושא של בין אדם לחבירו... בכל התקופה האחרונה ברח לי מהראש המושג "בין אדם לחבירו" ותשובה: בפרט בתקופה הזו של ספירת העומר באמת עיקר העבודה זה "שתהיו מכבדים זה את זה" שעל זה נפטרו תלמידי ר"ע... והנה... בתקופה האחרונה שכחתי מהנושא הזה לגמרי!! לגמרי לגמרי!!!

נו... תנחש למה... תגיד אתה למה??? כ... כי בתקופה האחרונה כמעט ולא פגשנו אנשים!!! אין לי על מי לדבר... אין לי על מי להתעצבן... מי שלא עושה משהו... אין לי טענות אליו... כי בטח זה בגלל הקורונה... ומי שכן עושה משהו טוב... אז כל הכבוד לו... אני רק מרעיף עליו ברכות...

ממילא בתקופה הזו אנחנו כמעט ולא פגשנו התחככויות בבין אדם לחבירו...

בינינו: כעת כולנו מתפללים בבתי כנסיות מאולתרים!! האם יצא לך להתעצבן על הגבאי של "הבית כנסת"? **לא!!! למה לא???** כי תגיד תודה... הוא בסה"כ שכן נדיב וקצת חברמן שלא חייב לך כלום... והוא לקח על עצמו עול... ולא נותר לך אלא לחשוב איזה מתנה לתת לו לקראת החזרה לשגרה... **נכו שאתה צודק?? מבחינתי אני מגלה פה חידוש עצום!!!!**

טמון בזה, שבאיזשהו מקום רוב ההתמודדויות שלנו בבין אדם לחבירו מסווגים בחדר מיון למחלקת **גאווה!!!** הכל מגיע לי... ברגע שמגיע לי... אז... אז מה זה צריך להיות שלא... ברגע שרק אני קיים אז אין מקום לאחרים... אין מקום למגזר השני... בקיצור: רוב ההתחככויות שלנו מתחילות מגאווה!!! אז הנה... בתקופה האחרונה בלי לשים לב... נהיינו ענווים!!!! כל אחד מאיתנו נאלץ להיכנע למציאות חדשה... נאלץ להסתדר עם אנשים אחרים... פתאום אף אחד לא חייב לך כלום... אפילו הבוס הגיש חלי"ת ונעלם... המוסדות החינוכיים מתנערים מהילדים בצדק... האוטובוס לא מאחר אלא בכלל לא מגיע... וזהו!! נאלצו להיכנע לעובדה המוגמרת הזו... וברגע שנכנענו... פתאום אין לי כעס על אף אחד!!! אין לי חיכוכים עם אף אחד!

אתה קולט?? כל הבעיות שלי בבין אדם לחבירו התחילו מזה שמגיע לי... ברגע שלא מגיע לי... אז פתאום כולם אהובים וברורים... ואני צריך לשלוף מהבויס שיש משהו שקוראים לו בין אדם לחבירו

ואני אגלה לך עוד סוד!! אם עד עכשיו דברתי מהזוית של בין אדם לחבירו... אז לא רק זה!!! בתחילת הקורונה היו מומחים לבריאות הנפש שחששו מאוד מההשלכות הנפשיות שיהיו לאנשים בעקבות המצב חירום... יש אנשים שבשגרה הכי טובה יש להם פתיל קצר והם על גבול האיבוד שליטה... אם ככה... אז בתקופה של הקורונה זה עלול להסתים בפצצה גרעינית...

ותכל'ס... אני לא יכול לדבר בצורה כוללנית. אבל על פניו במבט לאחור זה נראה בדיוק הפוך... דווקא אנשים שבשגרה הרגילה הם היו עצבנים וחסרי סבלנות... פתאום בתקופה הזו הם הופתעו לגלות בעצמם שלוות נפש שהם לא מכירים את עצמם כאלה... ככה אני ע"פ מרגיש...

ומה הסיבה?? פשוט מאוד: כשאתה יושב על סיר הבשר ובטוח שהכל מגיע לך וכולם חייבים לך כאן ועכשיו... זה מאוד מלחיץ!!! אתה כל דקה יושב עם השעון ומתפוצץ למה כל העולם לא מסתובב לפי החליל שלך... אבל ברגע שהקורונה הגיעה וריתקה אותנו והעמידה אותנו במקום הבהירה לנו ששום דבר לא בכיס שלך ושם דבר לא מובן מאליו... בהתחלה אמנם התקשינו לקבל את זה... אבל ברגע שקלטנו שזה מה שיש ונכנענו למצב... זהו... פתאום כבר הרבה יותר רגוע... **אתה יודע איפה ראיתי את זה מאוד בולט?** כשהייתי בחור הייתי נוסע עם טרמפים!!! (את חסאי אני מוכיר...) והנה... היום עליתי לגדולה... אני יושב בבית ומזמין מוניט... ויורד למטה כמו גביר ומחכה... נו... תנחש יש לי יותר עצבים??? לחכות חצי שעה לטרמפ שלוקח אותי רק למחלף הבא... או לחכות עשר דקות למונית שתקח אותי ספיישלי?? לא תאמיני!!! הרבה יותר עצבים יש לי עם המונית... **מסיבה פשוטה:** כשחיכתי לטרמפים... הייתי עניו!! ידעתי מראש שאני עלול לחכות חצי שעה, ואולי שעה, ואולי שעה וחצי, כל חצי שעה הסתכלתי בשעון לבדוק באיזה חצי שעה אני אווז... אבל כשהזמנתי מונית והוא אמר שעוד שלוש דקות הוא כאן... ועברו שמונה דקות והוא לא כאן... אז עוד דקה!!! ועוד חצי דקה!! ועוד שליש דקה!! ונו... ונו... ונו... ונו... ונו...

הבנת מה קרה פה?? כשהייתי עניו!! לא פיתחתי ציפיות... הייתי רגוע... כל חצי שעה הייתי מפטיר איזה אנחה... אוי... מה יהיה... אבל ברגע שנהייתי דובי... וכל דקה הוא צריך להיות פה האנחה הזו מופיעה כל דקה... נו נו נו... **זו המפה!!!! זה בדיוק מה שקורה איתנו כיום!!**

הקורונה עשתה אותנו ענווים... אדם עניו יש לו פתיל הרבה יותר ארוך... יש לו הרבה יותר סבלנות... **ומעניין כמה אנשים יזדהו עם כל מילה שכתבתי... מעניין...** אם יתברר שצדקתי צריך לקחת את זה לרצינות תהומית!!!! ולנסות לחשב מסלול מחדש... כי זה עניין של איכות חיים... במקום לחזור להיות דובי ומפונק ולהתרגל שוב שהכל מגיע לי והרגע... בא... בא נשאר אנשים בריאים... במקום להיות קוטער כל היום ולחשוב שרק הקהילה שלי קיימת... בא נשאר ענווים...

כן... הגאולה קרובה מתמיד!!! ס"ס כתוב: שהמשיח יעמוד על גג בית המקדש ומשמיע לישראל ואומר: ענוים הגיע זמן גאולתכם... כן... כעת כולנו ענווים... זה הזמן הכי מתאים לקרא לנו מגג בית המדרש: ענווים הגיע זמן גאולתכם... אני פותח את הדלת... אבל רק לענווים...

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

-קהילות"

בטלפון:

(מענה ממחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

כל שותפות שלכם

מחזקת את ידינו...

יהי רצון שהסורונה לא תעבורו!!! רס מה?? שתלרו!!!

הרמח"ל אומר במאמר הגאולה: שכידוע ישנם ארבע עונות בשנה, אביב קיץ סתיו חורף!!! שתי עונות הם בחינת **רחמים** ושתי עונות הם בחינת **דין**!!!

אז ככה: הקיץ הוא בחינת דין... למה?? כי בקיץ יש חום גדול שזה מסמל את תוקף ורתיחת הדינים... לעומת זאת החורף מסמל חסד... כי זה הזמן של ירידת הגשמים שזה מסמל שפע של חסד... (אגב: יש לציין: שרוב הספיק דווקא משמע הדין... שהחורף הוא גבורה והקיץ הוא חסד... וכנראה זה תלוי בבחינות שונות ואכמ"ל...) עד כאן קיץ חורף... **כעת נעבור לסתיו ולאביב...**

ממשיך הרמח"ל ואומר: האביב הוא בחינה של רחמים!!! כי יש בו מזג אויר ממוזג... לא חם ולא קר... מיזוג של חסד ודין נקרא רחמים... לכן האביב מסמל רחמים...

לעומת זאת הסתיו??? הסתיו מסמל דין!!! **ונשאלת השאלה: למה??** מה ההבדל בין הסתיו לבין האביב?? הרי כידוע המזג אויר של הסתיו והאביב הם מאוד דומים... שניהם ממוזגים... בשניהם לא חם ולא קר... אז למה הסתיו מסמל דין ואילו האביב מסמל רחמים?

אומר הרמח"ל דבר מאוד מעניין:

הסתיו מסמל דין בגלל שהוא עושה פעולה של **שכירה**! הוא **שורב** את הקיץ!!! אם עד היום היה אור עד השעה שבע בערב... פתאום הסתיו מגיע ומתחיל לקצר את הימים... כן... כל הילדים יודעים שברגע שמגיע הסתיו ורואים "הרבה עננים בשמים" צריך להגיד שלום לאופניים... כבר פחות נעים לצאת לטייל בגינה... הסתיו מכריז על סיום עונת הרחצה... בקיצור: בעונה של הסתיו יש ביטוי של התכווצות ועצירה!!! (למרות שהוא עוצר את הקיץ שהוא בעצמו דין... אבל ס"ס כי בו משהו שמכאס גבולות) ולכן הסתיו הוא בחינה של דין...

נו... אם ככה... אז לכאורה האביב כל שכונה?? אם הסתיו **עוצר** את הקיץ ולכן הוא נחשב לדין... אז האביב?? האביב הרי **עוצר** את החורף... החורף המבורך הזה שכל כולו היה רחמים... הכנרת שב"ה הלכה והתמלאה כמעט על כל גדותיה... פתאום הגיע האביב ועצר את הכל!!! אין יותר גשם... אין כבר מה לבדוק האם הכנרת המשיכה לטפס בעוד חצי ס"מ... כי זהו! יותר אין... נו... אז האביב היה אמור להיות דין לא פחות מהסתיו??

אומר הרמח"ל יסוד נפלא:

כתוב בשיר השירים: כי הנה הסתיו **עברו**!!! הגשם חלף **הלך** לו!!!

שים לב לדיקו של המילים: הסתיו **עברו**!!! אבל הגשם **לא** עבר... הגשם **הלך**!!!

הסתיו ברגע שהוא **עבר**... זהו... הוא שיך **"לעבר"**... פעם היה סתיו... לעומת זאת הגשם גם אחרי שהוא עבר... הוא אף פעם לא עבר... הוא **הלך**... לדוגמה: בחורף האחרון ירד הרבה גשם... זהו... כעת כבר אין גשם... נו... הגשם עבר?? איזה עבר... לך לכנרת... תראה איך שהיא מלאה!! הגשם לא עובר... **הגשם הולך לאו שהוא צריך ללכת**!!! ואם יום אחד הגשם מפסיק... זה לא בגלל שכל ממתק יום אחד נגמר... לא! הסיבה שהגשם מפסיק... כי... כי הנה הוא הלך!!! והגיע לאן שהוא צריך להגיע... וב"ה... הוא פעל את פעולתו... הצמיח את השדות... הישקה את האילנות... ומילא את הבורות... וכעת לא צריך יותר...

הסיבה שכעת אין גשם... זה בגלל שהגשם הלך לכנרת והוא מילא אותה!!! זהו! ב"ה... כבר לא צריך יותר... עונת הגשמים **לא נעצרה** ועברה!!! אלא **מוצתה**!!!

זה ההבדל המהותי בין הסתיו לאביב... לסתיו יש תפקיד לעצור את הקיץ!! טיפוס קיץ!! תפסיק לעשות חם!!! הסתיו מנקה את השאריות והעקבות שהקיץ השאיר... מוריד טרמפטרות ואז ברגע שהסתיו סיים להעלים את עקבותיו של הקיץ... באותו רגע גם הוא מסיים את תפקידו ונעלם בקול דממה דקה... וכעת הסתיו עבר!!! היח... אין זכר לא לסתיו ולא לסתיו... (ההרגשה הזו מאוד מוכרת כשמתחיל פתאום להיות קר ואתה לא מאמין שפעם היה קיץ והסתובבו בלי מעיל...) לעומת זאת החורף?? החורף אף פעם לא עובר!!! החורף הולך!!! ולכן כשמגיע האביב אחרי החורף... זה לא שהאביב מגיע לעצור את החורף... אלא אדרבה... ב"ה החורף מיצה את עצמו... הגשם חלף הלך לו, הניצנים נראו בארץ וקול התור נשמע בארצנו... **עד כאן שרטוט של ארבע עונות השנה...**

אנחנו לקראת סיום הקורונה א"ה וברחמינו ית... כעת בידינו הדבר איך לסיים את זה... האם הקורונה **עברה**!!! או הקורונה **הלכה**??

האם הקורונה הייתה ריחית הדין... תקופה קשה ומעצבת... שסו"ס יש הקלות והנה... זה כבר כמעט מאחורינו... ולא נותר לנו אלא להיזכר... כן... פעם הייתה קורונה... ברוך שפטרנו... או שלא!!! או שהקורונה זה היה טפסוף אלוקי וגשם של רחמים... שהלך ופעל את פעולתו... ועשה חריש בנפש שלנו... וכעת אפשר לסיים אותו ממקום של מיצוי ומילוי??

זה תלוי בנו!!! אנחנו נחליט האם להסתכל על זה כסתיו!!! או כגשם!!!

הרעיון הזה מאוד מורגש בימים אלו... אנחנו לקראת סיומו של "חופש גדול"!!! אבל כולנו מזהים היטב ש... שזה לא באמת דומה לסיום של החופש הגדול... בסוף החופש הגדול יש כאלו שעצובים לחזור... עצובים שהחופש הגדול **עברו**!!! אבל כאן החופש הגדול הזה שהיה לנו הוא לא **עבר**... הוא **הלך**!!! עכ"פ הוא צריך **ללכת**!!! צריך ללכת ולהגיע לאיזשהו מקום... השאלה היא: לאיפה הולכנו אותו?? והאם הולכנו אותו? ואם לא הולכנו אותו... אז להזדרז מהר מהר להוליך אותו לאן שהוא צריך ללכת...

הגשם **הלך** לכינרת!!! והקורונה... **לאו היא הלכה???**

הגשם **מילא** את הכינרת... והקורונה את מה היא **מילאה???**

היא חייבת למלאות משהו!!! כי היא לא סתם הגיעה... כנראה שהיה חור שהיא באה לסגור את החור הזה... מהר מהר להזדרז ולקבל קבלה מעשית קטנה!!! איזה קבלה **מעשית** אנחנו רוצים לקבל על עצמנו?? שנוכל בעוד ארבעים שנה לספר לנכדים שלנו... שאת זה קבלתי ע"ע לאחר הקורונה ומאז אני לא מפסיק... גם אם זה יהיה משהו מאוד קטן... אבל שיהיה משהו... **ושוב נחזור ונדגיש: סבלות טובות ויפות**... למי?? רק למי שלא נאלץ להכניס רשת הבייתה... כי מי שבימים אלו הכניס רשת הבייתה... **נקי יהיה לביתו**!!! אסור לו לקבל שום קבלה... הוא צריך להיות פנוי רגשית ונפשית לקבלה אחת ויחידה שאסור לו להסיח דעת ממנה: היא: **להוציא את הרשת מהבית בשששששש שאפשר**... אל תסתובב סביב הנקודה... אל תתפתה לפעולות הסחה... זו הנקודה שלך!! זו המשמחה... שים את כל החיזוקים בצד... ותתמקד רק בזה!!! **אחרי שתחזרו מהפח נדבר... רק אז.**

למתקשים להוציא את הרשת מהבית...

היות ונלאיתי להיות שוב ושוב המוכיח בשער ולהגיד לכולם כמה רע להיות מחובר לרשת... בו בזמן שיש אנשים הרבה יותר נחמדים ממני שהם באמת דואגים לך, ומציעים לך פתרונות, ואילו אני רק מקשה עליך את החיים... ודוור לך על המצפון, (ומסתמא אתה חושד בי שאני עושה קופה על זה) לכן הפעם החלטתי לבחור בשיטה קלה... במקום שאני אדבר... הפעם אני רוצה לכבד ולהעביר את המקורפון למישהו אחר...

חכה חכה... זה הולך להיות מרתק ומפתיע...

מעניין אותך?? יוצאים לדרך?? קדימה...

כעת תפעל לפי ההוראות!!! דבר ראשון: תצטייד עם סטופר!!! אבל חכה, אל תפעיל אותו, רק כשאני אומר לך... כעת!!! כעת תחייג לרשת שאלה אתה כעת מחובר... קדימה... תחייג... הם ענו?? ברגע שהם עונים אתה מפעיל את הסטופר!!! הפעלת??

כעת תבקש: שלום... אני רוצה לבטל את החיבור לרשת!!! (בענין... לא ברצינית... אבל רק בשביל לבדוק איך זה נראה...) עכשיו!!! תעמוד עם הסטופר ותעדכן אותי **כמה זמן אורך** עד שהם יסכימו ויאשרו לך סופית לנתק... אתה יודע כמה זמן זה יארורך?? עובב... למה שאני אגיד לך? תבדוק לבד... תחזור אלי...

או זהו!!! שהתהליך המייגע הזה אורך לא פחות **משלושת רבעי שעה**!!! הם ישאלו אותך: למה?? הם יסבירו לך שלא כדאי... הם יתנו לך לחכות על הקו... (ביקע מניעות) ואז ישלחו אותך למנהל... והמנהל ישלח אותך לתמיכה הטכנית... ושוב יסבירו לך איזה טעות טראגית אתה עושה שאתה מתנתק... ושוב ישאלו אותך, האם אתה מושכנע בצעד ה"מזועזע" שאתה עושה כעת? אבל אל תאמין לי... אי אפשר לסמוך עלי... תבדוק את זה אתה בעצמך...

ואני עומד ושואל: מה זה? למה הם כ"כ נלחמים עלי?? מה הם כ"כ מחבקים אותך בכח??

מה טמון כאן?? הם סוגרים עליך קופה!!! **אני לא!!!** הם מרוויחים עליך כסף, **אני לא!!!** הם יפסידו כסף אם תנתק מהם, **ואני לא!!!** נו... אז תגיד לי: למי יש יותר שניניים? לי או להם?? ועוד שאלה אחת: מי חושב עליך ומי חושב על עצמו?? **אני מצטייר כאיש הרע שמפריע לך להתחבר אליהם, ואילו הם אנשי החסד הרחומים שמובנים לעשות הכל ולו בשביל להרויח עליך...**

האם פעם קראת את המפה מוזיית שכחו??

מתי תבין!!! מתי תבין שמי שבאמת דואג לך ואיכפת לו ממך זה "הילד המסכן והחכם" שעומד מהצד ואומר לך את האמת שאמנם קשה לך לקבל אותה... אבל הוא בצד שלך ודואג לך!!! לטובתך!!! והוא תמיד יהיה פחות משכנע ופחות נחמד, מאותם אלו "שאינן מקרבים לו לאדם אלא לצורך עצמם, נראים כאוהבים בשעת הנאתם...??". מתי תבין אם חברות הרשת בכל הפרסומות שלהם מחבקים אותך ומסבירים לך כמה אתה חייב את זה, וכמה ש"אי אפשר לדעת מתי תיעצר הקורונה" הרי כל מה שעשוי לא עשו אלא לצורך עצמם?? כאילו שאתה לא מבין... אתה הרי מבין...

כעת הבחירה בידיים שלך, למי להטות אוזן קשבת, למי להקשיב, ועל מי לכוּסם?? מי פה דואג לך, ומי פה מפקיר אותך למען האינטרסים שלו??

אחי יקירי: אני מרויח מהמאבק הזה שאני כותב כאן נגד האינטרנט!!! דבר אחד אני מרויח: אני לא אתבע משמים למה לא זעקתי על זה... אני את נפשי היצלת...

ויחזור לתלמודו!!! כיצד להתחבר לתורה...

די... עד כאן קורונה!!! כעת ויחזור לתלמודו... מי שזכר... לפני כמה חודשים (באזור פרשת יתרו) הובאו כאן בגיליון זה, סדרת מאמרים ועצות מעשיות כיצד ליצור מוקד התעניינות בלימוד התורה... מה שנקרא תורה דיליה... וכעת לקראת היום הקדוש - יום מתן תורה... הגיע הזמן שוב לפתוח את הנושא שעדיין לא מוצא... לפניך שתי נקודות...

אם תשים לב: יש הרבה ראשונים שהבית יוסף מצטט אותם כסדר! לדוגמא: האגור, כלבו, אבי עזרי, שיבלי הלקט, רבינו ירוחם, אבודרהם, אם פעם תעיין בחיבור שלהם... יש לזה מבנה **אחר** מהחיבור של הרא"ש והרי"ף... הרא"ש והרי"ף כתבו חיבור על הש"ס!!! כלומר: החיבור שלהם בנוי על סדר הש"ס... ובנינו זה הסוג שמוכר לנו... אם אני רוצה לכתוב ספר חידושים... בדרך כלל על מה זה בנוי?? על מסכת מסוימת בש"ס... לפי הסדר של הש"ס... **אבל!!!** אם קצת תרפרף בספרי הראשונים תראה שיש סגנונות שונים של מבנה חיבור... על מה החיבור בנוי...

אני רוצה כעת להתמקד בסגנון מסוים של הרבה ראשונים שאם אתה פותח את החיבור... אתה רואה שהחיבור הזה לא בנוי על הש"ס... אלא על מה?? **על החיים בעצמם!!!** בא ניקח את הדוגמא המקורית ביותר... **רבינו הטור!!!** על מה הוא בנה את החיבור שלו?? **תבין:** בשלמא: השו"ע והט"ז והמג"א והפמ"ג הם כבר הגיעו אחרי הטור, והם כבר בנו את כל החיבור שלהם על הטור... אבל הטור בכבודו ובעצמו... על מה הוא בנה את החיבור שלו?? **על החיים!!!**

הטור העביר לנגד עיניו את החיים כמות שהם... והוא פשוט כתב **לעצמו** ספר הדרכה לחיים... איך להתנהג כמו יהודי... והיות והדבר הראשון שעושים בבוקר זה קמים... אז הוא כותב לעצמו הלכות השכמת הבוקר. ואח"כ ציצית, ותפילין, ותפילה, וברכות... לפי סדר היום...

יש הרבה ראשונים שזה מבנה החיבור שלהם!!! הם פשוט בונים את החיבור שלהם על סדר החיים שלהם בתור יהודים...

אתה יודע מה תופס אותי בזה??? תרשה לי להגיד פרשנות כמו איזה היסטוריון... כשאני פותח את ספר שיבלי הלקט ואני קורא טקסט שכתב אותו אחד מהראשונים... אתה יודע מה אני מזהה פה??

אל תשכח שאותו ראשון היה חי לפני שהדפוס הראשון נולד בעולם!!! זאת אומרת: תנסה רק לדמיין איך זה היה נראה... אין ארון ספרים... אין שולחן ערוך שאומר לך מה לעשות... אפילו ש"ס אין לך מודפס... הכל בזכרון... והכל בהעקקות ובכתבי יד... **יש פה לפנינו יהודי קדוש!!!** שהוא לא רק תלמיד חכם עצום שידוע את כל התורה כולה בעל פה... הוא לפני הכל יהודי!!! והוא רוצה לחיות כמו יהודי... הוא רוצה לסדר לעצמו תכניה מסודרת איך

להתנהג כמו יהודי... **אז אני ואתה...** מה אנחנו עושים כשאנחנו רוצים לחיות כמו יהודים??? בשביל זה יש לנו שו"ע... קיצור שולחן ערוך... יש לנו ספרי מלקטים... ושם כתוב מה הדין בכל סיטואציה... **אבל תחשוב שלאותו ראשון אין!!! אין כלום!!!** אין לו שולחן ערוך ואין לו טור... יש לו רק ש"ס שנמצא בראש!!! שהלכות ציצית ותפילין זה במסכת מנחות, וברכות השחר זה בפרק הרואה, וברכות התורה זה בסוף מאימתי... **ותכל'ס... מה למעשה!!!** מה עושה אחד מגדולי הראשונים... שעוד לפני הכל... עוד לפני הגדלות העצומה שיש לו בתורה... סו"ס הוא צריך להתנהג כמו יהודי. איך הוא ידע איך להתנהג?

בשביל זה יש לו מחברת!!! מחברת אישית!!! שבה הוא פשוט סידר לעצמו בקצרה ובתמציתיות את כל מסקנות ההלכה שיצאו לו מהש"ס איך הוא צריך להתנהג בתור יהודי!!! כלומר: אני... שיש לי ארון ספרים בבית עם שו"ע ורמב"ם וש"ס... בשבילי ספר האגור זה ספר חידושים של אחד הראשונים... אבל בשביל רבינו האגור בעצמו זה... זה לא היה ספר חידושים... זה היה חוברת מאגר נתונים מעשית איך להתנהג כמו יהודי!!! **תחשוב על זה!!!** תסלח לי על הדוגמא הלא מתאימה... לכל אמא יש חוברת מתכונים במטבח... מה זה חוברת מתכונים???

האם זה ספר מתח? האם זה ספר סיפורים... או אולי ספרי חזיון?? מה התשובה?? **שום דבר! חוברת מתכונים זה חוברת טכנית!** שהגברת שנמצאת במטבח צריכה את זה בשביל לדעת מה לאפות ואיך לבשל!! ואם יהיה שם איזשהו מתכון... ש... די... אנחנו כבר ממשמזמן לא אוכלים אותו... היא תתלוש את הדף הזה... והחוברת הזו כל הזמן מתעדכנת לפי העניין... היא כל הזמן מכניסה שם מתכונים חדשים לפי הצורך... או מוחקת לפי העניין... **להבדיל אבל על אותו משקל:** כשרבותינו הראשונים כתבו חיבור שמרן הבית יוסף מדייק בלשונם כל מילה ומוציא מהם הלכה למעשה... אנחנו מסתכלים על החיבורים האלו מזווית של "מחבר ספר"!!! **אבל זה לא נכון!!!** אותו ראשון לא חיבר ספר... הוא פשוט היה יהודי... והוא היה צריך לבנות לעצמו תכנית ומבנה אישי איך צריך לחיות!!!

ולכן אם תשים לב: אצל הראשונים כמעט ואין חידושים על מה שלא לגמרי למעשה... כי לא היה להם את הלוקוסוס שיש לנו... לנו יש אפשרות לחבר ספרים בתורה... אבל הם היו עסוקים בלרכז לעצמם את עיקרי הדברים איך להתנהג כמו יהודי ביום יום... עד כאן ברור???

ומעתה: אני עומד ושואל: מי מפריע לך ללכת על אותו קו ועל אותו מהלך שאותם ראשונים הלכו?? הרי גם אתה יהודי שצריך לחיות כמו יהודי!!! גם אתה אמור לברר בצורה רצינית ועניינית מה אתה אמור מידי יום לעשות כמו יהודי ולרשום לעצמך את זה בצורה מסודרת...

אז למה אני ואתה לא עושים את זה?? נו... למה??

כי... כי... כי יש ארון ספרים שלם לצידנו... ש... ש... ששם מנוחתו...???

מה אנחנו אשמים שיש דפוס בעולם... וענף ההדפסה התפתח בממדים אדירים והיום לכל ילד יש שני כרכי מ"ב... אחד כיס ואחד כריכה קשה??

וכי בגלל זה מגיע לנו להיענש שזה ישאר שם בארון הספרים??

לא!!! לא חייבים!!! יש מושג שנקרא "אי אפשי"!!!

אז הנה... בא נתכנן את הצעדים הבאים כעת ועכשיו... לצורך העניין עד היום קראו לך מוטי... כעת קוראים לך יחיא... אתה יהודי שנולדת בקרקש לפני 900 שנה... ואתה חי בעולמו של הקב"ה ומתעורר כל בוקר ויש לך משאלת לב להתנהג כמו יהודי!!! נו... מה עושים בשביל זה? כעת לך לחנות כלי כתיבה ותקנה חמש מחברות טיטה, ועוד מחברת יותר מכובדת... (או ספר שנקרא "חידושי תורה" או אפילו קלסר יפה...) תקנה עפרונות ועט אחד... קדימה!!!! קמת בבוקר... כעת מה עושים?? תבדוק... תפתח שו"ע... תסכם לעצמך בצורה מתומצתת מה אתה צריך לדעת בהלכות נטילת ידים... אם זה שו"ע ואם זה משנה ברורה... הלאה... ברכות התורה... וכן הלאה וכן הלאה... ותבנה לעצמך חיבור **משלך!!!** הלכות שנוגעות אליך!!! איך אתה אמור להתנהג בכל פרט בחיים שלך! והנה הגיע שבת... ויהודי מתחנך עם כל מיני הלכות בשבת... וכאן בחיבור הזה אתה לא כותב ספר הלכות! אתה מתמקד במה שנוגע אליך... אתה לא הולך עכשיו להעתיק לכאן את כל ארחות שבת... אבל אתה כן מלקט משם ומתמקד ב-29 הלכות נקודתיות שכן נוגעות אליך מידי שבת בשבת... וככה אתה בונה את החיבור שלך... והחיבור הזה הולך ומתפתח... **ומה אתה חושב??** בהתחלה החיבור הזה יהיה ברמה מאוד בסיסית... אתה תעתיק לעצמך כמה הלכות יבשות בהלכות שבת מספרי המלקטים וזהו... אבל לבנתיים אתה מתקדם יחד עם החיבור שלך... ומשתדרג יחד איתו... ואתה מעשיר אותו כל הזמן ומשביח אותו ומוסיף עליו כל הזמן... בשלב מסוים אתה כבר מבין עניין ובמקום לכתוב אסור לפתוח בקבוקים... אתה כבר הספקת ללמוד את שורש העניין ואת הברייתא שממנה נלקחה ההלכה הזו... ואת מחלוקת הראשונים שבדבר... אז כל המבנה של החיבור שלך מתחיל לקבל צורה הרבה יותר תורנית... וכן הלאה וכן הלאה...

אתה מבין מה הרווחנו בכל הסיפור הזה???

עד היום למדת את השולחן ערוך של הבית יוסף, או את המשנה ברורה של החפץ חיים... אבל מהיום אתה גם נכנסת לתמונה... יש פה חיבור שלך!!! יש פה ספר מתכונים שלך!!! **שלא תבין לא נכון:** 98% מהחיבור האישי שלך יהיה כתוב בדיוק מה שכתוב במשנה ברורה... **אבל אתה בפנים!!! זה שלך!!!** (כן... אם תשים לב: אתה יכול לפעמים לראות ראשונים שהרשב"א והרא"ש והנמ"י אומרים כמעט את אותם מילים... ונשאלת השאלה למה?? הרי תנינא חדא זימנא? מה התשובה? הם כתבו את זה לעצמם... אז מה והרשב"א כבר אומר את זה... לכן זה לא נוגע אלי... אז מה זה מתכון של הרשב"א... לכן זה לא רלוונטי לחוברת מתכונים שלי??) **הבנת את ההבדל???**

מצד אחד זה כזה הבדל דק... אבל ההשלכות שלו הם שמים וארץ!!!

כזה מרובע שלא פוסע על בלטה שאתה לא רגיל אליה?? יש לך ארון ספרים שלם של זוהר הקדוש!! אין לך מינימום של סקרנות לדעת מה כתוב שם...? (אין לי בעיה שהיצאת קצת ולא התחברת ועזבת את זה... זה נורמלי... אבל השאלה הזו שמגיעה מהמקום האדוק... הנימה הזו היא פשוט לא במקום)

כן... בחור ישיבה שיבא ושאל אותי האם ללמוד זוהר?? אני אענה לו חד משמעית שלא!! אבל אם יצר הסקרנות שלו גרם לו להיצמד לספר זוהר ולעיין בו בטעות במשך חצי שעה... מי יכול למנוע ממנו את זה...

1... 1... ומי אמר שזה צריך להיראות אחרת!!!!
כן... שמעת את המשפט האחרון?? **זה העוקץ!!!!**
בחור שיבא ושאל: מתי צריך ללמוד זוהר?? אני אענה לו בגיל ארבעים... וכשהוא יגיע בגיל ארבעים אני אתן לו הארכת מעצר לעוד ארבעים שנה... כי זה **לא צריך להיות צריך!!** זה צריך לעניין אותך... ואם זה לא מעניין אותך... ואתה שואל אם **צריך...** אז תשאר בחוץ... זה באמת לא נוגע אליך...

יש כאלו שבאדיקות מגיעים ושואלים בהשקפה: למה לא לומדים תנ"ך בישיבה?? וכמה צריך?? **אדוני!! יש לך טעות במנגינה של השאלה:** תפסיק לגשת ללימוד התורה כמו איזה מערכת של בית ספר!! בבית ספר הילדות מגיעות ושואלות את המורה: האם גם הרמב"ן הזה הוא בחומר של המתכונת או לא... **לא!! זה לא השפראח בתורה!!** המשמעות של לימוד התורה זה להיות בעניין... להתעניין... וליצור התעניינות לדעת מה כתוב בתורה...

רק שוב: מה הבעיה שלנו?? שלפעמים מרוב שאנחנו ממוקמים עמוק עמוק בתוך הבית מדרש!! בתוך התכנים הקבועים שאנחנו רגילים אליהם! אנחנו שוכחים להסתכל על הדברים גם בתפיסה הרחבה הזו...

כן... אני מכיר בני ברקים כאלו כבדים שמרוב שהם בני ברקים הם מכירים רק את רמת אלחנן... והם לא יודעים שיש גם גבעת רוקח... בשביל זה צריך להיות טיפ טיפה **פחות** בני ברקי כדי לדעת שיש בתוך בני ברק עוד כמה שכונות... (אגב: סתם המצאת... אני לא מדבר על מישהו מסוים)

צריך לגשת לתורה לכה"פ גם מהמקום התיייר הזה!! תפסיק לחיות רק ברמת אלחנן... תבין שבני ברק זה עיר גדולה... יש מה לראות...

שתי הנקודות למחשבה שנכתבו כאן... שתיהם באות בתוך מצת!!!!

מצת שתפקידו להצית את ההתעניינות... וליצור התעניינות בתורה... שזה הראש מנוע של תורה שצריך פשוט להפעיל אותו... וכשהוא נדלק... אתה כבר בפנים!! ולשם אנחנו צריכים להפעיל את עיקר האנרגיות...

אז מה התשובה?? מה באמת טמון בזה??...

בא נשאל את זה ככה: כשהייתי ילד... יום אחד החלטתי שמתחשק לי לעבור פעם אחת על התנ"ך... אמרתי ועשיתי... עברתי על כל התנ"ך מילה במילה מתחילה ועד הסוף... (אל תתלהב... לא הבנתי מילה...) היום במבט לאחור כשאני נזכר בזה... אני מתפעל: איזה נורמלי הייתי פעם!! הייתי ילד יהודי שעומד מול ההספר של העם היהודי ויש לו משאלת לב הכי מתבקשת בעולם... לעבור פעם אחת על כל התנ"ך!! והיום אני עומד ושואל את עצמי: איפה זה היום?? איפה?? למה היום אין לי את משאלת לב הזו?? אה...??

ההסבר הוא מאוד פשוט: כשהייתי ילד והיינו נוסעים בחופש לקייט בירושלים... אז כל יום היינו יוצאים בצהרים חזורי מוטיבציה ל... להכיר את ירושלים... כן... הגיע הזמן לראות אחת ולתמיד את הכוורת של רמות פולין... ובגבעת המבשר עדיין אף פעם לא היינו... ומה עם שכונת ימין משה?? אף פעם! אף פעם לא היינו!! זה חור בהשכלה... אז קדימה... יוצאים לטייל... נו... ואתה הירושלמי המקורי שנולדת ברמת שלמה... אתה קורא שורות אלו וצוחק לעצמך: אני נולדתי פה ואף פעם לא הייתי מוטרד שלא הייתי בטחנת הקמח של ימין משה... נו... למה לא?? **כי אתה ממוקם פה בירושלים!!** לכן אתה לא פתוח פה להיכרות חדשה... דווקא הצפוני שמגיע פה על תקן של תייר... דווקא הוא פתוח להכיר דברים חדשים...

על אותו משקל: כשהייתי ילד צפוני תמים וטהור... ניגשתי ליהדות כמו סוג של "נעים להכיר..." אה... יש תנ"ך... ויש גמרא ויש ליקוטי מוהר"ן ויש קצות החושן ויש זוהר ויש כלי יקר עה"ת... אז בא... בא נראה מה כתוב שם... אבל היום כשאני כבר **תושב** מקומי של הבית מדרש!! אני ממוקם עמוק עמוק בתוך המסכת שאני לומד ובתוך הש"ס שעדיין לא סיימתי את חציו והש"ע שכולו מחכה לי... כאן אני כבר לא ניגש ממוקם של "נעים להכיר..." אני לא פתוח לעבור ליד ארון הספרים ולהתעניין בכל מיני מושגים בסיסיים שלא מוכרים לי ביהדות... **אבל תכלס!! בשורה תחתונה זה עושה אותנו מרובעים!!** אנחנו נתקעים בתוך מדף ספרים אחד ביהדות ונשארים שם!! ובדיוק כמו שאתה מבין שתושב רמת שלמה מרובע שלא יודע איך מגיעים לרמות **זה מחדל...** ככה אברך או בחור שיושב ולומד כל היום ולא יודע אלף ב"ת במשניות זרעים או בתרי עשר... זה... זה... זה לא בא בחשבון!! זה גובל באוטיזם!! זה גובל בניתוק מהמציאות!! הההלל... קצת אינטלגנציה... קצת סקרנות... קצת חיוניות... תהיה עירני... תכיר את מה שמסתובב סביבך...

עוד דוגמא: יש שאלה מוכרת של אנשים: האם יש עניין ללמוד זוהר או לא?? האם קבלתי מרבותינו או לא?? ואני לא מבין את המנגינה של השאלה... איפה הסקרנות?? לא יודע... כשאני הייתי בחור ישיבה... אף פעם לא נגשתי למשגיח לשאול אותו: האם הוא אוחד מצומת יגור וקדרים או שהוא מתנגד למסלול היהודייה?? פשוט קמנו ונסענו... כי היינו בחורים והיה לנו סקרנות טבעית... רצינו לראות עולם... שנוכל להגיד שאנחנו בעניינים... **אז איפה הסקרנות הנורמלית הזו בייחס לתורה??** למה כשזה מגיע לאופק הנרחב של התורה... כאן פתאום אתה נהיה

כשיש לך שאלה הלכתית ואתה פותח משנה ברורה... אז תמיד המ"ב ישר בארון... ואתה כל פעם מחדש תפנה אליו שיזכיר לך מה הוא אומר... אבל ברגע שיש לך חיבור משלך! לא בשביל לפרסם אותו!! אלא בשביל ה"מסמכים האישיים" שלך... זה משהו שהולך איתך... מלווה אותך... גודל איתך... **זה תורה דיליה!!** הנה לך דוגמא של טקטיקה של תורה דיליה... לא בקשתי ממך שתהיה יצירתי ותחדש חידושים... לא... ממש לא... הראשונים כמעט ולא מחדשים חידושים בחיבורים מהסוג הזה... אבל הבית יוסף מתייחס ברצינות תהומית לכל מילה שנכתבת בחיבורים האלו... ולמה?? כי זה היה ה"מסמך" המושקע של אותו ראשון!! אותו ראשון בנה את מסלול חייו לפי המתכון הזה...

כמובן... תן לחכם ויחכם עוד... בעניינים אלו ויש עוד להאריך בזה...

כעת נעבור לנקודה אחרת לגמרי בנושא של חיבור אישי לתורה...

ישנה נקודה שהייתי מגדיר אותה: **צמצום ומקובעות!!**

דוגמא: תאר לעצמך... חבר שלך... חרדי קלאסי (ישראלי) לא יודע איפה זה רחוב יחזקאל בירושלים... מה אתה אומר עליו?? אני משתגע מכאלו אנשים... אני רואה בזה בן אדם מצומצם להחריד... (אני לא מדבר על יהודי קדוש שהצמצום שלו נובע משמירת העיניים... אני מדבר על סתם בן אדם עממי) חרדי קלאסי שלא יודע איפה רחוב עזרא בבני ברק... תסלח לי... אבל זה בן אדם לא לגמרי מן הישוב... כי... כי אתה הרי מסתובב בבני ברק עשרים שנה... ורחוב עזרא זה הרי רחוב ראשי... אז איך אתה לא יודע איפה זה?? **עכשיו: שלא תבין לא נכון:** לדעת איפה זה רחוב נחמיה בב"ב זה לא עניין של **ידע!** אלא עניין של **עירנות וחיוניות!** אתה כבר חי בעולם... אתה כבר מסתובב פה... אז באופן טבעי יש מושגים מינימליים שאתה אמור לדעת אותם... **עד כאן אתה מביין?? עד כאן אתה מסכים איתי.** נכון?? **על אותו משקל בדיוק:**

אתה יהודי שכבר יושב ולומד תורה במשך שנים... אתה יושב בבית המדרש כבר הרבה שנים וכל היום אתה מסתובב סביב התורה... אז איך יכול להיות שעדיין יש פסוקים מפורשים **בחמשה חומשי תורה** שאתה עדיין לא פגשת אותם?? איך... איך דבר כזה קורה?? את רחוב נחמיה בבני ברק אתה מכיר למרות שאתה לא גר בבני ברק... כי יש לך מינימום של עירנות וחוש התמצאות להסתכל ימינה ושמאלה ולדעת מה יש פה... אז איך יכול להיות שאתה כל החיים יושב ולומד תורה ואתה עדיין לא יודע האם יחזקאל הנביא היה לפני ישעיהו הנביא או לא?? הרי באוטובוס אתה כן ידעת להגיד לי שרחוב ישעיהו יותר קרוב לשטראוס מיחזקאל... אז איך בתנ"ך אתה לא יודע מי לפני מי?? איפה העירנות??

כך דרכה של תורה... ועל הארץ תישן ובשדה תשב ועל עורות תתישב...

שבוע לפני חג השבועות... מי לא רוצה לנסוע לשבת נסיעה אצל רבי הקדוש...? מי לא רוצה לשמוע דברי אלוקים חיים מסוחר התורה... אבל צריך לקחת בחשבון שאמור להיות עויילים גדולים!! כן... זה כבר לא כמו אצל סבא שלו רשב"ג... שהוא סינן ואמר: "כל תלמיד שאין תוכו כבדו אל יכנס לבית המדרש..." זהו!! נגמר העידן הזה... כן... פעם היו כללי היגינה מאוד קפדניים בכניסה לבית המדרש!!! משרד הטהרה וניקיון הדעת החמיר מאוד בהוראות... כן... מי מדבר על זמנו של הלל הזקן (שרבי הקדוש היה נכד של יו"ש שלו) שאז בכלל היה צריך לשלם סכום כסף לא קטן בשביל לזכות להיכנס לבית מדרש... כדי שידעו לייקר מה זה לשבת בבית מדרש וללמוד... (מי ששילם 100 שקל על כניסה לבימ"ד בטח לא דיבר שם דברים בטלים...) אבל אז בעקבות המעשה עם הלל שעלה לארובה וכמעט קפא בשלג... בעקבות זה שמעיה ואבטליון ביטלו את התשלום בכניסה לבית המדרש... אבל עדיין!! עדיין לא נתנו יד חופשית... היה אחראי שעומד בכניסה לבית המדרש... וכל מי שנכנס הוא שאל אותו: האם אתה לומד מוסר... ואם לא... אם לא היה תוכו כבדו לא היה לו רשות להיכנס... ובסוף גם את זה ביטלו... מאז המעשה עם רבי יהושע ורשב"ג... מאז פתחו את שערי בית המדרש לרווחה... ומאז יש עויילים אדיר שמגיע ללמוד בבית המדרש... אנחנו כמובן משלמים על זה מחיר!!! שאם עד עכשיו ידענו שהבית מדרש הוא קפסולה סטרילית... שמי שנמצא שם הוא הולך תמים ופועל צדק... אבל מאז אתה כבר צריך להיזהר גם בתוך הבית מדרש... יתכן שזה יושב לידך אין תוכו כבדו... ומי יודע אם התורה שלו סם חיים או ההיפך... עכ"פ מאז שהגיעו ההקלות... שוב חזר בית המדרש להיפתח!!! ועויילים ענק מגיע אצל רבי הקדוש ואצל תלמידיו לשמוע דברי אלוקים חיים...

ובספירת העומר מי לא רוצה להגיע לפחות לשבת נסיעה אצל רבי הקדוש... אבל צריך לקחת בחשבון!! שהיות ויש הרבה הרבה שרוצים להגיע... ואי אפשר לצפות את זה מראש... אז צריך להיערך לתנאים בהתאם... ובאמת הגענו ביום ששי בצהריים... (הגעתי מציד עם סעודות שבת משלי... כי אחרת אסור לצאת בערב שבת שמא לא יהיה מה לאכול... עיין סוכה מד: אגב: זה לא נפסק ההלכה...) כשהגענו הסדרנים קיבלו אותנו אמנם בחמימות... אבל מיד שמתי לב שהם קצת... קצת בלחץ... התברר שהשבת הולך להיות פה באמת פיצוץ של אנשים... ש... שגם אחרי כל האילתורים וכל הלחוף פה ומשם... עדיין אין איפה לשכן כזה ציבור ענק... ואחריו עוד המשיכו להגיע עוד ועוד תלמידי חכמים שצמאים לדבר ה' ורוצים לשמוע הלכות יו"ט מרבי...

בשלב מסוים הסדרנים נכנסו למצוקה אמיתית!!! ובצר להם הם נכנסו אל הקודש פנימה... לרבי הקדוש... ואמרו לו: רבה... מה עושים?? אין... אין איפה להכניס סיכה... אין לנו איפה לשים את האנשים...

רבי הקדוש קם מסמקומו... ו... ויצא!!! יצא להקביל את העויילים... מי רואה את רבי הקדוש יוצא והוא אינו יוצא... רבי יצא החוצה וכולנו אחריו... רבי יוצא מהבית ומתחיל להסתובב בחצר ולבדוק... לבנתיים מגיעים המונים המונים ו... וכולם הולכים אחרי רבי הקדוש... רבי עזב את החצר ונכנס לגינה וכולנו אחריו... רבי מביע חוסר שביעות רצון... וממשיך להקיף את הבית... הוא נכנס לבחון את הרחבה שאחורי הבתים... לא... לא מרוצה... הוא יצא דרך השער האחורי של החצר וכולנו משתרכים אחריו ביראת כבוד... ואז הופיע נלגד עינינו שדה גדולה!!! רבי מסתכל על השדה... ואז אורו עיניו... רבי פנה לגבאי: הנה... כאן!!! כאן יהיה הבועט... כאן יסור השיעור לקהל האלפים... יש פה מספיק מקום לכולם...

כן... בדיוק השבוע נערך כאן במקום קציר חיטים... בדיוק השבוע רבי הגיע בכבודו ובעצמו לערוך ביקור פתע לראות שהפועלים משאירים לקט שכחה ופאה כמו שכתוב בתורה... וביום חמישי הם סיימו את הקציר... כעת השדה קצורה אמנם לגמרי... אבל כל שתי פסיעות יש לך אגודות של חיטים מונחת על הרצפה... (כן... קושרים את החיטים במחובר ואז קוצרים ויש לך אגודה...) עדיין לא הספיקו לעמר אותם לעריסה אחת... וכעת רבי החליט שהטיש יערך כאן... הגבאי נבהל... אבל רבה... יש כאן אגודות של חיטים שלא פינו אותם עדיין... אז סחורה שמונחת על הרצפה ואם כולם יבואו לך זאב בתשחית...

רבי חשב כמה רגעים... ולפתע!!! רבי הסתובב לעבר מאות האנשים שהתגודדו סביבו... וביקש: כעת כל אחד שיטול חמשה אגודות ויטלטל אותם פחות פחות מד' אמות וישים בצד!!! כן... זה היחידוש הראשון ששמענו מרבי מאותה שבת... שמפנין אפילו ארבעה וחמש קופות של תבואה מפני ביטול בית המדרש...

תוך חמש דקות כל השדה הייתה מפונה מעמרים... הקפדנו לטלטל פחות פחות מד' אמות כי הרי שדה היא כרמלית... וב"ה היה מספיק מקום לכולם... והדברים היו מאירים ושמחים כנתינתם מסיני...

סיפור דומה קרה לי אצל רבי יוסי... מאז שר' יוסי עבר לגור בציפורי... אז כל שבת אני לא יכול לוותר מלשמוע את השיעור שלו... אפילו שאני כבר תלמיד של רבי הקדוש... אבל אי אפשר לוותר על הנימוקו עמו של ר' יוסי... (אפילו רבי הקדוש מאוד מתחשב בדעתו של ר' יוסי ומחבב את נימוקו...) אצל ר' יוסי גם מגיע עויילים גדולים... ושבט אחת הגעתי מידי מאוחר והיו שם כבר מידי הרבה אנשים ולא נשארו מקומות ישיבה... ואז לפתע קם בנו וממלא מקומו ר' ישמעאל ברבי יוסי (שהוא מצד עצמו אחד מגדולי הדור) וניגש לאביו והצביע עלי... ש... שאין לי איפה לשבת... הצמררתי כולי... שני גדולי הדור עסוקים כעת בלארגן לי כסא לשבת!!! ואז!!! התעוררה דרמה!!! להפתעת כל הלומדים ר' יוסי הורה לבנו לפתוח את שערי המפעל ולהוציא משם עשרים עורות... כן... ר' יוסי מתפרנס מציבוד עורות... ויש לו בורסקי (ולכן אם שפת לב ר' יוסי תמיד מתפלל מנחה גדולה כי בורסקי זה אחד מד' מקומות שאסור ליכנס עד שיתפלל מנחה) ובמפעל יש עורות שעומדים לסחורה... ותמיד היינו בטוחים שהעורות האלו הם מוקצה מחמת חסרון כיס לכל הדעות... והנה... ר' יוסי פתאום מורה לבנו בעיצומו של שבת קודש לטלטל עורות שעומדים לסחורה ולהביא אותם בשביל שיהיה לי על מה לשבת... התיישבתי על העורות של ר' יוסי... וכל הציבור הודה לי שבזכותי התחדש כזה חידוש במסבטי בבית המדרש...

ומה אתה חושב... אחרי שאני הגעתי... הגיעו עוד הרבה לומדים... ור' ישמעאל ברבי יוסי הוציא להם את כל העורות של אביו שעומדים לסחורה... אחד מהם שהתיישב לידי צחק וסיפר לי בשקט: מה אתה חושב... נתחש מאיפה הגעתי עכשיו?? מר' אבין נגרא... הוא גם עושה בוטע בליל שבת ומוסר שיעור... גם אצלו היה ציבור גדול... דא עקא שנמרו כל הכסאות... ולא היה על מה לשבת... עמדתי שם כמה שעות... עד שהתעייפתי והגעתי לכאן... מעניין... גם לר' אבין נגרא יש נגריה בבית ויש לו שם כסאות לרוב והוא לא הציב להוציא אותם שנשב עליהם... ואילו כאן ר' יוסי כן תייר להוציא עורות... בסוף נגשנו ושאלנו את ר' יוסי והוא באמת הסביר שיש לחלק בין עורות לנסרים... נסרים קפיד עליהו והיו מוקצה מחמת חסרון כיס... ואילו עורות לא קפיד עלייהו ומותר לטלטל בשבת... עכ"פ תורה נקנית מתוך הדחק!!! וכנראה גם בשבת קודש...

כן... כך היא דרכה של תורה פת במלח וטאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, ואם אתה עושה כן אשרך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא...

מה הם השבעה דנחמתא לאחר האבילות על תלמידי רבי עקיבא???

אה... מה אתה אומר על השאלה הזו?? אחרי שלושת השבועות על החורבן יש לנו שבעה דנחמתא... נו... ומי ינחם אותנו על האבילות על תלמידי ר"ע?? **התשובה היא עראי:**

רבי עקיבא השאיר שבעה תלמידים!!!!

השבעה תלמידים האלו הם הם השבעה דנחמתא הכי גדול שיכול להיות... הם העמידו תורה באותה שעה...

כן... זו הייתה קפסולה!!!! מי הסתכל עליהם... לאחר כזו אימפריה אדירה של תורה שנכחדה ונמוגה... מי יכול להתנחם... מי מאמין שאפשר להחזיר עטרה ליושנה... מי??? הקפסולה הזו של השבעה תלמידים האלו?? גם הישיבה הכי פחות מרשימה בימינו לא תפתח את שעריה לקפסולה של פחות ממנין בחורים... אבל הקפסולה הזו של ר"ע נפתחה... והם!!! הם העמידו תורה באותה שעה... הם השבעה דנחמתא!!! הם אלו שהחזירו עטרה ליושנה...

אני פונה אליך בחור יקר משיעור ג' ישיבה קמנה... (את המסר הזה תעביר גם להורים שלך... ו... ו... וגם לשאר הגורמים הרלוונטיים) בעוד חודש וחצי יתחיל הרישום לישיבות גדולות ואתה תרצה ללכת לקפסולה הכי שמנה!!! לישיבה שיש לה את הביקוש הכי גדול... והרשם יסביר לך שככלכלם הולכים לשם וכדאי לך... יעשו עליך סחר... ואתה לא תתן להם!!!! אתה תצמד לקפסולה שלך!! ה' לא אוהב כמיוות!!! ה' מראה לנו בתקופה האחרונה בצורה הכי בוטה!!! ה' רוצה קפסולות!! ה' לא רוצה שתפוזל וימנה ושמאלה ותבדוק לאיפה כולם הולכים ומה כולם עושים... לא!!! **ה' רוצה קפסולה!!!** ה' רוצה שתגדל בחממה ששם תפגיש בעיקר אותו... לא את המוסכמות החברתיות... זכור: התקווה שלנו והנחמה שלנו זה אותם שבעה תלמידים בודדים של רבי עקיבא שהם לשם שינוי למדו בקפסולה!!! אם כבר מותר לנו להתחיל לשמוע מוזיקה זה רק הודות לאותם שבעה בחורים שאף אחד לא הסתכל לכיוון שלהם... והם הסכימו לגדול הרחוק מהשאון... הרחיק מהכמיוות... אי שם בקפסולה!!! לא!!! אל דאגה... אני לא מדבר על קפסולה של מחבוש לשבועיים... לא... לא ביקשו ממך להיכנס למערה כמו רבי שמעון בר יוחאי... אבל ה' כן רוצה שתגדל בתוך חממה!! בתוך קפסולה!!! כן... אל דאגה... אח"כ אתה תצא מהקפסולה... כל הבחורים האלו שבעת נמצאים בקפסולות... בעזה"ש כשתעבור הסכנה והם יעברו את התקופה הזו בלי נזקים... הם יחזרו לעולם הגדול... אבל בתקופה הזו מסוכן להיות יחד עם ציבור גדול!!!

כן... הגיל הזה של חיי חברות... הגיל הכ"ב קריטי של גיל הנעורים שכ"ב חשוב להיות נגיש לרב צמוד... להיות יותר עם עצמך ופחות בהופעה... הגיל הזה צריך קפסולה!!! אח"כ אפשר להיפתח... בקיבוץ א' תלך להכיר את עולם הישיבות... תסתובב... תכיר עוד צורות לימוד... אבל בגיל הצעיר שלך הכי טוב להיות בקפסולה... אני יודע שאני מדבר לקיר!!! כי מסתמא אתה כבר מסומן אצל הרשם היכן מקומך ומי אתה שתתווכח... אבל אני פונה רק לשבעה בחורים!!! שבעה בחורים שאכפת להורים והרבנים שלהם מהם... לפחות אתם תהיה השבעה דנחמתא שלנו!!! לפחות אתם תלכו לקפסולות שבאמת מתאימות לכם... בהצלחה...

ה' מזמיו ממר כתר!!!

אני מקווה שהמאמר הזה הוא אחרון בנושא הקורונה.. תגיד אמן...
ובכן: כמה וכמה אנשים החמיאו לי בתקופה האחרונה... אנחנו מתפעלים כמה תובנות ומסרים וחיוקיים אתה מצליח להוציא מקורונה אחת קטנה... בסה"כ מדובר בנגיף נקודתי ומסוים ו... ואתה מצליח לקחת את זה לכל מיני חיוקיים ועבודות ה'... עד כאן!!
 יש לציין שאני דווקא אוהב מחמאות... ואין לי שום אינטרס לדחות אותם... אבל מה אעשה שהמחמאה הזו היא פשוט לא נכונה!!! ולא רק שהיא לא נכונה!!! אלא היא גופא!!! מהמחמאה המוטעית הזו בעצמם... יצא לי מסר מאוד מאוד חשוב!!! **מרי כר:**
ידידי יקר: אתה מתפעל אני מצליח להוציא ל"ז הרבה מסרים מקורונה כ"כ קטנה?? **יש לך שעות מאוד מאוד מבוררות!!!** הקורונה הקטנה הזו לכשעצמה היא באמת קטנה... אבל היקף ההשלכות שלו הוא בלתי נתפס... יש לקורונה הזו השלכות לכל פירוד במציאות כולה..

עדיין לא קורונה!! זה עדיין לא מקבל הגדרה של כתר!!! כי חוץ מכלכלה יש עוד כמה דברים בעולם... **מתי יש כתר??** מתי מגיעה מצוקה שמקבלת שם של **כתר??** כשמיגיעה קורונה שעוטפת את כל המציאות כולה ומשליכה על כל פרטי היקום כולו... כאן זה כבר שפראח של **כתר!!!!** כאן הקב"ה מדבר בשפה של **כתר!!!!**
 על אותו משקל: כשיהודי נותן מעשרות מממונו יש פה הקרבה למענו ית'... אבל אי אפשר לומר שהוא נתן כתר... כי עדיין נשאר לו תשעים אחוז ביד... כשיהודי מקריב ביכורים, לקט שכחה ופאה וכ"ד מתנות כהונה... עם כל הכבוד... עדיין יש פה חלק שניתן וחלק שנשאר אצלי ביד... יש רק דברים מאוד מאוד מסוימים שהם בבחינת כתר!!!!!!
 יש פריטים מאוד מאוד מסוימים בעולם שהם עונים על השם כתר!!!!

אינטרנט!!!! אינטרנט זה סמל ודוגמא לכתר... אינטרנט זה יקום שלם... זה ככלל העולם... וכשאת זה אני מוכן לתת לקב"ה... פה אני נותן לקב"ה כתר!!!!!! אנחנו כמובן לא מזלזלים בהקדבות מסוג אחר... כשיהודי מקריב מעצמו ונותן לקב"ה שעה ביום של לימוד... זה דבר מאוד גדול... אבל בינינו לבין עצמנו... יש הרבה שיהיו מוכנים לתת לרשב"ע שעותיים ביום... אבל תשאיר לי את הרשת... ולמה?? **כי רשת זה כתר!!!!!!** זה הכל!!!!!! ואת "ההההכל" תשאיר לי...

מה נעשה שאת זה... בדיוק את זה הקב"ה מזמיו... כתר!!!!

לפני שלושה חודשים הקב"ה שלח איזה נגיף חדש לעולם... איך הגבנו? בסבייידר... נתמודד עם זה... אז יש עוד איזה סוג של שפעת חדשה בעולם... אבל פתאום גילינו שהקורונה שיבשה לנו את כל החיים... סגרה לנו את מקומות העבודה... סגרה את מוסדות החינוך... סגרה את הבתי כנסיות... נעלה אותנו בתוך הבתים... חסמה לנו את הכבישים... ד... רבש"ע... יש גבול... כמה אפשר... אנחנו מוכנים לקורונה... אבל למה היא גונבת את כל הבמה?? למה היא שולחת זרועות לכל הכיוונים?? מה התשובה?? כתר יתנו לך ה'!!!!!! ה' מזמין כתר!!!!

כן כן... אני רוצה שתבינו שאני שולט על ההההכל... לא חצי ולא כמעט אלא לגמרי... הקורונה הוכיחה לנו שה' יכול לשתק את כל היקום כולו!!!
 הקורונה הזו נתנה כתר לקב"ה... דא עקא... שהכתר הזה ניתן ביד חזקה ובחימה שפוכה... מתוך "דין בגוים מלא גוויית" המון המון אנשים שילמו מחיר יקר בשביל להפנים שהקב"ה מושל בכתר... כעת הקב"ה מרפה!!! הקב"ה מוכן לאפשר לנו להניח את הכתר... הקב"ה נותן צ'אנס... בואו אתם תניחו את הכתר בראשי... ולא אני אצטרך לעשות את זה ביד קשה... כשאני צריך להניח את הכתר... זה אומר שאני משתק את כל העולם ומראה שאין עוד מלבדו...

אבל באותה מידה... אתם בני אהובי... אתם יכולים להניח לי את הכתר בלי דם... לקחת כלים שיש בהם את כל המציאות כולה ולהקריב למעני את זה... והכלי היחיד שהוא כתר!!!! כתר דקליפה זה הרשת... אם את זה ניתן ונקריב למענו יתברך... אז והיה ה' למלך על כל הארץ...

את הנקודה הזו צריך לסלוט!!!!

הקורונה היא דוגמא שמאוד ממחישה את האסון השונה שיש ברשת!!! לא!! הרשת האלחוטית זה לא הטלוויזיה של פעם... זה לא המפגעים מהסוג של פעם... הרשת פורשת רשת על כל המציאות... ומעמידה אותך מול הזדמנות לתת לקב"ה כתר!!! כתר יתנו לך ה' אלוקינו...

אני אתו לך עוד דוגמא: אני לא מבין מהחיים שלי במחשבים... פעם הייתי בטוח שמחשבים זה סוג של עבודה מסוימת... כמו שיש מקצוע של עורך דין... וזג... ונפח... וטבח... ונגח... אז יש מקצוע שקוראים לו מחשבים!!!! יש אנשים שצריכים לטפל טיפול מסודר במחשב... לטשוף אותו... להבריג אותו... לתקן אותו... לא יודע... ממילא לא הצלחתי להבין למה צריך כ"כ הרבה אנשים שעובדים בהייטק... ולמה כ"כ הרבה שעות ביום?? מה... מה יש לכם כ"כ הרבה להבריג שמה במוסך של המחשבים?? הרי אפילו לנהגי הסעות יש מיכסה מסוימת כמה נהגים צריך וכמה שעות אפשר לנסוע במדינה הקטנה שלנו... גם הטבח... יש גבול כמה שניצלים הוא צריך לדפוק... יש גבול כמה מלפפונים אפשר לאכול אבל מחשבים זה... זה... זה רק מתחיל... זה אף פעם לא נגמר...

מה?? מה אתם עושים שם מול המחשב כ"כ הרבה זמן??

עד שקלטתי שמחשב זה לא אביזר מסוים!!!! מחשב זה לא איזה נישה מסוימת ותחום מסוים שצריך לטפל בו ולהשכיב אותו במיטה ולהגיד לו לילה טוב... מחשב זה כלי שמכיל כל דבר בעולם... אם מישהו רוצה לקנות דירה אז זה צריך להיות רשום ברישום המקרקעין... איפה?? במחשב!! אם אתה רוצה לפתוח מכולת... צריך שמתכנת מחשבים יתכנת את הקופה!!! אם אתה רוצה לשתות גוזז צריך את המתכנת ההנדסאי שיתכנת את הפס יצור של משקאות קלים... וכן הלאה וכן הלאה... מחשבים זה לא תחום מסוים!!! אלא זה כככלל היקום כולו דרך הכלי הזה שקוראים לו מחשב... ואת הנקודה הזו שאני לא קלטתי פעם!!!! את זה הרבה יהודים לא קלטו כשהם קנו לראשונה מחשב... כשהם באו לקנות מחשב הם היו עסוקים בלברר מה הגודל **המכני** שלו... מה הגודל של המסך... והאם הוא יכול ליכנס בין המיטה לספרייה... לכן תסביר להם שהמחשב הזה שמן ודובי עשירות מניס יותר ממה שחשבתם והוא הולך להכניס לכם את החיים דרכו!!! עד כאן הסטוריה... עד כאן מחשבים... כעת תסכים איתי שמחשבים זו דוגמא חיוורת חיוורת לעומת אינטרנט... האפשרויות והעולם הגדול שיש במחשב הוא גמוד קטנטן לעומת האינסוף שנמצא באינטרנט... **דא עקא שגם באינטרנט אנחנו טועים באותה טעות בדיוק!!!!**

ולא נותר לנו אלא להבין שהקב"ה פשוט מזמין כתר!!!!

הקב"ה משל בחזקה על העולם בדמות כתר!! וכעת הוא לא מכריח אותך... אלא מבקש ממך אנא... תפרוש מזה ותתן לי כתר!!!!

בא נעשה תרגיל: בא נראה אותך מביא לי פריט אחד בכל היקום כולו שהוא לא מושפע מהקורונה!!!! תחפש... תחשוב על איזה שם עצם... או תחום מסוים שאין לקורונה שום השלכה אליו... לטוב ולמוטב... תנסה... נו... תביא... צנצנת... וסוס... כדור... ושמפנ... ג'רפה... וטישו... מה שתגיד... כל מה שתביא אם תשים לב... אין פריט בכל היקום כולו שלא מושפע וחווה על בשור במישרים או בעקיפין את קיומו של הקורונה... **תבין:** בהתחלה היה נראה לי שקורונה זה תחום ששייך למשרד הבריאות... אבל איפה... תוך יומיים זה שלח זרועות לכל תיק אחר... אם זה קריסה כלכלית... ואם זה למידה מרחוק במשרד החינוך ואם זה צורך במעקב בטחוני... ואם זה בעיות בשלום בית... ואם זה ירידה במחירי הדלק והדירות... ואם זה שמיים סגורים... ואם זה מהפכים פוליטיים... **איזו! אין תחום שלא הושפע ישירות מהקורונה...**
 בקיצור: להגיד שמדובר פה בנגיף קטנטן...?? כן... הוא קטנטן... אבל ההשלכות שלו והזרועות שהוא שולח לכל פינה זה אינסופי... זה משהו שלא השאיר אבן אחת שנשארה על מקומה... בדוק!!!!

ואת הנקודה הזו!!! בדיוק את הנקודה הזו! זו הנקודה שצריך להבין אותה בייחס לחיבור רשת... כן... בימים אלו שהרבה אנשים נאלצים להתחבר לרשת... **צריך להבין את ההההנקודה הזו!!!** בדיוק כמ שאתה מבין שהקורונה היא משהו נקודתי... אבל ההשלכות שלה שולחים זרועות לכל פינה ולא מדלגים על שום נישה... ככה הרשת האלחוטית שהכנסת לבית שלך בימים אלו... כן... אין ברידה!!!! אתה חייב לעשות את זה... אבל לפחות תדע מה הכנסת לבית!!!! אל תטעה לרגע שהכנסת איזה רשת לתוך המחשב שבפינת אוכל... לא!!

הכנסת רשת שזה עניין של ימים ספורים עד שזה משליך לכל פינה בבית שלך... כן... בדיוק כמו הקורונה שהיא בסה"כ יושבת בנחיריים של כמה אנשים במדינה אבל יש לה השלכות לכל דבר... ככה הרשת האלחוטית הזו שניצבת לה בשקט במחשב שלך... היא שולחת זרועות לכל פינה ולכל פירוד בבית שלך!! **אתה לא מבין על מה אני מדבר???** שמוך מסמך זה ותדבר איתי בעוד חודשיים... אבל לא... אל תגיד לשם... אני רוצה לחסוך לך את זה... **ולכו אני אסביר לך:** כשהכנסת אינטרנט לבית... מה חלף לך בראש באופן טבעי?? שלפני שלוש שנים קנינו רכב... לפני שנתיים פתחנו מרפסת סוכה... ולפני שנה עשינו ארונות מטבח חדשים... והשנה התחברנו לרשת... כלומר: מבחינתך באופן טבעי אינטרנט מצטייר כעוד אחד מהאביזרים היוזר מתקדמים שהכנסנו לבית שלנו...

אז זהו שלא!!!! יש לחלקו!!! והחילוק הוא עעעעע!!!

רכב חדש זה רכב!! רכב מקומו בחניה!!! המרפסת החדשה שבניתי... שיהיה בשעה טובה... תראה לי איפה?? אה... פה... איזה יופי של מרפסת... איזה כיווני אויר טובים... תהנו... רגע... שמעתי שעשיתם גם ארונות מטבח... איפה זה?? אפשר לראות?? אה... זה במטבח... ו... ולמעלה... מעל השיש... איזה יופי... תתחדשו... **כעת שים לב:**

הרכב מקומו **בחניה!!** למרפסת יש מקום!!! וגם הארונות מטבח יש להם מקום... ואיפה המקום של האינטרנט?? **לאינטרנט איזו! איז מקום!!!!**

דא עקא: שאם אני אשאל אותך איפה האינטרנט שלך נמצא??
 אתה תענה ש... ש... ש... שזה נמצא בתוך המחשב של החדר הוריים!!!!
לא!!! לא מותק... ככה מדבר דק מי שעדיין לא מבין מה זה אינטרנט...
 כי זה עניין של זמן... עד שהמחשב **הרבא** יגיע אליך דרך יד שתים... והרכב החדש גם יתחיל לנסוע לפי החיפוש בגוגל של הרשת... והמרפסת שתשכח ותזינח... כי במקום להתנדנד בערסל מול הנוף... אתה תמצא את עצמך מול הרשת... הארונות מטבח היפים הם באמת לא רלוונטיים כי אתה חייב שניה לגשת למחשב לבדוק האם הוא החזיר משהו...
אם יש מישהו אחד שחושב שאני מגזים בתיאור... שירים את היד!!!!

הבנת מה ההבדל בין לקנות רכב ולפתוח מרפסת או ללדת ילד לבין להכניס אינטרנט הבית...?? כלל דבר בעולם יש מקום!!! לכל חפץ יש את התחום שיפוט שלו... את הזמן שלו יש דבר אחד בעולם שאין לו תחום שיפוט!!! אתה יודע מה??

אין עוד מלבדו- מלא הארץ כבודו **בצד של הקדושה!!!** והרשת האלחוטית **בצד של הקליפה!!!**

כמובן להבדיל אלף אלפי הבדלות... אבל זה מקביל!!! על בורא כל העולמים נאמר שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו... וכנגדו בצד של הקליפה... זו בדיוק ההגדרה הנוראה של הרשת האלחוטית!!! היא כביכול מקומו של העולם ואין העולם מקומו... המחשב או המכשיר שבו הרשת מתחברת ומופיעה... הוא בעצמו נקנה דרך הרשת...

ס"ס אנחנו נמצאים עכשיו סמך ונראה להילולת רשב"י הקדוש אז אפשר להעזי לדבר קצת בשפראח של פנימיות... אינטרנט זה **כתר דקליפה!!!** קורונה זה **כתר דפועעות!!!!** ופרישה וסינון מבוקר מהאינטרנט זה כתר יתנו לך ה'... **כתר ד-מדושה** לך ישלש!!! **הבנת מה אמרתי??** ספירת כתר זו ספירה שכוללת ועוטפת את כל המציאות כולה!!!!!! כל דבר שהוא מקיף וכולל את כל המציאות כולה מקבל הגדרה של **כתר!!!** כשכל אזור הדרום היה מותקף בטילים... זה היה עת צרה ליעקב... אבל עדיין זה לא נקרא כתר... תסכים איתי שזה עדיין לא בקנה מידה של קורונה... למה?? כי כתר זה רק וברת המציאות!!! אם יש טילים באזור מסוים... ואתה יכול לברוח למקום אחר ולהיגצל... זה כבר לא כתר... אם יש קריסה כלכלית... זה מאוד קשה... אבל זה

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פר' בהר בחוקותי
ירושלים: 6:54 מוקדם: 6:44
בני ברק: 7:09 מוקדם: 6:59
מודיעין עילית: 7:04 מוקדם: 6:54

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

דברי חיזוק בענין זהירות בשמירת דיני והלכות שבת ממרן רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן זיע"א

עוד נשאל ממקום אחד שהיו לאחרונה כמה וכמה טרגדיות קשות רח"ל, ויש גם כמה חולים, ורוצים עצה לחיזוק. ואמר שיתחזקו בשמירת שבת. והיות שבמקום ההוא נוהגים להדליק נרות כבר ארבעים דק' לפני השקיעה, אמר דאין שייך להוסיף על כך, אלא יתחזקו בחלק הא' בזהירות בדקדוק הדינים של שבת, ופירט כגון זהירות במוקצה, וכן זהירות מיוחדת מדיבור מיותר בשבת, דגם זה בכלל שמירת שבת. כמבואר בשו"ע, וכמו שהביא התוס' בשבת דף קי"ג ע"ב באימא סבתא שדיברה יותר מדאי, ואמר לה רשב"י אמא שבתא הוא, ושתקה. והרבה פעמים הביא רבינו מש"כ הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו יערות דבש, שלא יתכן לאדם שיקיים מצות שבת כהלכתה אם אינו יודע את ההלכות. וכדי לדעת הלכות שבת צריך ללמוד את ההלכות לכל הפחות שתיים ושלוש פעמים, ואם לא למד שתיים שלוש פעמים לא יכול להיות שיקיים שבת כדיון, ובודאי יכשל או בדאורייתא או בדרכנו, ומתרגש רבינו וזועק בנהמת לבו - אפילו "בדאורייתא" אומר היערות דבש שיכשל כשלא ילמד.

(מתוך הקדמה לספר "לקח טוב" - שבת)

בפרשת בראשית על הפסוק "ויכל אלוהים את יום השביעי ויקדש אותו" (בראשית ב' - ב') כתב רש"י וז"ל: רבי שמעון אומר בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שדע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה, ונראה כאילו כילה בו ביום. ואחרי שהסתלקו מאיתנו גדולי וצדיקי הדור כתב מרן רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן זיע"א מכתב חיזוק ובין דבריו כתב שיש להתחזק בשמירת שבת הן בצוויה והן לנצל את הזמן בלימוד התורה כמו שאמרו ששבת זיווגו של התורה כדאי' במדרש והובא בטור סי' ר"צ אמרה התורה לפני הקב"ה רבש"ע כשיכנסו ישראל לא זה לכרמו וזה לשדהו אני מה תהא עלי אמר לה יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמה שהן בטלים ממלאכתם ויכולים לעסוק בכ'. ומובא בתוס' שבת קיג רשב"י הוה ליה אימא סבתא דהוא משתעיא סגי אמר לה אימא שבתא הוא שתקה והוסיפו משמע שאדם צריך יותר להזהר מלדבר דברים שלא צריכים ובקושי התירו לומר שלום בשבת... (מתוך שיחה)

דברי חיזוק נפלאים בענין כבוד השבת וסגולתה מתורת רשב"י - חלק ב'

מפי הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

מתוך הספר הנפלא על שבת קודש 'שבת בשמחה' בעריכתו של הרב משה מ. צורן

שלומי אמוני ישראל להתיחס אל המאבק בענין השבת המתנהל מול אחינו התועים, ולדעת שבמקביל לתביעות שאנחנו מציגים כלפי הרשויות, וכלפי אלה שלא זכו לטעום מטעמה המתוק של שבת קדשנו, חובה על כל יהודי ויהודי לחזק את שמירת השבת בתוך ביתו פנימה, והחיזוק הראשון צריך להיעשות בענין זמן קבלת השבת.

ביאור על הדף היומי:

למה אסור לצאת עד היום בסנדל המסומר, בגלל מעשה שהיה פעם אחד בהיסטוריה?

על הפסוק 'למען תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים' (דברים, י"ד כ"ג) אומרת הגמרא (יבמות, צ"ג א'): 'אלו שבתות וימים טובים'. והביאור, שהשבתות הן האות והמופת לכל יתר הימים, ואם באשר לימי החול יוכל האדם להתנצל ולומר שהסיבה שלא למד בהם דיו היא משום שהיה טרוד במלאכתו ובפרנסתו, תבוא השבת ותוכיח אם היה צדק בדבריו אם לאו.

אם בשבת, שעיתותיו היו בידיו, הוא ניצל את זמנו עד תום, ותקבל ההתנצלות שלו בקשר לימי החולין; אבל אם גם בשבת בזבז את זמנו, הרי לנו הראיה שגם בימות החול לא כדבריו הוא, וגם אם לא היה טרוד, לא היה עוסק בתורה. נמצאנו למדים על החובה הגדולה המוטלת על כל יהודי לנצל את זמנו ביום השבת, ולדאוג לכך שלא תהינה לו הפרעות העוללות לשבש לו

על הפסוק 'ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה' (בראשית, ב' ב') אומר רש"י: 'רבי שמעון אומר, בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה, ונראה כאלו כלה בו ביום, וכו'. דברי רש"י אלו, על 'בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו', ולכן 'צריך להוסיף מחול על הקודש', צריכים לשמש נר לרגלנו בהתייחסותנו לענין זמן קבלת השבת. כיון שאין אנו יודעים עיתותינו ורגעינו, ומי הוא היודע מה יצפון לו בחובו הרגע הבא, צריך להזהר במשנה זהירות ולהוסיף ככל האפשר מחול על הקודש, ובודאי שלא להכניס את עצמנו בספק חילול-שבת.

היה זה מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, שאמר שכאשר החרדים לדבר-השם מוכיחים שהם אכן חרדים מדבר פלוני, הרי לא יתכן שהציבור שלא זכה לשמור מצוות, לא ירגיש זאת, ולא יחוש בעצמו יראה ופחד מהדבר ההוא, ואז גם ישמעו רחוקים ויבואו, ויתנו להשי"ת כתר מלוכה. לא כן, כאשר אנחנו מתנהגים בזלזול כלפי מצוה זו או אחרת, הרי שמן העבר השני של המתרס המצוה הזו כבר מופקרת לגמרי. בצורה זו הסביר מרן זצ"ל את העובדה שביום הכיפורים לא רואים מכונית אחת ברחוב, שלא כמו בשבת-קודש, המחוללת לדאבונו בראש כל חוצות. כי גם אנחנו מתייחסים ליום הכיפורים ככל כובד-הראש המתבקש ביום קדוש שכזה, ואילו לגבי שבת גם אצלנו המצב אחרת. כך צריכים

בפשטות אפשר לומר שסיבת התופעה לכך היא מפני שבשבת יש פנאי... בששת ימי המעשה אנשים יותר עסוקים, זה בכה וזה בכה, וממילא אין לבני הזוג פנאי להתעסק עם עצמם... אבל בשבת, מגלים לפתע הרבה זמן 'מיותר'. אבל הדבר הוא הרבה יותר עמוק. העילה לכל המריבות המתעוררות דוקא בשבת, היא משום שהיצר הרע יודע היטב, יותר טוב מאתנו, את מעלתה של השבת עד היכן היא מגעת, ולכן דוקא כאן הוא משקיע את ה'השקעות' העיקריות שלו. הוא יודע שאם תצלה משימתו, והוויכוחים והמריבות האינסופיות יטרידו את בני הזוג, ממילא יעלה אז בידו לגזול מהם את מנוחת השבת ושמחתה, ובכך נשללה מהם אחת מנקודות היסוד החשובות באמונתו של כל יהודי. ומשידענו את האמת הזו, נדע ובין שחובה כפולה ומכופלת מוטלת עלינו להכנס לשבת בצורה היותר-רגועה שאפשר, ולדאוג לסלק את כל ההפרעות העוללות לצורך לפתע ביום השבת עצמו, כדי שנוכל להקדיש את כל היממה הקדושה הזו - לתורה וליראת שמים, ולהתעלות אמיתית באמונה. והעצה הראשונה לכך היא להכנס לשבת קצת לפני הזמן, ולא להמתין אפילו לזמן המודפס בלוחות, אלא להקדים קצת לפני.

ונסביר זאת במשל, לשמחת חתונה. הכל יודעים שאם בהזמנה נאמר 'שחור על גבי לבן' שהחופה תיערך בשעה 6, ה'כוונה' היא לשעה 7. ולכן אף אחד לא חושב אפילו להגיע בשעה המודפסת... אף אחד? - לא ממש. יש מי שכן מגיע בזמן ההוא. שני המחוננים. הם, בניגוד לכל יתר משתתפי השמחה, לעולם לא יאחרו לחתונה, ולא עוד אלא שיעשו כל טצדקי על-מנת להיות באולם מחצית-השעה לפני-כן. כל הדברים והסידורים האחרים יידחו מפני האירוע הגדול של חתונת הצאצאים. באותו יום הם לא יקראו לטכנאי כדי שיבוא לתקן את מכונת הכביסה שהתקלקלה; הם גם לא יעמדו בתור בבנק אפילו שיהיה מדובר בענין דחוף. מחשבותיהם של המחוננים תהיינה נתונות אך ורק בעסק אחד ויחיד: החתונה. ולא שהם אינם זקוקים למכונת הכביסה. ולא שאין להם משהו דחוף לסדר בבנק. גם הם נצרכים לכל הסידורים הללו, אבל יש להם משהו קצת יותר דחוף, והוא להגיע לחתונה לפני הזמן שהודפס בהזמנות. וגם אם יקרה שיצטרכו בכל זאת לסדר דבר פלוני, הם לא יאחרו בשל כך את החתונה, אלא ישכימו עם שחר ויזדרזו להעמיד את כל הדברים על מכונם ותיקונם. העיקר - שיוכלו להגיע לפני הזמן לשמחה הגדולה. ויש כאלה שאינם מגיעים לפני, אבל יעשו מאמצים להגיע בדיוק בזמן שנקבע, גם אם הם יודעים שהאולם יהיה עדיין ריק. והם הקרובים, האחים והאחיות, הדודים והדודות, וכו'. אבל כל האחרים, לא יעשו בכלל עסק מכל החתונה, אלא יגיעו לאולם בשעה-לא-שעה, ו'יקפצו' לשם מתוך עסקי החולין שלהם. אם יהיה להם דבר דחוף לסדר באותו יום, הם יתעסקו בו, ורק אחר-כך יבואו לחתונה. ברם, כפי שאמרנו, אם תראה מישהו שמגיע לחתונה לפני הזמן שנכתב בהזמנה, תדע עליו שהוא אחד המחוננים. ולפי זה, המסקנה היא פשוטה מאוד: מי שרוצה להיחשב כ'מחונן' של הקב"ה, יוכיח שהוא עושה עסק מן השבת, שאכפת לו על ענייניה, ויעשה מאמצים להקדים את כניסת השבת בביתו, ולהכנס בשערי האור של שבת-קדשנו, לפני הזמן.

את סדר הלימוד השבתי. ראייה מופלאה לכך, מצאנו במשניות מסכת שבת, בפירוש 'מלאכת שלמה' (המובא בסוף המשניות). הדברים מתייחסים לדברי המשנה (ו' ב') 'לא יצא האיש בסנדל המסומר'. ובברטנורא מסביר 'בסנדל המסומר - של עץ הוא, ותוחבין בו מסמרות לחזקו, ואסרוהו בשבת וביום טוב משום מעשה שהיה'. שפעם אחת היו נחבאים במערה מפני הגזירה, ושמעו קול מעל גבי המערה. כסבורין שעליהן הן באים, דחקו זה את זה והרגו זה את זה במסמרים שבסנדליהן. ומפני שמעשה זה בשבת היה, אסרוהו בשבת וביום טוב, שהוא יום של כנופיא כמו שבת'. והנה, אנחנו עומדים כאן לפני תופעה מאוד לא-מובנת, לכאורה. בגלל מעשה שהיה לפני כל-כך הרבה שנים, עומדים חז"ל וגוזרים גזירה לדורות שלא לנעול מנעל המסומר בשבת! אתמהא! ואם להתרחשות ההיא היה קשר למציאות של ימינו, והיה אפשר לחשוב שהדבר עלול לקרות שנית, חלילה, עוד ניתן היה להבין את סיבת הגזירה; אבל במקרה דנן ברור שמדובר באירוע חד-פעמי מסוגו, ולכאורה אין כל סיבה לגזור על כל עם ישראל, עד סוף כל הדורות, לא לנעול מנעל המסומר. כיצד ניתן להבין דבר זה?

ומצאתי ב'מלאכת שלמה', בשם רבי יהונתן אייבשיץ, דבר מופלא מאוד. וזו לשונו: 'מצאתי כתוב בפירוש ה"ר יהונתן ז"ל, וטעמא כדי שלא יהפך ימי שמחתם ומועדם לאבל, וימנעו ממצוות שבת וי"ט, שהיא חובה על כל ישראל להתענג בהם ולשמוח בהם על כל הטובה אשר עשה השם לישראל, שהבדלים לגוי מגויי הארצות ונתן להם חוקים ומצוות טובים, וימים יודעים לשמור מצוותיו שלא יהיו טרודים בעסקי העולם, ולא ייצא יום אחד מכל שבועת ימי השבוע שלא יעבדוהו באותו היום בכל ליבם, ויום השבת על כולם. 'שיש לאדון לעולם שבקראו בחוכמתו ברצונו במאמרו בששה, ובסוף הששי יצר האדם לעובדו ולהכירו, שאם יעבדנו בכל ליבו תנוה נפשו בעולם שכולו ארוך, ונתן לו לזכר יום השבת שנח בו, ושבת ושמה בכל מיני העולם שמצא, הכל עשוי בלא יגיעה'. עכ"ל. ופירוש הדברים הוא, שהקב"ה רצה שעם ישראל ינוח בשבת מכל עסקי העולם, ולא יהיה שום דבר שיטריד את ליבם, משום 'שהיא חובה על כל ישראל להתענג בהם ולשמוח בהם', וכו'. לכן התייחסו חז"ל בחומרה כה רבה לאירוע ההוא של הסנדלים המסומרים, וחששו שאולי-אולי יקרה עוד פעם כדבר הזה, אף שמדובר בחשש רחוק ביותר, וכדי 'שלא יהפך ימי שמחתם ומועדם לאבל, וימנעו ממצוות שבת וי"ט', גזרו לדורי-דורות שלא לנעול בשבת סנדל המסומר.

והדבר נוגע אלינו בצורה ישירה, משום שלפי ההסבר הנ"ל יש כאן בנין-אב לכל ההפרעות וההטרדות למיניהן, העוללות להשבת את היהודי ממנוחה ביום השבת, שמחויב הוא לסלקן ממנו, ולעשות כל מאמץ אפשרי על-מנת להיכנס לשבת כשהוא רגוע ושלי, כדי שיוכל לנוח מעמלו ולעסוק בתורה. וראה זה פלא, חלק ניכר מן הבעיות של שלום הבית המתגלעות במעונותיהם של ישראל, מתעוררות דוקא ביום השבת. אנשים רבים מספרים לי שבעוד שימי החול עוברים עליהם פחות או יותר בצורה ניוחה, הרי כאשר באה שבת - באה אי-המנוחה... וענייני שלום הבית מתחילים לצוץ לפתע על פני הקרקע.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa
לשמייעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדדים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

ניתן לקבל במייל את
המהדורה המורחבת,
ע"י שליחת בקשה
לדוא"ל של המערכת.

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת בהר - בחוקותי

להשתחוות בצורה כזו, שהרואים יוכלו לחושדו שמשתחוהו
לאבן, וגדר האיסור הוא מפני החשד.

- ג -

ומעתה י"ל, דבהא תליא הפלוגתא בין הסטייפלער להגריי"ש
אלישיב הנ"ל, די"ל דהגריי"ש נקט להלכה כדעת הרמב"ם,
שאיסורא דאבן משכית הוא איסור בעצם, שאין להשתחוות לה'
על אבן משכית, משום דכך העכו"ם משתחוים לע"ז שלהם,
ואי"כ לפי"ז ס"ל, שמי שנפל ולא הי' בדעתו כלל לשם השתחוואה,
אין בזה שום חשש של איסורא דאבן משכית וכנ"ל.

אמנם הסטייפלער חשש גם לדעת החינוך הנ"ל, שהאיסור
דאבן משכית הוא, שלא להיות במצב כזה, שאחרים יכולים
לחושדו שמשתחוהו לאבן משכית וכנ"ל, ואי"כ מבואר שפיר,
דהרי מי שלא ראה את רגע הנפילה של מרן הסטייפלער, הרי ראה
את הסטייפלער כשהוא שוכב על הרצפה, ולכן חשש הסטייפלער
שמא עלול מאן דהו לחושדו שמשתחוהו לאבן ח"ו, ודו"ק.

- ד -

ויש להוכיח כהנ"ל, שכלפי מה שהאחרים יחדוהו
שמשתחוהו לע"ז, לא מהני מה שאין כוונתו להשתחוואה כלל,
ממה שסיפר מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל על מרן החפץ חיים
זצ"ל, ומובא בספר 'אילת השחר' עה"ת (פרשת נשא עמי' לד)
בוה"ל, 'שמעתי מיהודי ישיש ר' אלי' טובי' ז"ל, שלמד אצל
החפץ חיים בתחילת יסוד הישיבה בראדין, שהחפץ חיים נסע
לאחר הפסח לורשה, לצורך הדפסת המשנה ברורה, ונזדמן לו
ליסוע עמו עד לידא... - והנ"ל סיפר, שבאותה נסיעה הבחין
בדבר פלא, דברוסיא לפני מלחמת העולם הראשונה, הי' בכל
פרשת דרכים צלב, שהגויים היו משתחוים לו בעברם לידו'.

'והחפץ חיים נרדם בנסיעה, ובדרך שהעגלה מיטלטלת הי'
נע ראשו הנה והנה, אבל כשהתקרבו בסמיכות להצלב, ראשו של
החפץ חיים עמד ישר ולא זז כלום, ואחרי שעברו מקום של
הצלב, שוב נינענע עם הראש, והכל הי' בתוך השינה, דשמרו עליו
משמים, שלא ייראה כמשתחוהו לצלב ח"ו עכ"ל.

ומעתה אי נימא דבכה"ג שאין כוונתו כלל לשם השתחוואה,
אין מקום לחשוש שמא יחדוהו שמשתחוהו לע"ז, אי"כ צ"ע
טובא, מה הטעם שעשו מן השמים כזה מופת נפלא, אם אין לו
שום עניין ותועלת, והלא אין נעשים ניסים אם אין בהם צורך, -
אלא בע"כ מוכח, דהמופת נעשה בכדי שלא יהי' על הח"ח שום
סרך של חשד, ומזה גופא חשש הסטייפלער זצ"ל, ונפלא.

להקלטת תגובות והערות: קו 'מים זכים' 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

לא תעשו לכם אילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן
משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה כי אני ה' אלקיכם:
(כו, א).

הנה בספר 'תולדות יעקב' (עמ' רד) מסופר על מרן
הסטייפלער זצ"ל בזה"ל, 'באחת השבתות יצא ללכת לביהכ"נ
לתפילת שחרית... באמצע הדרך עבר רבינו במקום צר, אשר
בצידו אחד צמח אילן גדול, ובצד האחר חנתה מכונית, והשביל
צר מאוד ביניהם'.

'בצעדו בשביל הצר מעדו קרסוליו, ותיכף תוך כדי איבוד
משקל גופו, לא איבד רבינו את משקל רוחו, ועל אף שבאופן
טבעי היה עליו להיאהז בידיו בצדדים, חשש רבינו להשתמש
באילן בשבת, ומצד שני חשש לגעת במכונית, ותוך כדי נפילה
תפס בשתי ידיו זו בזו ונפל על הארץ, כך שכב רבינו כמה רגעים,
עד שנתאושש וקם, ולא רצה להיעזר באיש'.

'ב"ה יצא רבינו שלם בגופו וברוחו מהנפילה... לאחר
התפילה כששב לביתו אמר, שכל זמן שכיבתו על הארץ, חשש
מהאיסור ו'אבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה',
שאסור לשכב בפישוט ידים ורגלים על רצפה של אבנים, ומזה
חרד רבינו עכ"ל, - [ובדומה לזה, ע"י בדברי הספדו של הגרב"ד
פוברסקי שליט"א על הסטייפלער, שהובאו בספר 'אשכבתיה
דרבי' (ח"א עמ' סא)].

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דנה בספר 'אבני חן' (ח"ב עמ' תצח) הביא מאביו הגריי"
זילברשטיין שליט"א בזה"ל, 'והנה באחד הספרים מסופר, על
אחד מגדולי התורה והיראה שנפל על הרצפה, וזעק שחושש
מלעבור על לאו של השתחויה על אבן משכית, ומו"ח (שליט"א)
[מרן הגריי"ש אלישיב זצ"ל] דחה דבר זה, ואמר שנפילה על אבן
משכית, לא נגע ולא פגע בהאי איסורא', - עד כאן מהספר הנ"ל.

ומעתה יל"ע טובא בזה, מדוע חשש הסטייפלער זצ"ל
לאיסורא דאבן משכית, ומדוע לדעת הגריי"ש זצ"ל אין שום
חשש בזה.

- ב -

והנה בספר החינוך (מצוה שמט) ביאר את גדר האיסור של
אבן משכית בזה"ל, 'שלא נשתחוהו על אבן משכית, אפי' לשם
ברוך הוא... ומשורשי המצוה, כתב הרמב"ם ז"ל, שהוא לפי
שהיו עושין כן לע"ז, ישמו אבנים מצויירות במלאכה נאה לפני
הצלם, והיו משתחוים עליה לפניו', - והיינו שלדעת הרמב"ם
גדר האיסור הוא, שאסור להשתחוות להי' כדרך שמשתחוים
לע"ז.

אמנם החינוך ביאר את האיסור בדרך אחרת וז"ל, 'ואפשר
לומר ג"כ, שהטעם מפני שנראה כמשתחוהו לאבן עצמה, אחר
שהכינוה וצירוה והיא נאה, יש מקום לחשד... והתורה תרחיק
האדם הרבה, מלעשות דבר שייחשד בו, ועוד שלא ישלשו
אחריו...', - והיינו שלדעת החינוך גדר האיסור הוא, שאסור

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת
המציינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת.

להנצחת שמות לע"נ ולרפו"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

כשאחרים מתעסקים בחידות...

אתה תוציא את החידו"ת שלך!

בצוף הוצאה לאור ערוכים להמשיך
לתת את השירות הטוב ביותר
לכל עמלי התורה שמנצלים את
תקופת הקורונה כדי להגדיל תורה.

אנחנו כאן בשבילך,

*מכתב היד
ועד לספר המהודר*

התקשר עכשיו כדי לקבוע פגישה טלפונית
ולצאת לאור: 02-6504055

www.tzufbooks.co.il | zuf@zuf.co.il

הדפסה

הדפסה דיגיטלית

סיוע

הערה

שיכתוב

הקלדה

הפרשה המחכימה

**פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשות בהר בחוקותי התש"פ גליון 124**

פרשת בהר

בטחון בהשם לבדו

שאלה: מהו החסרון למי שבטוח באחר זולת הקדוש ברוך הוא?
א. ויקרא כה, כו: "ואיש כי לא יהיה לו גואל, והשיגה ידו, וביצא כדי גאולתו". יש לפרש בדרך רמז, כי אם יש לאדם קרובים עשירים, לפעמים הוא סומך עליהם שיגאלוהו, וזהו חסרון [כמאמר דוד (תהלים קמו, ג-ה) "אל תבטחו בנדיבים, בן אדם שאין לו תשועה... אשרי שאל יעקב בעזרו, שברו (בטחוננו) על ה' אלוהיו". וירמיהו אמר (ירמיה יז, ה) "ארוך הגבר אשר יבטח באדם... ומן ה' יסור לבו"], אבל כשאין לאיש גואל, הוא מתאמץ בעצמו, וכיצד? על ידי שמתפלל אל ה' ונשען רק עליו, וזהו "והשיגה ידו", אם יתאמץ בעצמו, "ומצא כדי גאולתו", שאז תהיה לו הגאולה. וכעין מה שפירש ה'חתם סופר' שכאשר יודעים שאין שום גואל מלבד ה' יתברך, סומכים רק עליו, אז ה' מושיע. וכעין מה שהבאנו (דברים ח"א יא, יב 'עצה לזכיה בדין') שהעצה לזכות בדין של ראש השנה היא להשים עצמו רש ועני בפני הקדוש ברוך הוא, לדעת שאין אחר זולתו שיוכל להצילו, ולהכיר ש"אין לנו מלך אלא אתה".

וכן מצינו (פרקי דרבי אליעזר, פרק מג וסנהדרין קג.) אצל מנשה בן חזקיה שעל אף שעשה את כל התועבות שבעולם וזכה לאלהים אחרים, בכל זאת בשעה שבאו שונאיו ושמוהו בדוד מים רותחים, קרא שם לכל אלהים אחרים שזכה להם, ואף אחד לא ענהו להצילו, אמר: אקרא לאלקי אבותי בכל לבי, אולי יעשה ה' לי ככל נפלאותיו. וכשקרא לאלוקי אבותיו, רצו המלאכים לחסום תפילתו, אבל הקדוש ברוך הוא חתר לו חתירה ברקיע ונעתר לו לשמוע את תפילתו, ובאותה שעה אמר מנשה: 'יש דין ויש דיין', ושב בתשובה במשך ל"ג שנה וקיבלו הקדוש ברוך הוא. ומוכח גם כן שבשעה שראה שאין לו למי לפנות, אז הכיר בהקדוש ברוך הוא, וקיבלו ה' בתשובה שלימה לפניו.

אמנם החושב לבטוח בבני אדם, לפעמים הקדוש ברוך הוא משאירו תחת מי שבטח בו, וכן החושב לשים מבטחו בדברים אחרים כמו בכספו וזהבו, הקדוש ברוך הוא כאילו עוזבו כאומר לו: נראה אותך מסתדר עם מי שאתה בטוח בו, ואז מתגלה קלונו. וכמאמר שלמה (משלי יא, כח) "בטח בעושרו הוא יפול,

וכעלה צדיקים יפרחו", ופירש האבן עזרא (וכעין זה ברלב"ג) "בוטח בעושרו – ולא בשם, לא יועילנו, כי הוא יפול ביד מבקשי נפשו, ו(אילו) הצדיקים שיבטחו בהשם ולא בעושרם, יפרחו ויציצו כעלה". **וכן** כתב ב'חובות הלבבות' (ריש שער הבטחון) "שהעבד חייב לבטוח על אדוניו, מפני שאם איננו בטוח באלקים – בטוח בזולתו, ומי שבטוח בזולת ה' – מסיר האלקים השגחתו מעליו ומניח אותו ביד מי שבטח עליו, ויהיה כמי שנאמר בו (ירמיה ב, יג) 'אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים'... ואמר הכתוב (שם יז, ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', ואמר (תהלים מ, ה) 'אשרי הגבר אשר שם (על) ה' מבטחו, ולא פנה אל רהבים (הגאים המתרברבים, או הבלי העולם הזה) ושטי כזב (והסוטים אל השקר)', ואמר (ירמיה יז, ה) 'ארוך הגבר אשר יבטח באדם, ושם בשר זרועו, ומן ה' יסור לבו' (ססומך על כח בשר ודם, וסר לבו מה)".

כך תהיה גם הגאולה העתידה, כמו שאמרו (סוטה מט): **שבעקבתא דמשיחא** (כלומר בשעת סוף הגלות הסמוכה לביאת המשיח) 'אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים', כלומר שתבוא הישועה רק כשכולם יכירו שאין לנו אפשרות להישען על שום אדם או על כח מסויים, ואין שום סיכוי להנצל אלא לסמוך ולבטוח רק על אבינו שבשמים. **וכן** אמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר, פרק כט) לגבי אחרית הימים על ישמעאל, שבלעם אמר (במדבר כד, כג) "אוי מי יחיה משומו אל", שהקדוש ברוך הוא קרא לו רק שם הדומה לישראל, שהוא ישמעאל – אל שעל ידי שיצעקו 'אוי וידעו שאין שום תשועה מבלעדי ה' יתברך בלבדו, אז 'ישמע' להם 'אל' אלקי ישראל להושיעם ולהוציאם מצרתם.

ובתחילה זימן הקדוש ברוך הוא שהעריביים יעשו טרור עם אידיאל שמסכימים אף להתאבד על כך) שמסתמא היא גלות ישמעאל, וכן משמע בעץ הדעת טוב ממחר"ח ויטאל על הפסוק (תהלים קכד, ב) "בקום עלינו אדם", ועל ידי כך היה תהליך שיבינו כולם שבדרך הטבע לא שייך להלחם נגדם, ואין לנו להשען על צבא וכדומה, אלא על אבינו שבשמים, וכך תוכל לבוא הגאולה (וכמו שכתבנו בדברים ח"א הנזכר, ובדברים ח"ג לא, יח 'אמונה בה' לבדו). **וכנראה** שלא היה זה מספיק, והוסיף לנו הקדוש ברוך הוא את נגיף הקורונה, שבוה ניתן להרגיש זאת יותר, כי גם על שאר הדברים שסמכו כל כך, כמו הכלכלה, הרפואה והטכנולוגיה, על ידי חיידק אחד

גור הדין שאז צריך צעקה לשנות את הפסק (ועיין בזה בדברים ח"א ג, כד' התפילה מבטלת את הגזירה).

תשובה: עדיף למנוע מהאדם את הסכנה עוד קודם שתבא עליו, כי לאחר שנסתכן, קשה יותר להוציאו ממנה.

צדקה ראויה לנצרך

שאלה: מהי הדרך הראויה לתת את הצדקה לנצרך?

ג. ויקרא כה, לה: "וכי ימוך אוזיך ומטלה ידו עמך והזוזקת בו". אמרו במדרש (ויק"ר לה, ו) "וכי ימוך אחיך – שמונה שמות נקראו לעני... עני – כמשמעו, אביון – שמתאוה לכל... מך – שהוא מך לפני כולם, ועשוי כמין אסקופה התחתונה, לפיכך משה מזהיר: וכי ימוך אחיך". ולפי זה נמצא (אמרי שמאי, אות רכה) שמלבד מה שהעני זקוק לכסף מבחינה גשמית, עוד הוא נמוך בעיני עצמו כאסקופה הנדרסת, וצריכים לתומכו ולחזק את רוחו.

וכבר אמרו בגמרא (בבא בתרא ט:) שהנותן צדקה לעני מתברך בשש ברכות, וגדול ממנו המפייסו בדברים, שאפילו שלא נותן לו צדקה מתברך באחת עשרה ברכות (כפירוש תוספות סד"ה והמפייסו, ומאירי שם, רמב"ם מתנות עניים, י, ה וטור ושולחן ערוך י"ד רמט, ג).¹ **וכן** כתוב (דברים טו, ט) "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך", ופירש רש"י "כי בגלל הדבר – אפילו אמרת ליתן, אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה". ומקורו בתוספתא (פאה ד, יז) שאמרו "אמר ליתן ונתן – נותנין לו שכר אמירה ושכר מעשה, אמר ליתן ולא הספיק בידו ליתן – נותנין לו שכר אמירה כשכר מעשה (כעין אמרם בקידושין לט: מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה), לא אמר ליתן אבל אמר לאחרים: נתנו – נותנין לו שכר על כך, שנאמר 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך' וגו'², לא אמר לאחרים: נתנו, אבל מניח לו (מיישב את לבו של חבירו) בדברים טובים, מנין שנותנים לו שכר על כך? שנאמר 'כי בגלל הדבר הזה'". הרי שהאדם מקבל שכר גם על דיבור טוב בלבד, ולפעמים נחשב לו גם כעושה מצוה ממש.

במדרש (ילקוט שמעוני משלי טו, תתקנ"ג) הובא מעשה בשעה ששלמה המלך ירד ממלכותו, כיבדו אחד ואירחו בביתו ופיטמו

¹ בקול אליהו להגר"א רמז כן בפסוק (דברים טו, ט) "כי בגלל הדבר הזה", "הזה" בגימטריה י"ז, שהנותן צדקה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים ב"א ברכות כמו שאמרו חז"ל, ואם כן גם נותן וגם מפייס מתברך ב"ז ברכות (כמו שכתבו התוספות ה"ל), וזהו "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'". ובכ"ל יקר (שם בפסוק ד) כתב שזוהו המפורש בהמשך (שם בפסוק יא) "על כן אנכי מצוך לאמר", כי האמירה עיקר וטובה מן הנתנה, שהרי הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, ואילו המפייסו מתברך ב"א ברכות, וזהו "לאמר" לו דברי ריצוי ופיסו.

² אף ששנינו (אבות ה, ג) 'אמר: יתנו אחרים והוא לא יתן – עינו רעה בשל', צריך לומר שכאן מדובר כשאין באפשרותו לתת בעצמו ולכן מקבל שכר לפחות על מה שאמר זאת לאחרים, מה שאין כן במשנה (אבות שם) מדובר שאפילו שיש לו אינו רוצה לתת משל עצמו, אלא אומר שיתנו זאת אחרים, ולכן נתבע על כך. וגם ההפלאה דייק את לשון הפסוק "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך", שהברכה המיוחדת לנותני הצדקה היא על 'הדיבורים' הטובים שהנותן מדבר לפני הנצרך, ומעודדו ונותן לו בחפץ לב ומרגיעו. וכן מצינו בגמרא (בבא בתרא יא) 'ש"ל הנותן פרוטה לעני – מתברך בשש ברכות'. אבל 'המפייסו בדברים – מתברך ב"א ברכות'.

שאפילו לא רואים אותו בעין, כל העולם הוסת ונשתבשו מערכתיו, עד שאנשים מפחדים לצאת מביתם. ולכן מלבד שעלינו לחזור בתשובה ולהתעורר על מה עשה ה' לנו כך, להשליכנו מבתי כנסיות ומבתי מדרשות וכו' (עיין ברמב"ם תעניות א, א ואילך), לעמוד בנסיון, ולהשתדל לקיים את לימוד התורה והמצוות בכל כוחינו, וכמובן שלא להזניחם חלילה, עוד עלינו להכניס הכרה זו היטב בלבנו כי 'אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים', ולדעת שהכל מאתו יתברך ו"אין עוד מלבדו".
תשובה: על האדם לבטוח רק בהשם, ולדעת שאין אחר זולתו לעזור, ואם עושה כן, אז הקדוש ברוך הוא עוזרו.

מעלת ההצלה קודם הנפילה

שאלה: מה הזמן שראוי להציל את האדם שיכול להיות בסכנה?
ב. ויקרא כה, לה: "וכי ימוך אוזיך ומטלה ידו עמך והזוזקת בו". פירש רש"י "אל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד, למה זה דומה? למשאו שעל החמור, (שכל זמן שעדיין) עודהו על החמור – (מספיק אדם) אחד תופס בו ומעמידו, (מה שאין כן אם כבר) נפל לארץ – (אפילו) חמשה (בני אדם) אין מעמידין אותו". (ובגור אריה למהר"ל פירש שאם לא כן לפה לי 'החזקת', אלא שלשון זה הוא שיחזקינו שלא יפול ולא יניחנו לירד). וכן כתב האבן עזרא "והחזקת בו" שלא יפול. וכן פסק הרמב"ם (מתנות עניים, י, ז) "שמונה מעלות יש בצדקה, זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה, זה המחזיק ביד ישראל שמך, ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה, כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול, ועל זה נאמר 'והחזקת בו גר ותושב וחי עמך' כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך". הרי שאם מצילים אותו בזמן, אפשר להצילו על ידי אדם אחד בלבד, מה שאין כן לאחר שנפל כבר, אפילו חמשה בני אדם יקשה עליהם להרימו. ואם כן יש להזהר שלא לאחר את המועד.

והוא גם ענין כללי כלפי האדם עצמו, שלעולם עדיף לשמור שלא ליפול, כי אחרי שנופל צריך הרבה עבודה לקום. גם ילד שיורד קצת ברוחניות, עדיף להשקיע מיד במורים פרטיים, לקנות לו פרסים יקרים ולעודדו, כי אחר כך, אם חלילה הוא כבר נפל, קשה מאוד להשיבו למסלול, ומי יודע אם יצליח... **מעין** זה מצינו שכח התפילה לעזור הרבה יותר קודם היווצרות הדבר מלאחריו, כלשון רבינו יונה (ברכות ג. מדהרי"ף, והובא דבריו גם בבית יוסף ובלבוש או"ח סוף סימן רמ) "התפילה שמתפלל קודם ההריון היא מועילה יותר מהתפילה שמתפלל אחר כך, מפני שבשעת ההריון גוזרין מה יהיה משפט הנער ומעשהו, כדאמרינן (גדה טו.) מלאך הממונה על ההריון... ואומר: טיפה זו עשיר או עני, טיפש או חכם... ואף על פי שהתפילה מבטלת המזל (שנגזר על הולד שיהיה), אפילו הכי (בכל זאת) כדי לבטל הגזירה צריך תפילה ותחנונים יותר, אבל כשהיה קודם הגזירה אין צריך להרבות בתפלה כל כך". וכן מבואר בגמרא (ראש השנה טו.) שהתפילה שקודם ראש השנה מועילה הרבה יותר מלאחר

במאכלים אלא שציערו בדברים שהזכיר לו ימי מלכותו, ואילו למחרת שאירחו עני האכילו ירק וניחמו בדבריו, וסיים המדרש 'כיון ששמע כך שבע', ועל זה אמר שלמה (משלי טו, יז) "טוב ארוחת ירק משור אבוס", והיינו "טוב ארוחת ירק" שאכל אצל העני והראה לו פנים יפות, "משור אבוס" שהביא לו אותו עשיר והזכיר לו את צערו. **ובמעיל צדקה** (סימן תקלא) כתב, שנלמד מזה שהמפייס לעני ומנחמו, נחשב כאילו משביעו ממש, שהרי אמר שכיון ששמע שלמה אותם הפיוסים שבע, לפי שדברי הפיוס והנחמה נותנים חוזה לנפש ומברין את הגוף כאכילה ושתיה. כיון שמכניס שמחה בליבו עם אותם הדברים, והשמחה משביעה את האדם (וכעין אומרים בכתובות קיא: 'טוב המלבין שיניים לחבירו יותר ממשקהו חלב'). ולכן אמרו רז"ל שהנותן צדקה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו מתברך ב"א ברכות, לפי שהנותן אפילו שמפרנסו עדיין נשאר העני בדאגת עניותו. מה שאין כן המפייסו, שמשביעו בדברי הפיוסים, על ידי שמשמחו ומחזקו שישים על לבו שבסייעתא דשמיא הקדוש ברוך הוא יחזיר לו את הגלגל לטובה.

וכן מבואר במדרש (ויק"ר לד, טו) שאם אין לאדם מה לתת לעני, לפחות ינחמו בדברים. וכתב רבינו יונה (אגרת התשובה כו-כח) "יחזיק ידו בגמ"ח, ואם דל הוא ואין ידו משגת ישים בכל הזכויות ידו ובנהרות הצדק ימינו בלא כסף ובלא מחיר, וברוח שפתיו ילבש צדקה כשריון, ובאמרי פיו יהיה רב פעלים ויגדיל ויאדיר מעשיו גדולים מן האדיר שבנדיבים, ומן המפזרים ונותנים לצדקה. וזה מעשה גמ"ח, ידבר על לב העני, ויהיו דבריו נחת רוח לאביון, וינחמהו ממעשיו ומעצבון ידיו ויכבדהו וינשאהו וכו'. וכמו שאמרו בגמרא (הנוכרת) והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות... והוא ענין פיוס דברים והראותו לו רצון טוב בלב שלום ובנפש הפיצה... כי שכרו הרבה מאוד מן עושה צדקות, וברכות רבות ונכבדות ממנו. והשלישית יתן לו עצה טובה והגונה לרווחתו ולהצלחתו... כי האדם שמח בהכירו אהבת חבירו הנאמן לו בהשגיתו על מעשיו מחמת רצונו הטוב". **גם** ה'חפץ חיים' (אהבת חסד ג, ח) כתב "אם רואה את חבירו שהוא עצב מפני דלותו או איזה צרה ח"ו, ואינו יכול לעזור לו, על כל פנים מצוה לדבר על לבו ולהפיגו מדאגתו, וזהו הכל בכלל גמ"ח, וכמו שכתב רבינו יונה באגרת התשובה (הנ"ל). כמה גדולה מידה זו, שמזומן עבורה לחיי עולם הבא, כדאיתא בתענית (כב). לגבי מעשה דרב ברוקא (באותם אנשים שהיו בשמחה ובטוב לבב ובידו ושמתו בני אדם, והובטחו על כך שהם בני עוה"ב)".

מעשה היה (הובא ב'נתיבות אור' להגר"י בלאור עמ' נו:) עם רבי ישראל סלנטר זצ"ל, פעם אחת שח עם אחד ממקורביו במילי דעלמא (בדברי העולם) ובפנים שוחקות, ולתמיהת תלמידו: מדוע אינו חושש משיחה בדברים בטלים? השיבו רבי ישראל: 'זה האיש היה מר נפש מאוד, והיה חסד גדול לשמח את נפשו העגומה, ולהסיח ממנו דאגתו ועצבונו, עתה במה אוכל להרנין את לבבו, האם לטפס עמו בעניני יראה ומוסר, הלא אך במתק שפתים מעניני תבל (ועולם הזה המדברים אל לבו)'. **כעין** זה כתב ה'חפץ חיים' (אהבת חסד ג, ח) "בכלל מצות 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט,

ח), היינו שכל הדברים שאתה רוצה שיעשו לך אחרים, בין שיסייעו אותם לך בענייך בכל צרכך, או כשאתה בדאגה וברוב צער שיפיגוך מדאגתך, כן תעשה אותם גם אתה לאחריך". והוא הדין בכל אופני צער שקורה לאדם, וכדברי ה'פלא יועץ' (ערך 'נחמה') "ידוע שבכלל מצות גמ"ח הוא תנחומי אבלים, ולא דוקא אבלים, אלא על כל מין צרה שלא תבא על האדם, מצוה לנווד לו ולנחמו בדברים הנכנסים ללב לפי הצרה".

(וב'שלום רב' מא, ב הארכנו עוד בכל זה). **כל** מילה טובה שיכול האדם לומר לחבירו – עליו לאומרה, כאומרים בזהר (פרשת תודיע מז. בתרגום והובא גם ביסוד ושורש העבודה א, ח) שכמו שהאדם נענש על דיבור רע שדיבר כמו לשון הרע וכדומה – כך נענש על דיבור טוב שהוצרך לדבר ונמנע ולא דיבר, כגון שבא לידו לשמח ולחזק את חבירו בדברים טובים ומנע עצמו מכך, שנענש משום שפגם את רוח המדבר ההוא, שהוא נתקן ונברא כדי לדבר ובוזה לפעול למעלה, ולדבר ולפעול למטה, ובלבד שיהיו כל דבריו בקדושה³, והוא דבר מבהיל. ולכן כל שיש בידו לעודד את רוחו של חבירו, לפרגן לו ולומר לו מילה טובה – אל יחסוך בכך ויגדל שכרו הרבה.

ובאמת צריך להבין מה המקור והחובה לדבר טוב לזולת, כי בשלמא מה דיבור לשון הרע נאסר במפורש בתורה ולכן אם מדבר יענש על כך, אבל למה יענש על מניעת דיבור טוב. ולכאורה הטעם בזה כי מלבד מצות "ואהבת לרעך כמוך" שהוכרנו בשם החפץ חיים, ומצות גמ"ח שהבאנו בשם ה'פלא יועץ', עוד הסיבה משום שכל מהות האדם הוא בכח המדבר שבו (כמו שהרחבנו בבראשית ב, ז 'מעלת האדם', ובפרט לפי הנתבאר (בשמות יח, כ 'השלמת חסרון חבירו', ובמדבר בהפטרות פרשת בלק 'עמל בטובת חבירו') שמכלל חובת החסד הוא "לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חבירו (שערי תשובה ג, יג)", וכפי שביאר הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל (משגיח בישיבות חברון ואור אלחנן) את דברי רבי ישראל מסלנט שהאדם חייב לעשות חסד עם זולתו כפרעון חוב, אפילו אם האדם שיקבל זאת עלול להשתמש בזה לרעה ויגרם לו לכבוד וגאווה.

תשובה: חובה גדולה מוטלת על האדם לומר מילה טובה לזולתו, בפרט לעני או לאדם הנצרך כדי ליישב את לבו.

מחשבה למניעת איסור

שאלה: מה צריך האדם לחשוב כדי למנוע את עצמו מלעשות דבר אסור?

ד. ויקרא כה, לו: "אל תקוץ מאתו זש"ך ותרביית, ויראת מאלקיך". פירש רש"י (ומקורו בבבא מציעא סא:) "ויראת מאלקיך – לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר (לקיחת) הרביית, וקשה (לו) לפרוש הימנו, ומורה לעצמו היתר (בדבר, לומר שהדבר מוצדק, והוא כתשלום בעבור מניעת הרווח) בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו (כל הזמן ההלואה, ולא יכל המלוה לישא ולתת עמהם, לכך) הוצרך לומר

³ ולכן המצורע מביא שני ציפורים, אחד כנגד הדיבורים האסורים שדיבר כגון לשון הרע, והשני כנגד הדיבורים הנצרכים שנמנע מלדבר, כמו לחזק ולעודד את זולתו.

ואמרו עוד (במדב"ר כ, כא ותנחומא בלק, טו) אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: אם שמרתם מצוותי אני מפיל שונאיכם לפניכם. גם הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם אבינו (תנחומא לך לך, יא) "אתה עסקת בתורת, חייד שאני מגן לך, כשם שהמגן אוחזו החרב, אפילו זורקים בו חצים ואבנים המגן מקבלם, כך אני מגן לך, ולא לך בלבד אלא אף לבניך אם יהיו עוסקין בתורת כשם שעסקת אתה, כך אני נעשה להם כמגן".

וכן אמרו במדרש (ב"ר סה, כ) "הקול, קול יעקב" (בראשית כו, כב), אין יעקב שולט (בעולם בכח ודוע) אלא בקולו (של תפילה ותורה). אבל, "והידיים ידי עשו", אין עשו שולט (בעולם בצדק ובוכות) אלא בידיים (בכח הודוע)... דבר אחר, "הקול קול יעקב", אמר רבי ברכיה בשעה שיעקב מרכין בקולו (שחוטא בקולו ללחוש בדברי גנות ולשון הרע, או קטרוג על הצדיקים) – ידי עשו שולטות, ככתוב (שמות יז, ג-ח) "וילן העם על משה... ויבא עמלק וילחם עם ישראל" (שבשעה שדיברו קנטור על משה ואהרן שלט בהם עמלק בנו של עשו). ובשעה שהוא מצפצף בקולו (בדברי תורה, אפילו קולות וצפצופים של תינוקות של בית רבן שלומדים בגניסה בלבד בלא הבנה, גם בזה) – אין הידיים ידי עשו שאין ידי עשו שולטות. **אמר** רב אבא בר כהנא לא עמדו פילוסופין באומות העולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי, נתכנסו כל אומות העולם אצלו, אמרו לו: תאמר שאנו יכולים להזדווג לאומה זו (האם ננצח במלחמה נגד ישראל), אמר להם: לכו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן, ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן (בדברי תורה) – אין אתם יכולים להזדווג להם, שכך הבטיחן אביהן ואמר להם: "הקול – קול יעקב", בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות – אין "הידיים ידי עשו" (שאינם יכולים לשלוט בהם). ואם לאו – "הידיים ידי עשו", אין אתם יכולים להם. ומוכח ששליטת יעקב בעולם היא על ידי הפה, ושליטת עשו היא בכח. וגם בשאר המדרשים הנזכרים מוכח שההתנהגות עם ישראל נמדדת לפי כח דיבורם, אם מצפצפים בתורה או חלילה בדברי לשון הרע וכדומה.

ובאמת כבר הרחבנו בכך בכמה מקומות⁴ שבכח לימוד התורה להגן על ישראל מפני אויבים ומפגעים, אבל צריך לדעת שעיקר כח השמירה על ידי התורה, היא באופן של לימוד התורה ברציפות ללא הפסקים, וכפי שדרש הגר"נ קרליץ זצ"ל ('חוט שני' ריבתי, עמ' כו): ברמב"ם (תלמוד תורה, ג, ו) כתב "מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו (של תלמוד תורה) כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיה דעתו לדברים אחרים. ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת, כך היא דרכה של תורה פת

'ויראת מאלקיך' (כי גם אם סבור אתה שאין בכך שום דופי, מכל מקום עליך להתיר את אלקיך שאסר זאת). או (פירוש נוסף שהפסוק מדבר על) התולדה מעותיו בנכרי (שמלוח ממעותיו ומשקר ואומר שהם של גוי ושהוא רק שלוחו) כדי להלוותם לישראל ברבית (והלווה אין מכיר בשקרו וחושב שאמת בפיו), הרי זה דבר המסור ללבו של אדם ומחשבתו (כי רק הוא לבדו יודע של מי המעות), לכך הוצרך לומר 'ויראת מאלקיך' (שעליך להתיר את מאלקיך היודע הכל). וכבר הרחבנו בזה במקום אחר שאין האדם יכול לעשות ולחשוב ככל העולה על רוחו, כי הכל גלוי וידוע בפני הקדוש ברוך הוא בוחן הלבבות, וכשיפנים זאת האדם אל לבו, ממילא יתנהג כרצון יוצרו וימנע מלחטוא.

ואף שמסופר (ברכות כח): "כשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות... אמרו לו: רבינו, ברכנו. אמר להם: יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו: עד כאן (בתמיה, וכי דורש אתה מעמנו שנידא מן השמים רק כמורא בשר ודם ולא יותר?), אמר להם: ולואי (הלואי שתידא ממנו כמורא בשר ודם, שאם כן תחדלו מעשיית הרבה עבירות), תדעו (והראיה לדבר), כשאדם עובר עבירה (בסתר, וידוע שהכל גלוי להקדוש ברוך הוא, ואינו נמנע ממעשהו) אומר: (העיקר) שלא יראני אדם". **אבל** על האדם לדעת, שגם אם הוא חושב שאין אדם שרואהו, הקדוש ברוך הוא רואהו בכל מעשיו, והכל גלוי וידוע לפניו. וכלשון הרא"ש (אורחות חיים, קט) "אל תעש בסתר מה שתתבייש בגלוי, ואל תאמר: מי רואני, כי מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו, ג). וכלשון הרמ"א (או"ח א, א, ומקורו במורה נבוכים להרמב"ם ג, נב) "שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים טו, ח), הוא כלל גדול במעלת הצדיקים" (כמו שהרחבנו בבראשית לח, כה 'הכרת הבורא'). ולכן אם מפתחו היצר לחטוא, יפנים אל לבו שהכל גלוי וידוע לפניו וצריך לתת בפניו דין וחשבון, ועל ידי כך יימנע מן החטא. **תשובה:** אם היצר מפתח את האדם לעשות דבר אסור, עליו לשים אל לבו שהכל ידוע לפניו יתברך, ועתיד הוא לתת על כך דין וחשבון, ועל ידי זה יימנע מן החטא.

פרשת בחוקות

ההגנה מאויבים ופגעים

שאלה: מתי הדרך הטובה להינצל מאויבים ופגעים רעים שלא יזיקונו כלל?

ה. ויקרא כו, ג-ו: "אם בזווקותי תלכו... וישבתם לבטוח בארצכם, ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מוזריר, והשבת זוית רעה... וזורב לא תעבור בארצכם". פירש רש"י "אם בחוקתי תלכו – שתהיו עמלים בתורה", ועל זה המשיך הכתוב "וישבתם לבטוח... וחרב לא תעבור בארצכם", ומבואר שהדרך הטובה לשבת בטוח בארצנו הוא רק על ידי שנהיה עמלים בתורה. וכעין זה אמרו במדרש (ויק"ר לה, ו. דב"ר ד, ב) "הסייף (החרב) והספר ירדו (ניתנו) מן השמים מכורכים זה בזה, אמר להם הקדוש ברוך הוא: אם שמרתם (ועשיתם) מה שכתוב בספר זה, הרי אתם ניצולים מן הסייף, ואם לאו סוף שהוא הורג אתכם".

⁴ לעיל (בראשית כו, כב 'כח הפה בישראל') הארכנו עוד בזה שמוות וכח בני ישראל הוא בפיהם, שמשמיעים קול תורה ותפילה, ולא בידיים להלחם במכות חלילה. גם הבאנו שם (ת, מ' יחידות ימדי עשו) כי הסכנה העצומה שיש בהפסק מלימוד התורה, כי בעת שמפסיקים מלהשמיע קול יעקב בתורה ותפילה, אז גובר "ידי עשו" שחי על חרבנו. וכן הרחבנו להלן (דברים ח"א ב, ג 'עצה להנצל – תורה') שהדרך היחידה להתגבר על אויבינו המבקשים רעתנו, היא רק להצפין עצמינו באהלה של תורה ולהגביר את קול יעקב, ולא חלילה להוציאם מבית המדרש, אף לא כדי להלחם. ולהלן (דברים ח"ב, ג 'כח השמירה שבתלמוד תורה') כתבנו עוד שכח לימוד התורה הוא לאין שיעור, ובכוחו להגן על הנלחמים במלחמה אף בשעה שאין עוסקים בה.

במלח תאכל ומים במשורה תשתה...". מבואר שהקדים ועשה כלל למי שחפץ לזכות בכתר תורה, שלא יסיה דעתו לדברים אחרים, והיינו שכדי להיות במצב של 'שמוע תשמעון' המדבר על לימוד התורה, צריך שהתורה תהיה עימו תמיד ואז הוא זוכה לכתרה של תורה, ורק תורה כזו משמרתו, שהרי אמרו (בבא בתרא ת.) שאין גובין מתלמידי חכמים לבנין החומה ולתיקון השערים משום שחכמים אינם צריכים שמירה, פירש הכסף משנה (תלמוד תורה, י) מפני ש'תורתן משמרתן' ויש להם כבר שמירה.

אבל מי שעושה תורתו קרעים קרעים, הרי הוא רחוק מכתרה של תורה, ורחוק הוא מ'תורתן משמרתן'. וכל שכן אלו שבאים ללמוד עם טלפון נייד – פלאפון (כשאין סיבה של פיקוח נפש), ובפרט כאשר נמצאים בבית המדרש אין להסיה דעתו לדברים אחרים, וכל שכן על ידי הפלאפון הזה, שהרי בבית המדרש אין משיחין אלא בדברי תורה, ואיך יתכן שבלימוד תורה כזה יש את המעלה ש'תורתן משמרתן', בפרט בזמננו ש'תורתן משמרתן' נחוץ ביותר לכלל ישראל, ומאוד חייבים לקצר בעניינים האחרים (עד כאן דברי).

מסופר שלפני כמה שנים בשעה שהיו התראות משונאי ישראל על פיגועים במקומות לימודים ומטעם השלטונות הצריכו להעמיד שומרים בכל המוסדות, ראש הישיבה הלך לאחד מגדולי הדור לשואלו אם צריך להוציא הוצאות מרובות על השמירה, אותו גדול שאל: האם מדברים שם בבית המדרש בפלאפון באמצע הלימוד, השיבו הרב לחיוב, אז אמר לו הרב: אם כן, אין הבטחה של 'תורה מגנא ומצלא'... כמה נוראים הדברים.

תשובה: הדרך הבטוחה להינצל מאויבים ופגעים שלא יזיקוהו, היא רק על ידי לימוד התורה בעמל וקיום המצוות.

הליכה בתורה

שאלה: האם יש חסרון כאשר האדם נשאר במדרגתו הגבוהה במידת הרוחניות?

ו. **ויקרא** כו, ג: "אם בזווקותי תלכו ואת מצוותי תשברו ועשייתם אותם". פירש רש"י "שתהיו עמלים בתורה" וכו', וממה שנקט "בחוקותי תלכו" בלשון הליכה, מוכח שעל האדם ללכת בתורה. ובפשטות הכוונה בזה כמו שנאמר (משלי טו, כד) "אורח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה", ופירש הגר"א כי "האדם נקרא הולך, שצריך לילך תמיד מדרגה לדרגה, ואם לא יעלה למעלה – ירד מטה (ועל פי דברים כח, מג) ח"ו, כי בלתי אפשר שיעמוד בדרגה אחת, וזהו 'אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה', כדי שלא יטה לרדת למטה לשאול, ומחמת האורח חיים יסור משאול". כלומר שעל האדם מוטל לעלות כל הזמן בעבודת ה', כי אם אינו עולה – בודאי הוא יורד. **וכתב** הגר"א (אמרי נועם ברכות טו.) "שבעולם הזה נקרא האדם 'הולך', שהוא הולך תמיד ממעלה למעלה על ידי המצוות שעושה, אבל בעולם הבא נקרא 'עומד', שבעולם הבא אי אפשר לעשות מצוה" כי רק כאן הוא

'עולם המעשה' אבל שם הוא 'עולם הגמול' והשכר⁵, ומבואר שבעולם הזה צריך להוסיף כל הזמן עוד ועוד מצוות, ולכן הוא נקרא בו 'הולך'. בעולם הזה – 'עולם המעשה', יכול האדם לקיים עוד ועוד מעשים טובים, וללכת מדרגה לדרגה, אבל בעולם הבא – 'עולם הגמול' והשכר, נשארים עומדים.

וכמו ששנינו (אבות ד, יז) "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הבא". ופירש הרמב"ם "כבר ביארנו (בפרק י' מסנהדרין) שאין אחר המות שלימות ולא תוספת, ואין האדם משיג שלימות ומוסיף מעלה אלא בעולם הזה, ועל זה רמזו שלמה באמרו (קהלת ט, ט) 'כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה', אלא באותו מצב שעווב האדם (את העולם הזה), כך הוא נשאר לעולם⁶. ולפיכך צריך שישתדל האדם בתקופת הזמן הקצר הזה שלא לבזבו ולאבדו אלא בקניית דעת בלבד, לפי שהפסידו מרובה מאחר שאין לו תמורה ולא תקנה. **וכיון** שהכירו אנשי המעלה בכך, לא ראו לכלותו אלא בלימוד ובהוספת החכמה. והרויחו את כל זמנם על פי האמת, ולא בזבו זמנם בעניינים הגשמיים אלא זמן קצר ביותר, ובדבר הצריך מאוד שאי אפשר זולתו. ואילו אחרים חמקו זמנם בדברים הגשמיים בלבד, ויצאו זמנם כמו שנכנסו (אם לא גרוע יותר), כלעומת שבא כן הלך (ע"פ קהלת ה, טו), והפסידוהו כולו לנצח... והענין הזה הוא שעשה שלמה יסוד בספר קהלת, בשבח את רווח העולם ובגנותו את הפסדיו, ואמר בבירור שאין ריוח ולא יכולת לאחר המות בדבר שאבד לך כאן".

ואם האדם לא מנצל את זמנו לעלות ממדרגה למדרגה, הרי הוא כבהמה, כלשון השבט מוסר (יב, יט) "כי כל אדם שהיה במצב אחד בדעתו ובמידותיו ובמעשים מיום שנולד עד זקנתו, אין ספק שזה נתגלגל בגלגול ראשון בבהמה או חיה, כי הבעלי חיים מיום שיוצאים לאויר העולם עד שובם אל האדמה הם בטבע אחד ובמצב אחד, כי אינם עולים ממדרגה למדרגה, לא בדעת ולא בשום דבר. וזה הורגל זמן רב בבהמה, עד שהוטבע בו טבע הבהמה. **לכן** צריך זה להרגילו תמיד, שישנה בעל כרחו עד שיתפשט נפשו ממידות הבהמיות אשר הוטבע בה, כי ביאתו של אדם בעולם הזה כדי שיעלה ממדרגה למדרגה, כי 'עיר פרא אדם יולד' (איוב יא, יב), ואם יעמוד לעולם במדרגה אחת,

⁵ **והמשך:** אבל יש כמה צדיקים שאפילו בעולם הבא הם נקראים 'מהלכים', וזו מדרגה גדולה שאין למעלה ממנה, כמו שנאמר (זכריה ג, ט) 'ונתתי לך מהלכים בין העומדים', שאפילו בין המלאכים שהם 'עומדים', תהיה אתה הולך ממדרגה למדרגה. ועל זה אמרו (ברכות טו.) 'תלמידי חכמים (המיתרים), אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא', עכ"ד. והגר"א ל'ליפקין פירש שהכוונה לצדיקים שהניחו תלמידים בעולם הזה, ועל ידם מתוספות להם תמיד זכויות מכה פעולותיהם שעשו בחייהם. וציין לעיין בספר אור ישראל לדודו רבי ישראל מסלנט (רח"ט). ובמקום אחר הרחבנו שלפעמים ממשיכים ללכת שם, על ידי שמניחים בנים, או ספרים שהגיים בהם מכווס, או שעושים צדקות שממשיכות מכווסם.

⁶ **להלן** (דברים ח"ב סח, ו' לכוך הנשמה) הבאנו בשם החפץ חיים 'וצ"ל בדיק הלשון שאומרים בבוקר "אלוקי, נשמה שנתת בי, טהורה היא... ואתה עתיד ליטלה ממני, וקְהַתְּךָ (בנפשי) בי לעתיד לבוא". שאותה נשמה ממש תחזור לעתיד לבוא, כצורתה וכפי הדרגה שהיתה בה בשעת פטירתה. מי שטיגף נפשו, ויצאה מגופו מלוכלכת בעונות חסרה במצוות, לא יתנחם לומר שיקבל לעתיד לבוא נשמה אחרת, כי את אותה נשמה ממש שנטלו ממנו, אותה ישיבו לו, אם נקיה – נקיה, ואם מלוכלכת – מלוכלכת, עכ"ד.

בהמה יחשב, שהאדם צריך לעלות ממדרגה למדרגה לקנות שלימות, עד שיוזכך ויעלה למדרגת הרוחניות בגוף ובנפש, וימשיך השפע על ידי הזדככותו בתחתונים".

וכן שנינו (אבות א, יג) "ודלא מוסיף – יסיף", ופירש הרע"ב "ודלא מוסיף – מי שאינו מוסיף על לימודו, יסיף – יסוף מפיו מה שכבר למד וישכח תלמודו. ויש גורסים: יאסף, כלומר יאסף אל עמיו וימות בלא עתו". והמשיך התנא "ודלא יליף – קטלא חייב" (מי שאינו לומד – חייב מיתה), ופירש הרע"ב "ודלא יליף, קשה מ'דלא מוסיף', הלכך 'קטלא חייב' (פירוש שמי שלא לומד חמור הוא ממי שאינו מוסיף ללמוד שהוא חייב מיתה), כלומר ראוי הוא שיהרגוהו, כאומרם (פסחים מט:): עם הארץ מותר לקורעו כדג". אבל מי שלומד תורה אלא ש'אינו מוסיף', אף שאינו חמור כמי שאינו לומד כלל, אבל גם הוא "יאסף – אל עמיו וימות בלא עתו", ואף הוא נתון בסכנת חיים, ה' ישמור. **וכן** אמרו בזוהר (בראשית יב:): שצריך האדם להרבות בכל יום בתורה, וביאר בראשית חכמה (שער הקדושה ד, כט) כי "כמו שצריך לפרות ולרבות במין הגשמי, כך צריך שיפרה וירבה ברוחני, ולא יהיה שכלו שכל עקר, שאינו מוציא פירות. ואל זה כיוונו באומרנו (אבות סם) 'ודלא מוסיף – יסיף' (שאם אינו מוסיף בלימוד התורה, ראוי למיתה). שלא יהיה אדם לומד היום מה שלמד אתמול, ונמצאו כל ימיו עוסק בהלכה אחת, ונכנס ויוצא מבית המדרש ואין בידו חידוש. ואם ח"ו אינו מוסיף כדי להוציא פירות, הרי הוא כעץ יבש שאינו עושה פירות, שכורתים אותו, שאין בו תועלת אלא לאור (לשריפה)". הרי שאם אינו משתמש בכוחותיו להוסיף בלימוד התורה, אין תועלת בחיותו, ומסתכן במה שיש עליו חשש שיכרתוהו ח"ו. **ומוכח** שלעולם לא יכול האדם לומר: למדתי דיי ואיני צריך להוסיף על כך, כי אם לא יוסיף על לימודו – עלול לאבד גם את מה שיש לו ולשכוח את תלמודו, ולא זו בלבד אלא נתון הוא אף בסכנת חיים. ומסתמא זה המקור למה שאומרים בעלי המוסר שמי שקיבל כשרון מיוחד ואינו מנצלו ללימוד, עלול לאבד גם את כשרונו זה ולהיות כאחד האדם⁷. ולמדנו, שלעולם לא ישאר האדם באותה דרגה רוחנית שנמצא בה, אלא תמיד יוסיף יותר ויותר, וכמו שאמרנו (ירושלמי סוף מסכת ברכות, ספרי פירוש עקב פסקא שב, רש"י דברים יא, יג בשם מגילה) 'אם תעזבני יום – יומיים אעזבך', הוא חושב שעוזב את התורה רק קצת, אבל אינו יודע שהתורה עוזבתו יותר ומפסיד גם את מה שכבר יש לו⁸.

⁷ כמו שאמר הסבא מקלם זצ"ל: כשח"ו האדם אינו משתמש בכלים שהעמידו לפניו מן השמים ואינו מנצלם כראוי – נוטלים אותם ממנו! (וכפי שהרחבנו בשנות 1, ו' ציתת החכמה, שעל האדם להתאמץ להכין כלים כדי שיוכל לקבל חכמה מ'ו' יתברך, ואחר שיכין הכלים הראויים יתן לו ה' החכמה מפיו. אבל אם תחילה לא עושה כן – אף אם יהיה בידו חכמה לוקחים אותה ממנו). וזה גם כעין מה שהבאנו בכמה מקומות (ספרי ויקרא, וכן בדברים ח"א ת, א' גמר מעשה המצוה, ועוד) שאף שיש מדרגות של מדבר, חז, צומח ודומם, מי שאינו מתנהג כראוי ומפסיד את מדרגתו, לא רק שמאבד את מעלתו אלא יורד עד למטה, גרוע יותר ממה שהיה בתחילה.

⁸ בפרט לפי מה שהרחיב בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש, א ג כא) בגודל ההרגל במצוות והתמדה בהם, ובמעלת ריבוי החכמה שבכך יפתחו לו עוד שערים שהיו חתומים לפניו קודם לכן, וכמו אדם שנוטע עצים כדי ליהנות אחר כך מפירותיהם, אם יעקור תחילה את הקוצים והעשבים הרעים מסביב לשרשי העצים, וינקה את האדמה, וישקה את העצים בזמן הדרוש ויזבלם, אז הוא יכול לקוות אל ה' שיצמיח לו פירות

וכן כתב הגר"ח מוולאז'ין (רוח חיים באבות סם) "ודלא מוסיף – יסיף, אם אינו מוסיף על לימודו, ישכח גם מה שלמד מכבר. ויפורש עוד על פי מה שכתוב במשלי 'אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה'. כי האדם יאמר לפעמים לא אלך בגדולות ודי לי אם על משמרת אי אעמודה להחזיק בתומתי ויראתי ולא להוסיף. אבל באמת אינו כן, כי האדם אי אפשר לו לעמוד במקום אחד, ואם לא יעלה על כרחך יפול. וגם בנועם אלימלך (ד"ה או יאמר הנה) כתב שכל יום ויום צריך האדם להתעלות יותר מעבודת ה' של יום האתמול.

ובטעם דברי הגר"א שאם האדם אינו עולה – בהכרח הוא יורד, יש לפרש שכיון שטבע גוף האדם להתעצל בקיום המצוות ולהורידו למטה⁹, לכן אם לא יתעצם כנגדו ממילא יפול למטה. הדוגמא לכך היא 'מדרגות נעות' לכיוון מטה, שאם האדם רוצה לעלות דרכן לקומה העליונה, גם אם יתחיל לעלות במהירות, ברגע שיעצור מיד ירד. כך גם העולם הזה הוא כמדרגות נעות לכיוון מטה, וכדי להתעלות חייב האדם להתגבר כל הזמן כנגד החומריות ולהתחזק בעליה כנגד הטבע.

עוד יש לפרש הטעם, שכיון שבכל יום דורשים מהאדם להיות גדול יותר, ויש ממנו יותר דרישה, הן משום תוספת הלימוד שלמד, והן במה שהכיר את ה' יותר על ידי חובת התבוננות בכריאה ובנושאי תוצאותיה (כמו שהרחבנו במקום אחר). וכן היה הרס"ג עושה וידי בכל יום על מה שאתמול לא עבד את ה' כראוי כפי מה שמכירו היום. וכמו שאין דורשים מילד גדול מה שדורשים מילד קטן, אלא הרבה יותר, לפי חריפות שכלו ופשוט שאם לאחר כמה שנים נראה שהילד הגדול באותה רמה רוחנית של הילד הקטן, בודאי נבין שיש כאן ירידה, כך בכל יום נדרש מהאדם לגדול במעלה הרוחנית, ואם הוא נשאר באותה דרגה, נמצא שהוא ירד. לכן על האדם להוסיף להתעלות בתמידות עוד ועוד. (ובספר 'לב טהור' מאמר 'הליכה בתורה' הרחבנו עוד).

תשובה: אף שהגיע האדם למדרגה גבוהה ברוחניותו, חסרון גדול הוא עבורו להישאר באותה דרגה, כי לעולם צריך להתקדם ולעלות.

[לרפואת אשתי החשובה לאה בת רחל, נא להתפלל או להתחזק בכל דבר תורה ומצוות ששייך]

מהעצים. אך אם יתעלם מלעבודם ומלהשיג עליהם, לא יוכל לקוות שה' יתן לו מהם פירות. כך עובד ה', אם ישתדל, ימהר ויזדרז לעשות מה שביכולתו, או האלקים יעזור לו לעשות גם מה שלמעלה מיכולתו, וזהו הפרי הנעלה והטובה הנכבדה שהאלקים נתן לבחיריו ואהביו בעולם הזה. אבל אם הוא יתעלם ממה שיש ביכולתו, ולא יעשה את מה שבכוחו, או גם האלקים לא יעזור לו ולא יאמץ את כוחו בעבודת ה', עכ"ד. הרי שריבוי התורה אינו רק מצד הלומד שאינו קץ בה אלא רוצה עוד ועוד, גם מצד הקדוש ברוך הוא נתן התורה. אם האדם יעשה את המאמץ בתורה כפי כוחו, יש לו אפשרות להתעלות עוד למעלה מכוחותיו, אלא שמי שאינו מנצל את מרב כוחותיו לא יקבל כוחות מחודשים למעלה מהם, ולכן על האדם להשתדל ולהתאמץ בכל כוחותיו לעשות מה שיכול, ולהוסיף כל הזמן עוד ועוד בלימוד התורה.

⁹ כלשון הרמח"ל (מסילת ישרים בפרק ו) "כי טבע האדם כבד מאוד, כי עפירות החמירות גם, על כן לא יחפוץ האדם בטוהר ומלאכה. ומי שרוצה לזכות לעבודת הבורא יתברך, צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו ויתגבר ויזדרז, שאם הוא מניח עצמו ביד כבודו, ודאי הוא שלא יצליח".

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים' – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' קדושת בית הכנסת ומורא מקדש
גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה **גליון 264**

בחלק האחורי של הבית הכנסת).

ילדים

ילדים קטנים: להביא ילדים קטנים שלא הגיעו לגיל חינוך לבית הכנסת, כתב **המשנה ברורה** (סי' צח ס"ק ג) **שהשליה** קרא תיגר על כך, [וכן הביא **הבאר היטב** סי' קנא ס"ק ה דשיחת הילדים איסור גדול בבית הכנסת], כיון שהילדים משחקים ומרקדים בבית הכנסת ומחללים קדושת בית הכנסת, וגם מבלבלים דעת המתפללים, ועוד, שגם כי יזקינו לא יסורו ממנהגם הרע שנתחנכו בילדותם להשתגע ולבוזת קדושת בית הכנסת (וכן כתב בסי' קכד ס"ק כח), וכתב שם לעיין **בתנא דבי אליהו** (ח"א פ"ג) בגודל העונש שיש לאב שמניח לבנו לדבר דברי הבל ותפלות בבית הכנסת.

הזמנים סמוך לתפילות

יהסר שטן מלפנינו ומאחרינו: אחד מהזמנים שיש ניסיון של דברים בטלים בבית הכנסת הוא הזמן מיד לאחר התפילה, ואם מצוי שמתאספים לשיח אחר התפילה, חייבים לצאת מבית הכנסת.

ואמנם יש לפעמים צורך לדבר ממדת דרך ארץ (עי' להלן). אך בלי תשומת לב זה עלול להיגרר לדברים בטלים. ועי' **בדרשות החתם סופר** [ח"ב שט ע"ב דרשות לוי אב] כי הבל פיו של המדבר דברים בטלים בבח"כ טמא הוא וכו' ועל ידו מקבל התפילות ומכניסם אל החיצונים ע"ש.

הנהגת **מון הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל:** ראה בגליון עטרת תפארת **להגרמ"י שניידר שליט"א** (גליון 38) מעשה שהיה בשנת תשנ"ז, וז"ל "כשהיה עדיין מתפלל מעריב בבית הכנסת "יוצאי פוניבז" רחוב חזון איש 10 (כיום עברו למשכן הקבוע ברח' יונה הנביא 2 ונקרא "אהל תמר") והיו באים להתיעץ עמו אחרי התפילה, וביקש לצאת מתחילה מבית הכנסת, ולדבר רק אחרי שעברו את מפתן הכניסה. ובאחד הימים הגיע גברא רבא, וניגש אחרי התפילה לרבינו לומר שלום עליכם והמשיכו בכמה מילים. ורבינו לא רצה לומר לו בא ונצא החוצה, מפני הכבוד. אך לאחר מכן אמר לי רבינו בכאב, רק קיבלתי על עצמי שלא לדבר בבית הכנסת, ומיד בא השטן להכשילני.

וראתי אח"כ שרשם רבינו לעצמו כמה קבלות, ואי מהם הי' שלא לדבר דברים בטלים בבית הכנסת, והבנתי כוונתו. כמו כן כשהסכים רבינו לעשות מנינים לתפילה בבית, אמר לי שיש בזה מעלה גדולה, כיון שאין זה בית הכנסת, ואין בזה את החומר של איסור דברים בטלים, [כמובן שלא בתפילה, רק האנשים הבאים להתיעץ וכו'] עכ"ד.

חומר איסור שיחה בטילה בבית הכנסת

איתא **בשו"ע** הלכות בית הכנסת (סי' קנא דיני קדושת בית הכנסת סעי' א) **בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטילה.** וכתב **המשנה ברורה** (שם ס"ק א) כי הם נקראים מקדש מעט, כמו דכתיב "ואהי

עוללות אפרים ח"ד עמוד ג' ועוד, עבודת ישראל עמ"ס אבות .. על מה שכתב השו"ע **כי לא רק לעצמו מקלקל שלא תתקבל תפילתו אלא גורם גם לשאר העם שלא יקובל תפילתו.**

¹ וביאור המילים "גדול עונו מנשוא" (לשון רבינו יונה כמובא בב"י בסי' הגן דרך משה) שד"י אמר לקין שהוא כמו רוצח שנהרגים על ידו כמה בנים כמו קין הרג את הבל עכ"ד, ויש שביארו: מי שגורם שתפילות של חבירו לא יתקבלו והוא במצב מסוכן הוה כרציחה.

"את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו"

הקדמה: בימים אלו בארץ הקודש בחסדי שמים המצב השתפר ואנו מקוויים שבקרוב ממש נוכל בס"ד לחזור לצל בתי כנסיות ובתי מדרשות. ויש ישיבות וכוללים שכבר חזרו בקבוצות קטנות.

ורבים עוררו על החשיבות להתחזק בקדושת בית הכנסת, ויש לזה כמה חלקים: (1) בשעת התפילה. (2) הזמנים סמוך לתפילות מיד לאחר התפילה (או הזמן לפני התפילה). (3) בשאר זמני היום שלא בשעת התפילה. (4) כבוד המקום שיהא נקי ומסודר כראוי למקום השראת השכינה. (5) קיום אירועים מיוחדים במשך השנה שעלולים לחלל קדושת המקום אם לא נזהרים כראוי. (6) טכנולוגיה החדשה בבית המדרש. וכו' בכלל כבוד מורא מקדש.

יש מקומות שמקפידים מאד על נקיות וכבוד המקום, ומשקיעים מיליוני שקלים על בית הכנסת מפואר וכראוי לבית ד', תוך כדי מסירת נפש מרובה, אך הנושא של דברים בטלים או דיבור בשעת התפילה עדיין צריכים תיקון.

מאידך יש מקומות שמקפידים מאד על דיבור בשעת התפילה, והחרימו הפלאפונים לגמרי, אך עדיין נמצאים בקרוון או בבניין לא מושלם. ויש מקומות שהנושא של הטכנולוגיה בבית המדרש פרוץ לגמרי.

ובזכות התחזקות בכבוד ומורא המקדש מעט, נזכה בקרוב לבנין בהמ"ק בב"א. ועכ"פ שלא להיות חס ושלום בכלל יוהלכתם עמי בקרי' פ' בחוקתי).

דיבור בשעת התפילה

בהרבה מקומות ח"ו מלהזכיר, אבל עדיין יש ילדים שעלולים לחלל את קדושת המקום, ויש בודדים שלא נזהרים כראוי שיכולים לקלקל קבלת התפילות של כולם.

ועי' **משנה ברורה** (סי' קכד ס"ק כז) כתב בא"י בשם **הכל בו** "אוי להאנשים שמשיחים בעת התפילה **כי ראינו כמה בהכ"נ נחרבו בשביל עוון זה ויש למנות אנשים ידועים להשיג על זה** (ראה בהע"ז) א". והעיד בעל **התוס' יו"ט שבגלל עוון זה נגרם גזירות ת"ח ות"ט**. ובדרך כלל הנסיון יותר קשה בתפילות יותר ארוכות כמו אם החזן מאריך במוסף, א"נ בימים הנוראים יש מקצת מההמונים שקשה עליהם אורך התפילה. וכתב **השו"ע שבשיחה בחזרת השי"ץ עונו גדול מנשוא**, (ולפעמים מצוי

⁸ ובזמנינו לא ראינו כ"כ מרבותינו ש'גוערים בו' ממש, ועכ"פ אם יש צורך **לכל הפחות יש לנסות לרמז להם להפסיק**. (ומי שנקלע בניסיון בבן אדם שמדבר אתו באמצע חזרת הש"ץ, אפ"ל עצם הדבר שלא עונה לו, או רק ברמז, לפעמים הוא מספיק להפסיק, והכל לפי הענין, אכן להתרגל לדבר בקביעות ברמזים הוה ג"כ זלזול בחזרת הש"ץ).

ונתן ללמוד מדברי שו"ת אגרות משה ה"ב ס' לו בענין להכריז על איסור הפסקה בדיבור בין התקיעות: דכתב דכשיש השש שחלק מהקהל לא ישמע וההכרזה רק תגרום שיהפכו משוגגין למזידין וכו' ודאי מותר ואף הובה להכריז וללמד שאסור לדבר, אף כשיש ספק על כל הקהל, שהרי יתכן שיקבלו זאת ולא ידברו, ומשום הספק אין להימנע מלהוכיחם וללמדם את הדרך הראויה.

² **כתב השו"ע** סי' קכד "כששי"ץ חוזר התפילה וכו' ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערים בו". ועי' **ביערות דבש** דרוש ד',

להם למקדש מעט", ובמקדש כתיב "ואת מקדשי תיראו", שיהא מוראו של השוכן בה עליו. וכתב בסמ"ק, **שבעון קלות ראש בבית הכנסת נהפכין לבית עבודה זרה חס ושלום.**

ושיחה בטילה – כתב המ"ב (שם ס"ק ב) היינו אפילו שיחת חולין שהיא לצורך פרנסה דבחוץ שרי, בבית הכנסת אסור, ובפרט שיחה בטילה לגמרי דבדאי שראוי למנע בזה תמיד (פמ"ג). **ובזוהר הקדוש** פרשת ויקהל הפליג מאד בגודל העוון הזה. וכל שכן שיש לזהר בבית הכנסת ובבית המדרש מעון דיבורים אסורים, כגון לשון הרע ורכילות ומחלוקת וקטטות, כי מלבד שהם עוונות חמורים מאד, עוד יגדל העון יותר במקום קדוש, כי הוא מזלזל בכבוד השכינה, ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלטין של מלך לפני המלך. וכי ולכן הירא וחרד לדבר השם ישים תמיד עיניו ולבו לזה שלא לדבר שום דברם בטלים בבית הכנסת ובבית המדרש, והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפילה עכ"ד.

וכן לענין שיחת חולין בשעת חזרת השי"ץ שכתב בשו"ע לעיל (ס' קכד סע' ז) שלא ישח אף, **ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא ונוערין בו, כתב בשו"ת שבט הלוי** (ח"ט ס' ל) **שהאיסור הוא אף שלא בשעת חזרת השי"ץ מצד קדושת בית הכנסת**, אלא שבשעת חזרת השי"ץ הוא חמור יותר וגדול עונו מנשוא [וראה גם **במשנה ברורה** הני"ל בשם **הכל בו** (ס' יא) "אוי לאנשים שמשוחים בעת התפילה, כי ראינו כמה בתי כנסת שנחרבו בשביל עוון זה", ומבואר שם **בכל בו, שמה שנחרבו הוא בעוון עצם השיחה בטילה בבית הכנסת אף שלא בשעת חזרת השי"ץ**].

והביא **החפץ חיים** שם עוד בשם **הזוהר** פרשת תרומה (דף קלא, ב), שהמדרש בבית הכנסת דברי חול, אוי לו שמראה פירוד, אוי לו שגורע לו את האמונה, אוי לו שאין לו חלק באלוקי ישראל, שהרי מראה שאין לו אלוהה ושאינו נמצא שם, ואין לו חלק בו ואינו ירא ממנו, ונהרג בזיון בתיקון העליון.

ובקב הישר (פ"ג) כתב, שאותם בני אדם שאינם נזהרים מלדבר דברי שחוק וקלות ראש ורכילות ולשון הרע בבית הכנסת, גורמים שתסתלק השכינה מישראל, ובעוונותינו הרבים נחרבו כמה בתי כנסיות על ידי עוון זה, וראה גם **ביערו דבש** (ח"א) דרוש ט עמ' קצא) שכתב שכמה בתי כנסיות היו בפראג שלא היו כמותן בכל העולם, ונחרבו בלי ספק בעוון שדיברו דיבורים אסורים בבית הכנסת.

שמענו על בית הכנסת אחד באירופה שתלו על הקיר תקנת **החפץ חיים** שלא לדבר **אפילו בחצרות ומבואות הסמוכות לבית הכנסת**, והיה הבית הכנסת באיזור שאין נחרב.

מכשול שור פלאפונים בבית הכנסת: בקלות עולל לגרום מכשול חמור של דברים בטלים בבית הכנסת. כגון מה שמצוי פעמים רבות כשמתקשרים אליו, והשני יודע ששמו עולה על הצג, וקשה להימנע מלענות. וזה מלבד הטירדה שנגרמת אם מתקשרים אליו בשעת הלימוד או תפילה כשהטלפון אינו מכובה. ויש כמה מקומות שתיקנו תקנה חמורה שלא להיכנס פלאפון דלוק לבית הכנסת: כל עיר מודיעין עילית (מעו"כ תשע"ט), ישיבת מיר ירושלים ת"ו (כבר שנים רבות), ועוד הרבה מקומות.

את 'שבתותי תשמרו' ומקדשי תיראו: והביא **המשנה ברורה** את דברי **הזוהר** שהפליג מאד בגודל העוון הזה, וכתב שם (ח"ב דף רה, ב), שכיון שנכנסים עם הקדוש לבית הכנסת [בשבת], אסור לדבר אפילו בדברים שהם לצורך בית הכנסת, ומי שמדבר דברים אחרים ודברים בטלים, זהו אדם שמחלל את השבת ואין לו חלק בעם ישראל, ושני מלאכים ממונים על כך ביום השבת, ומניחים ידיהם על ראשו ואומרים "אוי לפלוני שאין לו חלק בקב"ה", וכך כתב בספרו **חפץ חיים** (עשין ז' בהע') שכשמדבר בבית הכנסת בשבת, עונו חמור הרבה יותר מימות החול, כמו שמפורש בכמה ספרים קדושים. וראה **בכף החיים** (ס' קנא ס"ק ח) שביאר, שהשראת השכינה השורה בבית הכנסת בשבת, אינה דומה להשראת השכינה שם בחול, ולכן יש להחמיר אז יותר שלא לדבר שם אפילו לצורך בית הכנסת.

לשאל בשלום חבירו בבית הכנסת

שואלים מפני הכבוד: לשאל שלום חבירו בבית הכנסת [שלא בשעת התפילה], כתב **השערי תשובה** (ס' סו ס"ק א) שמותר, וכן כתב **המחצית השקל** בשם **הא"ר** (שם ס"ק א). וזה מדברי הגמ' בברכות פ"ב **ושו"ע** שרק באמצע הפרק של קריאת שמע אסור לשאל שלום מפני הכבוד, ובפשוטות מיירי בבית הכנסת. וכתב **בכף החיים** (ס' סו ס"ק ג) שמ"מ יש להחמיר במקום שאפשר שלא לשאל אדם בבית הכנסת, ומבואר **במשנה ברורה** להלן (ס"ק ז) **שהאריז"ל** החמיר שלא לדבר בבית הכנסת שום דבר מלבד התפילה.

שיחה משום דרך ארץ

כתב **הגר"צ קוק שליט"א** הנה לא ראיתי את **מרן (הגרי"ש אלישיב זצ"ל)** נזהר מלברך ולאחל איחולים, ולהתעניין בשלום האורחים מדי פעם. ולהשיב עצות להשואלים בכל, ונראה פשוט כל שיש בדבר ענין דרך ארץ ובין אדם לחברו אינו בכלל איסור "שיחה בטילה". וכ"מ בגמ' (ברכות נ"ג, ב) ונפסק להלכה יו"ד רמ"ו, (י"ז) לא אסרו לומר אסותא אלא בבית המדרש אלא מפני ביטול תורה, הא לאו הכי כגון בבית הכנסת מותר כיון שיש בדבר מידת דרך ארץ. ושמעתי **מהגה"צ רבי ישראל הזה** בשם **הגר"א לופיאן על ענין דברים בטלים בשבת** שכל שיחה שיש בה מידת דרך ארץ אין זה בכלל דברים בטלים [וזה בכלל מה ש"בבוקשי התירו לומר שלום" כלומר בשבת קודש בעצם אין לדבר אלא דברי קדושה, אלא שהתירו לומר שלום היינו דברי דרך ארץ עכ"ד].

בית הכנסת נאה

כתב **הרמב"ם** בהל' איסורי מזבח פ"ז הל' יא "והוא הדין בקל דבר שהוא לשם הקל הטוב שיקנה מן הנאה והטוב. **אם קנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו.** האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שיש לחנו. קסה ערם יכסה מן הפנה שפכסותו. הקדיש דבר יקדיש מן הפנה שפכסותו וכן הוא אומר (ויקרא ג-טז) יכל חקב לד' וגו'".

וע' **בשו"ת חתם סופר** חו"מ סו"ס י"ח שדן לענין בית הכנסת שיש שתי אפשרויות להשכיר בית הכנסת מהודר ויפה לזמן ארוך או בית הכנסת לא מהודר כל כך ולזמן קצר, וכתב בז"ל "פשיטא לא יסתפק אדם בזה שמחויב להדר אחר המהודר והיפה משום זה קלי ואנוהו". וכן ע' **בשער הציון** ס' רפ"ד ס"ק ד שכתב שמה שעושים תכשיטי בית הכנסת משום זה קלי ואנוהו.

ועכ"פ אינו כבוד לבית ד' להישאר פרוון או בבניין לא מושלם, בעת ששאר בתי העיר הם בנויים ומושלמים.

עוד ענינים - פיזור ספרים וגיליונות: ברוב המקומות יש צורך לאחראי עבור סידור הספרים וגיליונות משום קדושת המקום.

עריכת סעודות בבית המדרש

כתב **המ"ב** (ס' קנא ס"ק יט) דהנהגין להקל לעשות סעודת סיום השי"ס בבית המדרש מפני שאין מקום אחר מרווח לזה אין למחות בידים דיש להם על מי לסמוך. ע' **בשו"ת אגרות משה** (או"ח ח"א ס' מה) במה שנוהגים להקל לערוך סעודה שלישית כדעת רש"י ואור זרוע (שהביא הבה"ל ובשער הציון ס' קנא ס"ק יד). וכתב **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** בקובץ תשובות (ח"א ס' טז) שלערוך בבית הכנסת סעודת חתונה ודאי שאין להתיר, כיון שהאווירה בסעודה זו היא של שמחה וחדוה, ולא של כבוד ראש, והביא שכן כתב **בשו"ת דברי חיים** (ח"ב חו"מ ס' לב). וע' **שו"ת שבט הלוי** (ח"ט ס' כט), שהסיק להחמיר שלא לעשות סעודות בבית הכנסת, אלא רק סעודת מצוה, ודוקא כשאין מקום אחר, ע"ש שהביא **השדה חמד** מחה על המנהג לאכול מזונות וי"ש ביום הארצייט. ועכ"פ אף במקום שהקילו בזה חייבים להיזהר לשמור על קדושת בית הכנסת. ולהימנע ממכשול של קלות ראש ושיחה בטילה.

לתרומות הערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (מ. הרסקין מודיעין עילית)

ניתן לקבל הגיליון במייל 089285647@gmail.com

לרפואת הרב חזקיהו רפאל אפרים בן שרה לאה

הרב בנימין בן עליזה

הרב יעקב דוד בן רעכיל בתושח"י

¹ יש ש'מפחדים' מ'תא קולי' - אך בדרך כלל אדרבה יש שנעזרו בשימוש בתא הקולי (גם בטלפון בבית) - שע"י זה אם צריכים לשמוע הודעה חשובה הם לא 'משועבדים' לטלפון כלל ויכולים להשאיר הפלאפון 'בחזקת מכובה' במשך היום ולשמוע ההודעות אה"כ בלי להשאיר טלפון דלוק. וע' בס' **עבד כי ימלך** שהמליץ על מוסד אחד שיש בו ממונה לקבל הודעות חשובות כדי שהציבור יוכל להשאיר הפלאפון בבית.

"אמנם האיש הזוכה..."

חי חיי אצילות ומרומם על כל תהילה"

(אגרות חזו"א)

הרה"ג ר' רפאל חנוך נוסבוים זצ"ל נולד בט' בשבט תשי"ז בבני ברק להוריו הרב משה יוסף זצ"ל ומרת הינדא אילה ע"ה. בילדותו למד בת"ת תורת אמת בצילו של הגאון רבי חיים פרידלנדר זצוק"ל, והמשיך במסכת עליתו הרוחנית בישיבת פוניבז' לצעירים, שם קנה תורה מפי רבו המובהק הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל והגרמ"י לפקוביץ זצוק"ל. ובהמשך עלייתו הרוחנית בישיבת פוניבז' כשהוא "מוסיף והולך" בעמל התורה, שמע שיעורים ממרן הרב שך זצוק"ל ומהגר"ש רוזובסקי זצוק"ל והגר"ד פוברסקי זצוק"ל. לאחר נישואיו למד בכולל "פחד יצחק" בירושלים ובכולל "בית ראובן" בראשות חותנו הגאון רבי יוסף סגל זצ"ל.

מסכת נפלאה בחייו היתה התמסרותו לתלמידיו בישיבת "עטרת התורה" בירושלים ובישיבת "מדרש יחיאל" בביתר עלית, הוא העמיד תלמידים רבים, להם היה כאב ומורה דרך בבנין עולמם הרוחני, ובדרך תלמודם. כשהוא מהווה דוגמא אישית לאהבת תורה ולניצול כל רגע ללימוד התורה הקדושה לעבודת ה' יראתו ואהבתו.

"בתורתו יגה יומם ולילה"

מעולם לא ראוהו יושב בטל ללא ספר לפניו ועסוק בלימוד, גם בצאתו לנופש וטיול היה נוטל עמו דפים מצולמים של משניות וניצל כל רגע פנוי ללימוד התורה.

היה משכים קום לתפילה וללימוד, ובשבתות רבות היה קם עוד קודם הנץ ללימוד, ואחר התפילה עד זמן הסעודה שהיתה מתאחרת פעמים רבות בכדי להמתין לאורחים המרובים שהיו פוקדים את שולחנו תדיר, היה עוסק בלימוד התורה בהתמדה וברציפות.

היה מוסר שיעורים בוקר וצהרים בשתי ישיבות, בשתי ערים, וכשהיה מגיע לביתו אחר השיעור בבוקר היה מצלם את הדף היומי של אותו היום וכך היה מנצל גם את זמן הנסיעה ללימוד, וגם בעודו בביתו לא פנה לנוח והמשפט שהיה שגור על לשונו תדיר "צריך להספיק".

בערב אחר שובו מזים עמוס וגדוש בהרצת התורה, היה נשאר עד השעות המאוחרות בכדי להכין את השיעורים ליום המחרת.

מספר בנו שבתקופה האחרונה היתה להם קביעות ללימוד דף היומי דרך הטלפון, ואופן הלימוד היה שבשעה שר' רפאל

זצ"ל היה נוהג ברכבו היו לומדים דרך הטלפון כשבנו קורא את הגמרא מהכתוב, ור' רפאל שכבר הספיק בבוקר לעבור פעם אחת על הדף תמיד ידע לתקנו ולומר מה רש"י אומר כאן ומה תוס' אומר, והיה כבר מסוכם לו הדף כאילו מונח לפניו, והיה אומר אחר קושיית הגמ' כאן יש לנו ד' תירוצים וכדו'.

בשמחה משפחתית צייטט אחד הדורשים מדרש, ואמר אחד שישב ליד ר' רפאל שרש"י על התורה מביא מדרש זה, אמר ר' רפאל בשקט אופייני אין רש"י כזה, ופרץ ויכוח בין היושבים האם אכן יש רש"י שהביא מדרש זה או לא, ור' רפאל כדרכו לא התערב אלא ישב בשתיקתו, ואח"כ כשבדקו באמת מצאו כדבריו שלא הביא רש"י

בכל מפגש, שמחה משפחתית או מפגש אקראי, היה שגור על לשונו דבר תורה, בכל פעם התעניין מה לומדים ובכל סוגיא היה לו מה להוסיף לדון לומר, ותמיד שגורות היו בפיו ידיעות מעניינות אודות אותה סוגיא. וכשהיה באפשרותו לא היה אומר את הדברים בעל פה, אלא היה פותח את הספר ומראה באצבע לגודל חביבות הדברים אצלו, ומספרים בני המשפחה שתמיד היה מוצא את המראה מקום המדויק כפי שזכרו, וגם לפי צורת הדף של הספר.

תלמידיו מספרים שכמה פעמים ערכו לו מבחן סיכה על המסכתות שנלמדו בישיבה ותמיד היה עומד בהם.

השמחה שהיתה שרויה על פניו בשעה שהיה מדבר בלימוד, ממש קרן עור פניו, היה נהנה הנאה עצומה ויכל לחזור על אותו הווארט כמה וכמה פעמים ביום אחד ולהתפעל שוב ושוב באותה התפעלות ראשונית מהדברים.

הבהירות המיוחדת בלימוד התורה, כל סוגיא עמומה ומוקשית היה מפשיט בניחותא, שכלו הזך הפשיט את כל הקשיים, בתוך כרכי הש"ס שלו מצויים הערות רבות בקצרה ובבהירות אופיינית, וכן דפים רבים של טבלאות שמסכמות בהירות

וסדר חד, את כל הסוגיות המסובכות ביותר בש"ס. כך הצליח להנחיל לתלמידיו את תורת ה' בצורה ברורה ומתוקה, ולהאהיב עליהם את לימוד התורה.

"העמדת תלמידים"

אופן העמדת התלמידים שלו היה מעורר התפעלות, תלמידיו אומרים פה אחד שלא היה מטיף להם ומעיר להם, אלא צורת החינוך שבה חינכם היתה באופן של דוגמא אישית, בנועם ובתבונה.

הוא נתן אמון בהם וביכולותם, באופן שהרגישו צורך להצדיק את האמון שנתן בהם, וכך עלו ונבנו באישיותם בתלמודם ובעבודת ה'.

“עשה לך רב”

מעודו היה דבק ברבותיו, בילדותו למד בתלמוד תורה “תורת אמת” שהקים הגר”ח פרידלנדר זצ”ל, ופעמים שאף הגר”ח עצמו היה מוסר להם שיעורים, ופעמים גם השיעורים התקיימו בביתו של הגר”ח משום שבאותו הזמן עדיין לא היה לת”ת בניין בפני עצמו. ופעמים רבות היה ר’ רפאל מתרפק בספרו על שנות ילדותו, על הימים שלמד בת”ת “תורת אמת”.

כבר בתור בחור צעיר כשלמד בישיבת פוניבז’ לצעירים אצל הגרא”ל שטיינמן זצוק”ל דבק בו, ותמיד היה מספר בערגה על הימים שלמד אצלו. וכבר לפני שנים רבות מיד אחר חתונתו אמר בביתו על מרן הגרא”ל שהוא יהיה גדול הדור הבא, [מדובר עוד לפני ארבעים שנה, אך הוא בחושי העדינים חש את האמת הפנימית, והבין שכך ראוי להראות גדול הדור].

ובאמת כל שאלה שהתעוררה בביתו היה עולה לביתו של הגרא”ל להתייעץ, שם היה מתקבל בסבר פנים יפות כהמשך לידידות עם אביו של ר’ רפאל הר”ר משה יוסף זצ”ל ששהה עם הגרא”ל בשוויץ בשנות הזעם. בביתו עדיין שמורים מחברות משיעורי הגרא”ל שרשם לעצמו בעודו בחור בישיבה קטנה, ותמיד היה פותח ולומד בהם בערגה.

וכן היה דבוק מאוד ברבו מרן הגרמ”י לפקוביץ זצוק”ל, והיה מרבה לצטט דברי תורה בשמו.

בבחרותו למד בישיבת פוניבז’, ושם דבק בראשי הישיבה מרן הגרא”מ שך זצ”ל והגר”ש רוזובסקי זצ”ל והגר”ד פוברסקי זצ”ל, והיה מרבה להביא מדבריהם על הסוגיות.

עם מורו ורבו מרן הגרמ”י לפקוביץ זצ”ל

“ויתהלך חנוך את האלוקים”

צדיק באמונתו יחיה, ר’ רפאל זצ”ל היה חי באמונה כפשוטו, כל מאורע שקרהו לטוב ולמוטב היה מודה לה’ באומרו הכל משמים. בעת שחיפש דירה עבור אחד מילדיו וכבר עמדו לסגור חוזה, ולקראת סיום לא איסתיעא מילתא ובוטל העניין, כולם היו מדוכדכים קצת, ואילו הוא נשאר בחיוכו הנצחי ואמר הכל משמים גם זו לטובה.

בכל צומת בחיים, שאלתו בפיו מה הקב”ה רוצה שנעשה עכשיו, וכששקל את הדברים במבט כזה תמיד היתה ההכרעה בצורה ברורה וחדה כדרכו, מלווה ברוגע שהדברים נשקלו במשקל כזה ששוקל את רצון ה’, וכך מספרים ילדיו שבכל נושא הכתובת להתייעצות היתה ברורה, משום שידעו שמהתייעצות זו יצאו בהכרעה ברורה ובלב שקט.

היה שש במצוות כמוצא שלל רב, כשמצא אתרוג מהודר לא פסיק חוכא מפומיה כל החג. וכך בכל מצווה שעשה היה בשמחה גדולה, עד שקרן עור פניו מרוב שמחה.

תדיר היה שואל עצמו קודם עלותו על יצועו לשנת לילה, מה עשיתי היום, במה התקדמתי מאתמול, במה אני יותר טוב היום. וכך בדק עצמו היכן הוא בעבודת ה’.

“הצנע לכת”

בישיבות צוות של רבני הישיבה היה נמנע מלהביע דעה, ותמיד היה יושב בשקט ובראש מורכן, ורק כשנשאל לדעתו היה מביע עמדה, וסיפרו רבני הישיבה שתמיד היה קולע למטרה בעמדתו הברורה לכל

סיפר אחד התלמידים שהיו לו קשיי ריכוז, ולא יכל לשבת ללמוד ברציפות, ופנה לר’ רפאל ואמר לו שאינו מסוגל ללמוד כל הסדר רצוף, אמר לו ר’ רפאל איני דורש ממך להכנס עם כולם לסדר, תיכנס מתי שאתה חש שאתה מסוגל ללמוד, אבל כשתהיה בתוך הבית מדרש זלמד ברציפות ואפי’ אם יהיה זה רק לזמן קצר, וכך היה כל פעם שקרא לתלמידיו להכנס לסדר, היה קורץ לאותו תלמיד שיכול להתעכב בחוץ, ואומר אותו תלמיד שכך למד גם חשיבות של כל זמן קצר של לימוד.

תלמיד נוסף מספר שהיו לו חרדות רבות, ופעמים שהיתה תוקפת אותו חרדה שמיד אחר תפילת שחרית היה מרגיש צורך לברוח מזהישיבה, ור’ רפאל פנה אליו ואמר לו בנעימות, “אתה יכול ללכת מתי שאתה רוצה אין שום בעיה, אבל תדע לך שאנו נעשה הכל בכדי שיהיה לך טוב”.

שהיה תלמיד שלא הצליח במבחן, קרא לו ר’ רפאל וישב עמו ללמוד את העניין שנבחנו עליו, וכך תוך כדי לימוד הדגיש בפני התלמיד את הנקודות שעליהם סוב המבחן, וכשהצליח התלמיד נסך בו ר’ רפאל את התחושה שההצלחה היא רק שלו, וכך למד להעריך את עצמו שגם הוא כול הצליח.

סיפרו התלמידים שלפני עלייתם לישיבה גדולה שאלוהו איך נוכל ללמוד סדר שלם של שלש שעות ללא הפסקות, אמר להם נכשיו נעשה נסיון בו תלמדו שלש שעות יצופות, ואם תעמדו בנסיון אקנה לכם נוגות ומיני מתיקה, וכך הוא האהיב את התורה ולימודה על תלמידיו, הכל בדרכי ועם.

היה אומר להם שאם לא יתמידו הרי שתהיה לו מזה אכזבה, ומרוב אהבתם אותו מספרים התלמידים חשו שאינם יכולים לאכזב את רבם, שאהבם כאב את בניו, וממילא היו משתדלים להשביע את רצונו.

סיפר אחד השכנים שבשבת בבוקר בשעה שיצא לתפילה בסביבות השעה 7:00 ראה בחור שאינו מוכר לו יורד במדרגות הבניין, ושאלו מהיכן הוא יורד, אמר לו שהוא תלמיד של הרב נוסבום וכעת הוא מסיים לימוד של שעתיים עם ר’ רפאל, והוא צריך לחזור לשחרית ישיבה. ובני המשפחה מספרים שהם עצמם לא ידעו מזה כלל, כדרכו בצניעותו לא ראה צורך לספר להם על מעשיו בשעות אלו.

פעמים רבות הוא היה האדם שזיהה את מקור הקושי של תלמיד בלימוד, אם היתה זו בעיה רפואית שלא עמדו עליה קודם, או קושי גשי שמנע התקדמות. הוא לא שקט עד שמקור הקושי טופל באהבה ברגישות, כך העמיד את התלמידים על דרך המלך וניתב את דרכם לעליה רוחנית בחשק ובלימוד ובהבנה ברורה.

סיפרה אמה של תלמיד, שהיה לקוי למידה, ובלשונו של ר’ רפאל שובב זמור ומאתגר, שהאהבה שהרעיף ר’ רפאל על בנה בנתה אותו, איך שכל פעם לא שפט אותו לחובה. איך שפעמים היה אומר להם בתגובה לתלונות שהוא מתחצף וכדו’, “מתחצף? לא הוא לא התכוון להתחצף הוא פשוט לא מבין את הגבול, הוא עוד ילמד”. כשאמרו לו שהמרץ של התלמיד לא נגמר, אמר אני עוד אמצא איך להעסיק אותו, “אמא אל תדאגי תשמחי שהוא כזה ערני הוא עוד יעשה הרבה דברים טובים בחיים”, וכך לא רק נתן לתלמידיו את התחושה שהוא נותן בהם אמון, אלא גם להורי התלמידים נתן אמון בבניהם.

נושא ועניין, אך הוא מבחינתו לא ראה צורך להביע את עמדתו, רק כשנשאל הביע.

לא סיפר על עצמו ועל הצלחותיו בחינוך ובהעמדת תלמידים, זה היה פשוט לו שאם מחזיקים בתפקיד יש לבצע אותו בשלמות, ומה טעם יש לספר על כך אפילו לקרובים אליו ביותר. כמו כן לא דיבר על מעשי חסד שעשה, כיבוד הוריו המופלא וכדו'. הוא סיפר על עצמו רק אם חשב שיש בזה לימוד לילדיו כיצד ראוי לנהוג.

"כבד את אביך ואת אמך"

הוריו- הרב משה יוסף נוסבויס זצ"ל ורעייתו הינדא אילה ע"ה היו אנשים מורמים מעם. אוד מוצל מאש אשר זכו להקים בית של מלכות בעיר בני ברק, כאן בארץ הקודש.

ר' רפאל זצ"ל היה מבקרים לעיתים תכופות למרות הערים השונות בהם גרו.

כשהיה בא עם הילדים תמיד הזכיר להם קודם כי יש לכבד את סבתא וסבתא ומה שהם אומרים, ותמיד כל סדרי העדיפויות סבבו סביב מה שטוב לסבתא וסבתא ומה שהם אומרים.

בנסיעה באוטובוס לבית הוריו היה מכין עם הילדים דברי תורה רבים משום שידע שזה

מה שישמח את הוריו שכל הנכדים יאמרו דברי תורה.

למרות שסדר יומו היה עמוס כל כך [שיעור בבוקר ושיעור אחה"צ], בא לבקרים רבות, בין הסדרים או בערב לאחר סדר יום עמוס וגדוש במקום ארוחה קלה והפוגה היה נוסע לבני ברק הלך ושוב ויושב ומשמחם בכל דרך אפשרית.

בימי חוליו של אביו ר' משה יוסף זצ"ל מאחר וסדר יומו של ר' רפאל היה עמוס כ"כ היה מגיע להיות לצד אביו בלילות, והיה ער לכל דבר שיצטרך האב במשך הלילה, וכשהדבר נמשך ימים רבים הבין ר' רפאל שיתכן והוא ירדם במשך הזמן שהוא נמצא ליד אביו, משום כך הניח את המזרן שעליו ישן תחת גלגלי המיטה של אביו, בכדי שלא יקרה שאביו יזדקק לו והוא לא יהיה זמין, וכך כשהמזרן תחת גלגלי המיטה היה דרוך לכל תזוזה ומוכן לשרתו.

בשנים האחרונות אחר פטירת אביו, ואמו נותרה לבד בביתה, היה מקפיד לבקרה ביתר שאת, היה נוסע לבנות עבורה את הסוכה לקראת מגילה בליל וביום הפורים, [היה נוסע במיוחד ביום י"ד אדר לבני ברק וחוזר לירושלים לחוג את פורים דמוקפים, למרות כל העומס הגדול בכבישים ביום זה], וכן לבדוק את החמץ בליל י"ד ניסן, והיה חוזר מבני ברק בשעה מאוחרת לבדוק בביתו בירושלים, ולמחרת בבוקר היה נוסע שוב להביאה לירושלים לחוג את ליל הסדר בביתו. ואפי' להחליף נורה שנשרפה, וכל תיקון שהיה נצרך בבית.

פעם הציעו לו האחיניים הדרים בני ברק שהם יסורו לביתה ויטפלו בכל הדרוש, סירב באומרו כי זו מצות כיבוד אם שלו ואינו מוכן שיקחו ממנו זכות זו.

בני המשפחה מספרים כי מנהג הסבתא אמו של ר' רפאל זצ"ל היה אחר שביקרו בביתה, ללוותם מהחלון ולנופף לשלום כאשר יצאו ממנה, וכן לצייד את המבקרים במיני מתיקה. באחת הפעמים שביקר בביתה יחד עם משפחתו, וכבר יצאו מהביקור והסבתא ירדה ללוותם ונפרדה מהם, והוא עלה ללוותה שוב לביתה ויצאו לדרכם, אחר מספר דקות של נסיעה בתוך בני ברק הסבתא התקשרה שהיא לא הספיקה להגיע לחלון ולנופף לשלום, אבא ענה "אנחנו מיד חוזרים" ואכן חזרו ונופפה לשלום ויצאו שוב לדרך, לאחר מספר דקות נוספות שוב התקשרה "שכחתם לקחת את מיני המתיקה", ענה ללא שום פקפוק "אמא אנחנו מיד חוזרים", וכך הסתובב שוב בתוך רחובות בני ברק העמוסים וחזר על עקבותיו.

ספור דומה סיפר בנו, כי לאחרונה התקשר באחד הערבים לאביו ושאלו היכן הוא ענה ר' רפאל לבנו כי הוא חוזר כעת פעם שניה מבני ברק, ולשאלת הבן מדוע פעם שניה, הסביר כי היה אצל אמו וכשכבר הגיע קרוב לירושלים התקשרה אליו אמו שכבר היתה בערוב ימיה ולא זכרה היטב, מדוע אינך בא לבקר אותי, ענה לה ר' רפאל "אמא אני מיד יוצא לבני ברק לבקר אותך" וחזר על עקבותיו ובקרה שוב ולכן היה בדרך חוזר מבני ברק פעם שניה, וכששאלו בנו הלא יתכן מאוד שסבתא לא תזכור גם את הביקור השני, אמר לו "אבל אולי היא כן תזכור".

עם מורדו ורבו מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל

כמו כן תלמידיו מספרים ששום דבר בעולם לא היה יכול להפריעו באמצע מסירת השיעור, אבל אם אמו היתה מתקשרת היה מפסיק ואומר לתלמידיו שמשום מצוות כיבוד אם הוא מפסיק ועונה לאמו.

בנותן טעם להזכיר כאן מה שהיה רגיל לומר חמיו של ר' רפאל זצ"ל, הגאון ר' יוסף סגל זצ"ל, שהתורה אמרה על מצוות כיבוד אב ואם למען יאריכון ימך, ואין זה רק סגולה אלא מציאות, דהיינו שפעמים נגזר על האדם לחיות חיים קצרים, אך משום שצריך עוד לכבד את הוריו הוא מאריך ימים כל זמן שיכול לכבד את הוריו. ורמזו לדבר נמצא כבר בדברי רבינו בחיי על פרשת יתרו. וכמה מפליא הדבר שר' רפאל זצ"ל הלך לעולמו ימים ספורים אחר פטירת אמו ע"ה, ואות ברור הוא משמים שזה היה תפקידו עלי אדמות ובו השלים את עצמו באופן מיוחד.

"אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו"

חינוכו היה תמיד בדרך של דוגמא אישית, לא היה מעיר ונוזף אלא מעצם מציאותו הבינו ילדיו איך ראוי להתנהג, ידעו שיש מעשים ודיבורים שלא מתאימים ליד אבא.

כשהיו הילדים רוצים דבר מסוים והוא סבר שאין ראוי לנהוג כך, והיו אומרים לו "אבל כולם עושים כך" היה אומר זה אכן בסדר, אבל אתם לא כמו כולם, אתם מיוחדים, וכך לא פגע באף אחד אחר, אך נטע בקרב ילדיו תחושת רוממות, שלא ראוי שיהגו בצורה שאינה מכבדת את רוממותם.

הקפיד להעביר את מסורת אבותיו בצורה מדויקת, וכל מה שראה בבית אביו הגדול העביר לילדיו, ולא ויתר אפי' לא על קוצו של יוד, בכל

הנהגה והנהגה מהנהגותיו היה שזור הוד קדומים של הדורות הקודמים. כך בזמירות השבת, ובהנהגות חג הפסח וכדו', לא שינה מהנהגות אביו.

"בין אדם לחבירו"

"כן קורין לתלמידי חכמים חברים. וקראום בשם זה מפני שחברותם זה לזה היא החברות האמתית מפני שהיא לשם שמים" [פירוש המשנה לרמב"ם מסכת דמאי פרק ב משנה ג].

כמדומה שאצל ר' רפאל זצ"ל הדברים התקיימו כפשוטם, כל אחד ואחד הרגיש בו שהוא חברו האמיתי, חברות נאמנה. מתלמידי חכמים גדולים ומופלגים, עד פשוטי עם, כל אחד הרגיש בקרבתו בנוח וכולם גם חפצו בקרבתו.

כל מכיריו היו בטוחים שהם החברים הכי טובים שלו, כל סוגי האנשים, מתלמידי חכמים מופלגים עד אנשים עמלים לפרנסתם.

האיר פנים לכל אדם, אחד מבני השכונה אמר שבילדותו כשהיה רואה את ר' רפאל לומד עם בניו היה אומר בליבו הלוואי והוא היה אבי. הארת פניו היתה לסמל ודוגמא לכל טובביו.

בכל שמחה משפחתית תמיד היה דואג שכל החתנים החדשים במשפחה חתני גיסיו ואחיותיו, יחושו בנוח והיה דואג להם למקום לשבת ולמנה לאכול, כך שפעמים היה חוזר מהחתונה ושונה קפה, וכשנשאל וכי לא אכל בשרי בחתונה היה אומר שהיה עסוק בחתונה...

אשה שבילדותה התייתמה והיתה גרה בשכונתו, סיפרה שתמיד היה בדמיונה שאיש זה הוא אבא שלה, וכל פעם שהיה מגיע לבית אמה לאיזה צורך וראתה איך שהוא מכבד את אמה ונוהג בה בכבוד, היתה אומרת בדמיונה "הנה עכשיו אבא שלי מכבד את אמי" כך היתה הנהגתו עם כל אחד ואחד באשר הוא בכבוד ובנעימות.

במשך שנים רבות היתה גרה בקרבת מקום מגוריו אשה אלמנה מידידי משפחת הוריו, ור' רפאל כל יום בחזרתו מהכולל היה עוד קודם שנכנס לביתו, עולה לביתה להתעניין בשלומה ולשאול אם זקוקה לדבר מה, אם תיקון בבית או קניות, או סתם להשיח את ליבה.

העידו מכריו מילדותו, שכבר בהיותו ילד לא ראוהו כועס מימיו, וכן סיפר אחד ממכריו בילדותו שבשעה שהיו מדברים כילדים לשון הרע על אחרים היה מרכין ראשו כאומר לא נוח לי עם דיבורים אלו. נפשו הטהורה מילדות לא יכלה לסבול רע על אחרים.

ככלל לא היה רואה רע באחרים, תמיד עינו היתה עין טובה ומפרגנת.

נתקיים בו מה שאמרו חז"ל "מה הבריות אומרים עליו אשרי פלוני שלמד תורה אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אוי להם לבני אדם שלא למדו תורה, ראו פלוני שלמדו תורה כמה נאים ויפים מעשיו כמה מתוקנין דרכיו, עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר."

"הכנסת אורחים"

ביתו היה פתוח כביתו של אברהם אבינו, כמעט כל שבת היו מתארחים על שולחנו מספר בחורי ישיבה, או בחורות שלומדות בארץ, ופעמים

אף זוגות נשואים, מקרובי המשפחה שהוריהם גרים בחו"ל והם לומדים וגרים בארץ, והיה מבקשם שיבואו גם בסעודת הבוקר.

אחת מבנות המשפחה שהיתה מתארחת מפעם לפעם בביתו אמרה במהלך השבעה, שהיא היתה מדברת רק באנגלית, והיא לא יודעת **אם תמיד** הוא היה מבין אותה, אבל תמיד היתה מדברת הרבה וחשה שבליבו הוא מבין אותה. והאמת שידעים בני המשפחה הקרובה שהוא כלל לא ידע את שפת האנגלית, אך בצורת הקשבתו נתן את התחושה שהוא מבין ומרגיש.

בקרב כל בני המשפחה בחו"ל ידעו שאם מאן דהו צריך להגיע לביקור בא"י, הרי שיש היכן להתארח ואין צורך לדאוג, אצל ר' רפאל תמיד יש מקום בלב ויש מקום בבית, וכך פעמים שבמשך יותר משבוע שהו בביתו משפחה מקרובי משפחתו, וקרה שיצא כן גם בתקופת חג הסוכות, אך הוא שמח לארחם בתוך סוכתו ללינה ולאכילה.

ולא רק בני משפחה אף ידידים חשו בנוח כשהם מזדמנים ארצה, אין צורך לדאוג למקום שינה בביתו של ר' רפאל יש מקום. והיה מארחם בכל ליבו הרחב, והיה טורח סביבם בכדי שיחושו בנוח.

"טוב ומטיב"

אחד המנחמים שהתקשר סיפר, שר' רפאל לא הכירו ובני המשפחה ג"כ אינם מכירים אותו, אבל הוא היה נוסע קבוע לכיוון רמות שם היה מלמד ר' רפאל בשיבת "עטרת התורה", ובד"כ היה נוסע בתחבורה ציבורית, עד שפעם אחת הפסיד את האוטובוס וניסה את מזלו בעצירת טרמפ, ובס"ד עצר לו ר' רפאל זצ"ל, ומאותו יום היתה לו הסעה קבועה. ולא זו בלבד אלא שיום אחד הוא לא היה צריך להגיע לרמות אלא למקום אחר, והוא ירד מביתו מאוחר מעט יותר מכל יום רגיל, ולפליאתו הרבה הוא רואה את ר' רפאל ממתין לו ברכבו, והיה צריך לגשת לומר לו שהיום הוא אינו נוסע, כך לאדם שאינו מכירו ואינו מחוייב לו כלל, אלא זו מצוות חסד.

וק"ו בן בנו של ק"ו בקרב בני המשפחה, כשהיו חוזרים מאיזה אירוע משפחתי וכדו', תמיד היה מציע לכל מי שיכל שהוא יסיעו ברכבו, ואע"פ שלפעמים היה צריך להאריך את דרכו בזמן רב, מעולם לא חש על כך, והיה אומר "מה הבעיה זה רק כמה דקות" וכדו'.

ידידו מנוער הגאון ר' משה לנדא שליט"א הספידו ואמר שחשב לעצמו מדוע הוא באמת מתפעל מר' רפאל יותר מאחרים, מה ייחד את דמותו בהנהגתו עם הבריות יותר משאר בעלי החסד שיש, אצל ר' רפאל כשביקשו ממנו טובה לא היה נותן הרגשה שהוא המטיב והנותן, אלא אדרבה כל כך היה שמח להטיב עם האחר, עד שהמוטב היה מרגיש שהוא עשה לו טובה כ"כ גדולה שביקש ממנו את הטובה הזו.

היה סמל לעובד ה' בעיקביות ובצנעה. ובכלות השבעה בעליה לקברו, אמר גיסו ר' יצחק זוננפלד שליט"א אם היינו שואלים את ר' רפאל זצ"ל מה ברצונו שנקבל על עצמינו לעילוי נשמתו, בוודאי היה עונה שנקבל קבלה כל שהיא ואפילו קטנה, אבל שתהיה עיקבית ושרק אנו והקב"ה נדע מזה. זאת היתה דרכו של ר' רפאל זצ"ל כל ימיו היה בעיקביות ובהצנע לכת עם אלוקיו. ת. נ. צ. ב. ה.

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת בהר בחוקותי | גליון מס' 223 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

השופט פנה לאבא שלי, ושאל אותו היכן עורך דינו. השיב אבי: "אינני זקוק לעורך דין, אני אייצג את עצמי"... "אם כן", שאל השופט, "מה יש לך לומר להגנתך?" ענה לו אבי: "הקב"ה מנהל את העולם, והוא זה המכניס במוחם ובפיהם של השופטים מה לחשוב ומה לומר. השופט הנדהם הכריז על הפסקה קצרה, הוא היה צריך להירגע...

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל על אין עוד מלבדו

"וְאֵשְׁבֵר מִטַּת עֵלְכֶם" (ויקרא כ"ו, י"ג)

אספר סיפור אישי. בשנת תר"צ, כמה שנים לפני עליית הנאצים לשלטון, זייפה אמי מסמכים המעידים שהיא ואבי נולדו בהונגריה. אם לא כן הם היו מגורשים מהונגריה, ופולין לא היתה מכניסה אותם ושודדי הדרכים היו עושים את העבודה...

הזיוף התגלה לשלטונות ונערכו משפטים ארוכים ומתישים, וסכנת מאסר ריחפה על ראשם של אבי ואמי.

הורי היו אנשים בעלי מידות נעלות, שפעלו אך טוב וחסד ונהגו לפנים משורת הדין, אם כן מדוע פגעה בהם מידת הדין ונגזרו עליהם תלאות כאלו?

אלו שאלות שמנקרות אצל מי ששואל וחוקר, אבל מי שמתהלך בתומו לא שואל שאלות! הוא יודע שיש אבא רחום בשמים שהוא "קל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (דברים לב, ד), ו"כל מה שעביד רחמנא - לטב עביד" (ברכות ס"ב).

לאחר שמונה שנים של משפטים ומאסרים לפרקים, נערך המשפט המכריע. אבי שאל את עורך דינו מה הצפי, והלה השיב כי אם יצליחו להקטין את גזר הדין לשש שנות מאסר - יהיה זה הישג אדיר. בתגובה, ביקש ממונה אבי שיטול את התשלום המגיע לו, אך יתכבד ויישב בביתו, ולא יופיע במשפט, והוא ייצג את עצמו.

עורך הדין תמה לפשר ההחלטה המוזרה הזאת, אך כיבד את רצונו

של אבי. מה רע לקבל תשלום מלא בלי צורך לטרוח ולבזבז זמן על הופעות המשפט...

הגיע יום המשפט. אבי הגיע לאולם המשפט בגפו. השופט פנה לאבי, ושאל אותו היכן עורך דינו, שייצג אותו ויצג את עמדתו. השיב אבי: "אינני זקוק לעורך דין, אני אייצג את עצמי"...

"אם כן", שאל השופט, "מה יש לך לומר להגנתך?". ענה לו אבי באומץ ובביטחון: "הקב"ה מנהל את העולם, והוא זה המכניס במוחם ובפיהם של השופטים המכובדים מה לחשוב ומה לומר.

אני, עוד אכלתי "ימים" אצל בעלי בתים. איזו עניות היתה. להם לא היה מה לאכול, ולנו כל שכן! לא בכל יום היינו משובצים לארוחת חסד. היו ימים שרעבנו מלכתחילה. ומראש ידענו שאין מה לאכול. והיו, שרעבנו בדיעבד. חשבנו שיהיה ולא היה ...

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל על חסדי ד' בכל עת

וְאֶכְלֶתֶם לְשִׁבְעַי (ויקרא כ"ה, י"ט)

יהודי בא לפני רבו, שבור ורצוף. רודף הוא אחר הפרנסה, וזו בורחת ממונו בכל אשר עסק, נכשל. שערי ההצלחה ננעלו בפניו. הביט בו הרב: "אתה בכל זאת חי, לא גוועת ברעב" ...

אכן, לבסוף שולח הוא יד במלאכה מזדמנת, מרוויח מן היד לפה, אבל זה לא זה. מה יעשה?!
אמר לו רבו: "עצתי לך, ביום חמישי מתקיים היריד בעיר הסמוכה. לך לשם, ותסתכל סביבך!"
לבו ניתר משמחה. מי יודע מה חזה הרב, איזה עסק יזדמן לפניו. בלב מתרונון הלך אל היריד. המוני סוחרים הגיעו עם עגלות מלאות. מייקמום ברחבה והפכו לדוכנים גדושי סחורה, ואת הסוסים קשרו לעצים סביב. על צווארם תלו שק עם שיבולת שועל, למאכלם. המוני הקונים עברו מעגלה לעגלה, מיששו והתמקחו, שילמו ולקחו, ואיש לא פנה אליו בדברים. נהדף ממוקום למקום והפריע בכל מקום, עד שמצא מקלט בצל העצים, בין הסוסים, והמתין למוישהו שיתעניין בו, שיציע דבר מה, ולשוא. היריד ננעל, הסוסים שבו ונרתמו לעגלות הריקות ועזבו את המקום, והוא נותר לבדו... בלב דווי שב אל הרב עם תקוה שנכזבה וטרזניה גלויה. "בידיים ריקות שבת, רבי", הפטיר במרירות.

"לא ציפיתי שתעשה שם עסקים", אמר הרב. "אבל לבטח החכמת. ספר נא מה ראית".
וכי מה ראה, הלא הדפוהו ממוקום למקום עד שמצא מקלט בין הסוסים...
"נו", אמר הרב, "מלפנו מבהמות ארץ" (איוב לה, יא). ניתן ללמדו גם מסוסים..."

צחק האיש צחוק מריר: "אכן, הסוסים כבני אדם, יש חכמים ויש טיפשים... קשרו אותם ברסנם לעצים. היו שהתאוו לעשב שלרגליהם, אך החבל הקצר לא אפשר להם. משכו והתייסרו ונפצעו עד שנכנעו, והשקיעו עצמם בשק שיבולת השועל. והיו חכמים, שמיד אכלו מן השק וחסכו את ההתאמצות והאכזבה..."
"ועוד תאמר שחזרת בידיים ריקות? הלא זה מה שרציתי שתראה", קרא הרב. "הבורא יתברך נותן לחם לכל בשר, תולה לכל אחד מאיתנו את שק שיבולת השועל, ורבים כל כך מתאמצים ומושכים ומנסים ומתאכזבים -

ולבסוף, כולם משקיעים ראשם בשקיהם שלהם - האם לא חבל..."

ה' מיטיב לכל, אין בכך ספק. ובכל זאת, הן רואים אנו צרות כה רבות! אין ברירה, חייבים לומר שגם הן לטובה!
וכרבינו ה"חפץ חיים" זצ"ל שפגש בתלמידו שיצא לעסקי מסחר וההצלחה לא האירה לו פנים. התעניין: "מה נשמע?"
נאנח התלמיד: "מה אומר לכם, רבי - יותר טוב לא היה מזיק!"
"מנין לך", השיבו ה"חפץ חיים". "לי אין ספק בכך, שיותר טוב היה אכן מזיק. שאם לא כן, היה טוב יותר!"

משל למה הדבר דומה, לבן שחש במעיו והרופא הורה למנוע ממנו כל מאכל במשך יממה שלמה. כל אותה עת ניטש קרב בינו לאביו. הוא הושיט יד, והאב לקח. הוא בכה והתחנן והאב לא שעה. בגלל אהבתו, בגלל דאגתו, בגלל רחמנותו, עבור טובת בנו!

ועל כך אמר רבי איצלה פטרבורגר זצ"ל: בכל בוקר מודים אנו לבוראנו בשם ומלכות שעשה לי כל צרכי". והלא אף ספק ברכות, להקל. וכאן, אין שום ספק: מה שיש לי, ואף מה שאין לי, הכל בכלל "כל צרכי!"

מדוע? או כדי למרק עוונות, או כדי שנבקש, וניצור תלות בבורא - אבל כבר מסופר על צדיק אחד, שבוסס ברפש חוצות בנעליו הקרועות, הרטיבות חדרה, הקור הקפיא - ולפתע הושלמה המלאכה: הסוליה ניתקה בשלמותה ושקעה בבוץ...
נשא עיניו למרום, ואמר בשברון לב: "רבונו של עולם, אבקשך, אנא,

**נשא עיניו למרום, ואמר בשברון
לב: "רבונו של עולם, אבקשך,
אנא, אחד מן השניים: או שתתן
לי נעלים, או שתתן לי שכל
להבין שאיני צריך נעלים!
אבל אם לא זה ולא זה, עלולה
חלילה לעלות בלבי טרוניה.
אל תביאני לידי ניסיון"...**

שאלים! בכל ישיבת סלבודקה היה רשב"א אחד, "שיטה מקובצת" אחת! היה תור לעיון! כמה התיגענו בש"סים משובשים, דפוס זיטומיר, עד שמצאנו שהגירסה בש"ס דפוס וילנה מתוקנת! והיום, כזה שפע, ספרי ראשונים ואחרונים, מפרשים ומלקטים, אין תירוצים! שמעתי מרבי חיים שמואלביץ זצ"ל: כמה כואב הלב! בחור יושב ולומד, הרי הוא בגן עדן. והפוסק מדברי תורה ועסק בדברי שיחה, מאכילים אותו גחלי רתמים (חגיגה יב ע"ב, עבודה זרה ג ע"ב), והרי זה גיהנום -

מעצמו, מיוזמתו מגרש עצמו מגן העדן, לקלחת הגיהנום!...
(מתוך והגדת הגדה של פסח)

אחד מן השניים: או שתתן לי נעלים, או שתתן לי שכל להבין שאיני צריך נעלים!
אבל אם לא זה ולא זה, עלולה חלילה לעלות בלבי טרוניה. אל תביאני לידי ניסיון"..."
ואנו, הרי שכל אין לנו. נבקש, לפחות, שיהיו לנו נעליים...
הסטייפלר זצ"ל אמר לי, שמילות עולם לא היתה כזו סייעתא דשמיא ללימוד התורה כבודורנו -
האם אנו מנצלים אותה?!
והכוונה, לרוחניות ולגשמיות כאחד!
אני, עוד אכלתי "ימים" אצל בעלי בתים. איזו עניות היתה, להם לא היה מה לאכול, ולנו מכל שכן! לא בכל יום משובצים היינו לארוחת חסד. היו ימים שרעבנו מלכתחילה. שמראש ידענו שאין מה לאכול והיו, שרעבנו בדיעבד. חשבנו שיהיה ולא היה -
בחור ישיבה התעניין אצל חברו: "מה נותנים לך שם לאכול?"
ענהו: "אפילו לחם אין. נותנים דיסת גריסים, קשיא", כך נקראה. הפטיר השני: "מצבך עוד טוב. לך נותנים קשיא, ולי נותנים תירוצים: היום לא השיגו, בעל הבית חולה"..."
ולמדו! אוהו, איך למדו!
כך בחורים, וכך אברכים!

המשגיח של ישיבת ברנוביץ', **הגאון הצדיק רבי יעקב ישראל לובצ'נסקי זצ"ל**, הי"ד, סיפר לי, שבשעתו התגורר באיישישוק, וה"חפץ חיים" בימי אברכותו, לאחר שחיבר את ספרו, נסע עם בנו לכולל הפרושים באיישישוק, ללמוד בפרישות. ומובן, שאכלו "ימים". אלו שהכירוהו, תמהו: וכי לפי כבודכם הוא, לאכול "ימים"? ענה: "הן פסוק מפורש הוא: מי האיש החפץ חיים - אוהב 'ימים' לראות טוב (תהילים לד, ג), אין 'טוב' אלא תורה (אבות פ"ו מ"ג)!"
ומבחינה רוחנית

ל"שאגת אריה" זצ"ל לא היה ש"ס! שואל היה מסכתות מבעלי הבתים! לרבי ישראל סלנטר זצ"ל לא היה ש"ס! למד בספרים

הודעה חשובה לנבחני 'דרשו'

מבחן מסכם בגמרא מספר 1 יתקיים אי"ה

ביום שישי הקרוב כא' אייר על הדפים כדלהלן: מסכת ברכות דף ב. עד מסכת שבת דף נח:

בין השעות 10:00 בבוקר ל 12:30 בצהריים

בכל מקומות המבחן הרגילים ובאותה מתכונת כמו במבחן גמרא האחרון שהתקיים בשבוע שעבר

מטעמי בריאות לא יהיה אחראי נוכח במקום, תונחנה תיבות ללקיחת ומסירת המבחנים.

יש לקחת את המבחן, תוך הקפדה על כללי משרד הבריאות ולהחזירו לתיבת המבחנים עד השעה 12:30

במבחן זה לא יחולקו דפי תשובות.

בהצלחה

"אם מתקשרת אלי אמא בוכיה וטוענת שהיא חוששת לגורל בנה - מה עלי לומר לה?" הרב שך ענה: "אויב די מאמע וויינט, דארף מען צוריק שיקען' - אם האמא בוכה, צריך לשלוח את הבן הביתה. אין דבר שעומד בפני דמעותיה של אמא, אך אם אתה יכול לחזק את הבהורים ולעודדם להישאר בארץ ישראל, כך ראוי לעשות"

הרה"ג רבי יהושע ליף שליט"א ראש ישיבת הקירוב 'נר יעקב'
על הקשר האישי עם מרן הרב שך זצוק"ל

"אם בְּחִקְתִּי תִלְכּוּ" (ויקרא כ"ו, ג')

מתוק מדבש, ואין ילד שמסוגל לשכוח זאת.

היה בבני ברק אירוע שנתי שאותו לא יכלו בני משפחת ליף להחמיץ: ה'ירחי כלה', היו אלו שלושה שבועות לימוד מרוכזים, שנערכו לבעלי בתים בחודשי 'בין הזמנים' בקיץ. הוגה הרעיון ומייסדו היה הרב מפוניבז', והרב שך המשיך במסורת.

בשיחת הפתיחה שנשא בתחילת ה'ירחי כלה' היה הרב שך מעלה נושאים חשובים שעמדו על הפרק. ילדיו אהבו את האירועים האלה מאוד. בני הבכור נהנה במיוחד כאשר ר' אברהם כהנמן, נשיא ישיבת פוניבז', הורה לו לבוא אחריו ומצא לו מושב של כבוד בקידמת האולם ליד ארון הקודש המוזהב, ובכך סיפק לו נקודת תצפית על חלק מהשיחות החשובות ביותר שנשא הרב שך, מתנה זו הייתה שווה בעיניו מיליונים. וזכרונות אלו לא יימחו מלבם לעד.

הסטייפלער, הרב יעקב ישראל קנייבסקי, גר גם הוא בבני ברק. אין פלא שבין שני גדולים אלה נוצר קשר עמוק, והם נשאו יחדיו את משא הדור על כתפיהם. בפעמים הרבות שנסעתי לראש הישיבה

הקשר שלי עם הרב שך היה אחד הדברים החשובים ביותר בחיי, ואך טבעי הוא שרציתי לשתף את ילדי בקשר זה. לשם כך הבאתי אותם לביתו בבני ברק.

ההתבוננות ביחסו של הרב שך כלפי ילדים היתה חוויה יקרה מפז, והיא היוותה לימוד בפני עצמו - נראו בחוש חמימותו וכנותו הנוגעת ללב, הוא התרכז בשיחה עם כל ילד שפגש, לא פחות משהתרכז בניהול מומלכת ענק כמו ישיבת פוניבז'...

אחד מילדי סבל בילדותו מגמגום. ביקשתי מהרב שך לנסוך בו עידוד הדרוש כדי לעמוד בהתמודדות הבלתי פשוטה. הרב שך הקדיש לילדי עשרים דקות, וסיפר לו על גדולי ישראל רבים, שסבלו בצעירותם מגמגום, ובכל זאת נעשו מנהיגים ונשאו דברים בפני המונים. לבסוף בירך את בני, שגם הוא יצטרף לרשימת הגדולים המכובדת הזו.

תשומת הלב המוחלטת שהעניק לילד בן העשר הייתה מלבבת ומחממת את הלב באופן שאינו ניתן לתיאור... הדברים העניקו לילד חיזוק גדול, וכיום הוא מרביץ תורה המדבר בפני קהל גדול של תלמידים נאמנים

הרב שך נהג לחלק סוכריות לכל ילד שביקר במעונו. הוא היה שומר את הסוכריות על אחד המדפים הגבוהים ביותר בארון הספרים, וכשהייתי מגיע עם ילד היה גורר כיסא לארון הספרים, מטפס ומושיט את ידיו ל'אוצר' שהמתין בסבלנות למבקרים הצעירים. אתם ודאי שואלים את עצמכם: מדוע לא ביקש מאחד הגבאים להוריד את הסוכריות מהמדף?

בעיני לא היתה זו שאלה: הוא עשה זאת משום שסוכריה נחשבת בעיני הילדים, בדיוק כמו שיחת חיזוק בשביל מבוגרים. וכשם שחש אחריות להעניק לתלמידיו הבוגרים את מה שהם צריכים, כך חש אחריות לא פחותה להעניק לילדים את צרכיהם שלהם; לראות אותו מטפס על הכיסא ומושיט לילדים את הסוכריות היה מחזה

בבני ברק, הייתי מנצל את ההזדמנות ומבקר גם אצל הסטייפלער, לפעמים לבדי, ולפעמים הצטרפו אלי ידידים שביקשו להתברך מפיו.

חברי היה נשוי שבע שנים, ועדיין לא התברך בילדים. יום אחד ניגש אלי וביקש שאקח אותו אל הסטייפלער, נסענו לרב, הצגתי את ידידי והסברתי שהוא מבקש ברכה לזכות בילדים.

הסטייפלער הרים את עינו הטהורות ואמר: "מי שיכול לומר שיהיה לך ילד בעוד שנה, יכול גם לומר שיהיה לך ילד בעוד שנתיים. ומי שיכול לומר שיהיה לך ילד בעוד שנתיים, יכול גם לומר שיהיה לך ילד בעוד שלוש שנים".

במילים אחרות - הסטייפלער רצה ללמדנו שאף שישמח לברך את בני הזוג, ריבון העולם הוא המחליט הבלעדי אם ומתי לברכם בפרי בטן.

הסטייפלער חזר על הדברים מספר פעמים, ולבסוף אמר: "ומי שיכול לומר שיהיה לכם ילד בעוד עשרים ואחת שנים!" אחר כך הוסיף: "אני עצמי ראיתי זוג, שזכה בילדים אחרי עשרים ואחת שנות נישואים..."

הנקודה העיקרית שביקש הסטייפלער להדגיש היא האמונה שאל לאדם לאבד תקוה. ה' הוא המעניק את ברכת החיים, והכל יכול להשתנות בכל זמן.

כמובן לאחר מכן בירך הסטייפלער את ידידי. ואמנם כעבור שנה זכה ידידי לחבוק את בנו הראשון, ובהמשך ילדים נוספים

בשנת תשנ"א לפתה חרדה את תושבי ישראל: ארצות הברית התכוננה לתקוף את עיראק, ונשיא עיראק סדאם חוסיין איים, שבתגובה ישוגרו לישראל טילי סקאד נושאי ראש נפץ כימי.

היה זה בשנותיה הראשונות של ישיבת 'נר יעקב', ואנו ציפינו לכארבעים בחורים שיגיעו מארצות הברית ללמוד בתחילת השנה החדשה. רוחות המלחמה החלו מנשבות כבר בחודשי הקיץ - האיומים של ממשלת ארצות הברית וצבאה אל מול ההתרסות הלוחמניות של עיראק. בתור ראש הישיבה, לא היה ברור לי מה עלי לעשות במצב כזה. כתמיד פניתי להדרכת הרב שך. "האם יש לי זכות, והאם אחראי מצדי להביא בחורים אמריקנים לשטח מלחמה?" שאלתי.

"ראשית", הוא אמר לי "עדין לא קרה דבר. תמיד יש בארץ ישראל איזמים וחששות מפני העתיד".

היו אלו דברי הרגעה, שהעמידו את המצב הפוליטי בפרופורציה נכונה.

"לבחורים שמגיעים לישיבתך", הוא המשיך, "שנת לימוד בארץ ישראל נחשבת בגדר פיקוח נפש - היא מצילה את חייהם. בחור אמריקני רגיל לא צריך לבוא בתקופה כזו ללמוד בארץ ישראל. אבל הבחורים שלך - כן. בשבילם מדובר בענין של חיים ומוות. יש לך הזכות להביאם, וזה מה שעליך לעשות. זו אפילו מצוה! ועליך לדאוג שיגיעו לכאן".

הרב שך השמיע את דעתו בהחלטיות נמרצת, ואנו התחלנו להתכונן לתחילת שנת הלימודים. השתדלנו כמיטב יכולתנו לא להקדיש תשומת לב רבה לחדשות, אף שהיה זה די מדאיג לחשוב על מלחמה שתגרום לישראל הקטנה להפוך מטרה לטילי האויב.

ה'זמן' התחיל, וארצות הברית הציבה בפני עיראק אולטימטום: עליכם לצאת מכוויית עד לתאריך הנקוב, אחרת נפציץ את עיראק ונהפוך אותה לאיי חרבות.

העיראקים השיבו בגאווה וברברנות, וחזרו על איזום לשלוח לעבר ישראל טילי סקאד, שבכמותם השתמשו במלחמה בתוך עיראק בשנות השמונים. ותוצאותיהם היו קטלניות - וגבו אלפי הרוגים. תאריך היעד נקבע לאמצע חודש ינואר, ממש בעיצומו של 'זמן' חורף.

בכלי התקשורת האמריקנים דנו ללא הפסקה באיום העיראקי, עובדה זו בלבדה את הורי תלמידי, ולא תרמה למצב כלל. התחלתי לקבל מבול של טלפונים מהורים המודאגים לגורל בניהם.

יום אחד צלצל הטלפון בביתי:

"הלו?"

"הרב ליה?"

"מדבר"

"כאן הגבאי של הרב שך. רציתי ליידע אותך שהרב שך לא שכח את שיחתכם מתחילת השנה. הוא ביקש לומר לך שהפסק שנתן אז עדיין תקף - והדגיש כי אין צורך להיבהל, ואף אחד לא צריך לעזוב את הארץ".

מיהרתי למעונו של הרב שך, והעליתי את השאלה הבאה:

"אם מתקשרת אלי אמא בוכיה וטוענת שהיא חוששת לגורל בנה - מה עלי לומר לה?"

והוספתי: "אולי הסיבה לחרדתה היא כי סביה וסבתותיה נהרגו בתאי הגזים. והיא אחוזת חרדה לחייו של בנה, מה עלי לעשות?"

הרב שך ענה: "אויב די מאמע וויינט, דארף מען צוריק שיקן - אם האמא בוכה, צריך לשלוח את הבן הביתה. אין דבר שעומד בפני דמעוניה של אמא, אך אם אתה יכול לחזק את הבחורים ואת בני משפחותיהם ולעודדם להישאר בארץ ישראל, כך ראוי לעשות".

לבסוף כך בדיוק קרה: חלק מהבחורים עזבו. הוריהם חששו לשלוםם ודרשו שיחזרו הביתה. אולם רבים אחרים נשארו בארץ...

למרבה הפלא בסיום המלחמה, התברר לכל, שבחורים שנשארו בארץ בתקופת המלחמה זכו לעליה עצומה בלימוד התורה וברוחניות, הבחורים שחזרו לארץ ישראל גילו שחבריהם זכו להתעלות מיוחדת בזמן היעדרותם, והצטערו שלא התאמצו יותר להישאר בישיבה, בדיוק כפי שהורה הרב שך.

נכונותו של הרב שך לקחת על עצמו את מלוא האחריות לשלום תלמידי בזמן מחמת המפרץ, היא דוגמה מייצגת לא רק ליכולתו לנבא מראש כיצד יתפתחו העניינים הגיאופוליטיים בעולם, אלא גם ליכולתו ולעוצם גדלותו להחליט החלטות של חיים ומוות בלי פחד וספק.

לכל שאלה השיב הרב שך בבהירות מוחלטת. השואל ידע שאפשר

להסתמך על התשובה שקיבל בביטחון גמור ומוחלט, כאילו יצאה מפי האורים ותומים...

פסק זה של הרב שך עמד מול עיני גם בשנים הבאות: לצערנו, בעיר הקודש התרחשו התקפות טרור רבות לאורך השנים. בתקופות כאלה היה נוצר פחד רב בקרב הורים ששלחו את ילדיהם ללמוד בארץ ישראל. דוגמא לכך היתה הפיגוע במסעדת סבארו הממוקמת בצומת יפו-קינג ג'ורג'.

פיגוע זה נודע לשמצה בהיותו הפיגוע הגדול ביותר בלב ירושלים. הפיגוע גבה הרוגים ופצועים רבים. העובדה, שהפיגוע התרחש לפני תחילת השנה כמש גרמה להורים רבים מארצות הברית לשקול מחדש את החלטתם לשלוח את בנם או את בתם ללמוד בארץ. באותו זמן שהיתי בארצות הברית בתכנית לקירוב רחוקים. כשהסתיימה התכנית, תכננתי לנסוע עם בני, ושנינו ציפינו לנסיעה בכליון עיניים.

התחלנו בנסיעה לאורך חופי קליפורניה, לפתע התקשר אליי הורה מהעיר לוס אנג'לס ושאל אם שמעתי על הפיגוע.

"אני מנותק לחלוטין", השבתי והסברתי שבני ואני נמצאים כעת באמצע שומקום.

הוא סיפר לי על האסון הנורא, והודיע על פגישה שאמורה להיערך בלוס אנג'לס בערב כדי לדון במצב ולהחליט כיצד להגיב.

"אם תוכל להגיע, אני ממליץ מאד שתעשה זאת".

חשבתי שמדובר בפגישה של הורי תלמידי ישיבת נר יעקב, שרבים מתוכם גרו בלוס אנג'לס. בזמן הנסיעה הארוכה ללוס אנג'לס, דיברתי עם רבי ר' ראובן פיינשטיין. הוא סבר שעל ההורים לשלוח את ילדיהם ללמוד בארץ ישראל למרות הסכנה.

"כמובן יש לנקוט אמצעי זהירות", הוא הדגיש, "אבל אסור שבחורים, במיוחד בחורים כמו שלך, יבטלו את כרטיסי הטיסה שלהם".

כשהגעתי לאולם שבו התקיימה האסיפה, התברר שהנחת המוקדמת היתה מוטעית - לא היתה זו פגישה של הורים לתלמידי נר יעקב בלבד, אלא התכנסות של כמעט כל הורה מרחבי לוס אנג'לס שתכנן לשלוח את ילדו לישראל בשבועות הקרובים. היו שם מנהלים ואנשי חינוך, הורים לבחורים ולבחורות. המוני אנשים מודאגים ומפוחדים המבקשים הנחיה.

בהיותי ראש הישיבה היחיד מירושלים במקום, הופנו מהר מאוד העיניים לכיווני. הורים רצו לדעת כיצד אפשר להעלות על הדעת לשלוח את ילדיהם למקום למקום סכנה?!

הסברתי להם, שדווקא בזמנים גורליים שכאלה אל לנו לסגור את דלתות הישיבה, וסיפרתי כי להחלטתי זו יש תקדים מפי הרב שך בעצמו.

"ודאי שאיננו מתייחסים למצב בקלות ראש. זהו זמן של סכנה פיזית, ולאף אחד אין ביטוח. מצד שני, אם ה' החליט שאדם יהיה נתון בסכנה, לא משנה באיזה מקום הוא יהיה, ייתכן שדווקא השבת הבן לארצות הברית, תביא עליו את הסכנה..."

"זכרו דבר אחד", אמרתי להורים הדואגים. "ההחלטה שתחליטו הערב תעורר הדים בכל רחבי ארצות הברית, ותהיינה לה השלכות על רבים אחרים. אם הורים מלוס אנג'לס מחליטים החלטה משותפת שלא לשלוח את ילדיהם לארץ ישראל, תהיינה לכך השלכות מרחיקות לכת. כן, זהו בהחלט ערב חשוב מאוד עבור כולכם".

בין הנוכחים היו רבנים ומנהלים רבים, שהיו אמורים גם הם לשלוח את ילדיהם לארץ ישראל. כל אחד מהם בתורו נעמד והכריז בביטחון ובשלווה שהוא עדיין מתכוון לשלוח את ילדו ללמוד מעבר לים.

"איננו יכולים להתכחש למצב הביטחוני בארץ ישראל", אמרתי לסיום, "אולם לרבים מילדינו האלטרנטיבה הרוחנית אם לא ילמדו בארץ גרועה בהרבה. אנו מנהלי הישיבות נשתדל, כמובן לנקוט בכל אמצעי הזהירות האפשריים כדי להשיג על תלמידינו. אך בסופו של דבר, עלינו לזכור שרק ריבוננו של עולם הוא המחליט מה יעלה בגורל כל אחד מילדינו".

בסיימה של אותה הפגישה החליטו כל יהודי לוס אנג'לס החלטה משותפת ואמיצה: להניח לילדיהם לטוס לישיבות או לסמינרים בארץ.

לולי פסקו של הרב שך מזמן מלחמת המפרץ והעובדה שבטחתי בדבריו כמו אורים ותומים, לעולם לא הייתי יכול דבר באופן משכנע כל כך ובביטחון מלא. הוא נטע בי אמונת חכמים אדירה. ידעתי שכל דבריו הינם אמת לאמיתה, ושהחלטותיו, שנאמרו ברוח הקודש וזכו לסייעתא דשמיא מיוחדת.

אף שהרב שך היה מעורב בישיבות רבות, תמיד התעניין "נשיא הישיבה" בישיבתי ורצה לשמוע על התפתחותה לפרטי פרטים. הוא דחק בי לספר בהרחבה על המתרחש בין כתלי הישיבה, ידו היתה על הדופק באופן שהעיד עד כמה אכפת לו מצבנו.

אף שתלמידי ישיבתנו הגיעו מרקע הרחוק מרחק שנות אור מישיבת פוניבז', מבני ברק ומישיבות אירופה, הבין הרב שך מיד את מורכבותם של נתוני חייהם של תלמידינו, ויכול היה להתייחס לנתונים במיומנות רבה ובירידה לפרטים.

לא היה ספק שהרב שך הוא גדול הדור. הרב אלישיב פסק לי פעם בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים לציית לכל דברי הרב שך: "כי הוא מנהיג הדור".

ואני הכרתי בזכות הגדולה שהייתה לי לשהות זמן יקר במחיצת הצדיק שנטל אחריות על כלל ישראל. דמותו הנישאת שימשה מגדלור לכל מי שחפץ ללכת בדרך התורה.

הוא גילם מהי נשיאה בעול ומהי אחריות על הכלל. עצותיו היו ברורות. זכות וישרות.

הוא לימד אותנו מהי משמעותה של דעת תורה

(מתוך הספר 'בהיכלם')

זכורני שלרבי סלמאן מוצפי זצ"ל, אביו של רבי בן ציון מוצפי שליט"א, היה שדה קטן ליד הבית, שבו זרע בכל שנה חיטה, לשם אפית המצות בפסח. בכל שנה הוציא לו השדה שבעה קילוגרם חיטה, ואילו בשנה השישית הוציא השדה עשרים ואחד קילוגרם של חיטה! בדיוק פי שלושה!

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על הביטחון בהקב"ה

‘וכי תאמרו: מה נאכל בשנה השביעית’ (ויקרא כ"ה, כ')

להאמין? - תאמין, לא רוצה להאמין ושואל שאלות? - אעזוב אותך ותנסה להסתדר בעצמך...
לא ולא. הוא תמיד נשאר אתנו!

הבוטח בה' חסד יסובבנו - הבוטח זוכה להנהגה מיחדת

בעיר חאלב היה יהודי עשיר מאד ושמו פיצ'וטו. שרים ורוזנים היו באים לבקש ממנו הלוואות, כשרצו לקנות שטחי אדמה גדולים ולבנות להם טירות ובתי פאר. יום אחד הגיע אליו שר נכבד ותקיף, ואמר שהוא זקוק לסכום גדול של כסף כהלוואה לחודש.
פיצ'וטו ידע שאין הרבה סיכויים לקבל ממנו בחזרה את הכסף שילווח לו, ואין אפשרות לתבוע ממנו מחמת מעמדו הרם ותקיפותו. אמר פיצ'וטו לשר: "כבוד השר, אני מלוה כסף רק עם ערבים, ובפרט כשמדובר בסכום גדול כזה".
השיב השר בתוקף: "מנין אקח לך ערבים? אין לי ערבים, ולא אביא". אמר פיצ'וטו, "אם אינך רוצה להביא ערבים, אעשה את הקדוש ברוך הוא ערב על הלוואתך".
"מצוין", אמר השר הגוי בלעג. "אלוקים יהיה ערב שלי".
נתן פיצ'וטו לשר הגוי חבילת שטרות עטופה היטב, והגוי יצא לדרכו.

נאמרה כאן הבטחה עצומה לשומרי שביעית, שבשנה הששית שדותיהם יצמיחו כמות תבואה עבור שלוש שנים!
זכורני שלרבי סלמאן מוצפי זצ"ל, אביו של רבי בן ציון מוצפי שליט"א, היה שדה קטן ליד הבית, שבו זרע בכל שנה חיטה, לשם אפית המצות בפסח. בכל שנה הוציא לו השדה שבעה קילוגרם חיטה, ואילו בשנה השישית הוציא השדה עשרים ואחד קילוגרם של חיטה! בדיוק פי שלושה!

והנה, על הבטחה זו של התורה, הקשה רבי אלימלך מליז'ענסק זצ"ל, בספרו "נועם אלימלך" (תחילת הפרשה), בשם אחיו, רבי זושא זצ"ל, קושיה נפלאה -

מדוע נותנת התורה את ההבטחה בצורת קושיה של בני אדם - 'וכי תאמרו מה נאכל', ואז 'וצוית את ברכתי'? מפני מה היא לא נותנת מראש את ההבטחה של 'וצוית את ברכתי', וממילא לא יהיה מקום לשאול 'מה נאכל'?

טמון כאן - אמר רבי זושא - רעיון נפלא:

הקדוש ברוך הוא הטביע בטבע העולם את השפע של השנה הששית, כך שיספיק לשלש שנים. אך כל זאת בתנאי שתהיה לבני אדם אמונה בו.

כשאדם בא ושואל: 'מה יהיה?' - שאלתו סוגרת את השפע! הכל נסתם!

איך אפשר שתהיה לך שאלה על הקדוש ברוך הוא? הלא הוא זה שברא אותך ומחיה אותך בכל רגע, הוא זן ומפרנס אותך, והוא זה שנתן לך את הציווי לשבות בשנת השמיטה! איך אפשר שיהיה לך צל של ספק ושל שאלה על הנהגתו וצויו?

אם אתה שואל - הנך חוסם את הטבע שהטביע הקדוש ברוך הוא בעולם וסותם אותו!

אבל סוף סוף הרי מדובר בבן של הקב"ה, והקב"ה אינו יכול להשאירו ללא כלום. לכן מבטיח הבורא יתברך, שגם אם יקרה שישאלו 'מה נאכל?' ובדרך הטבע יחסם השפע, הוא ידאג לברכה מיוחדת - 'וצוית את ברכתי לכם', ויוריד שפע חדש לעולם.

השפע הזה לא יהיה בטבע הבריאה - אלא מעל לטבע!
דבריו של רבי זושא עמקים מני ים. הם מלמדים אותנו, שגם כשאדם שואל - הקדוש ברוך הוא לא עוזב אותנו! ה' לא אומר לו: אתה רוצה

באמצע הדרך התעייף השר, ונכנס לנוח מעט בשדה של כרובים. את חבילת השטרות הניח בין עליו הפתוחים של כרוב, שצמח בסמוך למקום מושבו. שום גנב לא יחפש בין עלי כרוב, אמר לעצמו, ונרדם בשלוה.

לאחר כשעתיים התעורר השר, וקם בכוחות מחודשים להמשיך בדרכו. הוא ניגש לקחת את הכסף שהניח בכרוב, ולא מצאו. בדק כרוב אחרי כרוב, אבל הכסף נעלם ואיננו.

חשב השר שמישהו הבחין בכסף וגנב אותו.

סר וזעף הלך לביתו, ללא סכום הכסף הגדול.

ומה קרה בינתיים?

בעל השדה אסף את יבול הכרובים משדהו. כרוב אחד גדול משך את תשומת לבו, והוא החליט למכור אותו לפיצ'וטו היהודי העשיר, כדי שהטבחית שלו תכין מזה "מחשי", תבשיל של כרוב עם ארז ובשר.

הטבחית של משפחת פיצ'וטו קיבלה את הכרוב הגדול, וחתכה אותו כדי להכין ממנו את התבשיל, ופתאום מצאה בפנים צרור כסף. מיד קראה לבעלת הבית, ובעלת הבית הזעיקה את בעלה.

הביט פיצ'וטו בכרוב, וראה את חבילת השטרות שלו, שנותרה עטופה בדיוק כפי שנתן אותה לשר הגוי. לקח השטרות והטמינם במגירה.

חודש ימים לאחר מכן בא השר אל ביתו של פיצ'וטו, ואמר: "עכשיו אמנם זמן הפירעון של ההלוואה שלקחת, אבל כל הכסף שהלווית לי נעלם. לא נהיית ממנו כלל ולא אחזיר את ההלוואה".

אמר לו פיצ'וטו: "כבר החזיר לי הערב את ההלוואה".

גיחך השר בלעג, אך מיד נפקחו עיניו בהשתוממות גדולה, כאשר פיצ'וטו הראה לו את חבילת השטרות העטופה.

"אינני מבין, איך הוחזר לך הכסף הזה?? תמה השר.

"אמרתי לך", השיב פיצ'וטו, "הערב החזיר לי את הכסף. הקדוש ברוך הוא היה הערב, והוא שלח אלי את כל הכסף".

"ובאיזו דרך שלח הערב את הכסף? הוסיף השר הנפעם לשאול.

סיפר לו פיצ'וטו, "הכסף הושב לי באופן מוזר מאד, ואף אני איני מבין. בעל שדה בא ומכר לי כרוב, ובתוך הכרוב היתה חבילת השטרות שלי!".

הבין השר, שיד ה' היתה כאן.

הוא סיפר לפיצ'וטו איך שכב לנוח בשדה, והניח את הכסף בתוך כרוב, אך לא מצאו לאחר מכן. השר גם הודה, שבעת קבלת ההלוואה לא ממש התכוון להחזירה בבוא העת...

אמר לו פיצ'וטו: "ידעתי, שעל הערב שלי יכול אני לסמוך ללא פקפוק, בכל לבי..."

בזכות האמונה של אותו יהודי, שהייתה חזקה ואמיתית, נמנע ממנו הפסד גדול.

אם תהיה לנו אמונה חזקה בבורא העולם, ישמר עלינו הבורא יתברך, ונזכה לשפע טובה וברכה.

גם זו לטובה!

אדם צריך לבטח בקב"ה, ולדעת ש"כל מאן דעביד רחמנא, לטב

עביד" (ברכות ס ע"ב). כל מה שהקדוש ברוך הוא עושה - לטובה הוא עושה, גם אם לא תמיד רואים זאת מיד.

ליהודי אחד בניו יורק היתה חנות לממכר יינות ומשקאות חריפים. החנות הניבה רווחים יפים, והוא כלכל את בני ביתו בנחת ובכבוד.

יום אחד הגיע גוי עשיר, קנה בנין גדול בסמוך לחנותו של היהודי, ופתח שם חנות מופארת לממכר משקאות חריפים. בחנות החדשה היה מבחר גדול, והמחירים היו זולים. קונים רבים עזבו את חנותו של היהודי ועברו לקנות בחנות החדשה.

חנותו של היהודי צברה כל חדש עוד ועוד הפסדים. הוא המשיך להחזיק אותה ולשלם את דמי השכירות, על אף שהתקשה בכך מאד, בתקווה שיבואו ימים טובים יותר.

יום אחד, בעודו יושב בחנות הריקה מקונים ומתפלל בלב נשבר, נכנס לחנות אדם לבוש בגדים יקרים, והודיע לו שעליו לפנות את השטח תוך פרק זמן קצר.

"מה פירוש?" מחה הסוחר. "אני שוכר את החנות הזאת כבר שנים לא מעטות. איזו זכות יש לך לסלקני מכאן?"

"אני קניתי את החנות הזאת, וגם את שאר החנויות בבניין הזה", אמר הגוי. "ומיד בתום תקופת השכירות עליך לעזוב".

הסוחר היה שבור לחלוטין. לפני כן הוא חשב שהמצב גרוע, כעת התברר לו שיכול להיות יותר גרוע...

החליט הסוחר לשוב לביתו, שם יוכל לתת פורקן לכאבו ולצערו. הדרך מחנותו לביתו עברה בסמוך לחנות החדשה, אבל מאז שנפתחה החנות ההיא הלך הסוחר בדרך עוקפת, כדי לא לראות את הצלחה הגדולה של החנות. קשה היה לו לראות את כל הקונים, שפעם היו הלקוחות שלו, נכנסים לחנות ויוצאים עם שקיות עמוסות.

באותו יום, שבו הגיעו מים לא עד נפש אלא עד מעל נפש, הוא צעד מבלי משים במסלול הישן, העובר ליד החנות הגדולה והמפוארת שפתח הגוי.

שלא מרצונו נשלחו עיניו אל החנות, והוא ראה מודעה גדולה - "החנות למכירה".

מה זה? למה? הרי החנות מצליחה כל כך, ולמה רוצה הבעלים למכור אותה פתאום?

אכנס לשאל אותו, אמר לעצמו. אין לי הרבה מה להפסיד, שהרי את החנות הוותיקה שלי אני ממילא צריך לעזוב.

"החנות אכן למכירה", אמר לו הגוי, "יש באמת הרבה קונים, והרווחים יפים מאד, אלא שסיבות אישיות מאלצות אותי לעזוב".

"אני מעוניין בעיקרון לקנות", אמר הסוחר, "האם נוכל לשבת ולשוחח באופן רציני?"

"נוכל בהחלט, תבוא מחר בבקר בשעה עשר. כיון שבשעה אחת עשרה קבעתי פגישה עם אדם אחר שמתעניין ברכישה זו".

בשעה עשר ישב הסוחר היהודי עם הגוי, וחתמו בשעה טובה ומוצלחת על הסכם מכירה. בשעה אחת-עשרה הגיע האדם האחר שהתעניין בחנות, ובעל החנות הודיע לו, שהחנות כבר נמכרה.

לקח האח זכוכית מגדלת, בדק
היטב את היהלום ואמר: "אני
מוכן לתת לך עבורו עשרת אלפים
דולר". החתן הצעיר לא ידע שאביו
קנה את הטבעת בחמש מאות
דולר. היא לא היתה שוה יותר...

נכנס האיש לחנות האח ואמר: "שלום עליכם, אחיך שלח אותי אליך. הוא אמר שאולי תרצה לקנות ממני את הטבעת הזאת עם היהלום".

לקח האח זכוכית מגדלת, בדק היטב את היהלום ואמר: "אני מוכן לתת לך עבורו עשרת אלפים דולר".

החתן הצעיר לא ידע שאביו קנה את הטבעת בחמש מאות דולר. היא לא היתה שוה יותר...

האח בעל החנות ניגש לכספת, הוציא עשרת אלפים דולר ונתן לבעל הצעיר. אחר כך הושיט לו את הטבעת ואמר: "את הטבעת הזאת תיתן מתנה לאשתך".

למה? מה קורה פה?

שני האחים היו יראי שמים וגומלי חסדים. מיד כשיצא הבעל מחנותו של האח הראשון, התקשר האיש אל אחיו וסיפר לו על התלמיד חכם הצעיר השקוע בתורה, ועל אשתו שמסתפקת מתוך שמחה במועט שבמועט, וגם מוכנה למכור את הטבעת האחרונה שלה.

הוא אמר לאחיו: "בוא נהיה שותפים במצוה. אני אתן חמשת אלפים דולר, ואתה תתן חמשת אלפים דולר, וגם נחזיר להם את הטבעת". האח הסכים בשמחה, וכך עשו.

חזר הבעל הצעיר אל אשתו עם הטבעת ועם עשרת אלפים דולר. "כל הלומד תורה מעוני, סופו לקימה מעשר" (אבות פ"ד מ"ט).

(מתוך הספר 'משכני אחרים')

כעת, במבט אמיתי, יכול היה הסוחר להבין, שכל הצער הגדול שלו היה בטעות. הוא הצטער מאד על החנות היפה והגדולה שנפתחה בסמוך אליו, ועל הצלחתה הגדולה, וכמעט שנשבר לרסיסים כשהוצרך לעזוב את מקום השכירות הוותיק שלו. ומה התברר למפרע? הכל היה לטובתו. כל הדאגות והחשובים שלו היו בטעות. הקדוש ברוך הוא רצה לתת לו דבר יותר מצלח ויותר מברך.

כלום יכול האדם קטן הדעת להשיג ולהבין את הנהגתו המופלאה של ה' יתברך בעולם! תקבל את הנהגתו יתברך, דע, שהכל לטובה.

שוויה של טבעת היהלום

בחור אחד היה עמל ויגע בתורה, עשה לילות כימים וזכה להצלחה גדולה בלימודו. כאשר הגיע זמנו להינשא, חיפש אשה שתסכים לחיים של "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה" (אבות פ"ו מ"ד), כדי שיוכל להמשיך לעמול בתורה הקדושה.

הקדוש ברוך הוא אכן זימן לו בחורה צדיקה, שרצתה באמת ובתמים לבנות בית של תורה. כל חפצה היה שבעלה ימשיך בלימוד התורה, והיתה מוכנה להסתפק במועט שבמועט.

נישאו השניים בשעה טובה, והיו שמחים ומאשרים.

לאחר זמן אזל המזון מן הבית והם נזקקו לכסף. מכרה האשה הצדיקה את התכשיטים שקיבלה בהיותה כלה, ובכסף שקיבלה תמורתם התכללו בדוחק אך בשלום.

שוב כלה הכסף. אמרה האשה לבעלה: "אמכור את טבעת האירוסין שנתת לי. יש בה יהלום, ומן הסתם נוכל לקבל עבורה סכום הגון".

הצטער הבעל ואמר: "איך אוכל לבקש ממך דבר כזה? הן זהו התכשיט האחרון שנותר לך".

אמרה לו, "זה תכשיט יפה ונפלא, אבל יפה ונפלאה יותר מכל היא התורה שאתה לומד. אני מבקשת ממך, קח את הטבעת הזו לחנות תכשיטים ותמכור אותה".

נכנס הבעל הצעיר לחנות תכשיטים של יהודי ירא שמים. שאלו בעל החנות: "מדוע רוצה אתה למכור את הטבעת?".

אמר לו: "אגיד לך את האמת. אני יושב ועוסק בתורה יומם ולילה, ואשתי הצדיקה מסכימה בשמחה להסתפק במועט. מאחר שלא נותר לנו כסף לקנות אפילו מעט לחם, היא בקשה ממני למכור את הטבעת הזאת. זה התכשיט היחיד שנשאר לה".

בעל החנות הסתכל על הטבעת ואמר, "אני מוכר בעיקר תכשיטי זהב, ולא כל כך מתמצא ביהלומים. הייתי נותן לך אלפיים דולר תמורת הטבעת, אבל אני מציע שתלך לחנות של אחי. הוא מבין היטב ביהלומים, אולי יתן לך יותר".

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל

שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

"קינדער'לאך, היכנסו! אורח חשוב הגיע אלינו, קרא לנו אבא. כולנו רצנו והצטופפנו בסלון הקטן שבשכונת בתי ורשה. ליד השולחן ישב הגאון הצדיק רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, גאב"ד קוממיות. ידידות עזה שררה בינו לבין אבא זצ"ל, 'ספרו נא להם את מעשה הפלא של השמיטה האחרונה. אני רוצה שהילדים ישמעו זאת מפיכם'

הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א על שמיטה ואמונה

"וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית" (ויקרא כה, כא)

"קינדער'לאך, היכנסו! אורח חשוב הגיע אלינו, קרא לנו אבא. כולנו רצנו והצטופפנו בסלון הקטן שבשכונת בתי ורשה. ליד השולחן ישב בניחותא הגאון הצדיק רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, גאב"ד קוממיות. ידידות עזה ואמיצה שררה בינו לבין אבא זצ"ל, ראש הישיבה, והיה סר לביתנו כל אימת שביקר בירושלים.

"רבה של קוממיות, ספרו נא להם את מעשה הפלא של השמיטה האחרונה. אני רוצה שהילדים ישמעו זאת מפיכם", ביקש אבא, והרב הסכים. התיישבנו למרגלותיו והוא סיפר לנו מהי מצות השמיטה, מהו מושב יהודי, ועם מה מתמודדת קוממיות.

היו אלו הימים שלאחר שנת השמיטה תשי"ב. החקלאים, גיבורי הכוח ששמרו בכל עוז את שנת השמיטה, תרו וחיפשו אחר זרעים מהשנה השישית, שיזרעו עכשיו באדמתם הטרודה, שעמדה בשממונה בכל שנת השבע.

דא עקא, היבול של השנה השישית תם ונגמר, השוק היה מוצף בזרעים של השנה השביעית, שנת השמיטה, אולם לא מושב כקוממיות יעבור על צו התורה הקדושה לאחר שנה של עמידה בגבורה ובמסירות על משמר ההלכה.

"באו אלי החקלאים", המשיך רבה של קוממיות לספר, "ואמרת להם שלא להתייאש. ימשיכו לחפש וימצאו. הם אכן המשיכו בחיפושים וגילו במושב סמוך שיירי זרעים מהשנה השישית. ברם, יבול החיטים היה שבור ומתולע. החיטים נראו במצב גרוע מאוד.

"שוב הופיע אצלי ושאלו אותי מה לעשות, והוסיפו כי מדובר בסיכון של 20 אלף לירות - סכום אגדי. אמרתי להם: קנו את היבול הזה, וה' הטוב יעמוד לצדכם. והלוא התורה הקדושה הבטיחה מפורשות: וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית, ועשת את התבואה לשלש השנים. התורה הבטיחה שתהיה ברכה גם בשנה השמינית. הסירו דאגה מלבכם, וברכת ה' תלווה אתכם."

והקריא לנו את דברי "הכלי יקר" בפרשתנו, פרשת בהר. וכה תורף דבריו:

"טעם מצוה זו היא להשריש את ישראל ממידת האמונה והביטחון בה'. כי חשש הקב"ה פן בבואם אל הארץ יתעסקו בעבודת האדמה על המנהג הטבעי, וכאשר כביר מצאה ידם ישכחו את ה' ויסורו בטחונם ממנו, ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם אל החיל הזה ועולם כמנהגו נוהג, ויחשבו שהארץ שלהם היא והם הבעלים ואין זולתם.

"וכמו שמצינו בירידת המן ליזמו", ממשיך "הכלי יקר", "כדי שיהיו עיניהם נשואות אל ה' תמיד ויבטחו בו תמיד, כך ענין השמיטה שלא יעבדו האדמה כל שנה שביעית, אין זרע ואין קציר, ויסמכו על הנס". אבא סגר את החומש ונשק לו. הוא סיפר לנו על התלמידים ששאלו את רבם, רבי שמעון בר יוחאי: למה ירד המן במדבר בכל יום? וכי לא עדיף היה שירד פעם אחת ויספיק לכל השנה?

"אמר להם רשב"י: אמשול לכם משל. למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שהיה לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פניו אביו אלא פעם אחת בשנה. חזר וקבע לו בכל יום, והיה מקביל פניו בכל יום. אף ישראל, מי שהיו לו ארבעה וחמישה בנים היה דואג ואומר שמא למחר לא ירד מן, ונמצאו כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים" (ספרי וילקוט שמעוני)

הקב"ה, זן ומפרנס לכל, רוצה וחושק לתת לבני ישראל את מזונם

המשך בעמוד 16

אבא עצר את הרב, פתח את החומש שהיה מונח על השולחן

כאשר נשאל על ידי תלמידי חכמים שעומדים בפניהם הצעות למסור שיעורים בישיבה קטנה או בישיבה גדולה, היה אומר שבישיבה קטנה עושים יותר שטייגען, לפי שבישיבה קטנה לומדים יותר גמרא עם הבנה. וגם הבחורים עצמם לא נותנים מנוח שהם רוצים להבין כל מילה ומילה, וממילא המגיד שיעור חייב להכין טוב את החומר

עמל התורה של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

הרב זלמן רזניק

"אם בַּחֲקָתִי תֵּלְכוּ" (ויקרא כ"ה, ג')

פרש"י שתהיו עמלים בתורה

כתב מרן ראש הישיבה רשכבה"ג רבינו אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל בספרו אילת השחר דודאי שיש חיוב ללמוד תורה ולקיים מצוות, וכל מה שיותר עולה לו בקשיים אז לפום צערא אגרא, אבל כאן הפסוק מגלה לנו שהאדם לא יוכל להגיע למדרגה ברוחניות בלי עמל.

אם נתבונן מעט בעמל התורה של מרן זללה"ה שלא ידעה גבולות, וכפי שסיפר הג"ר משולם דוד סאלאווייציק שליט"א שזוכר את מרן זללה"ה בגיל נעוריו בעיירה בריסק, איך שהי' יושב ועוסק כל היום בעסק התורה, וכך המשיך כל ימי חייו, עד שהי' שקוע בתורה מאד, עד שהגיע למדרגה שגם בשעת השינה הי' מערער בד"ת, כפי שמעידים שומעי לקחו שראו פעם שנרדם באמצע השיעור שהי' מוסר מידי יום בחומש ורש"י, וכשהתעורר החל לדבר בסוגיא במסכת זבחים, שבה עסק כמה שעות קודם לכן, והמשיך לדבר במסכת זבחים, עד שהתעורר לגמרי, והבחין שהוא נמצא כעת באמצע השיעור בחומש ולא בשיעור עמ"ס זבחים.

ואיך הגיע לזה רק ע"י שלימודו הי' עד כלות הכוחות ממש, ולא אחת ראו אותו על המטה עם הגמ' ביד, וכך נרדם תוך כדי לימוד.

כל שאיפת חייו היתה לדעת גמ' רש"י ותוס' בלבד ולא לזכור את כל הוויות העולם השונות, והרבה פעמים כאשר היו נכנסים אנשים ושואלים אותו אם הוא זוכר מקרה מסוים, תגובתו היתה אני צריך לזכור רק גמ' רש"י ותוס', וכן הי' גם להיפך אם הי' נזכר באיזה עובדא הי' מצטער או לי כי במקום זה הייתי צריך לזכור גמ' רש"י ותוס'.

ובאמת בשיעורים שהי' מוסר בישיבת פוניבז' הי' לומד בהספק גדול מאוד, ואמר בשם מרן החזו"א זצוק"ל שהבחורים ביישיב"ק צריכים ללמוד עם כמה שיותר הספק.

ומעניין לציין שכאשר נשאל ע"י ת"ח שעומדים בפניהם הצעות למסור שיעורים ביישב"ק או בישיבה גדולה, הי' אומר שבישיב"ק עושים יותר שטייגען, לפי שבישיבה קטנה לומדים יותר גמ' עם הבנה. וגם הבחורים עצמם לא נותנים מנוח שהם רוצים להבין כל מילה ומילה, וממילא המג"ש חייב להכין טוב את החומר, משא"כ בישיבות הגדולות שיעיקר השיעורים הם סביב הסוגיא ולא בגמ' עצמה.

רגיל הי' רבינו זללה"ה לומר שבכל צבא יש חיל אויר ויש חיל רגלי, חיל אויר מפציץ מלמעלה וממשיך הלאה, אך חיל רגלי עובר לאט לאט ולא

מדלג על כלום, כך גם הלימוד של בני ישיבה קטנה כמו "חיל רגלי", שלא מדלגים על כל תיבה של הגמ' רש"י והתוס'.

וכאשר נשאל מהו העצה להגיע להתמדת הלימוד ומתיקות התורה, ענה "מה שלומדים יותר מקבלים יותר חשק ללמוד". ולבחור אחד שביקש ברכה לטעם בלימוד (א' גישמאק אין לערנען) ואמר לו רבינו זללה"ה כשאדם רואה פרי ערב האם הוא מבקש ברכה לזה? כשהתורה עריבה לאדם אין הוא זקוק לברכה!

אך גם מה שאמרו חז"ל לפום צערא אגרא, אינו חייב להיות צער גדול אלא אפילו מאמץ קל ולכן כשהי' רבינו זללה"ה צריך ספרים לעיון תוך כדי הלימוד הי' רגיל לגשת ולהוציא את הספרים לבדו, ולא הניח לאחרים להביא לו, ונימק טעם הנהגתו זו משום לפום צערא אגרא, אך מנגד ראו בני הבית איך שמסדר את הש"ס שהי' משתמש בהם לעיון, כפי סדר הש"ס, ונימק שמסדר את הש"ס שכל כרך יעמוד במקומו, כדי שאם יזדקק לעיין בשעת הלימוד באחד הכרכים ימצא אותו מיד, ולא יזדקק לבטל זמן ע"ז.

ובעיקר הי' תמיד מעורר על החזרה, וכפי שהעיד על עצמו שבילדותו שלמד מסכת יבמות, וחזר עליה עשרות פעמים, כיון שרק ע"י חזרה אפשר לזכות לתורה שאם לא חוזרים שוכחים, וסדר החזרה של רבינו הי' כפי שסיפר תלמיד רבינו זללה"ה (בישיבה בכפר סבא) הרב שמואל גינצבורג ז"ל שהי' חוזר עם רבינו את הגמ' בע"פ את כל השקלא וטריא, ולאחר מכן הי' חוזר עמו את צורת הדף כדי לחזק את הזכרון של הגמ', וניכר הדבר הי' בשנותיו האחרונות של רבינו כאשר קהו עיניו, וקשתה עליו הקריאה, הי' חוזר בע"פ לשונות של גמ' בכל הש"ס, וכשהי' מבקש שיקריאו לו לשון גמ' מתוך הגמ', והי' מבקש שיפתחו בדף פלוני, והי' מצביע באצבעו בעמוד היכן הגמ' צריכה להיות.

אשתו של ר' יענק'ל קופרברג אמרה לו שבשמחה הייתה רוצה לתת לו מבוקשו, אבל דא עקא שמפתח המרתף נמצא אצל בעלה היושב ולומד כעת בבית המדרש והיא לא מוכנה להפריע לו בלימודו גם אם עקב כך יפסידו את העסקה וכולה תרד לטמיון

גאב"ד חרדים הרה"ג ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א על העמלים בתורה

'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף' (תהילים קיט עב) וכן אומר החכם מכל אדם (משלי ג יד) 'כי טוב סחרה מכל סחורה'. בראות אותו הסוחר כי אין מנוס ותיכף יתבטל כל העסקה, הציע לה שלפחות תסכים לשלוח אחד מבני הבית לבית המדרש רק להביא את המפתח תוך כדי שהוא ימתין כאן בסבלנות עד שובו ומפתח המרתף בידו ואז הוא בכבודו ובעצמו יוציא את הסחורה ויעמיס אותם על העגלה והכל על מקומו יבוא בשלום, ר' יענק'ל ימשיך בלימודו והוא ימלא אסמיו ספירט. לעצה זו לא יכלה האשה לסרב ואכן שלחה תיכף ומיד את אחד מבני הבית לעבר בית המדרש להביא את המפתח. מסר ר' יעקב את המפתח לשליח בהפסק רגעים ספורים בלבד, הוסיף עוד כמה הוראות ברורות, ולאחר שב לתוך ים תלמודו בהתמדה רבה. ואכן העסקה יצאה לפועל לשמחת לב כל הצדדים, הסוחר קיבל את כל החביות עד האחרון שבהם והם קיבלו תמורתם כסף טבין ותקילין עובר לסוחר. אולם שמחתם לא ארכה זמן רב. תיכף למחרת היום הופקעו פתאום שערי הספירט ומחירם עלה עשרות מונים חמישים פעמים ככה מהמחיר בו מכרו את הספירט ביום האתמול לאותו הסוחר הממולח, תוך כדי מניעת רווח עצום של מאות אלפי אחוזים אלמלא היו מוכרים את תכולתו ביום האתמול. עיני ר' יעקל דמעו מבכי, ויקומו כל בניו ובנותיו לנחמו וימאן להתנחם, וישא יעקב נאומו באומרו וכי

איש יהודי היה בפולין ור' יעקב קופרברג שמו. לאחר שעלה לארץ הקודש קבע מושבו בעיר חיפה. למחייתו קיים בחירוף נפש 'בזיעת אפיך תאכל לחם' - עבד קשה למען הביא הביתה לחם צר לפי הטף. אמנם דבר אחד היה לו בשפע, אהבת התורה. אש התורה שבערה בו בכל עמקי נשמתו יותר מכל ענייני העולם ומכל הון. לפרנסתו עסק עם 'ספירט' העשוי מאלכוהול ששימש באותם הימים - לפני כשבעים שנה - לצורך כביסת הבגדים ועיבוד עץ. את חביות הספירט היה מאחסן במרתף טחוב וישן, פותח היה בכל יום את ציריו החלודים ואת דלתותיו הישנות, מוציא ומעמיס את הכדים הכבדים על העגלה הישנה שהייתה רתומה לעצמו מושך היה בחוטים בכתפיו המצולקות, וכי ירחק ממך המקום - לדרך רחוקה או אז היה רותם את העגלה לסוס או לחמור גרם, ככה סחב עצמו בטלטולי דרכים כשהוא מושך בעול העגלה ומוכר את הספירט לכל דצריך. בסוף היום צרר את מעט כספו שקיבל תמורתן לתוך מטפחתו חוזר העירה ושם מיד את פעמיו לעבר בית הכנסת בה היה שוקע מיד בלימוד תורה בהתמדה משך שעות רצופות ללא הפסקה, שוכח ממצוקת יומו ושמה בשמחת תורתו. רק בחשכת ליל חזר לביתו להחיות נפשו לשבור את רעבונו. כך היה מנהגו דבר יום ביומו.

כמעשהו בכל יום כך מעשהו באותו היום בו נטו צילי ערב אחר יום-עבודה מפרך ור' יעקב חוזר רגלי העירה כשעגלתו משתרכת לו אחריו, הולך ישר לעבר בית המדרש ללמוד את לחם חוקו ולשכוח עולם ומלואו. בו בעת שספון הוא בבית המדרש, נשמעו הרחק משם נקישות רמות על דלת ביתו כשבפתח עומד איש סוחר אמיד והצעה מפתה באמתחתו, חפץ הוא לקנות תיכף ומיד ללא שהיות את כל תכולת המרתף על כל חביותיו כדיו וצלוחיותיו גדושי הספירט עד האחרון שבהם, בתמורתן משלם הוא תקלין חדתין מזומנים עובר לסוחר תוך כדי הוספת עוד מתנת יד הגונה כמתן שכרה בצידה. אבל 'אשת חיל מי ימצא', תוך כדי שהוא מוציא ומתחיל למנות את השטרות והמצלצלים עוצרת בעדו אשתו של ר' יענק'ל באומרה שבשמחה הייתה רוצה לתת לו מבוקשו דבר שהיה מכניס בהם רוח חיים חדשה, אבל דא עקא שמפתח המרתף נמצא אצל בעלה היושב ולומד כעת בבית המדרש והיא לא מוכנה להפריע לו בלימודו גם אם עקב כך יפסידו את העסקה וכולו ירד לטמיון. היטב הייתה זכורה לה את ששרו לה בנעוריה בית אביה

על הכסף אני בוכה, בוכה אני כי התפיתי להפסיק באמצע לימודי דבר שלא עשיתי מעודי, אדרבה לימוד חזק שמע מינה 'מלימוד התורה לא מפסידי' ושמח אני על המחיר היקר ששילמתי בעבור הבנה זו.

דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ורישום דבריו אלו עמדו לו ולזרעו אחריו ולא בכדי זכה אותו ר' יעקב ז"ל לבנין וחתנין רבני שתורתם אומנתם ומרביצי תורה הם לרבים עד עצם היום הזה.

את הסיפור שמעתי מפי בנו הרה"ג ר' יוסף שליט"א שציין כי שנים לאחר מכן הוסיף לו אביו בהתרגשות עצומה שמח אני שבחיי קיבלתי את עונשי בהפסד כספי בלבד. לא בכדי כינה כ"ק בעל הנתיבות שלום זצ"ל את אותו ר' יענקל' באומרו שהוא היה "פשוט'ער איד" בהוסיפו שאצל חסידים ואנשי מעשה היה השבח הגדול ביותר להיות "יהודי פשוט". וזאת למה? יען 'פשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה'...

הפסוק בפרשתינו, **אם בחקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו, ועשיתם אותם וגו'**

מונה ג' לשונות של מקרא בדבר קיום מצוות התורה 'הליכה'. שמירה. ועשייה' אם בחקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו, ועשיתם אותם. וצריך לברר מהם כפל ג' לשונות הללו שהרי הליכה בחוקי התורה היינו שמירת ועשיית המצוות, וכי אפשר ללכת בחוקות התורה בלא שמירת ועשיית מצוותיה. ואם כן יש להבין מהו כפל לשונות המקרא הרי הא בה תליא מילתא. (וראה ברש"י מה שכתב בזה ומקורו בתורת כהנים).

במדרש בריש הפרשה איתא על פסוק זה, אם בחקותי תלכו - הדא הוא דכתיב (תהילים קיט נט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך. וצריך להבין קשר הפסוקים ומה בא להוסיף לנו בזה ולהשמיענו. גם ידועה קושיית האור החיים הקדוש מהו אותה הליכה שאומרת כאן התורה אם בחקותי תלכו - מה שייכות עניין הליכה לגבי קיום חוקי התורה, ולכאורה הוי ליה לכתוב אם חוקותיי תקיימו וכדומה. ע"כ. וכעין זה יש גם להקשות בדברי נעים זמירות ישראל דוד המלך ע"ה שנקט כמה פעמים בתהילים לשון הליכה גבי שמירת המצוות 'אשרי תמימי דרך ההולכי' בתורת ה' (תהילים קיט א). וכן אמר אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו (שם קכח א). ומנגד אמר אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים (שם א א), וצריכים ביאור מהם אותם ההליכו"ת - מה עניינם לגבי קיום תורה ומצוות.

לך לך להנאתך ולטובתך

אלא יש לומר, לא דיברה תורה אלא נגד יצר הרע, ויש כאן רמז נפלא להא שלימדונו הז"ל (קידושין ל:) יסוד נפלא בדרכי העבודה, תנא דבי אליהו אם פגע בך מנוול זה משכחה לבית המדרש. שלל פיתויי הרחוב החומריים מקשים על האדם להתגבר על יצרו המציע בפניו הבל הבלים שהם תאוה לעיניים ונחמדים ללב. מה יעשה הבן ולא יחטא? הורוהו חז"ל עצה פשוטה, ראשית קום ברח לך לבית המדרש לתוך בית-מקדש-מעט. ובעד שכר הליכה זו גופא, יבואו עוד מצוות אחרים שהרי מצווה גוררת מצווה, עד שתוכל עי"ז

להתגבר ולקיים עוד ועוד מצוות בתורה ותפילה או בשאר עניינים א קפיטל תהילים או א ספר מוסר. וראה זה פלא, פתאום כל סדר היום ישתנה לטוב וכל זאת בכח הליכה הראשונית, והנה חיים כולכם היום - כל היום כולו מקבלת חיות חדשה מתוך מתיקות ועריבות.

לכן קיום חוקי התורה רמוז בפסוק בלשון הליכה דייקא, לומר לך, התאמץ מול היצה"ר לכל הפחות בעניין ההליכה - ללכת ולברוח מאותן המים הזידונים מאותן פיתויי הרחוב וחוש וברח לעבר תיבת נח - בית מדרשו של שם ועבר. וזה מבטיח כאן הכתוב אם בחוקותיי תלכו - אם רק תלכו לבתי המדרש אזי ממילא את מצוותי תשמרו וגו' שהרי מצוה גוררת מצוה. ובזה תזכה לקיים מצוות נוספות הן בסוד מרע והן בעשה טוב להינצל לגמרי מפח היצר ולסוד מן הרע. וזהו שאמר **אם בחוקותיי תלכו אזי גם ושמרתם את מצוותי** - תוכלו להיזהר ולהישמר מכל מצוות 'לא תעשה' ותסורו לגמרי מן הרע, וגם **ועשיתם אותם** - תזכו להוסיף חיל בשמירת 'מצוות עשה' לעשותם ולקיימם בקום ועשה.

אמור מעתה, מלחמת היצר מוכרעת בהליכה גרידא לטוב ולמוטב, מכאן והילך מבטיחך התורה שיהא מוסיף והולך ושמרתם ועשיתם אותם ודין נצח.

וזהו שאמרו (מדרש רבה ד ה) 'אמר הקב"ה אין אדם שומע לי ומפסיד'. וכן שנינו באבות (ד ט) אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך ואם עמלת בתורה יש לו שכר הרבה ליתן לך. דווקא בית המדרש היא המחצבה של פרנסה.

הלוא כולנו יהודים רחמנים בני רחמנים, ולאור תוצאותיו העגומות של העיסקא הכושלת של ר' יענקל' כולנו מרחמים ומצטערים בצרתו. אך יש לומר ולהודיע: אין מקום לרחמנות עליו, הוא הרי קיבל את ההפסדים באהבה רבה ביודעו שהכל מושגח בהשגחה פרטית מלמעלה - ודווקא מניה הסיק את מאה"כ 'אין אדם שומע לי ומפסיד'. ואדרבה, במקום שנבדוק ונעיין בחשבונות הבנק של ר' יענקל', נעשה בדק הבית בחשבונות הבנק שלנו! כמה כסף הפסדנו במרוצת השנים על ידי מה שהפסקנו באמצע הלימוד, או כשחטפנו את התפילה בכדי לתפוס את הפגישה בכדי לקדם את העסקה.... האם לא חבל על אותו הכסף ששפכנו כמו ידנו כמים? הרי זהו מה שאומרים הז"ל 'התורה חסה על ממונן של ישראל' - דווקא ע"י המשך לימוד התורה בזה אתה חס על ממונך ולא ההיפך.

'כד יתבין ישראל ועוסקין בתורה קודשא בריך הוא אומר לפמליא דיליה חזו בני חביבי דמשתכחין בצערא דילהון ועסקין בחדוותא דילי'.

אחר הדברים האלה, ניתן להוסיף ולבאר את המשך דברי המדרש הנ"ל עה"פ חשבתי רגלי וגו' 'אמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב למקום פלוני ולבית דירה פלוני אני הולך, והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות' ע"כ. וצריך לדייק בלשון המדרש 'והיו רגלי מוליכות אותי' וכי הרגלים הם המה המוליכים את האדם והרי 'בתר רישא גופא אזיל' (עירובין מא). ולא ההיפך חלילה. והוי ליה למימר 'וראשי מוליך אותי לבתי המדרש'. ויי לון לאלו שראשם בתר רגלם נגרת ואין מוחם שליט על לבם.

אבא לא השתהה ומיד שם פעמיו חזרה לתחנת הרכבת. בדרך פלאית הצליח להספיק את הרכבת האחרונה שיצאה משוראני ועתידה לבוא לפרשבורג עוד קודם החג, וכך לאחר קרוב לעשרים שעות נסיעה הגיע סוף סוף הביתה כשעתיים קודם החג. הוריו שמחו וצהלו עד מאוד לבואו

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

בטוב והחסד שהשם יתברך משפיע עליו, וכיצד הוא דואג לו עד לפרטים הקטנים ביותר. אף פעם הוא לא נוטש אותנו, להיפך הוא זוכר ממנו כל העת וחומל עליו. על ידי כך מתרגל האדם להאמין בחוש כי גם היסורים עצמם באים עליו מצד חסד ורחמנות, ולא חלילה בגלל שהקדוש ברוך הוא סילק את השגחתו ממנו.

האתרוג המהודר שהביא אבא מפרשבורג לשוראני

נקודה חשובה ומעוררת זו, שמעתי חזור והדגש מפי אבי מורי שליט"א, כאשר היה מספר לנו במשך השנים את נפלאות ה' שראה בצעירותו בשנות השואה האיומות. מאוד מוצל מאש תמיד חידד באוזנו כי בתוך ההסתר הגדול והתופת הנוראה, לצד סאת הסבל, הבדידות, הקושי, הצער והיגון, מי שהתבונן זכה לראות מחד גיסא את יד ה' השמאלית שמוכיחה ומאידך גיסא את יד ה' הימנית המלטפת ומקרבת. לדבריו, "הרגשנו סיעתא דשמיא מיוחדת והשגחה פרטית בכל צעד ושאל".

אתן דוגמאות אחדות ששמעתי ממנו במשך השנים: בצעירותו למד אבא בישיבה המרכזית בעיר 'שוראני', אותה הקים וניהל רב העיר הגאון הקדוש רבי מאיר יהודה פרייא זצ"ל, בעל ה'שבט מישור', נכדו של מרן ה'חתם סופר' זצ"ל.

אדם גדול ומורם מעם היה רבי מאיר יהודה. בכל גלילות הונגריה נודע כאישיות נאצלת, חכם ופיקח מיוחד במינו, למדן ובקי עצום,

בעיצומה של פרשת התוכחה מוצאים אנו פסוק מפליא: "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהֶאֱרַץ אֹזְכֶר".

ולכאורה יש להבין, הרי התורה מפרטת כאן את הקללות האיומות שיבואו על אלו שיפרו אותה, שימאסו במצוותיו ויעברו על חוקיו ומשפטיו, ולכאורה כיצד נכנס כאן לפתע פסוק כה מעודד ומנחם הנראה על פניו כלא ממין העניין?

ישוב נפלא לקושיא זו, מצאתי בספר 'דרכי מוסר', להגאון הצדיק רבי יעקב ניימן זצ"ל, ראש ישיבת 'אור ישראל', שכתב כך:

פסוק זה הזכירה התורה בעיצומן של הקללות במכוון, כדי ללמדנו יסוד גדול בדרכי הנהגת ה' יתברך בעולם; לפעמים נגזר משמים על הכלל או על הפרט לסבול חלילה צרות ויסורים, אם בגלל עוונות וחטאים, אם בגלל חשבונות שמים אחרים, ומטבע הדברים עלולים אנו לתהות ולחשוב שמא הקדוש ברוך הוא שכח אותנו, או הזניח והפקיר אותנו חס ושלום, וכך ליפול אל זרועות היאוש ורפיון הידים. לזאת באה התורה ואומרת בקול רם בעיצומן של הקללות: "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהֶאֱרַץ אֹזְכֶר", ללמדנו כי גם בעת שהחושך יכסה ארץ, וצרות רבות ורעות יקיפו את הכלל והפרט, אין הקדוש ברוך הוא שוכח אף לא לרגע את בריתו אשר כרת עם אבותינו, ולעולם אינו מסלק את השגחתו מאיתנו, ומי שעינים לו יכול להבחין גם בעת 'הסתר פנים' באהבה ובחיבה העצומה שלו כלפינו.

וזהו מוסר השכל עצום לאדם; כאשר מתרגשת עליו לא עלינו צרה או מצוקה מסויימת, עליו לזכור היטב כי גם בעת שהכל נראה חשוך ומעורפל, על פי האמת מסביבו יהל אור. כי גם בעת שזוכה לקבל תוכחת שמים זה בא עם מלוא האהבה והחיבה של השם יתברך כלפיו.

עם מעט התבוננות יכול האדם לשים לב גם בעת שמתמודד עם מקרים קשים בטוב והחסד הטמון בהם. לדוגמא, אם חלילה חולה האדם במחלה קשה הוא יכול לנחם את עצמו כי אילו היה החולי תוקף אותו במקום אחר בגוף, או אילו לא היה מזמן לו השם יתברך באורח פלא רופא מסויים או תנאים מסויימים ודאי הוא היה סובל פי כמה וכמה, ומצבו היה יכול להיות הרבה יותר גרוע. או לדוגמא, אילו לא היו ילדיו תומכים בו, או אילו לא היו לו כספים ויכולות, לא היה צולח את מצוקתו בקלות, כך יווכח גם בתוך הקושי והמצוקה

הוא עלה לרכבת ונסע שוב את אותו מסלול מתיש של שעות ארוכות עד שוראני. כשנכנס לבית רבו עם האתרוג בידו, רבי יהודה מאיר התרגש עד מאוד ודמעות צפו בעיניו. בפנים קורנות מאושר ובידים רוטטות אחז באתרוגו וברוב חיבה העריף עליו נשיקות חמות

אשר שמח לקראתו שמחה עצומה. "אשריכם!" אמר, "הייתי כבר בטוח כי אבי ישראל בחג הקרוב ללא אתרוג מהודר כפי שחפץ... זכות המצוה תעמוד לכם!".

מכיון שאבא נכנס לתחומה של העיר פרשבורג, הוא ניצל את ההזדמנות כדי להיכנס לביקור קצר בבית הוריו היקרים ה' יקום דמם, לאחר זמן ממושך שלא ראו את פניו, שכן בזמנים ההם לא ביקרו בבית ההורים כי אם בחגים. אך מפני החג הקרב ובא והדרך הארוכה אשר לפניו לא התאפשר שיתעכב שם יתר על המידה, וכעבור זמן מועט נפרד מהוריו לשלום.

כשיצא אבא מהבית הוא הבחין בדוק העצב הנסוך על פני אמו הצדקנית מרת פראדיל ע"ה. היא אמרה לו כי צר לה על כך שהוא לא ישהה איתם בימי החג. אך הבינה כי בצוק העיתים הדבר כמעט בלתי אפשרי שיספיק להגיע כעת לשוראני ולחזור לפרשבורג עוד קודם החג.

אך אבא כשראה זאת חשב אחרת, בליבו גמלה ההחלטה לעשות מאמצים גדולים לשוב הביתה בפרשבורג עוד קודם התקדש החג. הוא עלה לרכבת ונסע שוב את אותו מסלול מתיש של שעות ארוכות עד שוראני. כשנכנס לבית רבו עם האתרוג בידו, רבי יהודה מאיר התרגש עד מאוד ודמעות צפו בעיניו. בפנים קורנות מאושר ובידים רוטטות אחז באתרוגו וברוב חיבה העריף עליו נשיקות חמות. הוא הפטיר על ראשו של אבא ברכות רבות על גודל טירחתו ועל חירוף נפשו כדי לזכותו במצוה.

אבא לא השתהה ומיד שם פעמיו חזרה לתחנת הרכבת. בדרך פלאית הצליח להספיק את הרכבת האחרונה שיצאה משוראני ועתידה לבוא לפרשבורג עוד קודם החג, וכך לאחר קרוב לעשרים שעות נסיעה הגיע סוף סוף הביתה כשעתיים קודם החג. הוריו שמחו וצהלו עד מאוד לבואו.

ושקדן היגע על תלמודו עד כלות הכוחות. שתיקתו היתה אומנותו, ובשל כך כינוהו מעריציו "דער שוייגער משוראני" ["השתקן משוראני"].

דודו הגאון רבי שמעון סופר מערלוי זצ"ל היה אומר לאלו שבאו ליחל את פניו לברכה: "לכו נא אל הגאון משוראן, כח תורתו עושה רושם בשמים". ואילו הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל כשסיפר לרבי הגאון הקדוש בעל ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל, כי בדעתו לבקר בהונגריה, יעץ לו הרבי: "תלך אל הגאון משוראן שמתגורר שם, תוכל ללמוד ממנו את המידה של 'מאוד מאוד הוי שפל רוח', כי הוא מקיים זאת בגופו ממש".

ישיבתו המפוארת מנתה למעלה משלוש מאות בחורים, ושמה הלך לפניו כאחת הישיבות הכבודות בהונגריה. במשך השנים יצאו משורותיה לגיונות של תלמידי חכמים ומורי הוראה לאלפים שהאירו בתפוצות ישראל.

אבא תמיד אומר בהתפעלות, כי רבי מאיר יהודה היו בו כוחות עילאיים ונשגבים, כי בנוסף לעול העמוס על צווארו של רבנות העיר שהנהיג ביד רמה, העניק את כל כוחותיו לישיבה, הוא שימש בה הן כמגיד שיעור, הן כמשגיח רוחני והן כמנהל גשמי... ומי שלא הכירו באופן אישי לא האמין כיצד מסוגל אדם אחד ליטול על עצמו עול אדיר שכזה.

בתחילת שנת תרצ"ט כאשר האנטשימיות כלפי היהודים תפסה תאוצה רחבה, רוב החזנים ובעלי התפילה, שהיו נתיני פולניה, נאסרו ועונו. רבי מאיר יהודה חשש כי בבתי הכנסיות בעיר יחלשו השנה תפילות הימים הנוראים ולא יתנהלו כראוי, התאמץ רבות לשכנע את תלמידיו להישאר בישיבה עד לאחר החגים, כדי שיוכלו לזכות את הרבים ולעבור לפני התיבה כבעלי תפילות בכל המקומות בהן לא ימצא שליח ציבור מתאים. רוב התלמידים נענו לקריאתו ונתרו בישיבה.

בהגיע חג הסוכות, חשקה נפשו של רבי מאיר יהודה, לקיים את מצות ארבעת המינים כדרכו בקודש בהידור גדול, ואכן לאחר מאמצים מרובים עלה בידי בנו הצעיר רבי דוד זצ"ל, המתגורר בפרשבורג, להשיג עבורו אתרוג מהודר בתכלית ההידור. אולם מחמת הסכנה השתבשו הדרכים, ולא היו השיירות מצויות מעיר לעיר, והאתרוג המשובח עליו השקיע דמים מרובים תרתי משמע, נותר בפרשבורג.

בימים כתיקונם המרחק משוראני לפרשבורג לא היה גדול, מרחק של עשרות קילומטרים בלבד, אך כאמור כיון שהדרכים הרגילות היו חסומות ובחזקת סכנה, נאלצו לעשות סיבוב ארוך ומייגע במיוחד כדי להגיע משוראני לפרשבורג.

אבא שהיה דבוק בכל ליבו ברבו הגדול רבי יהודה מאיר, לא היה מסוגל לראות בצערו, ולמרות שהיה זה שלוש ימים קודם החג, נטל על עצמו את המשימה המורכבת להביא את האתרוג מפרשבורג, כדי להרנין את ליבו.

הוא נסע שעות ארוכות ברכבת, למעלה מעשר שעות, עד הגיעו לפרשבורג. כשהגיע מיד פנה לביתו של רבי דוד פרייא, בנו של הרב,

למפרע התברר, כי היה זה חג הסוכות האחרון שזכה לשהות במחיצת הוריו הקדושים, השם יקום דמו.
אבא אומר תמיד, כי למעשה כל המסע הזה היה קשה ומפרך, עת חושך וערפל, ימים נוראים אשר מידת הדין המתוחה מורגשת בהם, אך גם אז נוכח כי האיר ה' דרכו, "כִּי אֵשֶׁב בַּחֲשֵׁךְ ה' אֹרֶךְ לִי".
הסייעתא דשמיא שליוותה אותי בכל הפרטים הקטנים - חיזק ועודד אותי מאוד. בכל שלב ושלב של הנסיעה הוא היה עלול להיתקל במוקש אחר שיסיים את שליחותו באופן טראגי, אך חש כי השם יתברך הצליחו וניהל את דרכו בצורה הטובה והיעילה ביותר.

"הכל זה טוב אך המראה לפעמים אינו טוב"

דוגמא נוספת לכך, סיפר **אבי מורי שליט"א** מנסיונו האישי:
היה זה ביום ט"ז תמוז תרצ"ט, כשנאלץ יחד עם שני אחיו; רבי מרדכי ורבי אברהם אבא לעזוב את עיר מולדתו פרשבורג, ולהצטופף בתוך ספינה קטנה על גבי נהר דונה. התוכנית המקורית היתה לנסוע עד בולגריה ומשם לעלות לרכבת עד לטורקיה. כי אז עוד לא היתה מניעה להיכנס לטורקיה ללא רשיונות.

מי שהגה את תוכנית נסיעתו של אבא, היה יהודי יקר מפרשבורג שגילה לממשלה ההונגרית סוד צבאי חשוב, ותמורתו הובטח לו להוציא את כמה ממקורביו בקלות מתחום המדינה. אולם ההשגחה העליונה סיבבה את הדברים בצורה אחרת, ומכל מיני סיבות אבא הוכרח לעבור לאוניית משא גדולה, בת שלוש קומות, אשר עשתה את דרכה לארץ ישראל, בה נסעו מאות אנשים במשך קרוב לשלושה חודשים. כך זכה להגיע לארץ הקודש ממש בתחילתה של השואה.

אבא מציין כי היה זה נס ופלא שהספיק המזון ושאר הצרכים החיוניים באוניה, לתקופה כה ממושכת ולציבור כה גדול של נוסעים. גם העובדה שהיו בספינה כמה תלמידי חכמים חשובים,

היה נס בפני עצמו. שכן הם שמרו על הצביון הרוחני הראוי בנסיעה, נסכו טללי אמונה בלב הנוסעים והשפיעו רבות על אבא לכל מהלך חייו. כך באורח פלא הגיעו כולם ארצה חיים ובריאים, שלימים בגופם ונפשם.

כאשר הגיעו לארץ הקודש היה זה ערב ראש השנה, אך בשל הקושי לקלוט את כולם בבת אחת, הוחלט לעשות זאת בשלבים, כאשר את הנשים והטף הורידו מיד והובילו אותם למחנה צבאי סמוך למושבה 'באר יעקב'. ואילו את הגברים, ובתוכם אבא, הורידו מהספינה רק לאחר כשבועיים, בערב חג הסוכות. השם יתברך שלח מיד שליחים נאמנים שדאגו לאבא רוחנית וגשמית, ומילאו את מחסורו ברוחב לב.

את הסוכה הראשונה כאן בארץ הקודש, הוא בנו לעצמם מתוך מסירות נפש ממש. מחמת המחסור בדפנות סוכה נורמאלים ובעצי סכך כרותים, כפי שאנו מכירים היום, היו צריכים אז ללקט כל מיני צמחים ושיחים, אשר חלקם הגדול היו מלאים בקוצים ודרדרים, ובידים פצועות וזבות דם הקימו את הסוכה.

"הדור הצעיר לא יבין באיזו מסירות נפש קיימנו אז תורה ומצוות", אומר אבא, "ממש לא יאומן כי יסופר. אך גם לא שייך לתאר את הצהלה והשמחה הגדולה שמילאה את ישותנו, על כך שלמרות הכל זכינו גם באותה שנה להסתופף בצילא דמהימנותא, לשבת בסוכה כשרה".

תמיד אבא מסיים את סיפורו בתובנה זהה: "אני מספר לכם את כל זה לא לשם המעשה, לא לשם נוסטלגיה והעלאת זכרונות, אלא כדי שתדעו את הניסים הגדולים שהשם יתברך עשה עימנו. גם בזמן ההסתר הגדול ראינו כמו עינינו השגחה פרטית מדוקדקת, ושפע של רחמים וחסדים שהשפיע עלינו. בשעת מעשה השתדלנו להאמין בזה, אך כמבט לאחור ראינו זאת בחוש".

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

המשך מעמוד 10 | הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א

ופרנסתם, אך עם זאת הוא רוצה ומצפה לתפילות בני ישראל להוכחת אמונה וביטחון בו יתברך.
אבא פנה אלינו, הילדים, ואמר: "יודעים אתם מה עושה רבה של קוממיות? - הוא נוטע אמונה. הם, החקלאים, נוטעים זרעים - והוא זורע אמונה, חורש ביטחון בלבבות בני ישראל".

"ובכן", המשיך רבה של קוממיות בסיפורו המופלא, "אנשי קוממיות החלו להכשיר את הקרקע מיד באסרו חג הסוכות של שנת תשי"ג. עמלו, טרחו וזרעו בעין דומעת ובלב מאמין את הזרעים השבורים והמתולעים. "מה עשה הקב"ה?" המשיך הרב בלשונו הציורית, "באותה שנה

בושש הגשם מלבוא. יבשו הגשמים עד לאחר סיום מלאכת הזריעה כמושב קוממיות, בעיצומם של חודשי החורף. רק עם סיום הזריעה בכל שדות קוממיות החל הגשם יוצא על הארץ.
"נפלאות ה' הוכחו פעמיים: אצל אנשי היישובים, שהיו רחוקים מתורה ומצוות וזרעו בקיץ של שנת השמיטה את שדותיהם, כל הזרעים הרקיבו באדמה בשל חוסר הגשם.

"לעומתם, אל שדותיהם של אנשי קוממיות בא הגשם בעתו ובזמנו, הפריח את היבול והצמיח תבואה דשנה. חרף היותו יבול ישן ומתולע הפך פרי הארץ לגאון ולתפארת, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא על היהודים שומרי השביעית".

(מתוך הספר 'אור השבת')

לאחר שסיים ר' יצחק הוטנר את דרשתו, חיפש את ר' אהרון קוטלר כדי לומר לו 'שלום עליכם'... חיפש ומצאו יושב ובוכה באחד החדרים...

מעשה נפלא סיפר מרנא החפץ חיים שמבאר לנו את ההבדל בין העמל במתנת הקב"ה לבין הלומד בלא עמל ויגע

הרב בנימין בירנצוויג

"אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו" (ויקרא כ"ו, ג')

כתב רש"י הקדוש 'מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו - שתהיו עמלים בתורה'.

על שלוש מילים אלו של רש"י נשפך דיו ומלל רב, יען כי במילים אלו מקופל יסוד ומהות התורה ואופן לימודה, כי התורה היא חיות האדם ממש, היא מציאות של חיים וממנה כל מעלותיו ורוממותו כאדם.... וכדי להשיג את כל סגולותיה ומעלותיה על האדם והבריאה כולה, זה מושג רק על ידי לימוד התורה בעמל, כעסק של אדם שהוא עמל בו כדי שיצליח, וכפי שקבע מרנא החזו"א באגרותיו (ח"א אות ב) 'כל סגולות לימוד התורה נאמר על עמלה'.

אך נקודה מעניינת נוספת יש במעלת ה'עמלים בתורה', כי הרי התורה הקדושה היא מתנה שהיתה בבית גנזיו של הקב"ה ונתנה לישראל כדי שיהגו בה, ומה רב חפצו של הקב"ה שבניו חביביו יעסקו יחבבו ויעמלו בתורה עד שאומר לפמליא דידיה 'חזו חזו בני חביבי דמתעסקין בתורה דילי'...

ובוודאי שיש מתן שכר מיוחד לאלו המופקדים ומתעסקים ברכוש המיוחד של המלך, שומרים עליו, עמלים ומתעסקים בו ליקרו ולשבחו, שכר הניתן רק לעמלים בתורה הקדושה וכדברי התנא באבות 'כך היא דרכה של תורה..... ואם אתה עושה כן אשריך לעולם הבא וטוב לך בעולם הזה!'

והלימוד בשבילו בדחק ועמל גדול, ויש בזה שכר גדול, אז הוא בוכה על מצבו מה שלא זכה לזה כלל, שהרי יש לו ישיבה ותלמידים, וגם כידוע התברך ר' אהרון בכישרונות נדירים של גאונות, ועל זה הוא בוכה שאין לא את המעלה של לימוד תורה מתוך הדחק כלל.

מעשה נפלא סיפר מרנא החפץ חיים שמבאר לנו את ההבדל בין העמל במתנת הקב"ה לבין הלומד בלא עמל ויגע. והביא בהקדם את דברי התנא באבות "ועמך כולם צדיקים, לעולם ירשו ארץ, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר....", ולומדת המשנה בסנהדרין מפסוק זה: 'שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר "ועמך כולם צדיקים....." ועמך כולם צדיקים! וא"כ למה ההטרה והרעש לעשות עוד ולהתחזק עוד כשמובטח לכל אחד מישראל שהוא בן העולם הבא? קושיא זו נשאל מרן רבן של ישראל החפץ חיים זצ"ל, ותשובתו היתה - שמעו ואספר לכם מעשה שהיה:

בקייב העיר הגדולה גר עשיר מופלג בשם ישראל ברודצקי, והיה לו עושר רב כמה וכמה בתי חרושת גדולים שבהם מאות פועלים, מנהלים, רואי חשבון, עובדי משרד ונקיון. כל אחד קבל משכורתו לפי מעמדו וגודל משרתו.

ידוע היה עשיר ברודצקי זה בנדיבותו הגדולה וידו היתה פתוחה לכל דבר שבצדקה, והוא פיזר ממונו להחזיק מוסדות תורה ותמך ביד רחבה במשפחות רבות של עניים ונזקקים וכן של אנשים שירדו מנכסיהם, ידועה מאד היתה דאגתו לקרוביו ובני משפחתו ואם היה

כדי לחדד את השכר המיוחד שיש בלימוד שמגיע על ידי עמל מסופר סיפור שגם מחזק מאד גם לאלו שלא נתברכו במתנת שמים של כשרונות אבל בהחלט שנתברך במתנת שמים של לימוד מתוך עמל ששכרו הרבה מאד מאד. פעם עמד ר' יצחק הוטנר זצ"ל ודרש על ענין של עמל התורה וישב שם גם מרן ר' אהרון קוטלר זצ"ל. ואמר ר' יצחק הוטנר שמה שאמרו חז"ל הלומד תורה מתוך הדחק אין כונתם רק לדחק של פרנסה, אלא גם לדחק של כשרון, למי שלא התברך בכישרונות והלימוד אצלו נעשה בדחק ועמל, הוא זוכה לשכר הרבה מאד. לאחר הדרשה לפני שהלך ר' יצחק הוטנר, חיפש את ר' אהרון קוטלר לומר לו שלום עליכם, ולא מצאו חיפש וחיפש ומצאו יושב ובוכה באחד מחדרי השיעורים בבנין ההוא, שאלו ר' יצחק הוטנר למה ראש הישיבה בוכה? אמר לו ר' אהרון, שאחרי מה שהוא שמע שלימוד תורה מתוך הדחק זה גם מי שלא התברך בכישרונות

היהודי לא נותר בתמיהתו זו, וחיש מהר פילס את דרכו למקום מושבו של הרב, ותהה בפניו: 'למדנו רבנו, הרי בבית מוסק ונעים, חם ונחמד. למה יושב הרב בבית הכנסת הקר, כאשר הרוחות פורצות מבעד לסדקי החלונות, הקור כה נורא, והרב כה מתאמץ לא לקפוא חלילה!'

למה עדיף כפור מקפיא על פני בית חם?

דאגותיו וצרותיו!

את הגילוי הזה חושף הפסוק 'דאגה בלב איש ישיחנה', וחז"ל בביאור אחד מבארים 'ישיחנה לאחרים'. כאן נחשפת נוסחת קסם, המגלה את סוד ההקשבה. כשאדם מודאג והוא משוחח על דאגתו עם אחרים, כשלבד כבד ועיף מדאגותיו והוא פורק אותו באוזני הזולת, הוא הופך לאדם חדש, הוא מקבל כוחות חדשים להתמודד! כשפוגשים יהודי ברגע ההתמודדות, בעיצומו של קושי בחיים, העזרה הגדולה ביותר שנוכל להעניק לו היא להקשיב לו. לפעמים, ההקשבה שלנו ברגע המכריע, בעיצומו של הקושי - יכולה לשמש מנוף לצאת מהסבך, בכוחה להעניק אנרגיה וכוחות להמשיך בהתמודדות. זה מה שהתורה מגלה לנו, בפסוק בפרשת השבוע 'והחזקת בו'. ורש"י מפרש: 'אל תניחהו שירד ויפול, ויהא קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד'. כלומר, כשיהודי לצידיך ניצב ברגע מכריע, אל תיתן לו להתרסק, תהיה שם בשבילו משעת דאגתו, תהיה מוכן לעזרתו בשעת לחצו, הענק לו את התמיכה ברגע הנכון! והתמיכה הזו, בפשטות, הינה תמיכה כספית. אבל פעמים רבות, היא פשוט הקשבה. כי ההקשבה מקילה, היא נותנת כוחות להמשיך ההתמודדות, היא מונעת את ההתרסקות על שרטוני המשבירים, ומעניקה את היכולת להחזיק מעמד. ההקשבה מייצרת שינוי בנפש האדם המתמודד, ונותנת לו את היכולת לשרוד ולצלוח את המשבר. אלו כמה דקות של השקעה, שמזדמנות לנו כלאחר יד, מול אנחה של חבר, עיניים עצובות של ידיד, כאב לב מודחק של יהודי אחר. נכון שכולנו עמוסים ולחוצים, אבל תמיד עלינו לשמור על תשומת לב ועין

הרה"ח רבי אשר קובלסקי שליט"א

"וְהַחֲזַקְתָּ בּוֹ" (ויקרא כ"ה, ל"ה)

ישנם לפעמים רגעים בחיים, שרק כשמביטים בהם בפרספקטיבה היסטורית מבינים כמה הם היו משמעותיים, דרמטיים, משפיעים לעתיד ארוך טווח, לשנים או לדורות קדימה. בדרך כלל, עוברים הימים כימי שגרה, איש איש עוסק בעיסוקיו, איש איש וסדר יומו. אך לפעמים, אחרי יום יומיים או אחרי כמה שנים, נוכל לשמוע אנשים אומרים: 'אילו הייתי יודע בזמן אמת את מה שאני יודע היום, כי אז הייתי נוהג אחרת לחלוטין...'

זה נוגע להחלטות שאנו מקבלים לפעמים כבדרך אגב, מתוך חוסר מודעות לכמה הן גורליות עבורנו. פעמים רבות זה נוגע להחלטות כספיות, כמו הזדמנויות השקעה שהחמצנו או השכלנו לתפוס, מילה נכונה שנאמרה או לא נאמרה בעיתוי הנכון, ועוד על זה הדרך. בכללו של דבר, פעמים רבות נמצא כי במבט היסטורי - רגעי שגרה או החלטות חפוזות - הפכו גורליים ומשפיעים מאוד, עלינו או על זולתנו. פרשת השבוע שלנו, מתארת רגע כזה. אדם פוגש מכר, שואל לשלוחו בנימוס, ונענה באנחה, אולי שגרתית. יהודי רואה אדם שהכרת פניו מעידה כי הוא נתון במצוקה, יתכן שבאמת לא מדובר באיזו מצוקה גדולה...

אבל יתכן הפוך. יתכן מאוד!

כי פעמים רבות, אדם מגיע לקושי שהוא חש שאינו מסוגל לעמוד בו. יהודי ניצב בפני התמודדות, שהוא מתקשה מאוד לשרוד אותה. הוא נאנח, לחוץ, אובד עצות ממש...

ברגע הזה, הוא צריך מישהו שיקשיב לו, שיאזין לו, שיתן לו לפרוק באוזניו את המשא הכבד העובר עליו. יתכן שהוא זקוק לעזרה כספית או טכנית, אך יותר מזה - הוא זקוק לאוזן, לכתף. למישהו שישמע, יקשיב, יהנהן בראש ויאינח אתו. זה הכל, זה כל מה שהוא צריך, זו העזרה הגדולה ביותר עבורו!

כשאנו נמצאים בצד המקשיב, לפעמים זה כה קשה: הרי אנו רוצים לתמוך בתמיכה של ממש, להרגיש שיצרנו פתרון, שהמצאנו את המוצא מהסבך אליו נקלע ידידנו. כה קשה לשבת ופשוט להקשיב, כשההקשבה לא יוצרת פתרון ולא מעניקה מענה מחודש לבעיה, ולמרות זאת - ההקשבה נותנת לאדם הנתון בצרה שחרור, הוא מרגיש פורק את משאו, זה מעניק לו כוחות ואנרגיות להמשיך לשאת את

פקוחה על זולתנו, לזהות את רגעי המשבר של ידידינו ולתמוך בהם בשעתם הקשה.

הבה ניתן תשומת לב למצבי הביניים, כאשר הידיד עוד לא שקע בתהום יגונו, עוד ניתן להצילו בהקשבה אמיתית וכנה, וניתן לו את הזמן ותשומת הלב שלנו. כך ניתן לו כוחות להחזיק מעמד, ולהמשיך את חייו בשמחה ובבטחה!

הנקישות ש(לא) נשמעו...

הימים ימי תחילת שואת יהדות אירופה, כאשר עם ישראל החל להיות נתון תחת מגף הברזל. גזירות קשות ואכזריות התחדשו מדי יום, הקשו מאוד על קיום כלכלה יהודית, חיים יהודיים, ואפילו חיים בכלל. היהודים נרדפו עד צוואר, חנויותיהם נסגרו, בתיהם נשדדו, כל העובר לצידם - ביזה והשפיל אותם, משל היו תת-אדם.

בימים ההם, בעיירה פרוזא שבפולין, כיהן כרב העיירה הגאון רבי דוד פייגנבוים זצ"ל הי"ד - שאחר כך עלה בסערה השמימה על קידוש השם. רב העיירה הצטער וכאב בצער אחיו, אך לא היה בידו להושיע. ספון היה בביתו, לומד בשארית כוחותיו, ומנסה לחשב מה צופן לו העתיד, שנראה שחור משחור...

ביום מן הימים, נקלע אחד מיהודי העיר לבית הכנסת שבעיירה, בעיצומו של יום חורפי קר ומושלג. בית הכנסת לא היה מוסק, הרוחות שרקו בעוז, צמרות העצים התנופפו לכל עבר וכל אדם נס לביתו, לנסות לחמם את עצמותיו. להפתעתו, גילה היהודי כי רב העיירה יושב בבית הכנסת, הרב פייגנבוים יושב בגפו ולומד, כשהוא משפשף את כפות ידיו זו בזו, מבקש להתחמם מהקור הנורא...

היהודי ראה כן תמה, לא הבין את אשר הוא רואה. הרי הרב היה יכול לשבת בביתו המוסק, וללמוד ליד האח, המפיץ אור וחום נעים ומשובב נפש. על שום מה יושב הרב בבית הכנסת, מנסה אך בקושי להתחמם ולא עולה בידו? למה צריך הרב לסבול מהקור, להיות עטוף במעיל פרווה עבה המכביד עליו, ואך בקושי לחמם את עצמותיו הקופאות?! היהודי לא נותר בתמיהה זו, וחיש מהר פילס את דרכו למקום מושבו של הרב, ותהה בפניו: 'למדנו רבנו, הרי בבית מוסק ונעים, חם ונחמד.

למה יושב הרב בבית הכנסת הקר, כאשר הרוחות פורצות מבעד לסדקי החלונות, הקור כה נורא, והרב כה מתאמץ לא לקפוא חלילה?!'

חיך הרב את חיוכו הטוב, והזמין את היהודי השואל לשבת לצדו. 'הסכת ושמע', פתח הרב, וסיפר:

היה זה כמה ימים קודם לכן, היה קר לא פחות, והרב ישב בביתו המוסק והנעים ולמד. ממילא אין הרבה מה לעשות, שאלות רבות אין בתקופה בה אין עופות ולא מזון, אין מריבות כי אין על מה... ישב הרב בביתו ולמד תורה בנחת, כשלתע הוא שומע נקישות מבעד לדלת הסגורה. 'כן, אפשר ומוזמן להיכנס!' - קרא הרב בקול, וכשראה שהדלת אינה נפתחת - שב וקרא: 'בבקשה, הדלת אינה נעולה, היכנס נא!' אלא שהאיש לא שמע, כנראה הגשם שירד בעוז הפריע. מיהר הרב לקום ולפתוח את הדלת, וראה את דמותו הולכת ומתרחקת...

מיהר הרב לרוץ אחריו, הזמינו בחום להיכנס, והתנצל מעומק לבו על כך שלא קם מיד בנקישה הראשונה, ולא מיהר לכיוון הדלת להכניסו

הביתה. 'לא שיערתי נכון את עוצמת הרעש בחוץ', התנצל הרב, 'אבל ביתי פתוח ואתה מוזמן...'

הלה סב על עקבותיו, שב לכיוון בית הרב, נכנס הביתה, וסיפר את אשר על לבו. בימים כה טרופים, לא היה לו הרבה מה לשאול, הוא נזקק לרב אך כדי לשפוך לבו, לפרוק את מררתו על המצב הכלכלי הקשה, על כך שאין לו להסיק את ביתו, על חנותו שנסגרה ובני ביתו הרעבים ללחם...

'ועתה', סיים הרב את הסיפור ופנה ליהודי ששאל אותו לפשר שהייתו בבית הכנסת הקר במקום לשהות בבית המחומם, 'הבן נא: אותו יהודי לא בא לשאול דבר, רק ביקש להשיח את אשר על לבו. הרי לאור המצב הקשה, אינני יכול לעזור לו בפרנסתו, אין לי לחם לתת לו, אפילו לא כמה עצים להסיק את ביתו... אין לי, אין לי כלום במה לעזור לו, מלבד דבר אחד:

לשבת, להקשיב, לשמוע. להיות לו אוזן קשבת, כתף תומכת, כתובת בה יוכל לפרוק!

זה הדבר היחיד אותו אני יכול לעשות, זהו. פשוט להקשיב, לנסות למצוא דברי עידוד ונחם, לתת לו את הזמן ואת תשומת הלב הדרושה לו. זה הכל!

נו, סיים הרב, 'עתה אשאלך בני: היש לי זכות לשבת ספון בחדרי ביתי? ואולי שוב יבוא יהודי, ולא אשמע את נקישותיו על הדלת? ואולי שוב יבוא יהודי, ולא ישמע את קריאותיי להיכנס? ואולי שוב יבוא יהודי, וימצא דלת סגורה ויחשוב שאינני נמצא, ואז לא ימצא כתובת לפרוק את מועקת לבו?

הלא תבין, סיכם הרב, 'העזרה הגדולה ביותר היא להקשיב, לשמוע, לתת לזולת לפרוק. הימים כה קשים, המצוקות כה גדולות, אין לנו, באמת שאין לנו איך לעזור זה לזה. הדבר היחיד שאנו יכולים לעשות הוא להקשיב זה לזה, לתמוך זה בזה, להיות נכונים לשאת במשא, לחזק ברכיים כושלות. האוכל למנוע זאת מבני העיירה בהיספני בבית? לפיכך אני חייב לשהות בבית הכנסת, עם אוזן זמינה ולב פתוח לשמוע, להקשיב, להיות כתובת לחזק שבורי לב!'

ודברי הרב בסיפור מצמרר זה המופיע בספר 'עולם חסד יבנה' מסידרת תיקון המידות, חושף בפנינו את הרובד העמוק של החסד, שאינו מתבטא רק בנתינה גשמית, בסיוע בפריט כזה או אחר. העזרה הגדולה ביותר היא להקשיב, לשמוע, להיות הכתובת לאנחתו של הזולת, להיות הכתף הנעימה עליה יפרוק את שבר לבו.

הבה נאמץ את החסד הזה, להחזיק ביד רעינו בכל עת משבר. לשמוע אותם, להקשיב להם, לתמוך בהם בהשתתפות בצערם, בתשומת לב למצוקתם. זה נכון לאנשים מסביבנו, וגם לבני המשפחה הקרובה ביותר - שזקוקים לא פעם בעיקר לאוזן קשבת, הרבה יותר מאשר לעזרה מעשית ומועילה.

זה החסד הגדול ביותר! גם אם הוא דורש מאמץ, גם אם הוא מצריך זמן, גם אם צריך לספוג אי נוחות מסויימת, עדיין כדאי כל כך להעניק את החסד, להקשיב, לתמוך, להכיל את צער הזולת. זה מה שמעניק לזולתנו כוחות לצלוח את הרגעים הקשים בהצלחה, ולהצליח לכונן חיים חדשים ונעימים!

שיחה משונה בעיצומה של טרגדיה...

היה זה ביום ששי, י"ח בטבת תשנ"ח. הרה"צ רבי מרדכי לאווי זצ"ל - בנו בכורו של כ"ק האדמו"ר מטאהש זי"ע, נערך כמדי יום לתפילת שחרית בשעת בוקר מוקדמת. הוא התעטף בטלית והתעטר בתפילין, ועם התחלת התפילה - חווה התקף לב קשה, קרס על מקומו בלי דופק ונשימה, לתדהמת סובביו...

כוחות ההצלה חשו למקום, אך לא נותר להם מה לעשות. רבי מרדכי השיב את נשמתו לבוראה במיתת נשיקה, בתוך רגע קט נפטר, ואיננו כי לקח אותו אלוקים. עסקני הקהילה וגבאי הרבי החלו בהכנות קדחתניות להלוויה, מנסים לארגן בזמן הקצר שנותר להם עד כניסת השבת - הלוויה מכובדת כראוי לכבודו של הנפטר הגדול.

הבשורה על הפטירה הפתאומית וההלוויה הצפויה, הכתה את כל שדרות הציבור בקנדה, בארצות הברית וגם בארץ, כרעם ביום בהיר. הוא היה בסך הכל בשנות החמישים לחייו, בשיא פריחתו, והכל צפו לו גדולות ונצורות. לפתע, אסון כה קשה וכואב!

בשעה היעודה להלוויה, התקבצו בחצר בית המדרש הגדול בקרית טאהש שבקנדה אלפי יהודים, שבאו לחלוק כבוד אחרון לנפטר החשוב. בעיניים דומעות הביטו במיטת המנוח, כשמכל עבר נשמעים קולות בכי ונהי על סילוקו של צדיק. הכל המתין לאביו הגדול - האדמו"ר מטאהש זי"ע, שיבוא להשתתף בהלוויית בנו בכורו זצ"ל.

השעה היעודה לצאת ההלוויה חלפה עברה, אך דמותו של הרבי אינה נראית בפתח הדלת. המשתתפים הוסיפו להמתין בסבלנות, מהם שמדברים בגדולתו של המנוח ומהם שמבכים את לכתו בדמעות שלישי. אך חצי שעה נוספת חולפת, והרבי אינו מגיע...

עם התמשכות הזמן, החלו נישאים מבטי תמיהה לעבר הדלת הסגורה. נישאו השערות שונות לפשר העיכוב, היו שאמרו כי הרבי מצדיק עליו את הדין באהבה, אחרים אמרו כי העיכוב נובע מטעמים טכניים. הכל הסכימו כי עיכוב שכזה לא קורה סתם כך, ישנה סיבה לעיכוב הממושך.

בשלב מסוים, נכנסו בני המשפחה לחדרו של הרבי, מבקשים לברר את הסיבה לעיכוב. להפתעתם, מצאו את הרבי משוחח בטלפון, ומבין שברי המשפטים הבינו כי מדובר באשה קשת יום ששלום ביתה התערער, המספרת באוזני הרבי את סאת יגונה...

האשה כלל לא ידעה, כי הרבי עמו היא מדברת, נמצא באחד הרגעים הקשים בחייו - בין פטירת בנו להלוויה. הרבי האזין לה בקשב, לא זירז אותה ולא מיהר את דבריה, אלא נתן לה לספר את כל מכאובי לבה, לשפוף ולפרוק את כל המעיק עליה. והאשה סיפרה פרק אחרי פרק בסבלנות, איך החלו נישואיה באושר, איך נולד הילד הראשון, כיצד מערכת היחסים הלכה והתערערה, ועד שהגיעה למסקנה כי חיי המשפחה שלה עלו על שרטון.

והרבי? הרבי מקשיב. שומע. תומך. מייעץ. מאזין. נאנה. הוא לא אומר אף מילה על ההלוויה הממתנה בחוץ, לא חושף את תחושותיו לנוכח האסון הנורא שקרה במעונו רק הבוקר. כל כולו נתון להקשבה לאשה הבוכיה, בכל כוחו הוא מרוכז בתמיכה בה, בדברי עידוד וחיוזוק, בייעוץ נבון ובהשתתפות כנה...

בחוץ מתחוללת סערת רגשות, הכל בוכים על פטירתו של בנו, ונקל להבין כי הבשורה הקשה מעיקה על הרבי, שוברת את לבו. אך לאשה הוא לא אומר דבר, ממשיך להאזין לה בסבלנות אין קץ, מוסיף להעתיך עליה טללי נוחם וברכות חמות, מעודד אותה ומייעץ לה כדת מה לעשות, למענה ולמען משפחתה, כאילו שעת קבלת קהל שגרתית היא זו...

רק כשהאשה רגועה ומפוייסת, רק כשהרבי חש כי התחזקה וקיבלה כוחות חדשים - בירך אותה הרבי, והניח לאבל ולכאב האישי האצור בתוכו מזה שעה ארוכה, לפרוץ החוצה בהלוויה נסערת ורוויית דמעות...

את הסיפור שמענו מאחד ממקורבי הרבי זי"ע שהיה עד לו, וממנו נלמד כמה חשוב להקדיש את תשומת הלב, לזהות יהודי הנתון במצוקה, ולהעניק לו מזמנו, מיכולת ההקשבה שלנו. לא צריך להיות פרופסור גדול או לתת סיוע של ממש - הסיוע הגדול ביותר הוא להקשיב, להיאנח יחד עם הזולת, להתחבר לכאב המעיק עליו ולהיות לצדו ברגעים הקשים של חייו.

נכון, לכולנו יש ימים עמוסים, ימים רוויי עשייה, ימים שאין בהם רגע דל. הבה נראה לנגד עינינו את דמותו של הרבי מטאהש זי"ע, שברגע הקשה בחייו העמיד את מלוא תשומת לבו וזמנו לטובת אשה הנתונה בצער, שדקות לפני מעמד ההלוויה לבנו מחמדו, לבו כאב ודאב בסאת צרותיה של אשה מישראל.

זה כל מה שנדרש מאיתנו, זה מה שנוכל לעשות, וזו התרומה הגדולה ביותר למען זולתנו. הבה נקשיב, נתחבר, נשתתף עם הזולת, נקדיש את תשומת הלב הדרושה כדי להיות כתובת לפרוק את מועקות הלב, הבה נתמסר לחזק לב נשבר, כי ברגעים הקשים ביותר - זו המתנה שלנו: 'והחזקת בו!'

חבילות כבודות מדי...

על פתח ביתו של הגאון רבי דב בעריש ויינפלד זצ"ל - הרב מטשעבין, נקש יהודי וביקש לשוחח עם הרב. הרבנית הורגלה בכך שיהודים מבקשים להיכנס לרב לעצה ולברכה לכמה דקות, וניאותה להכניסו לסלון הבית.

הרב מטשעבין קיבל את היהודי הזר בשמחה ובמאור פנים, ושאל לשלומו. האיש החל לספר את סאת צרותיו, האריך לספר כיצד פוטר מעבודתו, פירט את קשיי המשפחה העוברים עליו, ולא נמנע גם מלתאר בפרוטרוט את מצבו הרפואי. כל אותה עת ישב הרב והנהן בראשו, הקשיב בתשומת לב ולא ענה דבר וחצי דבר, למעט דברי הרגעה וניחום קצרים.

שעה ארוכה ישב האיש, סיפר וסיפר, כאשר הרב רק מהנהן ומנחם, מקשיב ומעודד. הרבנית הבחינה כי האיש מדבר שעה ארוכה מהרגיל, והייתה אוזן לשמוע על מה ולמה. להפתעתה, התברר כי הרב כלל אינו מדבר ואינו מייעץ דבר, הוא פשוט יושב ומקשיב בסבלנות אין קץ...

עוד זמן ארוך נמשך המחזה המוזר, כשאותו יהודי מפרט כל פרט ופרט בסאת צרותיו, מעלה חוויות קשות מההיסטוריה הרחוקה,

המשך בעמוד 23

"אתה יכול לשחק..." - סיים ה'בית ישראל' את דבריו לנער מטאלנא - "אבל תחליט שאתה משחק חצי שעה... קח איתך שעון ואחרי חצי שעה בדיוק תפסיק ותלך ללמוד"

'לעצלן, יש הרבה זמן, ואת אותו הזמן, הוא עושה הרבה זמן, ולכן אין לו זמן...'

למילה 'פערטרייבן' יש שתי משמעויות 'מעבירים' ו'מגרשים' אמר להם: "טרייבען זי צו מיר..." [תגרשו אותו אלי...].

מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל התבטא על קְבֵלֵי הזמן: 'לעצלן, יש הרבה זמן, ואת אותו הזמן, הוא עושה הרבה זמן, ולכן אין לו זמן...'

וראויים הדברים למי שאמרם, ראש הישיבה זצ"ל היה מייקר את זמנו מאוד, והיה מנצל כל רגע קט, כפי שסיפר המגיד מישרים רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: פעם נזקק רבי מיכל יהודה לנסוע לנתניה, לניחום אבלים אצל משפחת רבי יעקב שכטר זצ"ל, באותם ימים הנסיעה בתחבורה ציבורית היתה ארוכה ומפרכת, ולכן התארגנו קבוצת אברכים מכולל 'חזון איש' לנסוע יחד במונית.

בהגיע השעה שנקבעה, הופיע רבי מיכל יהודה בשערי בנין הכולל, אלא שאז נאמר לו שעדיין ממותינים למספר האנשים הנדרש כדי למלא את המונית. מיד כאשר שמע כך ראש הישיבה, לא התמהמה, ניגש לארון הספרים, נטל לידו גמרא והתיישב ללמוד בשקיעות רבה, בעוד כל אותו זמן הסתובבו האחרים אנה ואנה, כשהם תרים אחר אדם נוסף שיהיה מעוניין להצטרף לנסיעה.

לאחר זמן ארוך של לימוד, קם רבי מיכל יהודה ממקומו וניגש לברר האם אכן יש סיכויים שתתארגן הנסיעה, כי אם היא מתמהמהת, עליו ללכת עתה אל הישיבה.

רבי ראובן סיים את המעשה ואמר: "מעשה זה נחרט ונחקק בלבי, כי הוא לימדני במוחש יקרת הזמן מהו, והוא השפיע עלי רבות, שנים

הרב ישראל ליוש

"וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם..." (ויקרא כ"ו, ט')

כאשר היה האדמו"ר מטאלנא שליט"א בחור צעיר, נפש עם משפחתו בכפר סיטרין, ליד חיפה. כידוע, כ"ק האדמו"ר בעל ה'בית ישראל' מגור זצ"ל היה בימות הקיץ בחיפה. "יום אחד" - סיפר האדמו"ר מטאלנא - "התפללתי מנחה בשטיבל של גור בחיפה, ולאחר התפילה הזמין אותי ה'בית ישראל' לחדרו..."

"מה מעשיך כאן?" שאל אותי ה'בית ישראל'

- "משפחתנו נופשת קרוב, בכפר סיטרין!" עניתי, "מה עשית היום?"

הוסיף הבית ישראל להתעניין

- "שיחקתי..."

- "במה שיחקת?"

- "בכדורגל..."

- "כמה זמן שיחקת...?"

- אינני יודע...!

"שמעתי פעם" - אמר ה'בית ישראל' לטאלנער רבה - "שמה שכתוב: 'אם בחוקותי תלכו... ופנית אליכם...' זוהי גם ברכה, אתן לכם זמן ופנאי!, ותמהתי" - המשיך ה'בית ישראל' את דבריו - "הרי בפסוקי הקללות גם נאמר 'ונתתי פני בכם...' , אם כן, פניות זמן, זוהי ברכה או קללה?"

"אך תירצתי, אמר ה'בית ישראל', שאכן זמן ופנאי יכולים להיות ברכה, אך ח"ו יכולים גם להיות קללה. אם אדם מנצל את הזמן שנתן לו הקב"ה לקיום תורה ומצוות, הרי זו ברכה גדולה אם יהיה לו הרבה זמן. אבל אם חלילה הוא מבלה את זמנו להבלים, אי"ז ברכה כלל, וחובה עליו להפוך את זמנו לברכה..."

"אתה יכול לשחק..." - סיים ה'בית ישראל' את דבריו לנער מטאלנא - "אבל תחליט שאתה משחק חצי שעה... קח איתך שעון ואחרי חצי שעה בדיוק תפסיק ותלך ללמוד".

כיוצא בדבר, סיפר הרה"צ רבי אשר אנשיל קליין זצ"ל על זקנו מרן המהר"ם שיק זצ"ל, שהלך פעם בשוק וראה קבוצת יהודים יושבים ומבלים זמנם במשחק קלפים. כאשר ראו המשחקים את המהר"ם שיק ניסו להסתיר את הקלפים, שאל אותם המהר"ם שיק: "מה אתם עושים...?" "מזיר פערטרייבן די צייט..." ענו, [ביידיש/דויטש'

בלבל אותנו, ולא הסיט אותנו מהאמונה היוקדת הזאת. ואכן הוא זכה לראות בחוש השגחה פרטית ונסים מופלאים לאורך כל חייו. בד' בניסן תרצ"ט הגיעו לארץ ישראל. לאחר שלוש שנים כבר התברר לעולם כולו כי רוב יהודי אירופה הוכחדו בשואה. שנתיים שלוש לאחר מכן, כבר ידענו שכמעט כל הקרובים שלנו נכחדו בשואה, ה' ישמור. השאלה "למה הקב"ה עשה כך למשפחה הזו, על אף שהם יראי שמים וגומלי חסדים?" כבר קיבלה תשובה ברורה לגמרי. דוקא מכיון שהם כאלה, עשה איתם הקב"ה חסד, שיגרשו אותם מהונגריה וכך הם יצלו מהשואה הנוראה.

אז התברר למפרע כי המשפט של הורי, וגזר הדין שהרחיק אותם מבתם, היוו את נס הצלתם. כל התלאות והסבל שעברו היו לטובתם. אבל, רבוננו של עולם, למה הם היו צריכים לסבול שמונה שנים?

נראה לי שישנה תשובה חזקה לשאלה הזאת. הקב"ה ידע שתהיה שואה, ומחמת הגזרה תושמדנה הרבה משפחות נפלאות, רחמנא ליצלן! אבל את המשפחה הזו, בגלל המעשים הטובים שלה, הוא ירצה להציל. ולפיכך יבואו המלאכים וישאלו: "מה נשתנו אלו מאלו?"

לכן הוא נתן להם אופציה של מסירות נפש. רוב אחי ואחיותיי נולדו במהלך שמונה השנים האלה.

אולם להורי לא היו שום חישובים מלבד רצון ה'. הקב"ה רוצה שנגדיל את המשפחה שלנו, וזה מה שנעשה. האם הילדים האלו יחיו או לא, זאת הבעיה שלו, לא הבעיה שלנו. אנחנו לא שואלים שאלות...

היתה זאת מסירות נפש ממש, לא מסירות בגלל קושי בפרנסה, או קושי לנהל בית מסודר עם משפחה ברוכת ילדים...

דרך אגב, אספר שכאשר אשתי המנוחה חלתה, ונאלצה לשכב במיטה, היא אמרה לאחותי, שתהיה בריאה: "את זוכרת שפעם נאנחנו 'קשה, קשה'... אוי כמה הייתי רוצה שיהיה לי היום 'קשה' כמו אז..."

(מתוך 'אריה שאג' ויקהל)

לכן אני פונה לבורא העולם, שיכניס במוחם של השופטים הנכבדים לזכות, ולהוציא דין אמת לאמתה".

היש הצהרת "אין עוד מלבדו" גדולה וחזקה מזו?!

לאחר סבל כה רב שנמשך שמונה שנים, דיונים, בתי משפט, בתי סוהר, אבי יודע שזה המשפט הסופי והמכריע, ובכל זאת הוא ניצב בבית המשפט, ומכריז באזני השופט ללא שום מורא, שהוא סומך אך ורק על בורא העולם, ובוטח בהחלטתו שתהיה הטובה ביותר בעבורו. השופט הנדהם הכריז על הפסקה קצרה, הוא היה צריך להרגע... אחרי רבע שעה הוא חידש את הדין, והודיע בהתרגשות: "אדון שכטר, אתה בעל אופי נעלה, אני פוטר אותך מכל אשמה, אתה זכאי!". הוא הקריא את גזר הדין המזכה את אבי, אך עם זאת פסק כי תוך שנה צריכים הורי לחסל את עסקיהם בהונגריה, ולצאת מגבולות המדינה.

המשפט התקיים בשנת תרצ"ח, בערב מלחמת העולם השנייה, כאשר קבלת אישור כניסה לארץ ישראל או לארצות הברית, היתה כמעט בלתי אפשרית. אבי ביקש את רשות הדיבור, פנה לשופט ואמר לו: "אתה מורה לי לעזוב את המדינה, אבל אף מדינה לא תקבל אותי ואת משפחתי..."

אמר השופט: "אתה צודק! אני מטיל על ממשלת הונגריה את האחריות לארגן לכל משפחתך ויזות לאמריקה, או סרטיפיקטים לארץ ישראל".

אמריקה קרצה, היא היתה ארץ החופש והזוהב, בארץ ישראל שרר עוני מחפיר. אך הורי ראו לנגד עיניהם דבר אחד - חינוך הילדים! השיקול היחיד היה, היכן תהיה להם אפשרות נוחה יותר לגדל את ילדיהם בדרך התורה והיראה. הם ויתרו על מנעמי אמריקה, והחליטו לעלות לארץ ישראל.

היתה זו תקופת המנדט הבריטי. המצב המדיני והכלכלי היה קשה, גם המצב הרוחני היה גרוע. הצינונים ניסו להצר את רגליהם של שומרי התורה. אך בכל זאת העדיפו הורי לבוא לארץ ישראל, שבה סכנת חינוך הילדים קטנה יותר.

אבי האמין באמונה שלמה כי "אין עוד מלבדו", שום דבר בעולם לא

המשך מעמוד 13 | גאב"ד חרדים הרה"ג ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א

עמל בתורה, הבטחה מפורשת היא אם בחוקותיי תלכו"ו - תהיו עמלים בתורה, בהליכה גרידא תזכו להשגת העמל וגם להימנות בהני חבורתא קדישתא של **עמלי התורה**.

זהו אם כן פירושם של כל אותן ההליכות שבהן אחז דוד בן ישי בתהילים דלעיל כי סוף מעשה בהליכה תחילה - אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו. לך בכוחך זה והושעת (שופטים ו יד) - לך בלבד, ובכוח זה כבר תיוושע.

חזק חזק ונתחזק

(נעתק מתוך שיחת גאב"ד חרדים)

אלא בא דוד והעמיד בכך סדר העבודה במלחמות היצר, בכל יום מחשב אדם בראשו מחשבות הבל ורעות רוח וראשו בל עמו טרוד הוא במיני שטות, העצה היעוצה לעת כזאת רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות - קום שא רגליך וברח לך לבית המדרש, אז תזכה 'ונתנך ה"א לראש' יהיה לך ראש עמל בתורה ויהא גופך בתר ראשך נגרר - מוח שליט על הלב.

ובזה ניתן לפרש שזהו כוונת רש"י עה"פ אם בחוקותיי תלכו שתהיו עמלים בתורה, היינו רמז הוא לזה שראשו בל עמו ובכל זאת מתגבר הוא לברוח לעבר בית המדרש סופו שיזכה להתענג על ד' ולהיות

ביניהם אחד חסר כל היה נתן לו תמיכה חודשית באומרו: הרני כאילו יש לי עובד נוסף. מנהגו היה לבקר כמידי פעם במפעליו ולהתעניין בנעשה והיה יושב עם המנהלים ובודק את מצב המפעלים. בהזדמנות אחת אמר לעצמו: אני תמיד מתעניין ויושב עם מנהלי המפעלים שלי, הגיע הזמן גם להתעניין בפועלים החרוצים ולעודד אותם על עבודתם והתאמצותם. אומר ועושה, הוא החליט ללכת לביקור אצל עובדיו במפעלים ובהזדמנות זאת גם להעניק להם מענק יפה על עבודתם, ועל חלקם בכל הצלחתו בעסקיו. וכך הגיע לאחד ממפעליו ובשעת ההפסקה נצבו כל העובדים בשורה וכך עבר אחד אחד התעניין בעבודתו, עודדו על כך ושלשל מענק לכיסו, הראשון בתור היה פועל ותיק שהציג את עצמו כבעל שמונה עשרה שנת נסיון, טפח לו ברודצקי על שכמו והעניק לו מענק. השני בתור הציג את עצמו בתור אחראי משמרת בוקר, עודדו ברודצקי והעניק לו מענקו. השלישי הציג עצמו בתור מפעיל המכונה המרכזית במפעל, התרגש ברודצקי עודדו והעניק לו מענקו. הרביעי נגש והציג עצמו בתור אחראי מחסן סחורות, חיך ברודצקי

טפח לו והעניק לו מענק. וכך עבר על פני עשרות העובדים באותו מפעל, כל אחד הציג עצמו וברודצקי במאור פנים מודה לו ומעניק לו שכרו. בסוף הוא ניגש לאחרון ושאלו למעשיו ופעולתו במפעל, ועונה לו אותו אחד: אני בן דוד שלישי של אבא שלך ואני מסתובב כאן, כולם פורצים בצחוק וברודצקי עונה לו יפה מאד תמשיך להסתובב בתור משפחה, ולא העניק לו כלום. סיים מרנא החפץ חיים ואמר: עכשיו אתם מבינים: שבאמת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא! כולם משפחה! אך מה גדול שכרם של אלו שלא רק מסתובבים כאן בעולם בתור חלק מהמשפחה של עם ישראל, אלא גם עמלים בעבודתו של בעל המפעל של בעל הבריאה, מה רב שכרם ומה רב טובו של הקב"ה בעל הבריאה אליהם. מה רע המצב בו אדם סתם מסתובב ומעביר זמנו ואז הוא צריך להגיד תודה על עצם זה שנותנים לו להמשיך להסתובב. כדאי וכדאי לעמול בתורה ולקיים מצוות קצת עם יותר עבודה כדי לזכות בתשורה כמענק ובברכת בורא העולם.

שלחית תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג, כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

המשך מעמוד 20 | הרה"ח רבי אשר קובלסקי שליט"א

ומקנח באנחות על המצב הנוכחי. ואילו הרב - שותק ומהנהן, מגיב באנחות השתתפות בצערו ותו לא. לסיום, בירכו הרב בברכות חמות, ונפרד ממנו בלבביות. הרבנית התפלאה מאוד לפשר הביקור המוזר, ושאלה: 'הרי הרב כה עסוק, לכל דקה יש תפקיד ולכל רגע יש משמעות. האיש יושב וסיפר סיפורים, לא ביקש ולא קיבל אף עצה מעשית, רק סיפר וסיפר וסיפר... על שום מה הקדיש לו הרב זמן ארוך כל כך, בסבלנות ללא גבול ובהשתתפות כנה?' נענה לה הרב: 'דמייני נא, שאני רואה אדם צועד ברחוב, ועל שכמו משא כבד. הרי ברור שאגש אליו, ואציע עזרתי להוריד מעליו את המשא, נכון? והרי אותו יהודי נושא על לבו משא כבד, חבילות חבילות

של צרות והתמודדויות עוברות עליו, לבו כבר מתקשה לשאת... האם אוכל להימנע מלהיות הכתובת בה יפרוק את המשא מלבו? האם לא ראוי שאשמש אוזן קשבת, בה יוכל לפרוק את יגונו?' כי מי שלוקח נכון את הפרופורציות בחיים, יודע שהתפקיד החשוב והנעלה ביותר שיש ליהודי, גם אם הוא רם מעלה או לחוץ בזמן, הוא להוריד משא מלב יהודי אחר, להקשיב לו, להיות כתובת לפריקת סאת צרותיו. זו המתנה החשובה ביותר שניתנה לנו כעם מיוחד ומאוחד, להאזין לזולת, להשתתף בכאב, להרעיף מילות חיזוק. 'איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק!'

שלחית תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

המשך מעמוד 21 | הרב ישראל ליוש

ארוכות, כיצד לייקר ולנצל כל רגע ורגע."

ומענין לענין באותו ענין, מנהג היה להגאון רבי מיכל יהודה זצ"ל ללמוד עם חמושה מנכדיו ביום השבת, לאחר תפילת מוסף, בחדר השיעורים שלו ביישיבה. באחת השבתות, לאחר שסיימו את לימודם בשעה הקבועה, וכבר ירדו במדרגות לקומה התחתונה, בדרכם לביתם, העיר אחד הנכדים שהשעון שבחדר השיעורים

ממהר בעשר דקות. שמע זאת רבי מיכל יהודה, והגיב: "נו, אז אפשר עוד ללמוד...". ובזריזות טיפס ועלה שוב לחדרו, התיישב עם נכדיו סביב השולחן, פתחו את הגמרות ושקעו שוב בלימוד עוד כמה דקות... אמרו על כך הנכדים: "יותר מעצם הלימוד באותן דקות בודדות, היה זה לימוד נוסף שנחלק לעד בלבבות, מהי ערכן של עשר דקות."

שלחית תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

**סיכום
שבועי
ב'דף יומי
בהלכה'**

- ◆ למה מניחים ביצה בקערת ליל הסדר?
- ◆ מדוע קבעו לשאול בתחילת ההגדה ארבע שאלות הפותחות ב'מה נשתנה'?
- ◆ מה הם מרכיבי החרוסת ומהי הסיבה לכך?

מהלכות ליל הסדר

• חכמינו ז"ל קבעו לשאול בתחילת ההגדה ארבע שאלות הפותחות ב'מה נשתנה', כדי לקיים את מצוות 'והגדת לבנך' בצורה של שאלה ותשובה.

• בעת אמירת המילים "דם ואש ותמרות עשן" בהגדה, וכן בעת אמירת עשר המכות, וכן בעת אמירת הקיצור של שמות המכות, דצ"ך עד"ש באח"ב - נוהגים להטיף מכוס היין בעזרת האצבע.

מהלכות המרור והחרוסת

• לכתחילה, יש לקיים את מצוות אכילת מרור דווקא בחסה, כיון שהמרור הוא זכר למרירות של השיעבוד במצרים, והחסה מזכירה את השיעבוד יותר מאשר הירקות האחרים. וניתן לקיים את המצוה הן בקלחי החסה, והן בעלי החסה, אך לא בשורש החסה. ויש אומרים שלכתחילה עדיף לקיים את המצוה דווקא בעלים.

• המקיים את מצוות אכילת מרור בירק הנקרא בלשוננו 'חזרת', או 'חריין', יפוררו במגרדת, ויניחנו גלוי למשך זמן מה, כדי שחריפותו תפוג במקצת.

• החרוסת, היא תערובת פירות המיועדת לטיבול ה'מרור', בעלת מרקם הדומה לטיט, אותו ייצרו בני ישראל בעת השיעבוד במצרים. וצריך לערב בה תבלינים הדומים לתבן, שבו גיבלו ישראל את הטיט במצרים. ויש להכינה באופן שיהיה לה מרקם עבה, כדוגמת הטיט, ואחר כך לרככה בעזרת יין אדום, או חומץ של יין, כזכר לדמם של בני ישראל שנשפך במצרים.

• מי שאין ברשותו את אחד מחמשת המינים הראויים לקיום מצוות מרור (ראה תקציר לאתמול) - ישתמש בירק מר אחר, שיש בו את הסימנים הנזכרים בגמרא לגבי חמשת המינים.

• לדעת השולחן ערוך, יש להניח על שולחן הסדר לפני בעל הבית קערה ובה: שלוש מצות, מרור, חרוסת, ירק ה'כרפס'; בשר, יזכר לבשר קרבן הפסח, וביצה, זכר לקרבן חגיגה שהקריבו בערב פסח. ומוסיף הרמ"א, שיש להניח בקערה גם קי מלח. ועל פי דברי האריז"ל, יש להניח בקערה מרור נוסף, לקיום מצות כורך.

• לדעת השולחן ערוך, יש לברך ברכה ראשונה על הכוס הראשונה והשלישית מ'ארבע כוסות' בלבד; ולדעת הרמ"א, יש לברך על כל אחת מהן. וברכה אחרונה - לכל הדעות יש לברך רק לאחר הכוס הרביעית.

'כרפס' ו'חיץ'

• המנהג הקדום הוא, להשתמש לטיבול שבתחילת ליל הסדר ב'ירק ששמו 'כרפס', אולם, ניתן לקיים טיבול זה בכל סוגי הירקות, מלבד ירקות המרור, וכפי שאכן נהוג בימינו, להשתמש בתפוחי אדמה, במלפפון, וכדומה.

• לפני אכילת ה'כרפס' בליל הסדר, יש לטוול ידים ללא ברכה, משום שכל מאכל ש'טיבולו במשקה', טעון נטילת ידים לפני אכילתו.

• לאחר אכילת ה'כרפס' בליל הסדר, יקח בעל הבית את המצה האמצעית, ויחלקנה לשני חלקים. חלק אחד, יש להשיב למקומו, ובו מקיימים את מצוות אכילת מצה; ואת החלק השני, יטמין לצורך ה'אפיקומן'.

מהלכות אמירת ההגדה ומנהגיה

• בליל הסדר, צריך לומר את ההגדה, או לפרש את עניניה, בלשון המובנת לכל המסובים; ובכך תתקיים גם מצוות 'והגדת לבנך', האמורה על סיפור יציאת מצרים בליל הסדר.

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה?!
בצוף הוצאת ספרים, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני
תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא
ועד לתוצאה המוגמרת והמושלמת.

הפצה-לבחירה

הדפסה

עימוד

עריכה

הגהה

הקלדה